Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Holberg, Ludvig.; skreven paa Latin af Ludvig Holberg ; efter den baggesenske Oversættelse paa ny udgiven med Rettelser og Forandringer ved J. C. Lange.
Titel | Title:	Niels Klims Reise under Jorden : en politisk-satirisk Roman
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : i Commission hos C. Steen, 1834
Fysiske størrelse | Physical extent:	XX, 298 s. :

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at krediterе ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

57.-45.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 57 8°

1 1 57 0 8 01701 3

+ Rex

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Niels Klims

Reise under Jorden.

En politisk-satirisk Roman,

skreven paa Latin

af

Ludvig Holberg.

Efter den baggesenske Oversættelse paa ny udgiven,
med Rettelser og Forandringer,

ved

J. C. Lange.

Med sexten Kobbere.

Kiøbenhavn, 1834.

Faaes i Commission hos Bog- og Papirhandler C. Steen, paa Børsen Nr. 2 og paa Hjørnet af Pilestrædet og Svartegaden Nr. 121 i Stuen.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Ludvig Holbergs

Vittighedsverker.

Paa ny udgiven ved

J. C. Lange.

Første Bind.

Med sexten Kobbere.

Kiøbenhavn.

Faaes i Commission hos Vog- og Papirhandler C. Steen, paa Børsen Nr. 2 og paa Hjørnet af Pilestrædet og Svartegaden Nr 121 i Stuen.

1834.

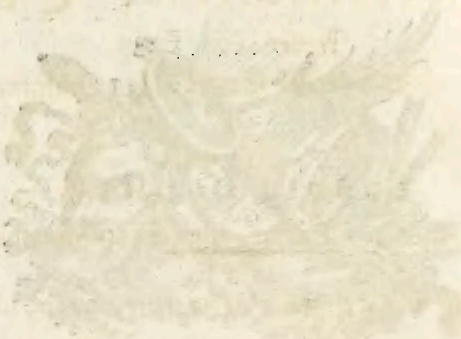

Høivelbaarne

Herr Conferenceraad **Collin**,

hvis classiske Smag ikke er ringere,

end hans

medfødte Talent for Statsforretninger

og

patriotiske Iver for det offentlige Vel,

tilegnes

denne Udgave af et holbergsk Vittighedsverk

høiagtelsesfuldt og ærbødigst

af

Udgiveren.

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS

Niels Klims

Reiſe under Jorden.

Forerindring.

Det er bekiendt, hvilke Fortredeligheder og Forfølgelser vor fortreffelige Holberg maatte døie, ligesom for adskillige andre af sine Skrivter, saa ogsaa for Niels Klims Underjordsreise. Billiges kan det dog ikke, at han ved denne, som ved flere Leiligheder, benyttede sig af virkeligen tilværende Personers Navne.

I denne og i nok en anden Anledning har Rahbek, foran sin Udgave af dette holbergske Vittighedsverk, anført tvende Mærkeligheder, som det sikkert vil interessere de Fleste her at see meddelt:

„I et Exemplar af Simon Pauli's **Flora Danica**, vor berømte Naturkyndige Hr. **Rathke** tilhørende, læses foran: **Anno 1674 den 2. Januarii forærede Niels Clim, Klokker til Korskirken i Bergen, mig denne Bog.** Man seer altsaa, at der har virkelig i Holbergs Barndom

været en Klokker Niels Klim i Bergen, efter hvem endnu Klokkerboligen skal have Navn; ogsaa skal det i Bergen være et Sagn, at han, eller hans Efterlevende, ikke skulle have været utilbøielige, at lade Holberg tiltales for Misbrugen af hans Navn i dette Skrivt; ydermere vises nær Bergen en Hule, hvorom der fortælles Legender, der med Føie kunne formodes at have bragt Holberg paa Ideen, saasom: at hvad der nedkastes, andensteds kommer op, m. m."

„Ikke mindre mærkeligt er, hvad vor ypperlige Litterator Abrahamson, af Conferenceraad Fleischers Naturhistorie, har giort Undertegnede opmærksom paa:"

„„Jeg kan ellers ikke her forbigaae at anmærke, at jeg hos denne samme Scribent*) har fundet det, som nok aldrig Hr. Baron Holberg, jeg, eller nogen anden dansk Mand, skulde have tænkt paa, nemlig at hiin Niels Klims underjordiske Reise skulde være bleven brugt som et alvorligt Argument at bevise Jordens indvendige Huulhed med, da jeg troer, det for danske Læsere kan være artigt at see, hvor vidt en tydsk Licentiati Lettroenhed kan gaae. Og som man fra denne Nation har ypperlige Skribentere, saa vel i Naturvidenskaben som i andre Ting, saa har man og nogle, hvis Ord man ikke maa sværge paa at være Sandhed. Saaledes skriver da Hr. J. L. Ab Indagine:""

„„Et Hovedspørgsmaal er endnu i Henseende til den hele Jordklode at opløse, nemlig dette: har Naturen noget

*) Ab Indagine philos. und physic. Abhandl. über verschiedne Materien aus dem Reiche der Natur. Nürnb. 1784. Oct. Pag. 228-29.

Sted ladet være Aabninger eller Lufthuller, som gaae igiennem hele Jordskorpen til den almindelige Midterhule? dette Spørgsmaal er vanskeligt at besvare; man kan vel ikke ganske tilforladelig bekræfte det, dog kan man heller ikke aldeles benægte det; thi (nu kommer Beviset) der skal ved Bergen i Norge, ved et besynderligt Tilfælde, være fundet en saadan Aabning imellem tvende høie Klipper, da en Baccalaureus Theologiæ, som kalder sig Niels Klim, i Aaret 1665 foretog sig at ville underføge den dybe Hule, som var derunder, og til den Ende ved sine Dagleiere lod sig hisse ned; men da Rebet gik itu, faldt han igiennem, og kom ned i en meget stor og vid Hule, hvor han traf en Sol tilligemed en Planet, som han kalder Nazar. Omstændighederne, og Personerne, som han nævner derved, giør Fortællingen sandsynlig. Byen, hvorved Klipperne ligge, mellem hvilke han har ladet sig hisse ned, kaldes Sandvick, og han havde efter lærde Folks Raad udi Bergen, da han desuden sporede Lyst hos sig selv dertil, fattet den Beslutning, at begive sig ned igiennem Klippeaabningen; da han altsaa, efter at Rebet var gaaet itu, nødvendig maatte falde saa længe i dette dybe Mørke, at han endelig fandt en Udgang igien, og faldt paa Planeten Nazar. Efter at han havde opholdt sig der i tolv Aar, er han igien kommet op af samme Hule til Sandvick, og endelig bleven Klokker ved Korskirken i Bergen.""

""Hvor gierne havde jeg villet unde vor salig' Holberg den Fornøielse, at dette Skrivt var udkommet i hans levende Live, at han selv kunde have læst det!""

I nærværende Udgave, ligesom i Rahbeks, er i Hovedsagen den Oversættelse fulgt, som fra Digteren Baggesens Haand udkom i Quartformat; dog var det nødvendigt, at den maatte modtage mange Rettelser, efterdi Fordringerne til Sprognøiagtighed i vort Modersmaal ere i det imidlertid forløbne Tidsrum blevne ulige større, og Baggesens Oversættelse egenligen kun besidder Fortrin i Hensyn til de indstrøede metriske Steder, men, hvad regelret og consequent Ortographie, ja stundum Udtrykkets Passelighed og logiske Rigtighed angaaer, lader meget tilbage at ønske.

Ved Besørgelsen af Kobberne er ogsaa Quartudgaven fulgt, skøndt der maaskee kunde fremsættes en Indvending mod Betegnelsesmaaden af Haanden paa Mileviserne i Potu, efterdi Potuanerne i Stedet for Arme og Hænder have Grene og Kviste. I Originalen staaer **manus porrectas** (udrakte Hænder).

J. C. Lange.

Apologetisk Fortale.

Peter Klim og Andreas Klim, Thomas Klims Sønner og Klim den Stores Sønnesønner,

til

den velvillige Læser.

Da det er kommet os for Øren, at En og Anden har kaldet denne Histories Sandhed i Tvivl, og at Udgiveren af den underjordiske Reise af denne Aarsag hist og her er kommen i slemt Udraab, have vi, for i Tide at forekomme alle falske Beskyldninger, holdt det raadeligt, at forsyne denne nye Udgave med Vidnesbyrd fra Mænd, hvis Ærlighed og Oprigtighed er ophøiet over al Mistanke, og hvis Udsagn fuldkomment be-

trygger Udgiveren mod alle Indvendinger. De tvende første af disse Vidner vide vi at have været samtidige med vor Helt, de øvrige have levet nær ved hans Tider, og alle ere de almindeligen bekiendte, som Folk af gammel Dyd og Ærlighed, der ikke lode sig binde Noget paa Ærmet, og aldrig gave Andre Limstangen at løbe med. Ved saa anselige Personers egenhændige, med deres Segl forsynede, Vidnesbyrd binde vi Munden paa alle falske Bedømmere og Skumlere, og bringe dem til, at erkiende deres Vantro og tage deres uforsigtige Beskyldninger tilbage. Den mig og min Broder tilsendte Atteſt lyder saaledes:

„Paa de hæderlige, meget agtværdige unge Men„neskers, Peter Klims og Andreas Klims, Be„giering bevidne vi Underskrevne, at vi blandt dem „berømte Niels Klims efterladte Bøger have fundet „et Haandskrivt med den Titel: underjordisk Reise. „Til samme Reise var heftet en underjordisk Gram„matik, med en Ordbog i tvende Sprog, nemlig Dansk „og Quamitisk. Ved at sammenligne den berømmelige „Abelins latinske Oversættelse, som for nærværende „Tid er i hver Mands Hænder, med dette gamle „Haandskrivt, erfares, at Oversættelsen ikke afviger i „mindste Maade fra Haandteksten. Til ydermere Be„kræftelse have vi hosføiet vore Segl.

Adrian Petersen, mpp.
Jens Thorlakssen, mpp.
Svend Klak, mpp.
Jochum Brander, mpp.
Jens Gad, for mig og min Broder, mpp.
Hieronymus Gibs, Scotlænder, mpp."

Vi haabe, ved et saa udmærket og troværdigt Vidnesbyrd, at hæve alle Tvivl; men skulde der desuagtet gives En og Anden saa haardnakket, at han, trods disse Beviser, fremturede i sin Mistanke, ville vi se til, at bevinge hans Vantro med andre Vaaben. Det er en bekiendt Sag, at der, i den Del af Norge som kaldes Finmarken, gives Folk, som i den naturlige Troldom (en Videnskab, hvori andre Nationers Lærde neppe have fikket) have drevet det saa vidt, at de kunne opvække Storm og stille den igien, forvandle sig til Ulve, tale adskillige og i vor Verden aldeles ubekiendte Sprog, og reise fra Nordpolen til Sydpolen i mindre Tid end en Time. En saadan Fin, ved Navn Peyvis, kom nyligen her til Bergen, og viste, efter Byfogdens Befaling, saa mange forunderlige Prøver paa sin Kunst og Lærdom, at alle Tilstedeværende dømte ham Doctorhatten fuldkommen værdig; og da der paa samme Tid var udkommen en skarp Critik over den underjordiske Reise, hvori

Recensenten henførte den til Ammestue-Eventyr, fik samme Peyvis, da der handledes om at redde Klimernes Ære, Befaling, at samle alle sine Kunster sammen, for at forsøge en Reise under Jorden. Han lovede, at adlyde Byfogdens Befaling, og udbredte sig over sine Færdigheder omtrent i følgende Udtryk:

Hvad vil Du? saa sig!
Det Stærkeste, Vældigste, Største paa Jorden,
Fra Syden til Norden,
Maa adlyde mig.
Jeg Regnbuen bryder,
Jeg Stjerner og Solen og Maanen nedskyder,
Jeg Jorden at dundre ved Maaneskin byder,
Mig Stormen og Vindenes Hvirvel adlyder,
Jeg gior, at af Klippen sig Honning udgyder,
At Nordhavets Bølge som Bækkenes flyder,
At Hekkelfjeld fryser og Isbjerget syder.
Hvad vil Du? saa sig!
Hvad findes i Havet, hvad er der paa Jorden,
I Luften og Ilden, fra Syden til Norden,
Som lyder ei mig?

Alle gyste af Forskrækkelse ved at høre disse utroligt klingende Tilsagn. Men Finnen lavede sig strax uforsagt til Reisen, klædte sig af, og (forunderlige Syn!) pludseligen forvandlet til Ørn, svang han sig op, og forsvandt i Luften. Efter en heel Maaneds Fra-

værelse: treen en Fredag-Morgen tidligt, noget før Solens Opgang, vor forunderlige Doctor ind i Byfogdens Stue, men ganske udmattet og aandeløs, som en Hest der er gaaen op ad Banke; hans Kræfter havde reent forladt ham, og Sveden styrtede strømmevis ned ad hans Pande. Man gav ham Tid at komme til sig selv igien, og da han havde puster lidt, og faaet en Slurk Brændevin at styrke sig paa, begyndte han udførligen at beskrive sin Reise, og berettede stykkevis Alt, hvad der var hændet ham paa hans Luftseilads og i de underjordiske Lande. Han fortalte, at efter adskillige Trafninger, som siden vare holdte, og hvori det klimske Partie havde beholdt Overhaand, var Regeringen igien kommen til vor Niels's Søn; at Samme længe havde ført Sceptret under sin Moders Formynderskab; men at han nu selv, gammel, og forherliget ved mange store Bedrivter, regerede vidt og bredt i den underjordiske Verden, under Navn af Niels den Anden. Alt, hvad denne lærde Mand fortalte, blev strax, Ord for Ord, ført i Pennen. Det vil blive et høist vigtigt Bidrag til de Annaler, som de Lærde i Bergen have lovet at udgive under Titel af: Fortsættelse af det femte Monarchies Historie. Foruden disse Annaler skal tillige en quamitisk Grammatik komme for

Lyset, som for nærværende Tid vel ikke kan være til synderlig Nytte, men vil blive desto vigtigere for Efterkommerne; thi da vort Fædreland (uden at rose os selv) er overmaade frugtbart paa Projectmagere, ville disse vist anvende al mulig Tid og Flid, i Nætter og lyse Dage, paa at oprette en Handel med Quamiterne, og ikke helme, for de have opfundet Machiner, hvormed de trygt og uden Troldomskunster kunne seile ned under Jorden.

Skammer Eder nu, I vantroe Dødelige! og lærer herefter, i vigtige Sager at gaae frem med mere Forsigtighed! skammer Eder, I Skumlere! skammer Eder endeligen, I Recensenter! og, for at den lærde Verden ikke skal lide under Eders formastelige og ubillige Domme, saa kvæler dem i Fødslen, eller, om I hellere ville, Eder selv.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Første Capitel.

Forfatterens Nedfart til Afgrunden.

Efter at jeg ved Academiet i Kiøbenhavn havde overstaaet begge Examiner, og faaet Characteren **laudabilis**, baade for Theologien og Philosophien, lavede jeg mig i Aaret sexten hundrede og fire og tresindstyve til, at reise hjem igien til mit Fødeland, og gik ombord paa et Skib, som var bestemt til Bergen i Norge. Jeg var forsynet med glimrende Testimonier fra begge Faculteter, men blottet for Penge: en Skæbne, som jeg havde tilfælles med alle andre norske Studenter, der i Almindelighed komme pengeløse tilbage fra Musernes Tempel. Vi havde god Vind, og ankom efter tre Dages lykkelige Seilads til min Fødeby Bergen.

Lærdere, men ikke rigere, levede jeg i nogen Tid efter min Hjemkomst af mine Slægtningers og Paarørendes Understyttelse. Uagtet jeg paa denne Maade levede som et Slags

Tigger, drev jeg dog ikke Tiden bort ved Lediggang; thi for at udvide mine Kundskaber i Physiken, som jeg havde begyndt at lægge mig efter, undersøgte jeg omhyggeligen Landets og Bjergenes indvortes Beskaffenhed, og strøifede til den Ende rundt omkring i alle Kroge der i Provinsen. Der var ingen Klippe saa steil, at jeg jo forsøgte at klavre op paa den, ingen Hule saa dyb og rædsom, at jeg jo vovede mig ned deri, i Haab om at finde Et eller Andet, der var en Naturkyndigs Opmærksomhed og Undersøgelse værdt.

Vist er det, at der gives mange Ting i mit Fødeland, som vi ei alene aldrig see, men ikke engang høre tale om, der dog, hvis de fandtes i Frankrige, Italien, Tydskland, eller noget andet Land, som forstaaer at giøre Væsen af sin Frugtbarhed paa Mirakler, vilde have opfyldt den lærde Verden med uendelige Afhandlinger, og den læge med umættelig Læselyst.

Iblandt de Ting, som forekom mig mest mærkelige, var en Hule paa Toppen af et Bjerg, som Indbyggerne kalde Fløien. Fra Sammes Munding kommer af og til en vis mild og ikke ubehagelig Vind, som om Hulen ved idelige Suk drog Luften til sig og udstødte den igien; hvilket har givet de Lærde i Bergen, især den berømte Abelin, og den i Astronomie og Physik særdeles grundige Magister Edvard, Conrector i den latinske Skole, Anledning til at opmuntre deres Landsmænd — da de selv for Alderdoms og Svagheds Skyld ikke kunde — til nærmere at undersøge denne Hules egenlige Beskaffenhed. Den synes dem saa meget meer at fortjene den granskende Philosophs Undersøgelser, som

den virkeligen til bestemte Tider, lig et Menneske der snorker, drog den udstødte Luft med Heftighed til sig.

Anspored ikke mindre af disse store Mænds Opmuntringer, end af min egen medfødte Tilbøielighed, pønsede jeg paa, at stige ned i denne Hule, og aabenbarede mit Forsæt for nogle gode Venner, som slet ikke syntes derom, men paastode, at man baade maatte være gal og fortvivlet for at paatage sig slig en Forretning. Men deres Formaninger vare aldeles spildte, og, i Stedet for at slukke min engang antændte Lyst, opflammede de den endnu meer. Min Tilbøielighed hendrog mig, trods alle Farer, til Naturens Studering, og mine slette Omstændigheder skøde bag efter. Aldeles blottet for Penge, blev det mig meer og meer utaaleligt at leve af Andres Naade; og med den skrækkelige Udsigt, til bestandig Armod for Fremtiden, saa jeg mig al Vei til Ære og Forfremmelse i mit Fødeland tillukt, med mindre jeg ved et eller andet dristigt Arbeide, der gjorde Opsigt, aabnede mig den.

Fuldkomment fast bestemt ved disse Betragtninger, tillavede jeg Alt, hvad jeg havde nødig til Toget, og gik en Morgen i smukt klart Veir ud af Byen, i Dagbrækningen, for, naar mit Arbeide var forbi, at kunne være tilbage inden Aften. Hvor lidt drømte jeg den Gang om, at jeg, som en anden Phaëton,

Hovedkulds boltrende giennem Luften i fusende Rullen, nedstyrtet paa en anden Klode, først efter ti Aars Omtumlinger igien skulde see mit Fødeland og mine Venner!

Dette Tog blev foretaget i Aaret sexten hundrede og fem og tresindstive, da Hans Munthe og Lars Sørensen vare Borgemestere, og Christen Bertelsen og Lars Sand vare Raadmænd, i Bergen. Fire Dagleiere fulgte mig med Reeb og Baadshager, som jeg skulde bruge til Nedstigningen. Vi gik lige til Sandvig, hvor den letteste Opgang er til Bjerget, og da vi derfra havde vundet op til Toppen, tæt ved den fatale Hule, satte vi os trætte ned et Par Øieblikke, for at tage den nødvendige Frokost. Da først begyndte mit Hjerte, som om det anede den forestaaende Ulykke, at bæve. Jeg vendte mig til mine Medfølgere: „hvo af Eder," spurgte jeg, „vil nu først bryde Isen?" men Ingen svarede. Med Et opluede mit halvslukte Mod paa ny; jeg lod dem binde Rebet om mig, gjorde mig synkefærdig, og befalede Gud min Sjel. De nedlode mig derpaa i Hulen, efter at jeg havde underrettet dem om, hvad de videre havde at gjøre, at de nemlig skulde blive ved at stikke paa Rebet, indtil de hørte mig raabe, ved hvilket Tegn de skulde stoppe; og, naar jeg blev ved at raabe, i en Hast hale mig op igien. Jeg tog selv en Baadshage i den høire Haand, at jeg dermed kunde bortstøde hvad Hindringer der kom mig i Veien paa min Nedfart, og tillige styre mig lige i Midten af Hulen, og saaledes lode de mig glide. Men neppe var jeg kommen elleve til tolv Alen ned, før Rebet brast. Jeg sluttede mig til denne Ulykke af de Fires pludselige Hylen og Tuden, som dog strax forsvandt, eftersom jeg med en forunderlig Hurtighed nedstyrtede i Afgrunden, og

som en anden Pluto, naar jeg undtager, at jeg, i Stedet for Scepter, havde kun en Baadshage:

Sank i Afgrundens Bug giennem den gabende Jord.

Jeg havde dumpet i tykt Mørke og uophørlig Nat henved et Quarteer, saa vidt jeg i denne Forstyrrelse kunde beregne, da jeg endeligen bemærkede et Glimt af Lys, som et Slags Tusmørke, og strax derpaa en reen og klartskinnende Himmel. Jeg troede desaarsag i min Enfoldighed, at jeg enten ved den underjordiske Lufts Tilbagestød, eller nogen anden saadan Modvind, var pustet op igien, og at Hulen, ved at give sin Aande fra sig, igien havde givet mig til Jorden. Men da baade den Sol, jeg saae, Himmelen og alle Stjernerne vare meget mindre, end de, vi Mennesker i Almindelighed see, kunde jeg slæt ikke kiende mig ved dem. Jeg sluttede altsaa, at hele denne nye Himmelbygning enten maatte være frembragt af Hovedsvimmel i min forvirrede Hjernes Indbildning, eller at jeg maatte være død og førtes til de Lyksaliges Boliger. Dog denne sidste Menings Latterlighed opdagede jeg strax derpaa, da jeg saa mig selv bevæbnet med Baadshagen og slæbende det lange Reeb efter mig, vel begribende, at man hverken behøver Reeb, eller Baadshager, for at lande ved Paradis, og at de himmelske Borgere umuligen kunde synes om en Prydelse, hvorved jeg lod til, efter Giganternes Exempel, at ville bestorme Himmelen og jage Guderne derfra. Langt om længe, da jeg ret alvorligt havde grundet paa Tingen, begreb jeg, at jeg maatte være neddumpet til den underjordiske Himmel, og at deres Mening maa være grundet, som paastaae, at Jorden er huul, og at der indenfor

dens Skal er en anden, mindre Verden, med en mindre Sol, mindre Planeter og Stjerner i samme Forhold. Udfaldet viste, at jeg giettede ret.

Den Fart, hvormed jeg nedstyrtede, havde nu varet temmeligen længe, da jeg omsider fornam, at den lidt efter lidt sagtnedes, alt som jeg meer og meer nærmede mig til den Planet, eller Himmelklode, som jeg ved min Nedfart først var bleven vaer ligefor mig. Den blev efterhaanden større og større, saa at jeg tilsidst igiennem en tykkere Dunstkreds, som omgav den, tydeligen kunde skielne baade Søer, Bjerge og Dale paa dens Overflade.

Lig Fuglen, som om muskelklædte Klipper,
Imellem Fjeldets Tind og Bølgens Top,
Paa lette Vinger over Dybet vipper,
Saa mellem Jord og Himmel hang min Krop.

Jeg befandt tillige nu, at jeg ikke alene svævende hang i den himmelske Luft, men at den lodrette Linie, hvori jeg hidtil havde tumlet, gik over til en Cirkel. Jeg negter ikke, at Haarene reiste sig paa mit Hoved ved denne Opdagelse, af Frygt for, at jeg maatte være bleven forvandlet til en Planet, eller Planet-Drabant, for at omdrives i en evig Hvirvel til Verdens Ende. Dog, da jeg overveiede hos mig selv, at min Ære herved ikke tabte det Mindste, og at en himmelsk Klode, eller en himmelsk Klodes Drabant, i det Mindste altid i Rang kunde gaae op mod en sulten Studiosus Philosophiæ, voxte mit Mod paa ny, saa meget meer,

da jeg, styrket ved den himmelske Luft hvori jeg svævede, hverken følte til Hunger eller Tørst. Imidlertid faldt det mig ind, at jeg havde en Kringle i min Lomme; jeg tog den frem, blot for at forsøge, om Noget i denne Tilstand kunde smage mig; men jeg mærkede strax ved den første Mundfuld, at al jordisk Føde var bleven mig modbydelig, og slængte den derfor bort, som en unyttig Byrde. Hvor stor blev min Bestyrtelse ved denne Leilighed, da den bortkastede Kringle ikke alene blev hængende i Luften, men — o Under! — begyndte endog at beskrive en Cirkel rundt omkring mig. Jeg fik herved et tydeligt Begreb om de sande Bevægelses-Love, efter hvilke alle Legemer, naar de sættes i Ligevegt, maae bevæge sig i en Cirkel.

Saa nedslaaet, som jeg kort tilforn var bleven over at see mig som en Boldt for den spottende Skæbne, saa stolt blev jeg derimod nu, ved at see mig ophøiet ikke alene til selvstændig Planet, men endog til en, som evigen skulde opvartes af en Maane, og altsaa kunde henregnes til Stjerner af første Størrelse, eller Planeter af første Rang. Og, at jeg skal bekiende min hele forfængelige Skrøbelighed, blev jeg virkeligen saa umaadeligt opblæst af denne Lykke, at om jeg paa een Gang havde seet alle Borgemesterne og Raadmændene i Bergen komme mig imøde, havde jeg blot værdiget dem et Blik, for at skue ned paa dem som Atomer, og ikke bukket min Baadshage, end sige min Ryg, for dem.

Jeg blev næsten hele tre Dage i denne Forfatning. Da jeg omtumledes bestandigt ved den mig nærmeste Planet, kunde jeg letteligen skielne Nat fra Dag, ved at see den underjor-

diske Sol staae op og gaae ned, endskiøndt jeg ikke mærkede nogen saadan Nat, som hos os, naar den forsvandt. Thi efter dens Nedgang blev hele Himlen overalt lys og skinnende, omtrent som ved Fuldmaanen hos os, hvilken Glands, jeg sluttede, maatte komme fra denne indvendige Verdens Hvælving eller Halvkreds, som laante sit Lys af den i Middelpunctet værende Sol. En Smule Indsigt i Astronomien hjalp mig til at giøre denne Gisning.

Men allerbedst, som jeg midt i denne lykkalige Forfatning drømte mig næst efter de udødelige Guder, og, betragtende mig selv som et nyt Himmellys, gjorde Regning paa, snart af den nærmeste Klodes Stjernekigere, tilligemed min Drabant, at blive indført i Stjernernes Tal — se! da lod sig et skrækkeligt bevinget Uhyre tilsyne, som truede snart min høire, snart min venstre Side, snart min Pande, og snart min Nakke, med tilintetgiørende Stød. Jeg troede i Førstningen, da det nærmede sig, at det maatte være et af de tolv Himmeltegn, og ønskede hemmeligen, om saa var, at det maatte være **Jomfruen**, da i det hele Himmeltegn-System intet uden dette i denne Eenlighed kunde være mig til mindste Morskab og Hvalelse. Men da det kom mig nærmere, saa jeg, at det var hverken Mere eller Mindre, end en umanerligen stor og gyselig Grib. Jeg blev herover saa betagen af Skræk, at jeg aldeles glemte mig selv og min nye himmelske Værdighed, og i denne usigelige Angst tog mit Testimonium fra Academiet, som jeg til Lykke havde i min Lomme, frem, for at vise min truende Fiende, at jeg havde baade min theologiske og philosophiske Examen, var Student, og

det som Mere er, Baccalaureus, der altsaa kunde drive hver fremmed Modstander tilbage ved at excipere Forum. Men da min Forbitrelses første Hede var forbi, kom jeg lidt efter lidt til mig selv igien, og belo denne Daarlighed.

Jeg begreb endnu ikke, til hvad Ende denne Grib fulgte mig. Jeg vidste ikke, enten jeg skulde anfee den for en Ven, eller Fiende, eller troe, som dog lod meer sandsynligt, at den blot for at stille sin Nysgierrighed vilde gotte sig ved at betragte mig. Sandt er det, at et menneskeligt Legeme, hængende i Luften, med en Baadshage i Haanden, og slæbende et langt Reb efter sig, som en Hale, var et Syn, der kunde lokke ethvert umælende Dyr til Betragtning. Den usædvanlige Figur, jeg dengang gjorde, gav og, som jeg siden fik at høre, Indbyggerne paa min Side-Planet Anledning til adskillige Samtaler og Hypotheser. Philosopherne og Astronomerne holdt mig for en Comet, og toge Rebet for Cometens Hale. Nogle paastode endog, at sligt usædvanligt Luftsyn vist maatte betyde en overhængende Ulykke, Pest, Hungersnød, eller nogen anden saadan ualmindelig Tildragelse. Andre gik endnu videre, og, saa vidt de langt fra kunde bemærke, afbildede meget nøie min Skikkelse, saa at jeg allerede var defineret, beskreven, malet og stukken i Kobber, før jeg kom der.

Jeg hørte alt dette siden med Latter og et Slags kildrende Fornøielse, da jeg var kommen ned paa denne Klode og havde lært det underjordiske Sprog. Man maa lægge Mærke til, at der inden i Jorden gives visse usædvanlige Stjerner, som pludseligen vise sig af og til, og som de

kalde Seiseifi (eller Haarede), hvilke de beskrive som meget gyselige, med blodrøde Haar, der staae dem paa Hovedet som Børster, og et Svæv, der fuldkomment ligner et langt Skæg. De regnes derfor, ligesom hos os, blandt de himmelske Jertegn.

Men til Historien igien! Gribben var nu kommen mig saa nær, at den anfaldt mig med sine Vinger, og var i Begreb med at fluge mit ene Been, saa at jeg nu tydeligen mærkede, i hvad Hensigt den besøgte mig. Jeg begyndte derfor at værge mig mod denne stridbare Fiende, tog min Baadshage i begge Hænder, og afbødte dermed ikke alene dens forvovne Angreb, men nødte den endog til, imellemstunder at vige tilbage, indtil jeg endeligen, da den blev ved at nappe mig, efter adskillige frugtesløse Slag, stødte Baadshagen med sligt et Eftertryk imellem begge Vingerne bag ind i dens Nakke, at jeg ikke kunde faae den ud igien. Det saarede Uhyre styrtede med et gyseligt Skrig ned paa den underliggende Klode, og jeg, som allerede var kied af min nye himmelske Stjernerang, da jeg bemærkede, at den, som enhver anden Høihed, var udsat for Fald og Fare:

Mig lod med Fuglen sorgløs dumpe ned
Til Jorden. Som fra Soles lyse Vrimmel
En Stjerne ned af ætherrene Himmel
Om ikke glider, synes som den gled.

Og saaledes blev den Cirkel, jeg nys tilforn beskrev, atter forvandlet til en lodret Linie.

Efter at jeg med et Slags Heftighed i Førstningen var trukken ned imod den tykkere Luft, hvis Susen døvede mine Øren, sank jeg omsider med et let og uskadeligt Fald sagte ned paa Jorden, tilligemed Gribben, som strax derefter døde af sit Saar.

Det var Nat da jeg kom ned paa denne Planet, som jeg sluttede deraf at Solen var borte, og ikke af Mørket; thi det var endnu saa lyst, at jeg tydeligen kunde læse hvert Bogstav i mit Testimonium. Det natlige Lys kommer fra Firmamentet, eller den inderste Skal af vor Jordklode, hvis halve Del glindser som vor Maane. I Henseende til Lysningen er derfor her næsten ingen Forskiel imellem Dag og Nat, undtagen for saa vidt at Solen er borte, og Nætterne af denne Aarsag ere noget koldere end Dagene.

Andet Capitel.

Forfatterens Ankomst til Indbyggerne paa Planeten Nazar.

Da jeg havde endt denne min Luftreise, og var kommen ned paa Kloden heel og holden, uden mindste Skade, eftersom Farten, hvormed Gribben i Førstningen slog ned, sagtnedes efterhaanden som dens Kræfter formindskedes, laa jeg længe ganske ubevægelig, ventende paa hvad Nyt der vilde møde mig, naar det blev Dag. Jeg mærkede nu, at min forrige menneskelige Svaghed yttrede sig igien, og jeg var baade søvnig og saa sulten, at jeg bitterlig fortrød min Uforsigtighed at have kastet Brødet bort. Udmattet af disse og flere Bekymringer faldt jeg endeligen i en dyb Søvn. Jeg havde sovet, saa vidt jeg kunde slutte, henved to Timer, da et gyseligt Brøl, som længe havde forstyrret min Slummer, omsider ganske vækkede mig. I Søvne havde jeg havt mange forunderlige Drømme. Mig syntes iblandt Andet, at jeg var kommen tilbage til Norge, og der fortalte Folk paa Gader og Stræder mine forunderlige Hændelser. Siden

Cap. 2.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

forekom det mig, at jeg var i Fanø Kirke, ikke langt fra Bergen, og der hørte Degnen Niels Andersen synge, hvis Stemme, som sædvanligt, skrækkeligen plagede mine Øren. Jeg troede derfor, da jeg vaagnede, at det var denne Mands Tuden, som havde afbrudt min Søvn. Men da jeg i det Samme tæt ved mig blev en Tyr vaer, sluttede jeg, at det maatte have været dens Brøl, som havde vakt mig.

Det var i Dagbrækningen, og den opstaaende Sol begyndte at forgylde de grønne Enge og frugtbare Marker, som hist og her udbredte sig for mit studsende Øie. Jeg saa og endeel Træer; men hvor vorte min Studsen, da jeg bemærkede, at de flyttede sig, uagtet det var blikstille, saa at ingen Fieder kunde røre sig. Da i det Samme Tyren kom brølende lige hen imod mig, flygtede jeg skiælvende hen til et Træ, som stod noget fra mig, og strøbte i min Angest at klavre op deri; men neppe var jeg kommen ganske op, før det gav et spædt og giennemtrængende Skrig fra sig, omtrent som Skriget af et opbragt Fruentimmer, og i det Samme fik jeg den livagtigste Øresigen af Verden, med sligt et Eftertryk, at det svortnede for mine Øine, og jeg trimlede hovedkulds til Jorden. Jeg laa, som truffen af Lyn, i Begreb med at opgive Aanden, da jeg rundt omkring mig hørte en Brummen og Støien, som den man stundum hører paa Torvene, eller paa Børsen naar der sælges Skibsparter. Jeg slog Øinene op og saa Marken vrimle rundt omkring mig af Træer, hvor jeg før neppe havde talt sex eller syv. Intet kunde ligne min Forundring, ved at finde mig saaledes

midt i en levende Skov; jeg blev ganske ør i Hovedet, og var færdig at græde af Bestyrtelse. Snart troede jeg, at jeg drømte, uagtet jeg var lysvaagen; snart indbildte jeg mig, at jeg var midt iblandt Spøgelser, eller rundt omkring beleiret af onde Aander, og adskillige andre slige Urimeligheder. Men jeg fik ikke Tid til, at anstille mange Betragtninger over disse Automaters Natur og Aarsag; thi et andet Træ foer pludseligen hen imod mig, nedbøiede en af sine Grene, hvis yderste Ende var bevæbnet med sex Kviste, der kunde ansees som Fingre, løftede mig op og bar mig, trods al min ynkelige Skrigen, bort. Utallige andre Træer af forskiellige Arter og Størrelser fulgte mig. De gave visse articulerede Toner fra sig, som vare mig aldeles fremmede, og hvoraf jeg kun beholdt de to Ord: **pikel Emi**, som de særdeles ofte anbragde. Disse Ord betyde en **overordenlig Abekat**, og de kaldte mig saaledes, fordi de sluttede af min Skabning og Klædedragt, at jeg maatte være en Abe, skiøndt af et andet Slags, end de i deres Land gangbare Aber. Andre toge mig for en Indvaaner af Firmamentet, som de troede Fuglen havde bragt ned, hvilket denne Klodes Aarbøger bevidne, ofte tilforn at have tildraget sig. Alt dette fik jeg først et Par Maaneder derefter at vide, da jeg havde lært det underjordiske Sprog.

I min nærværende Forfatning var jeg saa langt fra, at kunne begribe disse levende og snakkende Træers Natur, at jeg endog af Frygt og Forvirring aldeles glemte min egen. Lige saa lidt kunde jeg begribe, hvad dette Optog, som gik for sig med langsomme høitidelige Skridt, skulde betyde,

endskøndt jeg ikke haabede noget Godt af den vredladende Mumlen og Knurren, som overalt gienlød i Marken. Den Fortørnelse paa mig, som jeg heraf sluttede mig til, havde virkeligen sin Grund; thi det Træ, hvori jeg i min Angst, da jeg flygtede for Tyren, begyndte at klavre op, var hverken Mere eller Mindre end Byfogdens Kone i den nærmeste By. Den fornærmede Persons Anseelse forstørrede uendeligen min Forbrydelse; thi jeg syntes at have villet voldtage ikke et almindeligt Fruentimmer, men en Dame af første Rang, og det paa aaben Mark i Adskilliges Nærværelse; et ganske nyt og gyseligt Syn for et saa ærbart og sædeligt Folk, som dette. Endeligen kom man til Byen, hvorhen jeg blev ført fangen. Dens Huse vare ikke alene prægtige, men dens Afdelinger, Gader og Stræder udmærkede sig ved Lighed, Orden og Symmetrie. Husene vare saa høie og anselige, at de saae ud som Taarne. Gaderne vrimlede af Træer, som spadserede, og naar de mødtes hilsede hinanden ved at nedbøie deres Grene. Jo flere de lode synke, jo større Beviis var det paa Ærbødighed og Høiagtelse. Saaledes, da just paa samme Tid en Eeg hændelsevis kom ud af et særdeles anseligt Huus, vege de øvrige Træer tilbage, nedbøiende deres fleste Grene, hvoraf man kunde slutte, det maatte være en mere end almindelig Person. Jeg opdagede virkeligen strax derefter, at det var Byefogden i Byen, og netop den, hvis Kone man paastod, jeg var kommen for nær. Imidlertid blev jeg bragt op paa en Sal i samme Byfogeds Hus. Saa snart jeg var kommen ind, blev Døren flaaet i Laas efter mig og fast tilsperret, hvorudover jeg strax lykønskede

mig som Medlem af Raſphuſet. Denne Frygt blev endnu mere beſtyrket ved tre vagthavende Træer, ſom jeg fik Øie paa udenfor, hvoraf ethvert var bevæbnet med ſex Ører, en for hver Green; thi ſaa mange Grene, ſaa mange Arme, og ſaa mange Kviſte, ſaa mange Fingre her. Jeg lagde Mærke til, at paa Toppen af Stammerne vare Hoveder anbragte, der meget lignede Menneſkehoveder, og neden under i Stedet for Rødder to Been, men ſaa korte, at Skildpadder maatte kunne løbe omkap med denne Planets Indbyggere. Det havde altſaa været mig en let Sag, hvis jeg ikke havde været fængſlet, at undløbe, da det lod til, at jeg maatte kunne flyve i Sammenligning med diſſe Løbere.

Kort, for ikke længere at opholde mine nysgierrige Læſere: jeg indſaa nu tydeligen, at diſſe Træer ikke alene vare denne Klodes Beboere, men at de endog vare fornuftige Væsner, og jeg beundrede den Forſkiellighed, Naturen fortryller med i ſine mangfoldige Skabningers foranderlige Dannelſe. Diſſe Træer ere ikke nær ſaa høie, ſom vore, de fleſte overgaae ikke et Menneſkes Længde, nogle ere endog meget kortere, hvilke man kunde ligne ved Blomſter eller Planter, og, ſom jeg ſluttede, maatte være Børn.

Det er ufatteligt, i hvilke Labyrinther af Betragtninger diſſe Særſyn forvildede mine Tanker, hvor mange Sukke de aftvang mig, og med hvilken Længſel jeg i denne Forfatning tænkte tilbage paa mit elſkte Fødeland. Thi uagtet diſſe beſynderlige Træer forekom mig ſelſkabelige, ſiden de havde Brug af Talen, og ſyntes at være begavede med ſaa

megen Fornuft, at man kunde regne dem iblandt de fornuftige Dyr, tvivlede jeg dog paa, at de kunde sættes i Ligning med Mennesker, og frygtede, at Retfærdighed, Velvillighed og andre slige Dyder vare aldeles ubekiendte blandt dem. Jeg fordybede mig saa aldeles i disse plagende Forestillinger, at alt mit Inderste bevægede sig, og Taarerne styrtede mig strømmeviis ned ad Kinderne. Medens jeg saaledes paa den mest kvindagtige Maade overlod mig til min Bedrøvelse, traadde mine Bevogtere ind i Værelset, hvilke jeg formedelst Øxerne, de bare, holdt for Bøknegtene. De gik foran mig, medens jeg blev ført igiennem Byen hen til en udmærket Bygning, som laa midt paa Torvet. Jeg ansaa mig i dette Øieblik som En, der har faaet Dictators Værdighed, fornemmere end nogen romersk Consul; thi denne havde aldrig uden tolv Øxer i sit Følge, jeg derimod fremtrinede med atten foran mig. Ved Porten af Bygningen, hvorhen man førte mig, stod Retfærdighed udhugget i Skikkelse af et Træ, der i en af sine Grene holdt en Vegtskaal. Den var dannet som en Jomfrue, af et vigtigt og alvorligt Udseende, med giennemtrængende skarpe Blik, og hvis Anstand hverken var modløs, eller trodsende, men udmærkede sig ved en vis sørgelig Høitidelighed. Jeg sluttede med fuldkommen Vished heraf, at det var Raadhuset. Man førte mig ind paa Raadsalen, hvis Gulv var belagt med firkantede, af forskiellig Farve glimrende Marmorstene. Jeg saa her en gylden Stol, lig et Dommersæde, hvorpaa et Træ sad ophøiet mellem tolv Assessorer, der i passende Orden sadde paa lige saa mange lavere Stole, sex ved hver

Side af Overdommeren. Selve Overdommeren var et Palmetræ af middelmaadig Høide, men udmærkede sig iblandt de andre Dommere, ved Forskielligheden af sine Blade, der havde alle Slags Farver. Rundt omkring paa begge Sider stode sex og tyve Bysvende, af hvilke hver var udrustet med sex Øxer. Jeg kan ikke beskrive, hvilken Forfærdelse dette stridbare Syn indjog mig, da jeg sluttede deraf, at Nationen maatte være meget grusom og blodgierrig.

I det jeg traadde ind i Salen, stode alle Raadsherrerne op, og løftede deres Grene høit op i Veiret, efter hvilken Andagts-Ceremonie de igien satte sig ned. Saa snart dette var skeet, blev jeg stillet frem for Skrankerne midt imellem to Træer, hvis Stammer vare overtrukne med Faareskind. Jeg formodede, at disse maatte være Sagførere, og de vare det virkeligen.

Førend de begyndte at tale i Sagen, blev Overdommerens Hoved indhyllet i endeel sorte Dækner. Anklageren holdt derpaa en kort Tale, som han tre Gange igientog, hvilken min Sags Forsvarer lige saa korteligen besvarede. Paa disse Taler fulgte en fuldkommen Taushed. Da denne havde varet en halv Time, reiste Overdommeren sig, efter at Dæknerne vare borttagne som tilhyllede hans Ansigt, løftede sine Grene mod Himlen, og fremførte med megen Anstand nogle Ord, der, som jeg sluttede mig til, indholdt min Dom. Da han havde udtalt, blev jeg strax bragt tilbage til mit forrige Fængsel, hvoraf jeg formodede, næste Gang at blive ført ud for at kagstryges.

I denne min Ensomhed tænkte jeg tilbage paa alle disse Hændelser, og belo i mit Hjerte dette Folks Daarlighed; thi det forekom mig, at de meget meer havde spillet en Faree, end ført en Sag; og Alt, hvad jeg havde seet af deres Fagter, Prydelser og hele Rettergangsmaade, syntes mig meget meer at passe sig til Gøglespil og Balletter, end til en høitideliz Høiesteret. Jeg tænkte da paa, hvor lykkelig man er paa vor Klode, og Europæernes Fortrin for alle andre Mennesker faldt mig nu først ret paa Hjertet. Men uagtet jeg saaledes i mit Hjerte fordømte denne underjordiske Nations Dumhed og Galskab, kunde jeg dog ikke andet end tilstaae den Rang over Dyrene, da Byens smukke Udseende, Bygningernes Symmetrie og adskillige andre Ting tydeligen lagde for Dagen, at disse Træer hverken savnede Fornuft, eller vare aldeles ukyndige i visse, fornemmelig mechaniske Kunster. Men dette, troede jeg ogsaa, var Alt, hvad man kunde sige til deres Berømmelse.

Mens jeg saaledes i Stilhed smaasnakkede med mig selv, kom et Træ ind ad Døren med en trekantet Tingest i Haanden, hvormed han, efter at have løst op for mit Bryst og blottet min ene Arm, meget net slog Hul paa Median-Aaren. Da han havde taget saa meget Blod, som ham syntes nok, forbandt han Armen med ikke mindre Færdighed, besaa med megen Opmærksomhed Blodet, og gik med Kiendetegn paa et Slags Forundring stiltiende bort. Alt dette styrkede mig endnu meer i den Mening, jeg havde fattet om dette Folks Taabelighed. Men da jeg siden lærte det underjordiske Sprog, og sik tydeligt Begreb om alle disse Ting, forvand-

ledes min Foragt til Beundring. Denne Rettergangsmaade, som jeg saa ubetænksomt havde opholdt mig over, blev mig saaledes forklaret: af mit Legems Dannelse havde de fluttet, jeg var en Indvaaner af Firmamentet. Jeg havde syntes at ville voldtage en ærbar og dydig Dame af første Rang, og for denne Forbrydelse, hvori al Formodning dømte mig skyldig, blev jeg ført paa Raadstuen. Den ene af Sagførerne havde forstørret min Misgierning, og paastaaet, jeg burde lide den i Loven paalagte Straf; den anden derimod afbad vel ikke Straffen, men raadte til at opsætte den, indtil man fik at vide, hvo og hvorfra jeg var, og om jeg var et umælende Dyr, eller et fornuftigt Væsen. Grenenes Opløftelse mod Himlen, fortalte man mig, var en sædvanlig Religions-Ceremonie, som man altid iagttog, før man dømte i Sager. Sagførerne vare omsvøbte med Faareskind, for at erindre dem om den Uskyldighed og Oprigtighed, de burde vise i deres Sagers Behandling. Og virkeligen lagde jeg Mærke til, at alle Sagførere her vare meget retskafne og ustraffelige, hvilket beviser, at det dog er muligt, i en velindrettet Stat at finde redelige og brave Advocater. Man har saa strenge Love i dette Land mod Sagfordreiere, at ingen Kroglove, Lumskhed eller Partiskhed kan besmykkes. Intet Bedrageri kan afbedes, ingen Misgierning undgaae sin Straf. Det er lige saa umuligt for en Forbryder at undflye, som at finde en Huser eller Hæler.

Den tredobbelte Gientagelse af deres Taler havde sin Grund i dette Folks særdeles langsomme Begreb, der udmærkede

dem fra alle andre Nationer der paa Kloden; thi meget Faa iblandt dem havde den Evne, at forstaae hvad de blot løseligen havde læst, eller begribe hvad de kun een Gang havde hørt. Man holdt for, at dem, som strax fattede en Ting, maatte nødvendigen fattes Dømmekraft, og derfor betroede man sjeldent eller aldrig slige letnemme Personer store og vigtige Embeder. Erfaringen havde lært at Republiken altid havde vaklet under Bestyrelsen af disse hurtige Hoveder, som man i Almindelighed kalder store Genier, og at Mænd af et langsomt, eller spotviis saakaldet sløvt, Begreb havde bragt igien i Orden, hvad Hine havde forvikket. Disse besynderlige Meninger kunde jeg vel ikke give mit Bifald; men de forekom mig alligevel, ved lang og alvorlig Eftertanke, ikke at være aldeles urimelige. Hvad der allermest opvakte min Forundring, var Overdommerens Historie. Det var en Jomfru, som var født der paa Stedet, og af Regenten bestikket til Kaki eller øverste Dommer i Byen. Man maa agte, at dette Folk i at bestikke Nogen til Embeder ikke anseer paa Kiøn, men efter foregaaende Undersøgelse overgiver Statens Forretninger til den værdigste blandt dem, som kunne komme i Betragtning. For rigtigen at kunne bedømme Enhvers Bekvemhed og Gaver, har man dertil indrettet Seminarier, hvis Forstandere eller Opsynsmænd kaldes Karatti, der i deres Sprog egenligen betyder Prøvere eller Udgranskere. Deres Forretning bestaaer i at undersøge Enhvers Fremgang og Duelighed, at udgranske nøie de Unges Hjerne og Hjerte, og efter holdt Examen

aarligen at indgive en Fortegnelse til Fyrsten paa dem, som ere bekvemme til offentlige Embeder, samt vise, hvortil Enhver især har fortrinligt Anlæg, og paa hvilken Plads han bedst kunde nytte Fædrenelandet. Naar denne Liste er Regenten overbragt, lader han Candidaternes Navne indføres i en dertil bestemt Bog, paa det at han kan erindre sig og dagligt have for Øine, hvem han bør forfremme til de ledige Betjeninger.

Den nys ommeldte Jomfru havde fire Aar tilforn faaet et udmærket berømmende Vidnesbyrd af Karatti, og var paa denne Grund af Fyrsten beskikket til Overdommer i Raadet, og just i sin egen Fødeby: en Skik, som Indbyggerne i Potu holde meget helligen over, da de troe, at Ingen kiende bedre et Steds Beskaffenhed, end de, der ere fødte og opdragne paa Samme. Hendes Navn var Palmka, og hun havde nu i en Tid af tre Aar forestaaet sit Embede med allerstørste Berømmelse. Man holdt hende overalt for det forstandigste Træ i hele Byen; thi hun havde saa yderligen langsomt et Begreb, at hun med Nød og neppe begreb en Ting, før den var tre eller fire Gange gientagen for hende. Men naar hun først havde fattet Noget, indsaa hun det til Grunde, og opløste med saa megen Skiønsomhed de vanskeligste Opgaver, at alle hendes Domme bleve holdte for lige saa mange Orakler.

Som Themis selv i Vegtens lige Skaaler
Hun veied' Ret mod Uret uden Svig,
Og skielned' altid Sandheds egne Straaler
Fra Falskheds laante Skin, Gudinden lig.

Hvorfor hun og i den hele Tid, hun havde beklædt sit vigtige Embede, aldrig havde afsagt nogen Dom, som jo var bleven opløftet til Skyerne, og bekræftet af det øverste Statsraad i Potu.

Dette lærte mig at indsee ved nøiere Overveielse, at Potuanerne ved, ei at udelukke det smukke Kiøn fra Embeder, endda ikke handlede saa daarekistegalt, som jeg i Førstningen meente. Jeg tænkte ved mig selv: hvad om Byfogdens Kone i Bergen dømte i Raadet, i Stedet for hendes Mand! eller Procurator Severins Datter, som er en veltalende, vittig og fornuftig Pige, førte Sager, i Stedet for hendes dumme Fader? maaskee Lovkyndigheden ikke endda vilde tabe saa meget derved, og Retfærdigheden sjeldnere falde i Besvimelse.

Jeg gik videre i mine Betragtninger, og tænkte paa den Hurtighed, hvormed man dømmer i Europa, og i en Snup afsiger Domme, der maaskee ved alvorligere Undersøgelse ofte vilde staae Fare for at maatte giøres om igien.

For den Omgangsmaade de havde brugt, i at aarelade mig, gav mon mig følgende Regnskab. Naar Nogen er bleven overbeviist om en Forbrydelse, da, i Stedet for at kagstryge, lemlæste eller halshugge slig en Misdæder, lader man ham aarelades, for at komme efter, om Misgierningen har havt sin Grund i forsætlig Ondskab, eller i en eller anden Uorden i Blodet eller Vædskerne, da man i saa Fald herved forsøger at læge ham; saa at denne Rettergang meget meer har Rettelse end Straf

til Henſigt, uagtet Rettelſen paa en Maade tillige er en Straf, da det altid holdes for en Skam der, at være dømt til Aareladelſe. Hvis Nogen efter denne Revſelſe anden Gang giør ſig ſkyldig i en Misgierning, bliver han dømt ſom uværdigt Medlem af Staten, og forviiſt til Firmamentet, hvor Alle uden Forſkiel blive modtagne. Om denne Forviisning og dens Beſkaffenhed ſkal jeg ſiden give nærmere Oplysning.

Aarſagen, hvorfor Saarlægen, der aarelod mig, havde ſtudſet ved at beſee mit Blod, var, fordi denne Klodes Indvaanere havde, i Stedet for Blod, en giennemſigtig hvidladende Saft i Aarerne, der, i Forhold til dens ſtørre eller mindre Hvidhed, holdtes for ſtørre eller mindre Kiendetegn paa Reenhed og Uſkyldighed.

Alt dette fik jeg et tydeligt Begreb om, da jeg havde lært det underjordiſke Sprog, og begyndte derfor og at fatte mildere Tanker om denne Nation, ſom jeg ubeſindigen havde fattet alt for ſtor Foragt for. Jeg mærkede at diſſe Træer, ſom jeg i Førſtningen holdt for dumme og tølperagtige, havde temmeligen meget Anſtrøg af Menneſkelighed, og frygtede derfor ſlæt ingen Fare for mit Liv, i hvilken Tillid jeg blev beſtyrket, ved at ſee dem to Gange om Dagen bringe mig Noget til Livets Ophold. Maden beſtod i Almindelighed af Frugter, Urter og alle Slags Bønner, og Drikken var en klar, ſød og overmaade velſmagende Saft.

Byfogden, i hvis Huus jeg blev holdt fangen, lod ſtrax meldes for Landsherren eller Fyrſten, der opholdt ſig paa et

Slot ikke langt fra Byen, at han af en Hændelse havde faaet fat paa et fornuftigt Dyr af en ganske usædvanlig Skikkelse. Denne Beretning opvakte hans fyrstelige Høiheds Nysgierrighed. Han gav Byfogden Befaling, først at lade mig lære Landets Sprog, og derpaa at sende mig til Hoffet. Jeg fik altsaa en Sprogmester, ved hvis Underviisning jeg i en Tid af et halvt Aar bragde det saa vidt, at jeg temmeligt færdigen kunde snakke med Indbyggerne. Saa snart jeg havde lært de første Grunde i Sproget, kom atter en Befaling fra Hoffet, at man skulde gaae videre med min Underviisning, og indsætte mig i Byens Seminarium, hvis Karatti eller Overhørere skulde undersøge mine Sjelekræfter, og bedømme, i hvilken Videnskab jeg gav det bedste Haab til Fremgang. Alle disse Befalinger bleve paa det Omhyggeligste fulgte. I den Tid, jeg opholdt mig ved Seminariet, sørgede man ikke mindre for mit Legems end for min Sjels Dannelse, og i Særdeleshed gjorde man sig megen Umage, at faae mig til at ligne et Træ saa meget som muligt, til hvilken Ende man hæftede falske Grene til min Krop saa net, at det var en Lyst at see det.

Min Vert underholdt mig imidlertid hver Aften, naar jeg kom hjem fra Seminariet, med adskillige Samtaler, hvori han spurgte mig om alle Slags Ting. Han hørte mig med inderlig Fornøielse fortælle, hvad der var mødt mig paa min Nedreise; men Intet forundrede ham meer, end min Beskrivelse over vor Jordklode, og den af utallige Stjerner vrimlende umaalelige Himmel, som omgiver den. Alt dette hørte han med yderste Begierlighed og Opmærksomhed; men han

blev ganske flau, da jeg fortalte ham, at Træerne hjemme hos os vare livløse, ubevægelige og rodfæstede i Jorden, og var nær bleven rasende, da jeg forsikrede ham, at vi brugte den Maneer hos os, at fælde Træer for at varme vore Kakkelovne og koge vor Mad ved dem. Ikke destomindre, da han alvorligt havde overtænkt Tingen, sagtnedes hans Vrede lidt efter lidt, og, i det han strakte alle de Grene han havde, som beløbe sig til fem, op mod Himlen, priste han Skaberens forunderlige Domme, hvis mange skjulte Hensigter ingen Dødelig kiender, og hørte rolig og opmærksom paa hvad jeg videre fortalte. Hans Kone, som hidindtil bestandigt havde skyet min Nærværelse, forsonede sig med mig igien, da hun fik den rette Aarsag at vide, hvi jeg var bleven bragt for Retten, og aflagde al Mistanke til mig, da hun hørte, at jeg i min Uskyldighed havde ladet mig bedrage ved Skikkelsen af et Træ, som man i vore Lande uden Omstændigheder klavrer op i. Men for ikke at løbe Fare for, i denne nye Fortrolighed at oprive det nyslægte Saar, og derved atter tabe hendes Yndest, tog jeg mig alligevel i Agt for nogensinde at tale med hende, uden naar hendes Mand var tilstede, og med hans Tilladelse.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Cap 3.

Tredie Capitel.

Beskrivelse over Byen Keba.

I denne min Undervisningstid førte min Vert mig ofte omkring i Byen, for at vise mig Alt, hvad der var sjeldent og mærkværdigt. Vi spadserede rundt omkring med hinanden uden Hinder, og, hvad jeg mest undrede mig over, uden mindste Tilløb af Pøbelen. Det gaaer ganske anderledes til hos os, som man veed, hvor ved enhver Ubetydelighed, som man ikke netop seer hver anden Dag, Folk stimler sammen i Tusindtal, for at mætte deres Nysgierrighed. Men denne Planets Indbyggere synes, tvertimod os, nok saa godt om gamle Vigtigheder, som om nye Snurrepiberier.

Keba, saa hed denne By, er den næststørste Stad i Fyrstendømmet Potu. Dens Indbyggere udmærke sig ved saa megen Alvorlighed og Sindighed, at man kunde tage hver dens Borger for en Raadsherre. Alderdom er især her i største Anseelse; paa intet Sted i Verden ere gamle Folk meer agtede og ærede; deres Meninger, ja deres blotte Vink, ere Ungdommen hellige. Jeg undrede mig derfor saa meget

desmere over, at et saa sædeligt og sindigt Folk kunde finde Smag i Legekampe, Skuespil, og andre slige theatralske Forlystelser, der syntes mig at stride aldeles mod deres medfødte Alvorlighed. Min Vert, som mærkede denne min Forundring, stræbte at tilintetgiøre den. „Vi have," sagde han, „i hele dette Fyrstendom den Skik, at afverle med alvorlige Forretninger og morende Forlystelser:

Vi efter ovet Pligt til skyldfri Morskab tye,
For med fornyet Kraft at ove hin paany."

Thi blandt andre ypperlige Indretninger i dette Land har man givet Indvaanerne Tilladelse, at nyde alle Slags uskyldige Fornøielser, hvorved man troer at Sjelen styrkes og giøres bekvemmere til trættende Forretninger; ikke at tale om, at slige med Maade nydte Forlystelser forjage Tungsindighed, der ikke sjeldent er Moder til Oprør og andre fortvivlede Foretagender. Af denne Aarsag pleiede de, efter deres alvorlige Forretninger, at adsprede sig ved Skuespil eller anden Morskab, dog paa saadan en Maade, at Alvorligheden aldrig udartede til Barskhed, eller Munterheden til Raadhed. Saa fornøiet, som jeg var med dette, saa ærgerlig blev jeg, da jeg hørte, at de regnede Disputatser iblandt deres theatralske Lege. Paa visse bestemte Tider om Aaret, efter at man havde gjort Veddemaal, og udsat en vis Præmie for En som vandt, gik de to, som skulde disputere, ud for Haanden, eller rettere Munden, med hinanden, ligesom andre Bønder, og bleve sammenhidsede omtrent paa samme

Maade, som Haner eller andre stridbare Dyr hos os. I Almindelighed var det Mode blandt de Rige der, at de opklækkede slige Disputatorer, ligesom man her paa Jorden opklækker Jagthunde, og lode dem oplæres i Disputere-Kunsten eller Dialectiken, for at give dem den Færdighed i Munden, som udfordredes til disse aarligen bestemte Kampe. Paa denne Maade havde en vis rig Borger der i Byen, hvis Navn var Henokki, samlet sig store Rigdomme, og vundet ved den Disputators Seire, han underholdt, i en Tid af tre Aar en Sum af sire tusinde Rikatu. Adskillige Andre, som ligeledes skrabede Penge sammen paa denne Maade, havde af og til budet ham uhyre Summer for denne Disputator; men han havde hidindtil ikke kunnet overtales til, at skille sig ved et Liggendefæ, der aarligen indbragde ham saa betydelige Indkomster. Personen, der handledes om, havde en umanerligen flydende Tunge, kunde rive alting ned og bygge alting op igien, giøre Krumt lige, og Firkantet rundt, som ingen Ting; var en Haarkløver paa en Hals, og slog om sig med Syllogismer og dialectiske Kroglove, saa vældigen, at Larmen af hans Distingveren, Subsummeren og Limiteren bragde alle hans Opponenter til at tie som Fiske. Jeg var et Par Gange med inderlig Sjels-Grømmelse Tilskuer ved disse Skuespil; thi det forekom mig baade usømmeligt og ugudeligt, at forvandle saa hellige og ærværdige Øvelser, som disse, der ere en Prydelse for vore Universiteter, til Theaterspil; og da det faldt mig ind, at jeg selv tre Gange havde disputeret med største Berømmelse, kunde jeg neppe bare mig for at græde af Ærgrelse. Imidlertid var

det dog ikke nær saa meget Handlingen i sig selv, som Maaden den skete paa, der forargede mig; thi man leiede ved slige Leiligheder visse Sammenhidsere, der kaldtes Kabalki, som, naar de mærkede, Disputatorernes Hidsighed sagtnedes, stak dem i Siden med et Slags Syle, for at muntre dem og bringe dem paa ny i Hede. Jeg forbigaaer adskilligt Andet i denne Anledning, som jeg rødmer ved at tænke paa, og som jeg ikke kunde andet end fordømme hos et saa oplyst Folk som dette.

Foruden disse Disputatorer, som man spøgviis kaldte Masbakki eller Slagsbrødre, holdt man adskillige andre firfødede, saa vel vilde som tamme Dyr, og endeel Rovfugle, hvilke man for Penge ligeledes lod fegte med hinanden til Tilskuernes Fornøielse. Jeg spurgte min Vert, hvorledes det var muligt, at en saa skiønsom Nation kunde nedsætte slige ægte Øvelser, hvorved man skærper Forstanden, opdager Sandheden, og lærer at tale med Lethed, til Spilfægtninger. Han svarede mig, at i de barbariske Tider havde disse Øvelser været i stor Agt; men da Erfaring langt om længe lærte, at de meget meer tjente til at skjule Sandheden, giøre Ungdommen kaad, opvække Uroligheder, og skade nyttigere Videnskaber, havde Academiet forvandlet dem til Skuespil; og Udfaldet havde viist, at de Studerende bragde det meget videre i Lærdom ved stille Læsning og rolig Overtænken. Dette Svar, skiøndt det syntes artigt nok, tilfredsstillede mig alligevel skæt ikke.

I denne By var for Resten et Gymnasium eller Academie, hvor de boglige Kunster lærtes med megen Alvor-

lighed og Sømmelighed. Min Vert førte mig op paa denne Høiskoles Auditorium en vis høitidelig Dag, da der blev creeret en Madik eller Lærer i Philosophien. Denne Handling gik for sig uden mindste Ceremonie, undtagen for saa vidt, at Candidaten holdt en net og grundig Tale over en vis physisk Opgave, hvorpaa han af Academiets Forstandere blev indskreven i deres Tal, der havde Tilladelse til at lære offentligen. Da min Vert spurgte mig, efter at vi vare komne hjem, hvorledes denne Promotion anstod mig, svarede jeg ham, at den forekom mig alt for tør og mager, i Forhold til vor. Jeg fortalte ham, at Magistrene og Doctorerne hos os maatte disputere, før de bleve creerede, ved hvilken Efterretning han trak forskrækkeligt paa Næsen. Han spurgte mig med et Slags Spodskhed om disse Disputatsers Beskaffenhed, hvad Maade de bleve holdte paa, og hvori de afvege fra de hos dem brugelige. Jeg sagde ham, at de handlede i Almindelighed om lærde og vigtige Materier, især saadanne, som angik Sæderne, Sproget og Klædedragten hos to gamle Nationer, der i forrige Tider havde fornemmelig blomstret i Europa. Jeg forsikrede ham, at jeg selv i tre meget lærde Disputatser havde sagt Alt, hvad der kunde siges om disse to gamle Nationers Tøfler. Ved at høre dette faldt han i Latter, og skoggerlo saa høit, at det gienlød i hele Huset. Hans Kone, som hørte denne Latter, kom løbende af alle Kræfter ind til os, nysgierrig efter at vide, hvad der havde foraarsaget den; men jeg var bleven saa opbragt derover, at jeg ikke værdigede at svare hende; thi hvo kan udholde, at høre saa vigtige og alvorlige Ting

optages med Latter? hendes Mand forklarede hende, hvori Tingen stak, og hun lo, til min inderlige Grœmmelse, lige saa høit som han derover.

Det varede ikke længe, før denne Historie var udspredt over hele Byen, hvor den gav Stof til uophørlige Spottegloser. Iblandt Andre var der en vis Raadmands-Kone, som af Naturen var meget lattermild, der, ved at høre den, faldt i saa stærk en Latter, at hun nær var revnet; og da hun nogen Tid derefter døde af en Feber, mumlede man overalt om, at dennne umaadelige Latter, ved at angribe hendes Lunge, var bleven, som man siger, Pinden til hendes Ligkiste. Denne Folkesnak var imidlertid kun en løs Formodning; thi i Grunden vidste man ikke, hvoraf hun var død. Det var for Resten en ypperlig Kone og en skrap Husholderske; thi hun havde ikke mindre end syv Grene, der er et usædvanligt Antal hos dette Kiøn, hvorfor og alle skikkelige Træer toge sig hendes Død meget nær. Hun blev begraven om Natten, udenfor Byens Mure, i de samme Klæder, som hun havde havt paa da hun døde; thi det er her forbudet ved en Lov, at Nogen maa begraves inde i Byen, da man troer, at Luften fordærves ved Ligenes Uddunstninger. Ligeledes er det forbudet, at klæde Ligene med kostbar Pynt og udføre dem med prægtige Sørgeskarer, da de alligevel strax derefter blive Føde for Ormene. Med alle disse Indretninger var jeg ret vel fornøiet. De pleie og at holde Sørgetaler og Ligprædikener, men de bestaae kun i blotte Opmuntringer for Tilhørerne til at leve dydigt, og Formaninger til at have deres Dødelighed stedse for Øie. Der ere ved skige Leiligheder

anordnede Censorer, som man maa mærke paa, hvor vidt de Dødes Fortjenester enten mindes med større eller mindre Roes, end Sandheden fordrer. Da der tillige er lagt Straf paa dem, som overdrive eller digte Berømmelser, finder man intetsteds sparsommere Lovtalere, end her i Potu. Da jeg kort derefter selv var Tilhører ved en saadan Sørgetale, spurgte jeg min Vert om den afdøde Helts Stand og Kaar, hvis Minde saa høitideligen blev æret. Han svarede mig, at det var en Bonde, som i et Ærende til Byen var pludseligen død underveis. Havde de underjordiske Folk tilforn beleet mig, saa belo jeg nu paa min Viis dem igien med Skoggerlatter, og giengieldte deres Spydighed mod os Europæere med Cølns Vegt ved denne Leilighed. „En Bonde?" udbrød jeg; „hvorfor blive ikke ogsaa Stude og Tyre, Bøndernes Staldbrødre og Medarbeidere, ligeledes roste fra de offentlige Talesteder? da de have samme Forretninger, kunde de give lige Stof til Ligprædikener." Men min Vert bad mig holde Maade med min Latter, og underrettede mig om, at Agerdyrkerne vare i største Agt her, for deres nyttige og vigtige Syslers Skyld, og at ingen Stand holdtes for ædlere i dette Land, end Bondestanden; hvorfor og enhver stræbsom Bonde og retskaffen Husfader blev hilset af Kiøbstedfolk med de Æresnavne: Nærer og Beskytter. Heraf kom og den Skik, at Bønderne i Begyndelsen af Høsten eller i Palme-Maaneden, naar de kom til Staden med en stor Mængde Vogne, belæssede med Levnetsmidler, bleve modtagne udenfor Porten af Stadens Øvrighed, og under Klang af Basuner og Cymbler i Fryds-Triumph indførte i Byen.

Hvor studsede jeg ved denne Fortælling, især da jeg tænkte tilbage paa Bøndernes Skæbne hos os, der sukke under en forhaanet Trældom, og hvis Forretninger agtes ringe og foragtelige imod dem, som Overdaadighed og Vellyst have indført, for Exempel Kokkes, Posteibageres, Conditorers, Haarskæreres, Dansemesteres og utallige Andres. Dette fortalte jeg vel nogen Tid derefter min Vert, men under Paalæg af den ubrydeligste Taushed, af Frygt for at bibringe de underjordiske Folk alt for slette Tanker om de overjordiske. Han lovede mig, at aldrig noget Træ skulde faae det af hans Mund at vide, og førte mig op paa Auditorium, hvor der skulde holdes en Sørgetale. Jeg maa oprigtigen tilstaae, at jeg aldrig har hørt noget saa Grundigt, Sandhedsfuldt, eller frit fra alt Slags Hyklen, i slig Anledning, som denne Tale, der syntes mig et Mønster, hvorefter alle Ligprædikener burde indrettes. Taleren gav først en Afridsning af den Afdødes Dyder, opregnede siden hans Laster og Skrøbeligheder, og endte med en Paamindelse til Tilhørerne, at tage sig i Agt for disse.

Da vi gik hjem fra Auditorium, mødte vi en Misdæder, som blev ført imellem tre Vægtere. Han havde nyligen efter Overdommerens Kiendelse udstaaet Armstraffen (saa kalde de den omtalte Aareladen) og blev nu bragt til Byens almindelige Hospital. Jeg spurgte, hvori hans Forbrydelse bestod, og man svarede mig, at han offentligen havde afhandlet Guds Væsen og Egenskaber, hvilket var aldeles forbudet i disse Lande, hvor slige utidige Afhandlinger bleve holdte for saa dumdristige, at man ikke troede, de kunde sødes uden i for-

virrede Hjerner. Man har derfor den Skik her, at sætte slige spidsfindige Disputatorer, efter at man først har aareladt dem, i Daarekisten, eller Rasphuset, indtil de faae deres sunde Forstand igien. Jeg tænkte ved mig selv: Himmel og Jord! hvorledes vilde det gaae her med vore Theologer, som klamres hveranden Dag om Guddommens Egenskaber og Beskaffenhed, om Aandernes Natur, og andre saadanne skjulte Hemmeligheder? hvorledes vilde det gaae med vore metaphysiske Lærde, der, stolte af deres transcendentale Granskninger, troe, langt over andre Folks Begreb, at nærme sig Guddommens Alvidenhed? sandelig, jeg frygter, at de her i Stedet for Recensent-Roes og Doctorhatte, hvormed man kroner dem hos os, vilde bane sig Veien til Hospitalet, eller Rasphuset.

Disse og mange andre lige saa urimelige Ting lagde jeg Mærke til, i den Tid jeg opholdt mig ved Seminariet.

Endeligen kom den af Fyrsten bestemte Tid, da jeg, forsynet med Lærernes Vidnesbyrd, skulde sendes derfra til Hoffet. Jeg gjorde mig sikker Regning paa den mest glimrende Roes og de varmeste Anbefalinger, grundende dette Haab dels paa min egen Dygtighed, da jeg meget tidligere, end jeg ventede, havde lært det underjordiske Sprog, dels paa min Verts Venskab, og dels paa mine Dommeres udraabte Oprigtighed. Endeligen overbragde man mig mit Testimonium. Ved at aabne det skiælvede jeg af Glæde, begierlig efter at læse min egen Berømmelse, og deraf at giette min egen Lykke. Men hvor opbragt og fortvivlet blev jeg, da jeg havde læst det! det lød saaledes:

„I Følge Deres Durchlauchtigheds Befaling afsende vi herved nærværende Dyr, som for nogen Tid siden er nedbragt til os fra en anden Klode, og kalder sig Menneske. Vi have med omhyggelig Flid undervist Samme i vor Realskole, og, efter saa nøie som muligt at have undersøgt dets Forstand og Opførsel, have vi befundet det meget letnemt og lærvilligt; men af en saa skiev og jammerlig Skiønsomhed, at det, formedelst sit alt for hastige Begreb, neppe kan regnes i Classe med fornuftige Skabninger, end sige betroes til noget vigtigt Embede. Da det imidlertid er langt hurtigere paa Fødderne, end Nogen af dette Lands Indvaanere, kunde det være overmaade vel skikket til Hof-Løber. Skrevet i Tornemaaneden paa vort Seminarium i Keba, af Deres Durchlauchtigheds ydmygste Tjenere.

Nehek. Joktan. Rapasi. Kilak."

Jeg gik, grædende herover, til min Vert, bønfaldt ham med Taarerne i Øinene, at udvirke ved sin Anseelse et mildere Vidnesbyrd af Karatterne, og bad ham at vise dem mit Testimonium fra Kiøbenhavns Academie, hvori jeg blev fremstillet som en meget ypperlig og udmærket Student. Han indvendte mig, at dette Testimonium kunde være godt nok oppe hos os, hvor man maaskee saa mere paa Skyggen end paa Legemet, og mere paa Barken end Marven; men hos dem, hvor man saa paa Kiernen af Tingene, var det af ingen Værdi. Han raadte mig for Resten, at bære min Skæbne med Taalmodighed, især da mit Skudsmaal hverken kunde forkastes eller forandres, eftersom det agtedes

her for en af de største Forbrydelser, at rose Nogen for Dyder, som han ikke besad. For imidlertid at gyde noget Balsam i mit Saar, og trøste mig saa godt som han kunde, sagde han mig omtrent følgende mærkelige Ord, hvis Sandheds hele Vegt mit Hjerte følte.

Tragt aldrig efter det, den blinde Pøbel troer
At skabe Fryd hos den, som Dumhed kalder stor,
Hvis Glimmer Dumhed blot kan ønske og misunde!
Ak ofte Viisdom En saae hvirvlet op
Til Magtens høie Bølgers svimle Top,
For, Skibet lüg i Storm, at gaae til Grunde.
Tidt sank, beladt med Titler og med Guld
Den, som gled ellers sikkert giennem Livet,
At bære dette Jordens tunge Muld
Blev meget Faa blandt Dødelige givet.
De stræbe, jage, svede hist og her,
For Skat til Skat, og Rang til Rang at klynge;
Omsider kneiser den optaarnte Dynge,
Lig Pyramiden omvendt, Skyen nær,
For i det næste Nu at styrte bradt omkuld,
Og knuse Dyngeren i sit tilbedte Muld.

Han lagde til, at man med middelmaadig Lykke i en lavere Stand ikke havde stigt et Fald at frygte. Mit Testimonium fra Karatterne paastod han at være som det burde, og at disse grantseende og retskafne Dommere, der aldrig lode sig bestikke ved Gaver, eller skrække ved Trusler, til at vige mindste Fodbred fra Sandheden, ikke heller heri kunde mistænkes for Partiskhed. Han sagde mig endog omsider reent ud, at han selv for længe siden havde lagt Mærke til min svage Dømmekraft, og at han strax af mit hurtige

Begreb og min frugtbare Hukommelse havde sluttet sig til, at jeg ikke var oplagt til at giøre store Spring; men tvertimod ved min elendige Skiønsomhed aldeles udygtig til ethvert betydeligt Embede. Han lagde til, at han havde gjort den Opdagelse, ved at høre mine Fortællinger om Europæerne, at mit Fødeland maatte være

Et meget usundt Land, som skjult i Taage laa,
Og hvor i Taagen man kun lutter Narre saa.

Han forsikrede mig i Øvrigt paa den høfligste Maade om sit Venskab, og raadte mig uden Ophold at giøre mig færdig til Reisen, i Selskab med endeel Smaatræer, som tilligemed mig vare gjorte færdige fra Seminariet, og i samme Hensigt som jeg bleve sendte til Hovedstaden. Vor Veileder var en gammel Karatti eller Opsynsmand, der red paa en Stud, fordi han af Alderdom ikke længere kunde gaae. At age er overalt her noget ganske Usædvanligt; det er kun udlevede Oldinger og Syge, som nyde denne Bekvemmelighed, endskøndt Indbyggerne her vare langt meer at undskylde, om de lode sig køre, end vi, da de flytte sig med saa megen Vanskelighed og Langsomhed.

Det falder mig herved ind, med hvilken Latter de underjordiske Folk hørte paa den Beskrivelse jeg en Gang gjorde dem over Køretøiet heroppe, vore Forspand, Kurvevogne og disse store Æsker, hvori vi pakkes ind, som Bylter, for at føres rundt om i Byen; især da jeg fortalte dem, at hos os den ene Nabo ikke kunde besøge den anden, uden at ind-

sluttes i en saadan Æske eller Karre, og saaledes af to modige Dyr slæbes giennem Gader og Stræder.

Formedelst disse fornuftige Træers langsomme Gang maatte vi tilbringe tre Dage paa Veien, inden vi kom til Hovedstaden, uagtet den ligger neppe fire Mile fra Keba. Var jeg gaaen alene, havde jeg mageligen kunnet giøre denne Reise paa een Dag.

Saa meget som det fornøiede mig, at være uden Sammenligning raskere til Fods end de Underiordiske, saa meget græmmede det mig paa den anden Side, at denne Legems-Fuldkommenhed skulde skaffe mig et saa ringe og foragteligt Embede. „Jeg vilde ønske," sagde jeg, „at jeg var lige saa plump til Beens, som dette Lands Indvaanere, for ved denne Feil at undgaae den slaviske og usle Betjening man har bestemt mig." „Siig ikke det," sagde vor Veileder, der hørte dette; „dersom Naturen ikke ved dette legemlige Fortrin paa en Maade havde erstattet Din Sjels Mangler, havde vi alle maattet ansee Dig som en aldeles unyttig Byrde for Jorden; thi formedelst Dit utidigen hurtige Begreb seer Du aleene Skallen af en Ting, uden at opdage Kiernen, og da Du har kun to Grene, staaer Du dybt under alle Underjordiske i Bekvemhed til Haandarbeide, af hvad Slags det end kunde være." Da jeg hørte dette, takkede jeg Gud for mine lange Been, eftersom jeg uden dem neppe var regnet iblandt de fornuftige Skabninger.

Paa hele Veien lagde jeg med Forundring Mærke til, at ingen af Indbyggerne, da vi gik forbi, bleve staaende, for

at see paa os, end sige forlode sit Arbeide for at betragte et Syn, som man dog ikke saa hver Dag, saa ganske sysselsatte vare de med sine Forretninger. Men saa snart Dagen var til Ende, og Enhver havde forrettet sit Arbeide, forlystede de sig med alle Slags Lege, med Øvrighedens Tilladelse, der holdt for, at sligt uskyldigt Spøg styrkede baade Sjel og Legeme, ligesaavel som Mad og Drikke. Af denne og andre Aarsager var Reisen mig overmaade behagelig. Landet havde overalt det mest fortryllende Udseende. Man forestille sig et Amphitheater, saa skiønt, som Naturen ene kan danne det. I de Egne, hvor Naturen selv havde været mindre gavmild, var alting erstattet ved Indbyggernes Kunst og Flid. Øvrigheden udsatte til den Ende opmuntrende Belønninger for dem, som opdyrkede, forbedrede og prydede deres landlige Eiendomme; men Den, som forsømte sin Jord, blev dømt fra sin Borgerret. Vi kom igiennem adskillige smukke Landsbyer, der, efterson de ikke laae meget langt fra hinanden, syntes at udgiøre en eneste stor By. Overalt saa man lige Nethed og Orden. Ikke destomindre bleve vi paa Veien temmeligen ofte antastede af endeel vilde Abekatte, der løbe hist og her omkring, og i Særdeleshed sprang altid til og nappede mig, som de for Skabningens Skyld toge for en af deres Camarader. Jeg kunde ikke undertrykke min Fortrydelse og Vrede herover, især da jeg saa, at dette Spøg gav Træerne Stof til Latter paa min Bekostning; thi jeg blev ført til Hoffet, efter Fyrstens Befaling, i samme Dragt som jeg havde paa, da jeg kom ned

paa Planeten, og med Baadshagen i den høire Haand, at han kunde see, hvordan Folk vare klædte paa vor Klode, og i hvilken Prydelse jeg var dumpet derned. Jeg ansaa det for en Lykke, at jeg havde faaet denne Baadshage med; thi den syntes at komme mig ret vel tilpas, for at bortvise de næsviise Abekatte, der i Skokketal stimlede om mig; men det hjalp ikke meget, thi jo flere jeg drev paa Flugten med den, jo flere kom der igien, saa at jeg paa den hele Vei hvert Minut maatte holde mig færdig til Kamp.

Fjerde Capitel.

Det fyrstelige Hof i Potu.

Endeligen kom vi til Residentsstaden Potu. Det er en særdeles prægtig og anselig By. Husene ere høiere og Gaderne bredere og bekvemmere end i Keba. Det første Torv, vi kom til, var fuldt af en stor Mængde Handlende, og rundt omkring omgivet af Kunstneres og Haandverkeres Boder. Jeg studsede ved at see en Misdæder med en Strikke om Halsen, staaende midt paa Pladsen, omringet af en stor Mængde meget alvorlige Træer, der saae ud som en Kreds af Raadsherrer. Da jeg spurgte, hvad dette betydede, og hvad denne Synder havde giort, for at blive hængt, tvertimod Skik og Brug, siden ingen Forbrydelse i disse Lande straffes med Døden, svarede man mig, at det var en Projectmager, der havde raadet til at afskaffe en vis gammel Sædvane. De Omkringstaaende vare Raadsherrer og andre Lovkyndige, der, som sædvanligen, skulde undersøge det nye Paafund; og dersom dette befandtes vel udtænkt og nyttigt for Staten, skulde Synderen ikke alene frikiendes, men beløn-

Cap 4

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

nes; opdagede man derimod, at det var Landet skadeligt, eller at Projectmageren havde havt egen Fordel til Hensigt med denne Forandring, skulde han strax, som en Statsforstyrrer, opklynges. Denne Fremgangsmaade har den Virkning, at meget Faa vove nye Forslag, og at man er særdeles varlig med at raade til en og anden Lovs Afskaffelse, med mindre Statens Fordel derved er saa tydelig, at man ikke kan tvivle om et lykkeligt Udfald. De Underjordiske holde overalt særdeles meget over gamle Love, og Forfædrenes Indretninger ere dem i Almindelighed meget hellige, eftersom de troe, at Staten, ved de evige Forandringer efter Hverandens Indfald, nødvendigen maa svækkes. Hillemæn! tænkte jeg ved mig selv, hvorledes vilde det gaae her med vore Projectmagere, der, under Skin af det Almindeliges Tarv og Landets Bedste, hveranden Dag pønse paa nye Forordninger til deres egen Fordel?

Vi bleve omsider indførte i et meget stort Hus, hvor man modtager alle dem, som sendes til Hovedstaden fra samtlige Seminarier i Riget. Herfra bleve vi atter udførte for at stilles for Fyrsten. Vor Anfører eller Karatti bød os imidlertid at vente her, medens han gik bort og meldte os; men neppe var han borte, før en usædvanligen stærk Lyd, som af et Seirsskrig, døvede vore Øren, og et Øieblik derefter gienlød Allarmen af Trommer og Basuner i hele Bygningen. Vi bleve bestyrtede ved denne Larm, løbe ud, og saae et Træ fremtrine, med en Blomsterkrands om Hovedet, fulgt af et prægtigt Følge, og op-

dagede snart, at det netop var den samme Borger, som vi nyligen havde seet paa Torvet med Strikken om Halsen.

Den Forordning, han med Livsfare havde foreslaaet, var bifalden og antagen, og derfor førte man ham nu i Triumph giennem Byen. Men paa hvad Grund han havde raadet til, at afskaffe den gamle Lov, kom jeg ikke efter, og kunde jeg paa ingen Maade siden saae at vide, formedelst dette Folks Taushed, der gior, at de allermindste Ting, der forhandles i Raadet og angaae Statens Bestyrelse, bestandigen blive Hemmeligheder for Almuen. Det gaaer hermed ganske anderledes til hos os, som man veed, hvor Statsplaner og Raadslagninger Dagen derefter fortælles, giennemgaaes og bedømmes i alle Kroer og Caffehuse.

Efter en Times Forløb kom vor Karatti tilbage, og gav os Alle Befaling at følge sig, som vi strax adlød. Paa Veien kom os hist og her endeel Smaatræer imøde, med smaa trykte Historier om alle Slags mærkværdige Ting, som de holdt tilfals. Iblandt dette Krimskrams fik jeg hændelsesviis Die paa en lille Piece, der havde følgende Titel: **Sandfærdig Beretning om et ganske nyt og usædvanligt Luftsyn eller en flyvende Drage, som i Fjor lod sig see paa Himlen.** Jeg saa mig her stukken i Kobber, saadan som jeg væltedes om Planeten, med Baadshagen i Haanden og slæbende Rebet efter mig. Med megen Umage holdt jeg mig fra at lee høit ved denne Leilighed, og sagde hemmeligen ved mig selv:

Forunderlige Syn! uhørte Reisefærd!
En bedre Gravstik' var Din Herlighed dog værd!

Jeg kiøbte imidlertid Bogen for tre Kilak, der omtrent er det Samme som fire Skilling i vore Penge, undertvang min Latter, og gik ganske taus op til Slottet. Det udmærkede sig mere ved Konst og Nethed, end ved overdaadig Pragt og Glimmer. Jeg saa meget faa Hofbetjente eller Opvartere; thi Fyrsten elsker Tarvelighed, og er en afsagt Fiende af alt Overflødigt. Man har langtfra heller ikke her saa mange Tjenere nødig, som ved vore Hoffer; thi saa mange Grene, saa mange Arme har ethvert Træ, og altsaa kan alt Haandarbeide, al Opvartning og Husgierning forrettes her i tredie eller fjerde Delen af den Tid, det medtager hos os.

Det var Middag da vi kom op paa Slottet. Da hans fyrstelige Durchlauchtighed ønskede at tale med mig afsides fra de Andre, før han gik til Taffels, blev jeg ene ført ind i Spisesalen. Denne Fyrste forener Venlighed med Alvorlighed i en beundringsværdig Grad. Hans Munterhed og Mildhed ere ham saa naturlige, at ingen Bekymring kan formørke hans blide Udseende. Saa snart jeg saa ham, faldt jeg paa Knæe, hvorover alle Omkringstaaende meget syntes at forundre sig. Han spurgte mig selv, hvi jeg gjorde dette; og da jeg sagde ham Aarsagen, bød han mig staae op, sigende, at slig Dyrkelse tilkom alene Guddommen, og at Lydighed, Arbeide og Flittighed vare de eneste Veie til hans Yndest. Da jeg havde reist mig, gjorde han mig adskillige Spørgsmaale, hvordan jeg var kommen ned, hvad der var

Aarsag til min Reise, hvad jeg hed, og hvor jeg var fød. Jeg svarede ham:

Mit Navn er Klim; en meget større Klode,
Heroven over, er mit Fødested;
Jeg gik ei hid, ei seiled' eller roede,
Men dumped' hov'dkulds giennem Luften ned.

Han spurgte mig videre, hvad der var mødt mig paa min Reise, og ønskede at vide Noget om vor Klodes Sæder og Skikke. Jeg udbredte mig herpaa med megen Varme over Menneskernes Vid og Dyder, sine Sæder, Levemaade og andre Ting, hvoraf det menneskelige Kiøn især pleier at bryste sig. Men han blev ganske kold ved denne Fortælling, og gabede ved adskillige Ting, som efter min Formening allermest burde have opvakt hans Beundring. Ak! tænkte jeg, hvor forskiellig er dog ikke de Dødeliges Smag: hvad der mest fortryller os, opvækker disses Væmmelse. Det, der af alting mest syntes at skurre i hans fyrstelige Øren, var hvad jeg sagde ham om vor Maade at føre Sager paa for Retten, om vore Sagføreres Veltalenhed, og vore Dommeres Hurtighed i at affige Domme. Jeg forsøgte at sætte ham dette i bedre Lys; men han afbrød mig, og gik over til noget Andet, spørgende mig tilsidst om vor Religion og Kirkeforfatning. Jeg sagde ham kortelig alle vore Troes-Artikler. Medens jeg læste disse for ham, forsvandt lidt efter lidt Rynkerne paa hans Næse; han tilstod, at han villigen kunde underskrive enhver af dem; og undrede alene paa, at

Folk uden Skiønsomhed kunde have saa sunde og rigtige Begreber om Gud og hans Dyrkelse. Men da han strax derpaa hørte, at de Christne vare delte i utallige Secter, og formedelst denne Forskiellighed i Troen ikke sjeldent forfulgte og myrdede hinanden, sagde han: „hos os har man og forskiellige ulige Meninger om de Ting, der henhøre til Gudsdyrkelsen; men den Ene forfølger derfor ikke den Anden, thi enhver Forfølgelse for Tanker og Meninger, eller Vildfarelser, der have sin Grund alene i Begrebernes Forskiellighed, har ikke sin Oprindelse af Andet end Stolthed, da den Ene bilder sig daarligen ind, at see dybere i Tingen end den Anden: en Stolthed, der neppe kan være behagelig for Gud, som elsker Beskedenhed og Ydmyghed. Vi straffe her Ingen, der i sin Godtroenhed afviger fra den almindelige Mening i speculative Ting, naar han ikke i det Practiske afviger fra den offentlige Gudsdyrkelse, og heri følger jeg mine Forgængeres Exempel, der holdt det for grusomt, at paalægge fornuftige Skabningers Tænkekraft Lænker og herske over Samvittigheder. Jeg iagttager omhyggeligen den samme Regel i Ting, der angaae Regeringen; det er mig lige meget, om mine Undersaatter have ulige Meninger om min Skikkelse og mit Udseende, om min Levemaade, Husholdning og andre slige Ting, naar de kun erkiende mig som retskaffen Bestyrer, hvis Anordninger de skylde Lydighed. I dette Tilfælde holder jeg dem alle for gode Borgere."

„Durchlauchtigste Fyrste!" svarede jeg, „dette kaldes hos os Syncretismus, og bliver i Særdeleshed af vore Lærde

vældigen bestridt —— Jeg fik ikke Tid til at sige Mere; thi han blev lidt stødt, gik pludseligen bort, og befalede mig at bie til Taffelet var forbi.

Ved Bordet sadde Fyrsten, Fyrstinden og Prinsen, deres Søn, med **Kadok** eller Storkantsleren. Denne Kadok havde ved sine fine Sæder og endnu finere Forstand tilvundet sig et særdeles berømmeligt Navn i Potu. I hele tyve Aar havde han i Raadet aldrig afsagt nogen Dom, som ikke af alle de Andre var bifalden. Han havde aldrig i de offentlige Sager affattet nogen Anordning, som ikke var bleven ubrydelig, og hans Udsagn vare bestandige Regler. Men hans Begreb var og saa langsomt, at han behøvede fjorten Dage til et Udkast af den allermindste Forordning. I Fald han altsaa var kommen op paa vor Klode, hvor al Tøven faaer Navn af Udueligheb og Ladheb, vilde man have dømt ham aldeles ubrugbar til alle nogenlunde vigtige Forretninger. Men da han, naar han først havde fattet en Ting, indsaa den til Grunde, og aldrig afgjorde Noget, førend efter den strengeste Undersøgelse, kunde man sige, at han gjorde Mere, end ti saa kaldte store Genier, der øieblikligen i største Hast giøre deres Forretninger færdige, og hvis Arbeider derfor, som oftest, maae rettes, forandres og files saa længe, at man tilsidst, naar deres Embedstid er udløben, finder, at der rigtigt nok er Intet, som de jo have forsøgt, men heller Intet, som de have fuldbragt. Ved denne Leilighed erindrer jeg mig, iblandt de skiønne Sindsprog ved Hoffet i Potu, som meget mærkeligt, at de lignede disse

Folk, der alt for hurtigen give sig af med, og afgiøre, hvad det end skal være, ved yrkesløse Spadseregængere, der snart gaae frem og snart tilbage paa den samme Vei, uden at komme videre.

Saa snart Deres Durchlauchtigheder havde sat sig til Taffels, kom en ottegrenet Jomfru ind med lige saa mange Tallerkener og Fade, saa at hele Bordet i et Øieblik var dækket. Strax derpaa kom et andet Træ med otte Flasker, fyldte med alle Slags Most og andre Safter. Dette Træ havde ni Grene, og blev derfor anseet som den fortreffeligste Opvarter, man kunde ønske sig. Paa denne Maade forrettede to Opvartere mageligen det, som en heel Flok Tjenere neppe kan blive færdig med ved vore Hoffer. Man tog Retterne bort med samme Behændighed, hvormed de bleve bragte paa Bordet. Maaltidet var tarveligt, men tilligenet. Af de foresatte Retter spiste Fyrsten kun en eneste, der meest var efter hans Smag — tvertimod den Skik, som er brugelig blandt de Rige hos os, der ikke holde et Maaltid for at være noget, hvis der ikke kommer den ene prægtigere Ret paa Bordet efter den anden. Mens de spiste, underholdt de sig med adskillige Samtaler om Dyder, Laster og politiske Ting, saa at Legemets Nydelse krydredes med Sjelens. Man bragde ogsaa mig paa Bane; men for mit hurtige Begrebs Skyld troede man, der ikke kunde giøres noget Synderligt af mig.

Da man var mæt, og Bordet taget bort, befalte Fyrsten mig at forevise mit Testimonium. Da han havde gjennemlæst det, saa han paa mine Been: „Karatterne have dømt fuldkomment ret!" sagde han — og befalede, at deres

Raad skulde følges. Ved disse Ord blev jeg som truffen af Lynild, og udbrød i en Strøm af Taarer. Jeg bad, at man vilde giennemsee min Stilebog, og haabede, naar man nøiere undersøgte mine Dyder og Sjelekræfter, at faae en langt mildere Dom. Den milde og yderst billige Fyrste blev slet ikke vred over dette uartige og usædvanlige Forlangende; men befalede den nærværende Karatti, at overhøre mig paa ny med mere Nøiagtighed. Medens dette varede, gik Fyrsten bort for at giennemlæse de Andres Testimonier. Min Karatti gav mig nye Spørgsmaale, og forelagde mig nye Opgaver; jeg besvarede dem, til hans store Forundring, med min sædvanlige Hurtighed. „Du fatter," sagde han, „en Ting meget snart, men Du indseer ikke Tingens Grund; og Dine Svar bevise meget meer, at Du har hurtigt fattet end rigtigt indseet Opgaven." Da Overhøringen var til Ende, gik han ind til Fyrsten, og kom tilbage med følgende Dom: at da jeg havde handlet slet og uforsigtigt i at kalde Karattis engang fældede Dom i Tvivl, havde jeg derved, i Følge den Straf, som paalægges dumdristige Bagvaskere i Lovens fjerde større Affætnings tredie mindre, (ved større og mindre Affætninger, eller Skibal og Kibal, forstaaes Bøger og Capitler) fortjent at aarelades efter gammel Skik og Brug, paa begge mine Grene eller Arme, og hensættes i Byens offentlige Fængsel. Lovens Ord i fjerde Bogs tredie Capitel, om Bagvaskelser, vare disse: Spik, antri, Flak, skak, mak, Tabumihalat Silak. Men endskøndt Meningen af disse Ord var tydelig, som den klare Dag, og Lovens Hellighed ingen Undtagelse taalte,

havde hans Durchlauchtighed af særdeles Naade beſluttet, at tilgive mig denne ſtore Forbrydelſe, dels i Henſyn til min Mangel paa Dømmekraft, dels i Henſyn til min Uvidenhed i Loven, da man, uden at fornærme den, paa en Maade kunde eftergive en nys ankommen Udlænding den for Andre uundgaaelige Straf. Endeligen, for at give mig et deſto større Beviis paa ſin Yndeſt og Velvillighed, havde det behaget hans Durchlauchtighed, at give mig en Plads iblandt ſine ordenlige Hof-Løbere, med hvilken Gunſt jeg maatte for denne Gang være fornøiet.

Da denne Dom var mig forkyndt, lod man hente en Riva eller Secretaire, der ſkulde indføre mig tilligemed de øvrige nys Ankomne i Forfremmelſes-Protocollen. Denne Secretaire var en Mand af ypperligt udvortes Anſeende; thi han havde ikke færre end elleve Grene, og kunde derfor paa een Gang ſkrive elleve Breve med ſamme Lethed, hvormed vi ſkrive et eneſte. Hans Dømmekraft derimod var kun maadelig, hvorfor han heller ikke kunde ſtige høiere, men maatte blive gammel i det ſamme Embede, ſom han allerede i tredive Aar havde forrettet. Det var denne Mand, ſom jeg ſiden havde meſt at giøre med, og ſom jeg ofteſt maatte giøre min Opvartning, da han reenſkrev de Forordninger og Breve, jeg ſom Løber maatte bringe omkring i Landet. Jeg faldt tidt i Forundring over at ſee, med hvilken Færdighed han forrettede ſin Gierning, da han ikke ſjeldent ſkrev elleve Exemplarer paa een Gang, og paa een Gang ſatte lige ſaa mange Segl paa. Af denne Aarſag kaldes det og i Familier for en af de lykkeligſte Tildragelſer,

naar et Barn fødes med mange Grene. Barselkonerne sende derfor altid, efter en lykkelig Nedkomst, Efterretning omkring til deres Naboer og Bekiendte, om hvor mange Grene Barnet er kommet for Lyset med. Rygtet gik, at denne Secretaires Fader havde havt tolv Grene, og at hele denne Familie havde udmærket sig ved usædvanligen mange Grene. Saa snart jeg havde faaet min Bestalling, og var ansat blandt de ordenlige Hof-Løbere, gik jeg i Seng; men endskiøndt mine Lemmer vare meget trætte, gjorde jeg mig forgieves Umage, for at faae Søvn i mine Øine, den meste Tid af Natten.

Den lave Betiening, jeg var fordømt til, svævede mig bestandigen for Øine; det syntes mig yderst uanstændigt og skammeligt for en **Ministerii Candidatus** og Baccalaureus i den store Verden, at fornedres til en ussel Løber i den lille. Jeg tilbragte den største Del af Natten i disse bedrøvelige Betragtninger, og læste og atter læste i min Fortvivlelse mit Testimonium fra Kiøbenhavns Academie, som jeg havde hos mig; thi, som jeg før har anmærket, Dag og Nat ere her næsten lige lyse. Udmattet af disse Tanker og Bekymringer faldt jeg endeligen i en dyb Søvn. I Søvne havde jeg adskillige Drømme. Det forekom mig snart, at jeg var kommen hjem, og fortalte Løst og Fast, om hvad der var hændet mig under Jorden; snart syntes det mig, at jeg feilede i Luften, og sloges med den glubske Rovfugl, der gav mig saa meget at bestille, at Stridens Heftighed forjog Søvnen. Men hvor forskrækket blev jeg, da jeg vaagnede, og fik Øie paa en usædvanligen stor Abe ved Siden af mig. Den

havde listet sig ind af Kammerdøren, som ikke omhyggeligt nok var tillukt, og var krøben op i Sengen. Dette uventede Syn indjog mig slig en Angst, at jeg med stærke Skrig, hvoraf hele Kammeret gienlød, raabte om Hjelp. Nogle Smaatræer, som laae i andre Kamre i Nærheden af mit, vaagnede ved denne Allarm, kom ind, hjalp mig i Kampen mod den afskyelige Abe, og fik den endeligen jaget paa Døren. Jeg hørte siden, at Fyrsten havde leet umaneerligt af denne Tildragelse. Men for ikke oftere at sættes blot for denne Ubehagelighed, befalede han, at jeg strax skulde paaklædes underjordisk, og prydes med Grene. De europæiske Klæder, som jeg var kommen ned i, bleve mig altsaa fratagne, og for deres Usædvanligheds Skyld ophængte paa Kunstkammeret, med denne Overskrivt:

Den overjordiske Skabnings Dragt.

Hillemæn! tænkte jeg ved denne Leilighed, hvad om Mester **Jens Andersen**, Skræderen i Bergen, der har syet disse Klæder, fik at vide, at hans Arbeider bleve forvarte blandt andre Sjeldenheder i det underjordiske Kunstkammer? han vilde sikkerlig bryste sig, som en kalkunsk Hane, og slaae Spar-To baade til Borgemester og Byfoged.

Efter denne Hændelse fik jeg ikke Søvn i mine Øine hele Natten, indtil Solen stod op. Jeg stod op med den, og modtog min Løber-Bestalling.

Man gav mig strax utallige Erender; jeg maatte løbe omkring til store og smaae Stæder, med Forordninger og aabne Breve; og kort sagt, jeg var et reent **perpetuum mobile**. Ved disse Omflakninger studerede jeg omhyggeligere

denne Nations Character, og opdagede hos de fleste Indbyggere en beundringsnærdig Artighed og Levemaade, forenet med lige saa megen Klogskab. Indvaanerne i Staden Maholki, som alle ere Torne, syntes mig at være mindre forfinede i Sæder og Videnskaber.

Enhver Provins har sine særegne Træer eller Indbyggere, som man især bemærker paa Landet i Bondestanden, hvor alle ere indfødte; thi i de store Byer, og især i Hovedstaden, er en Sammenblanding af alle Slags Træer. Den Formodning, jeg havde gjort mig om disse Potuaneres Klogskab, bestyrkedes meer og meer, jo nøiere jeg lærte at kiende deres gode Egenskaber. De Love og Skikke, som mest havde stødt mig, fik efterhaanden, som jeg indsaa deres Billighed og Retfærdighed, mit fuldkomneste Bifald, og min ugrundede Foragt forvandledes til grundet Beundring. Det vilde være mig en let Sag, en for en at opregne de Ting og Sædvaner, som jeg ved løselig Skuen havde holdt for daarlige, men ved nøiere Betragtning fandt grundige og vise. Af tusinde vil jeg blot anføre et eneste Exempel, der særdeles levende skildrer dette Folks Character. En vis lærd Philolog ansøgte om Rectoratet i et af Fyrstendømmets offentlige Skoler. Hans Ansøgning var vedføiet en Anbefaling fra Borgerne i Byen Nahami, der bevidnede, at Candidaten i samfulde fire Aar havde levet fredeligen med en løsagtig og utro Kone, og i al den Tid baaret sine Horn med Taalmodighed. Vidnesbyrdet lød omtrent saaledes:

„Saasom nærværende hæderlige og vellærde Mand, Joktan Hu, har af os været et Vidnesbyrd om sit Levnet og

Ra Opførsel begierende, bevidne vi underskrevne Borgere og Bosiddende i den Afdeling af Byen, som kaldes **Posko**, at samme Mand har i fire samfulde Aar levet i fredelig Sti'hed med en utro Kone, baaret sine Horn med Taalmodighed, og viist saa megen Sagtmodighed i at taale dette Onde, at vi holde ham fuldkomment værdig til det ledige Rectorat, dersom i Øvrigt hans Lærdom svarer til hans Opførsel. **Nahami**, den tiende i Palme=Maaneden, Aar tretusinde efter den store Oversvømmelse."

Til dette Vidnesbyrd var føiet et Testimonium fra Seminariets Karatter, om hans Lærdom og Videnskaber, som syntes mig af større Betydenhed; thi hvad Fortjeneste en hornet Skolelærer har for andre Lærere, begriber jeg ikke. Meningen af hint urimelige Vidnesbyrd var denne: iblandt de Egenskaber, som en Lærer nødvendigen maa besidde, er Sagtmodighed en af de vigtigste; thi med mindre han er udrustet med Jern=Taalmodighed, vil han, trods hele sit Forraad af Kundskaber, være meget uskikket til Skolelærer=Embedet, der maa forrettes uden Barskhed og Hidsighed, for ikke ved utidig Skielden og Pryglen at gjøre de Unge haardnakkede. Da nu ingen umiskiendeligere Prøve paa Sagtmodighed kan gives, end den Standhaftighed hvormed Candidaten havde baaret et saa betydeligt Huskors, havde hans Naboer ikke taget i Betænkning, at anbefale ham paa denne Grund, for derved at sætte i Lys, hvad man kunde vente sig af en Skolelærer, der saa særdeles udmærkede sig heri blandt de andre.

Man fortalte, at Fyrsten var nær død af Latter over denne besynderlige Anbefaling; men at han alligevel, da han ved Overlæg fandt den mindre urimelig, end den lod til i Forstningen, overdrog det ledige Rectorat til Ansøgeren. Han opfyldte efter Alles Tilstaaelse dette Embeds Pligter med saa meget Held, og vidste ved Sagtmodighed og Mildhed saaledes at vinde de Unge, at de meget meer ansaae ham for en Fader, end for en Tugtemester. De viste saa megen Flid i deres Studeringer under denne fromme, venlige Lærers Anviisning, at der, den Dag i Dag er, gives faa Skoler i dette Fyrstendom, hvorfra saa udmærkede, lærde og dydige Træer hvert Aar dimitteres.

Da jeg i de fire Aar, jeg var Løber, fik Leilighed til nøie at studere Landets Beskaffenhed og Indbyggernes Natur og Levemaade, formoder jeg, det ikke vil være Læseren ubehageligt, at finde her noget samlet Heelt om deres Politie, Gudstjeneste, Love og Videnskaber, hvorom jeg tilforn blot har givet nogle Vink hist og her.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Cap. 5.

Femte Capitel.

Om Landet Potus Beskaffenhed og Folkets Tænkemaade.

Fyrstendømmet Potu indsluttes inden meget snevre Grændser, og indtager kun en liden Plads paa denne Klode. Hele Kloden Nazar er neppe to hundrede tydske Mile i Omkreds. Man kan mageligen giennemvandre den uden Veivifer, eller Tolk; thi der tales eet Sprog overalt, endskøndt Indbyggerne i Potu afvige fra dem i de øvrige Stater og Provinser i Videnskaber og Sæder. Og ligesom Europæerne paa vor Klode have Fortrin for andre Folkefærd, saaledes ere Potuanerne her meer end noget andet Folk berømte for Dyd og Forstand.— Veiene ere afdelte ved Steenstøtter, som betegne Milene; paa disse ere udstaaende Hænder eller andre Tegn anbragte, som vise Veien til enhver Kiøbstad, eller Landsby; thi hele Fyrstendømmet er fuldt af Landsbyer og prægtige Kiøbstæder. Men det er mærkværdigt og gandske forunderligt, at Indbyggerne paa denne Klode tale eet Sprog, endskøndt hvert enkelt Folkefærd er overmaade

forskielligt i Kaar, Skikke, Videnskaber og Naturgaver. Heri er denne Klode et levende Billede paa Naturens Foranderlighed, som ikke kan andet end røre og henrykke den reisende Tilskuer.

Jorden afdeles ved store og smaae Vande. I disse seiler man i Skibe ved Hjelp af Aarer, som drives, saa at sige, ved en magisk Kraft; thi de bringes ikke frem, som vore, ved Menneskehænder, men ved kunstige Machiner, som bevæge sig selv. Indretningen og Kunsten i disse Machiner kan jeg ikke forklare, da jeg ei er meget dreven i Mathematiken. Desuden ere disse Træer saa skarpsindige i alle deres Opfindelser, at Ingen, som ikke har Argus's Øine og en næsten guddommelig Forstand, kan opdage deres Kunst.

Denne Klode har, ligesom vor Jord, en tredobbelt Bevægelse, saa at Tiderne her, ligesom hos os, afdeles i Nat og Dag, Sommer og Høst, Vinter og Foraar, og de Stæder, som ligge nærmest Polerne, ere koldere end de øvrige. Men hvad Lyset angaaer, er der for omtalte Aarsags Skyld liden Forskiel paa Nat og Dag. Ja man kan sige, at Natten er behageligere end Dagen; thi Intet kan tænkes meer glimrende, end det Lys fra Solen, som kastes tilbage fra den tætte Halvkreds, der ligner en umaadeligt stor, hele Himmelhvælvingen dækkende Maane. Indbyggerne bestaae af adskillige Slags Træer, som Ege, Linde, Poppel- og Palmetræer, Torne og deslige, hvoraf de sexten Maaneder, som det underjordiske Aar inddeles i, have deres Navne. Thi hver sextende Maaned kommer Nazar tilbage til sin Plads,

dog ikke paa nogen bestemt Dag, for den ulige Bevægelses Skyld; thi, ligesom Maanen hos os, bryder denne Planet med sine mange Slags Bevægelser deres Hoveder, som beboe Firmamentet. Tidsregningerne ere forskiellige, og fastsættes efter de mærkværdigste Tildragelser, fornemlig efter en stor Comet, som, efter deres Mening, har for tre tusinde Aar siden forvarsaget en almindelig Vandflod, hvori alle Træernes Slægter druknede tilligemed de øvrige Dyr, nogle faa undtagne, som reddede sig paa Høiene og Bjergtoppene fra den almindelige Oversvømmelse, og fra disse nedstamme de nuværende Indbyggere.

Jorden er meget frugtbar paa Korn, Urter og andre Vexter, og har næsten de samme Frugter, som vort Europa; dog gives her ingen Havre, som heller ikke er nødvendig, da denne Klode ikke har Heste. Havet og Søerne give herlige Fiske, og langs med Strandbredden ligge de smukkeste Lystgaarde, snart i sammenhængende Rækker, snart adspredte hist og her. Indbyggernes Drik tillaves af visse Urter, som grønnes paa alle Aarets Tider. De, som sælge denne Drik kaldes i Almindelighed **Minhalpi**, det er Urtebryggere, som indskrænkes til et vist Antal i hver By, og alene have Tilladelse til at koge disse Urter. De, som have faaet dette Privilegium, maae ikke have noget andet Embede, Næringsbrug, eller Haandverk. Især er det forbudet dem, som ere i offentlige Betjeninger og faae Løn, at bruge denne Næringsvei; thi for den Anseelses Skyld, hvori de staae i Byen, kunde de tiltrække sig alle Kiøberne, og formedelst de For-

dele, de nyde i Staten, kunde de sælge deres Vare for ringere Priis. Dette see vi tidt i vor Verden, hvor Embedsmænd og de, som staae i offenlig Sold, berige sig i en Hast ved disse Midler, til andre Haandverksfolks og Kiøbmænds Skade.

Man har her en nyttig Lov om Børneavlen, som meget befordrer Folkemængden. Denne forøger eller formindsker Frihederne og Fordelene i Staten efter Børnenes Antal. Saaledes fritages den, som er Fader til sex Børn, fra ordenlige og overordenlige Skatter. Derfor er Børne-Avl og talrigt Afkom ikke mindre nyttigt i denne Verden, end det er besværligt og skadeligt paa vor Klode, hvor man pleier at lægge Skat paa Børnene.

Hos dem har Ingen to Embeder paa een Gang; thi de troe, at endog det mindste Embede fordrer sin Mand. Derfor forvaltes Embederne — med vor Verdens Indbyggeres Tilladelse maa jeg sige det — bedre her end hos os. Man holder saa nøie over denne Lov, at en Læge ikke befatter sig med hele Medicinen paa een Gang, men lader sig nøie med at studere en eneste Sygdoms Natur, og en Musicus ikke lægger sig efter at spille paa flere end eet Instrument. Ganske anderledes er det i vor Verden, hvor disse mange forskiellige Embeder fornærme Menneskeheden, giøre Folk knurvorne og forsømmelige i deres Forretninger, og hvor man ikke er stærk i nogen Ting, fordi man vil være stærk i Alt. Naar Lægen paa een Gang vil helbrede Menneskernes Sygdomme og Statens Bræk, bliver

han en Fusker i begge Dele; og naar en Musicus baade vil være Virtuos og Raadmand, kan man ikke vente Andet af ham end Dissonantser. Vi beundre dem, som vove at paatage sig forskiellige Embeder paa een Gang, trænge ind i de vigtigste Forretninger, og tiltroe sig Dueligheb til alle Ting. Det er kun deres Forvovenheb og slette Kundskab om deres egne Evner, som vi ere saa daarlige at beundre; thi kiendte de Forretningernes Vigtigheb og deres egne svage Kræfter, vilde de endog afslaae disse Embeder, naar de bleve dem tilbudne, og skiælve blot ved at høre dem nævnes. Her er derimod Ingen, der paatager sig Noget, som han ikke forstaaer. Jeg erindrer endnu, at jeg hørte den store Philosoph Rakbasi tale om denne Materie saaledes: „Enhver maa kiende sine egne Naturgaver, „og strengt bedømme sin egen Dueligheb og sine Mang„ler. Ellers vise Skuespillerne mere Forstand end vi; thi „de vælge ikke de bedste Roller, men dem, som de bedst „kunne udføre. Skal da Skuespilleren være klogere paa „Theatret, end vi i Livet?"

Indbyggerne i dette Fyrstendom inddeles ikke i Adel og Pøbel. Fordum havde vel denne Inddeling fundet Sted; men da Fyrsterne mærkede, at dette kun lagde Grunden til Uenighed, ophævede de viseligt alt Slags Fortrin, som kun er en Følge af Fødselen, saa at Træerne nu agtes alene for deres Dyder, Embeder og Arbeidsomheb. Dette vil jeg tale vidtløftigere om siden. Det eneste Fortrin,

Fødselen kan give, er mange Grene. Barnet æres efterſom det har mange eller faa af disse; thi en Mængde Grene giør Træerne duelige til Haandarbeide. Jeg har i Forveien talt endel om dette Folks Naturgaver og Sæder; hertil henviser jeg Læseren, og slutter dette Capitel.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

cap 6.

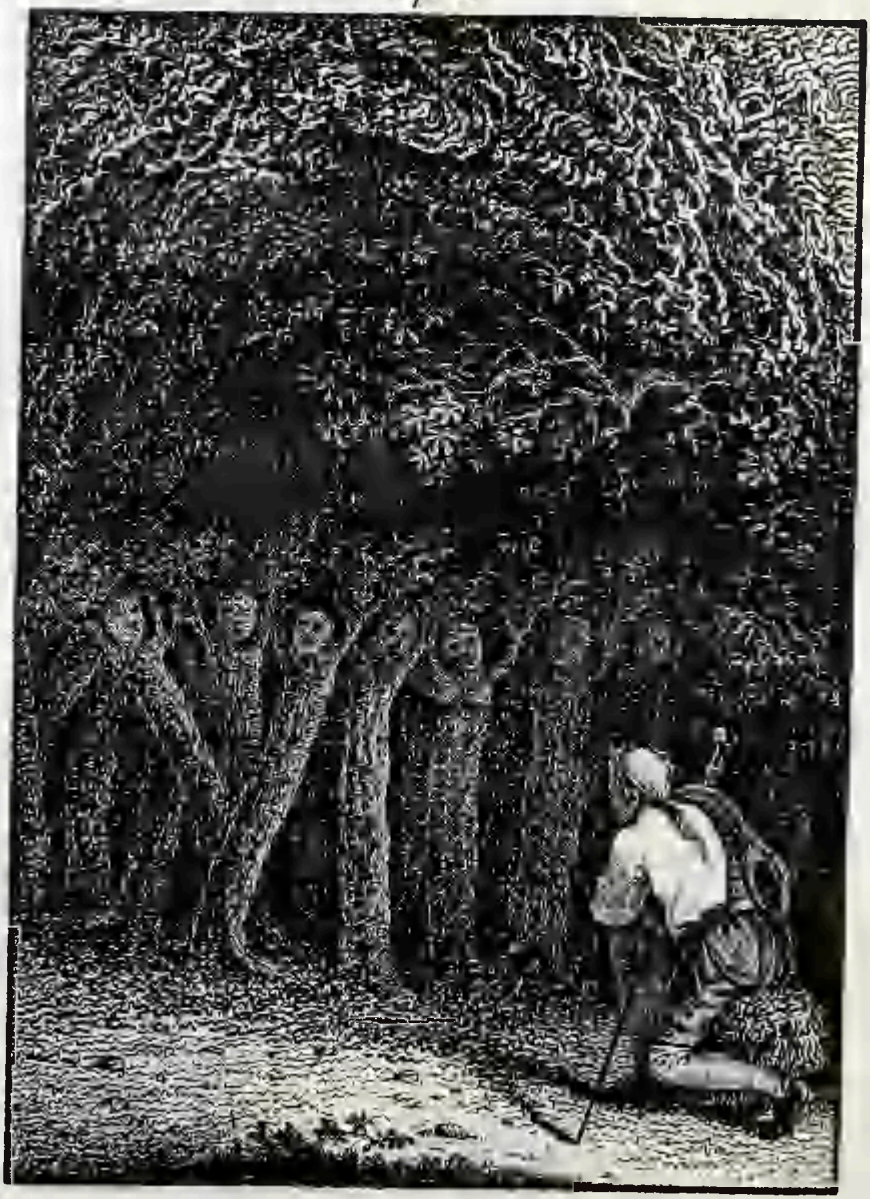

Sjette Capitel.

Om Folkets Religion i Potu.

Religions-Systemet i Potu bestaaer kun i faa Capitler, og deres hele Troesbekiendese er ikke meget større end vore apostoliske Troesartikler. Under Straf, at forvises til Firmamentet, er det her forbudet, at forklare de hellige Bøger, og vorer Nogen, at disputere om Guds Væsen og Egenskaber, Aandernes og Sjelenes Natur, fordømmes han til at aarelades og sættes i Byens almindelige Hospital. Thi det er daarligt, sige de, at ville beskrive og definere det, hvori vor Forstand er lige saa blind, som Natuglen i Solskin. De ere alle enige i, at dyrke et høieste Væsen, hvis Almagt har skabt og hvis Forsyn opholder alle Ting. Om Maaden, at dyrke dette Væsen, tillader man Enhver at tænke, som han vil; kun de, som aabenbart angribe den herskende Religion, straffes som Fredsforstyrrere. Jeg havde derfor fuldkommen Tankefrihed her, og Ingen forfulgte mig for min Religions Skyld.

Indbyggerne i Potu bede sielden, men med saa brændende Andagt, at man skulde troe de vare henrykte, saa

længe Bønnen varer. Jeg fortalte dem, at man hos os pleiede at bede og synge hellige Psalmer ved vore huslige Forretninger og Haandarbeider; men dette lastede de. En jordisk Fyrste vilde tage det ilde op, sagde de, om En, som kom for at bede ham om Noget, vilde i hans Nærværelse børste sine Klæder og frisere sit Haar. De fandt heller ikke mere Smag i vore Psalmer; thi de holdt det for latterligt, at foredrage sin Anger og Bedrøvelse paa Noder, da Guddommen ikke formildes ved Triller, Fløiter og Trompeter, men ved Suk og Graad. Dette og andet deslige kunde jeg ikke høre paa uden Fortrydelse, saa meget mere, som min salig' Fader, der var Chordegn, havde sat adskillige Psalmer paa Noder, hvilke endnu synges i Kirken, og jeg selv havde foresat mig, at søge det første Degnekald der blev ledigt. Men jeg stræbte at undertrykke min Vrede; thi disse Underjordiske forsvare deres Meninger med saa megen Skarpsindighed, og vide at give alt det, de sige, saa stor en Sandsynlighed, at det er vanskeligt at giendrive endog deres groveste Vildfarelser. De have endnu flere besynderlige Meninger i Religionen, som de lige saa kunstigen vide at forsvare. Da jeg, for Exempel, sagde til Nogle, som jeg holdt Venskab med, at de ikke kunde vente at blive salige efter Døden, fordi de vandrede i Mørke, svarede de, at Den, som med Strenghed fordømte Andre, stod selv i Fare for at blive fordømt; thi man kunde ikke fordømme Andre, uden at giøre det af Stolthed, hvilken Last Gud, der saa meget elsker Ydmyghed, hader og afskyer hos sine Skabninger. At fordømme Andres Meninger, eller paatvinge Nogen sine, var at indbilde sig, at man

ene havde slugt al Viisdom, ligesom de Galne, der holde sig selv alene for kloge.

En Gang vilde jeg bevise en Sætning, og anførte det som en Grund, at jeg i min Samvittighed var overbeviist derom. Min Modpart roste dette Beviis, og bad mig altid følge min Samvittigheds Vidnesbyrd, det vilde han ogsaa selv altid gjøre; thi naar Alle vilde følge deres Samvittighed, vilde al Trætte og Anledning til Trætte ophøre.

Iblandt andre Vildfarelser, som jeg fandt hos Indbyggerne i dette Fyrstendømme, vare ogsaa følgende. Skjøndt de ikke negtede, at Gud belønner det Gode og straffer det Onde, meente de dog, at denne belønnende og straffende Retfærdighed ikke udøvedes førend i det andet Liv. Jeg anførte adskillige Mennesker, som her i Livet vare straffede for deres Ondskab og Ugudelighed. Til Beviis paa det Modsatte anførte de lige saa mange ugudelige Træer, som havde været høist lykkelige indtil deres Død. Saa ofte vi stride med Nogen, sagde de, tage vi af det daglige Livs Rustkammer de Vaaben, som vi kunne bruge, og give ikkun Agt paa de Exempler, som tjene til at bestyrke vore Sætninger, og udelade dem, som gjøre os Skade. Jeg beraabte mig paa mig selv, at Adskillige, som havde gjort mig Uret, vare jammerligen omkomne; men det var kun Egenkjærlighed, sagde de, at jeg ansaa mig for bedre og vigtigere i Guds Øine end Andre, som havde uskyldigen lidt de allergroveste Fornærmelser, og dog seet deres Forfølgere blive meget gamle og bestandigen lykkelige.

Da jeg en Gang formanede dem til at bede hver Dag til Gud, svarede de, at de vel ikke negtede Bønnens Nødvendighed, men troede dog, at den egentlige Gudsdyrkelse bestod i at lyde Guds Lov. Det Beviis, de anførte for denne Mening, var følgende: sæt, at en Fyrste har to Slags Undersaatter. Nogle forsee sig hver Dag, og overtræde hans Befalinger, enten af Skrøbelighed eller Ondskab, men disse komme hvert Øieblik med Ansøgninger og Afbigter til Fyrstens Slot, og bede om Forladelse for de Feil, som de strax ville begaae paa ny. Andre komme sjeldent, eller aldrig, af sig selv til Hoffet, men udøve troligt og nøiagtigt Fyrstens Befalinger, og vise ham derhos den Ærbødighed, de som Undersaatter skylde ham. Hvo tvivler nu om, at Fyrsten vil anse Disse som Mennesker, der fortjene hans Kiærlighed, men derimod Hine som onde, uduelige og besværlige Undersaatter, saa vel for deres Forseelsers, som for deres idelige Ansøgningers Skyld?

Jeg indlod mig ofte i disse og deslige Tvistigheder, men uden mindste Frugt; thi det var mig umuligt at faae Nogen paa mit Partie. Jeg vil derfor overspringe alle de øvrige, og blot anføre de fornemste og mærkværdigste af Hovedlærdommene i deres Religion, overladende til Læserens egen Skiønsomhed at bifalde eller fordømme dem.

Potuanerne troe een eneste almægtig Gud, alle Tings Skaber og Opholder. De bevise hans Almagt og Eenhed af Skabelsens Storhed og Orden; og da de ere meget kyndige i Physik og Astronomie, have de saa lyse og ophøiede Begreber om Guds Væsen og Egenskaber, at de holde det

for daarligt, at ville definere, hvad der saa uendeligen vidt overgaaer vor Fattekraft. De have kun fem Festdage om Aaret, af hvilke den første helligholdes med stor Andagt paa mørke Steder, hvor ingen Lysstraale kan indtrænge sig, for at betegne, at det Væsen, de tilbede, er ubegribeligt. De forblive paa disse Steder ubevægelige, henrykte i tilbedende Andagt fra Solens Opgang til dens Nedgang. Denne Fest kaldes den **ubegribelige Guds Dag**, og indfalder paa den første Dag i Ege-Maaneden. Paa de fire andre Fester, som helligholdes paa de fire Aarets Tider, takke de Gud for de Velgierninger, han har beviist dem. Det er yderst sieldent, at Nogen bliver borte fra disse hellige Forsamlinger, og Den, som uden tilstrækkelig Aarsag forsømmer dem, ansees som en slet Statsborger, og lever i bestandig Foragt. De offentlige Bønner ere affattede saaledes, at de intet Hensyn have til den Bedendes, men blot til Fyrstens og Statens Vel. Ingen beder offentligen for sig selv. Man har ved denne Indretning villet tilkiendegive, at enhver Enkelts Velgaaende er saa nøie forbundet med det Heles Vel, at det Ene ikke kan have Sted uden det Andet. Ingen bliver ved Tvang eller Bøder holdt til den offentlige Gudstjeneste; thi da de holde for, at Gudsfrygt fornemlig bestaaer i Kiærlighed, og Erfaring lærer, at denne mere kølnes end opflammes ved Tvang, troe det ikke alene unyttigt, men endog skadeligt, at ville tvinge Nogen med Magt til at dyrke Gud. En Mand, sige de, der ønskede Gienkiærlighed af sin Kone, og tog sig for at forjage hendes Koldsindighed med Ørefigen og Næsestyvere, vilde, i Stedet for at oplue den Gnist af Kiærlighed

der var tilovers, aldeles slukke den, og forandre hendes Ligegyldighed til Had og Afsky.

Potuanerne forsonede i de ældre Tider Guddommen ved Ofringer, prægtige Optog og andre Ceremonier. Denne udvortes Gudsdyrkelse vedvarede, indtil den berømte Philosoph **Limali** for otte hundrede Aar siden fremstod som Religions-Forbedrer, og udgav en Bog, kaldet **Sebelac-Tacsi, eller et gudfrygtigt Træs sande Mærker.** Jeg læste flittigen denne Bog dernede, og kunde aldrig blive kied deraf. Den indholder theologiske og moralske Lærdomme, som alle Potuanerne lære udenad. Den underjordiske Reformator afskaffer Ofringer og deslige Skikke paa følgende Grunde. „Kun de Dyder," siger han, „ere sande Dyder, hvis Udøvelse falder et fordærvet Hierte tung og vanskelig. At ofre, at istemme Psalmer, at holde Høitid hveranden Dag, at ære de Dødes Aske, at gaae i Processíon med Helgenbilleder, er meget mere andægtig Dovenskab, end aandelige Handlinger, og, hvis det skal kaldes Handlinger, saadanne, som enhver Lastefuld gierne kan udøve, da de ikke koste mindste Selvfornegtelse. Men af sin egen Formue at understytte Trængende, at styre sin Vrede og undertvinge sin Hevngierrighed, at kiempe mandigt imod hver Vellyst, og stræbe at holde vore kiæreste Lidenskaber i Tømme, dette koster Kraft og Møie, og er derfor sande Kiendetegn paa Dyd og Gudsfrygt. Uniform og glimrende Vaaben giør enhver Kriger kiendelig fra Kiøbstædmanden; men Helten kiendes paa sin Tapperhed, Taalmodighed, ufortrødne Arbeide og Opofrelse af Liv og Lemmer for sit Fødeland."

Ved deslige Exempler har Limali stræbt at befæste sine Forskrivter, og da Potuanerne paa det Nøieste iagttage dem, vilde den romerske Kirkes Omvendere eller de saa kaldte Missionairer, der saa meget anbefale Ceremoniers Jagttagelse, og love alle dem Paradis, som tilbede Reliquier, eller i fyrgetyve Dage mæske sig med Markernes, Haugernes, Vinbjergenes, Flodernes og Oceanets Lækkerier, spilde baade Tid og Flid i disse Lande.

Disse ere den potuanske Theologies Hovedlærdomme, der ville støde endeel af mine Læsere, som blot og bar Naturreligion, hvilket jeg selv i Begyndelsen troede den var. Imidlertid paastaae Potuanerne, at disse Lærdomme ere dem guddommeligen aabenbarede, og at de for nogle hundrede Aar siden fik en Bog, der lærer hvad de skulle troe og giøre. I de ældste Tider, sagde de mig, lode deres Forfædre sig nøie med den blotte naturlige Religion; men da Erfaring havde lært, at Naturens blotte Lys ikke var tilstrækkeligt for Mængden, eftersom hos Adskillige Dovenskab og Uagtsomhed ofte reent udslettede den moralske Følelse, og Andre ved spidsfindig Philosophie og tøileløs Grublen fordærvede deres egen og Andres Begreber, havde Gud givet dem en skreven Aabenbaring, hvis Nødvendighed syntes dem aldeles upaatvivlelig. Uagtet jeg ikke kan rose Adskilligt i denne potuanske Theologie, maa jeg dog oprigtigen tilstaae, at der er Meget, som jeg ikke kan negte mit Bifald. Saaledes syntes mig, for Exempel, den Skik ikke alene Bifald, men Beundring værd, at de, naar de i Krigstider, som Seirere,

kom hjem fra et Slag, i Stedet for, som vi, at udbryde i Frydeskrig og synge **Te Deum**, tilbragde nogle Dage i sørgende Taushed, som om de skammede sig over en Seir, der havde kostet saa mange af deres Brødre Livet. Af samme Aarsag finder man og meget lidet om Slag og Blodbad i de underjordiske Historier og Aarbøger, men blot Efterretninger om borgerlige Sager, Anordninger, Love og Stiftelser.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

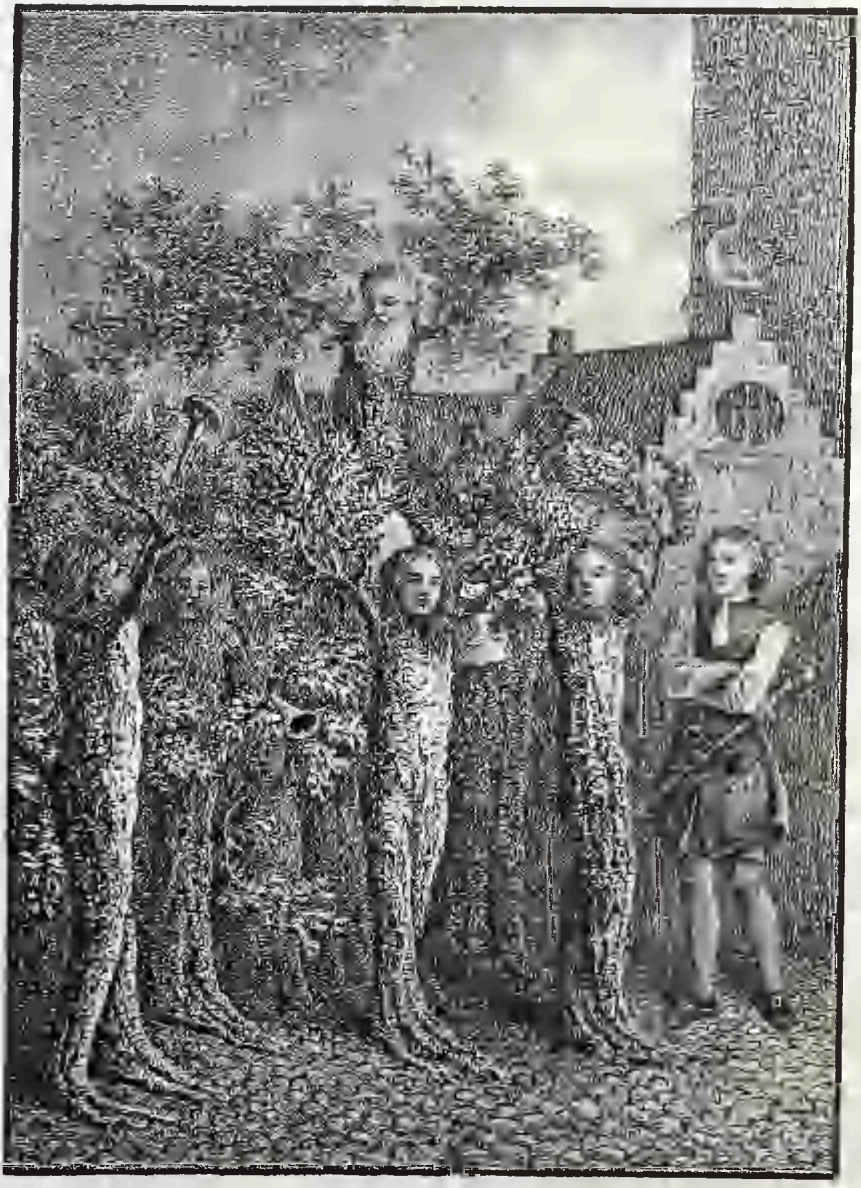

Syvende Capitel.

Potuanernes Statsforfatning.

I Fyrstendommet Potu er Regeringen arvelig i lige Linie. Saaledes har den været i hele tusinde Aar, og endnu afviger man ikke derfra. Ikkun een Gang finder man i Aarbøgerne, at Potuanerne have forandret denne Orden i Arvefølgen; thi da den sunde Fornuft syntes at fordre, at Regenten skulde overgaae sine Undersaatter i Forstand og Naturgaver, meente Nogle, at man maatte see mere paa Sjelens Egenskaber, end paa Fødselens Fortrin, og vælge den til Regent, som fortjente dette Fortrin. De ophævede derfor den gamle Arvefølge, og udnævnede ved eenstemmigt Valg Philosophen **Rabaku** til deres Fyrste. Han regerede i Begyndelsen med saa megen Klogskab og Mildhed, at han kunde være et Mynster for alle Regenter. Men det varede ikke længe, og for sildigt indsaae Potuanerne, hvor ugrundet det Ordsprog er, at det Rige er lykkaligt, hvor Philosopher sidde ved Roret. Thi da den nye Fyrste var af ringe Herkomst, kunde hans Dyder og Regeringskunst ikke forskaffe ham den

Agtelse og Ærbødighed, der er Staternes Styrke. De, som nyligen havde været hans Lige, eller Overmænd, ansaae ham endnu derfor, da han var kommen paa Thronen, og kunde ikke finde sig i at adlyde ham som deres Fyrste. De knurrede over hans Forordninger, saa snart disse mishagede dem, eller faldt dem for vanskelige, og tænkte kun paa, hvad han havde været, og ikke hvad han var. Nu maatte han ved Bønner og Smigrerier søge at forskaffe sig Lydighed; men ogsaa derved udrettede han Intet. Man blev ved at ringeagte hans Befalinger, fordi man ikke agtede ham selv. Rababu saa, at der maatte anvendes andre Midler, og begyndte at blive streng. Ved denne anden Yderlighed udbrød den Gnist, som havde ulmet under Asken, til en aabenbar Ild; Undersaatterne satte sig offentligen op imod ham, og paa eet utilstrækkeligen stillet Oprør fulgte et andet. Omsider mærkede han, at Staten ikke kunde bestaae, uden den bestyredes af en Regent, som var af stor Familie, hvis Ahner kunde indprente Folket Ærbødighed; han nedlagde Regeringen, og overdrog den til en Fyrste, som ved Fødselen havde Ret dertil. Roligheden vendte tilbage med den gamle Kongefamilie, og det Uveir lagde sig, der saa længe havde forvirret Staten. Derpaa blev det forbudet under Livsstraf, for Eftertiden at giøre ringeste Forandring i Arvefølgen.

Denne Orden, i lige Linie, vil rimeligviis altid blive urykkelig i Potu, saa at man ikke uden i yderste Nødsfald vil gaae den Førstefødte forbi. Dog melde Aarbøgerne om en Philosoph, som vilde ophæve denne kongelige Lov, og op-

fandt en Middelvei. Hans Forslag var, at man vel ikke skulde gaae det kongelige Hus forbi, men dog vælge den blandt den afdøde Fyrstes Sønner til Regent, som besad størst Dueligheb og Bekvemheb til at bære Regeringens Byrder. Da han havde fremsat sit Forslag, underkastede han sig den Prøve, som var brugelig i hans Fædreneland, og lod Strikken lægges om sin Hals, saa længe man raadslog om Forslagets Nytte. Da Raadslagningen var forbi, og Stemmerne vare talte, blev denne Plan erklæret for ubesindig og høist skadelig for Staten. Man troede nemlig, den vilde give Anledning til mange Uroligheder, og opvække Strid imellem de kongelige Børn, og at det derfor var bedre at beholde den gamle, som bestemte den førstefødte Prins til Regeringen, om han end var mindre dueli dertil end de andre. Planen blev altsaa forkastet, og Projectmageren hængt. Thi Projectmagere ere de eneste, som i dette Fyrstendom straffes paa Livet, da man troer at enhver, endog vel overtænkt, Forandring giver Anledning til Uroligheb og Uorden i Staten, men kuldkaster og forstyrrer den ganske, om den er urimelig og overilet.

De potuanske Fyrsters Magt er uindskrænket, og dog er deres Regering mere faderlig end streng. Thi da de udøve Retfærdigheden efter Grundsætninger, og ikke blot efter Love, vide de at forene Herredom og Frihed med hinanden: to Ting, som ellers saa let findes adskilte.

En af de nyttigste Indretninger her er denne, at Fyrsten saa meget som muligt stræber at vedligeholde Ligheb blandt Undersaatterne. Værdigheb er her ikke bunden til

nogen Stand, men de Ringere maae alene lyde deres Overmænd, og de Unge ære de Gamle. De underjordiske Aarbøger vise vel, at der for nogle Aarhundreder siden have været visse ved offentlige Love anordnede Stænder iblandt dem, men de vise tillige, at dette gav Anledning til store Uroligheder. Thi det forekom den ældre Broder haardt at vige for den yngre, og Forældrene kunde ikke skikke sig i, at sættes tilbage for deres Børn: det ene Træ skyede det andet, og al Omgang og Selskabelighed ophørte. Men disse vare ikke de eneste Uleiligheder, som fulgte deraf. Efterhaanden gik det saa vidt, at de bedste og dueligste Træer, som Naturen havde udrustet med de største Sjele-Evner og de fleste Grene, maatte sidde nederst ved Gæstebude og Forsamlinger; thi de Træer, som havde noget indvortes Værd, og udmærkede sig nokſom ved Klogskab og Dyd, kunde aldrig bekvemme sig til at søge om nogen Rang eller Titel, for at faae Ret til at sidde øverst. Men de slette og uduelige Træer søgte paa en Maade at skjule deres naturlige Mangler med prægtige Ærestitler, og plagede Fyrsten uden Ophør med deres Ansøgninger. Han føiede dem, for at slippe fri for dem, og tilsidst bleve da Titler intet Andet, end Tegn paa de udueligste Træer. Fremmede maatte lee derover, naar de ved Gæstebude og høitidelige Forsamlinger saae Tornebuske sidde paa de fornemste Bænke, og Palmetræer, Cedre og anselige Ege, med ti eller tolv Grene, sidde nederst; thi saa længe denne Regeringsform varede, havde næsten alle Tornebuske Characterer. Fruentimrene iblandt dem fik Titler af Oeconomieraad, Husraad og Hofraad, og det opvakte endnu

større Uroligheder iblandt dette Kiøn, end iblandt det andet. Nogle Træer gik saa vidt i forfængelig Ærgierrighed, at de, som af Naturen ikke havde faaet flere end to eller tre Grene, søgte om Titler af Tigrenet eller Tolvgrenet, og Tornebuske søgte om at kaldes Palmetræer. Det var lige saa latterligt, som om en Vanskabning søgte om en Titel af Velbaaren, eller den, der var født af ringe Stand, vilde kaldes Høilærd. Da Ulykken var stegen til det Høieste, og hele Landet var forvirret, saafom Alle jagede efter tomme Navne uden sand Ære og Fortjeneste, vovede en Borger i Byen Keba, at giøre Forslag til en Lov, hvorved denne Skik skulde afskaffes. Han blev, som sædvanligt, slæbt hen paa Torvet med en Strikke om Halsen; men da man havde holdt Raad derom, og samlet Stemmer, blev hans Forslag, uden at Nogen indvendte det Ringeste derimod, billiget, som nyttigt for Staten. Han blev derpaa prydet med en Blomsterkrands, og ført i Triumph igiennem Byen, med det ledsagede Folks Bifald og Fryderaab. Og da man i Tidens Længde indsaa, til hvor stor Nytte hans Forslag havde været Staten, blev han udnævnt til Kadoki eller Storcantsler.

Fra den Tid af holdt man nøiagtigt over den Lov, at alle Borgerne skulde være lige. Og dog ophørte ikke al Kappelyst, fordi Titlerne bleve afskaffede; men nu strøbte den Ene at overgaae den Anden i Dyd og sande Fortjenester. Man seer af den underjordiske Historie, at der siden den Tid ikke har været flere, end en eneste Projectmager, som to Gange hemmeligen strøbte at indføre den forrige Rangforordning; men for det første Forsøg blev han dømt til at aare-

lades, og da han siden blev anklaget, at han endnu arbeidede derpaa, blev han forviist til Firmamentet. Nuomstunder have Rang og Titler ikke mere Sted i dette Fyrstendom. Vel giver den høieste Øvrighed visse Professioner Fortrin for andre, men Ingen faaer derved Ret til den første Plads i offentlige Sammenkomster. Man kan see denne Forskiel af de kongelige Forordninger, som gierne sluttes med disse Ord: „Det byde og befale vi vore Bønder, Fabrikanter, Kiøbmænd, Haandverksmænd, Philosopher, Kunstnere, Hofbetjente o. s. v." Jeg kom efter, at følgende Rangforordning giemmes i det fyrstelige Archiv:

1) De, som i offentlig Trang have hjulpet Staten med deres Formue.

2) De, som tjene Staten uden Løn.

3) Bønder og Agerdyrkere med otte Grene, og derover.

4) Bønder med syv Grene, og derunder.

5) De, som have anlagt Fabriker eller Manufacturer.

6) De, som drive de nødvendige Haandverker.

7) Philosopher og ordenligen creerede Doctorer af begge Kiøn.

8) Kunstnere.

9) Kiøbmænd.

10) Hoffolk med fem hundrede Rupaters Løn.

11) Hoffolk med tusinde Rupaters Løn.

Jeg fandt denne Rangforordning overmaade latterlig, og jeg tvivler paa, at Nogen i vor Verden vil give den sit Bifald. Noget nær lugtede jeg alligevel, hvad de Underjordiske sig-

tede til, og Grundene, de byggede den paa, men jeg tilstaaer, at den endnu forekommer mig besynderlig, og at jeg ikke ganske kan satte den.

Blandt andre mærkværdige Ting fortjener Følgende at anmærkes. Jo mere Godt man her nyder af Staten, jo mere beskedent og ydmygt opfører man sig. Jeg saa tidt, at **Bospolak**, den rigeste af Borgerne i Potu, hilste Alle meget ydmygt, som mødte ham paa Gaden, ja bøiede alle sine Grene, og bukkede dybt med Hovedet for ethvert Træ af Almuen. Da jeg spurgte om Aarsagen, svarede man mig, at det var hans Pligt, da han nød de fleste Fordele i Staten, og altsaa var dens største Skyldner. Dog er der ingen Lov for denne Høflighed, men da Indbyggerne altid handle efter fornuftigt Overlæg, udøve de denne Dyd frivilligt, og anse Erkiendlighedens Bud for en Lov. Det er en heel Del anderledes hos os, hvor de, der nyde den største Ære og de fleste Fordele i Staten, see de Ringere over Skuldrene med Foragt. De, som have talrigt Afkom, ansees her for de mest fortjente Borgere, og æres af Alle uden Undtagelse. Disse ere de underjordiske Helte, og deres Erindring er Efterkommerne stedse hellig. De alene faae Navn af **Store**. Hos os derimod faae Menneskeslægtens Ødelæggere dette Navn. Man indseer let, hvad Pris den underjordiske Verden vilde have sat paa **Alexander den Store** og **Julius Cæsar**, som begge døde uden Afkom, og myrdede nogle Millioner Mennesker. Jeg erindrer mig herved følgende Gravskrivt, som jeg saa over en Bonde i Keba: „**Her ligger Jokran den Store, sin Tids Helt,**

Fader til tredive Børn." Dog maa man mærke, at til at faae Navn af Stor, udfordres Mere, end at have avlet Børnene: man maa ogsaa opdrage dem vel.

I Lovgivningen gaaer man her meget langsomt tilverks, og næsten som hos Romerne fordum. Den nye Forordning bliver først opslaaet paa Raadhusene i alle Byer, og da staaer det Enhver frit for, at undersøge den og giøre Indvendinger derimod. Derpaa forelægges den en Forsamling af indsigtsfulde Mænd, som i denne Hensigt er nedsat i Potu. Her veies nøiagtigt Alt, hvad der indgives til Lovens Bestyrkelse, Forandring, Ophævelse, Bifald, Forbedring, Indskrænkelse eller Udvidelse; og naar den saaledes er giennemseet af alle Lovkyndige, sendes den endeligen til Fyrstens Bekræftelse og Underskrivt, førend den publiceres. Maaskee Mange ville finde saadan Langsomhed latterlig; men Følgen af denne Forsigtighed er, at Lovene evigt beholde deres Kraft; og, som man siger, har ingen Lov i dette Fyrstendom i hele fem hundrede Aar liidt mindste Forandring.

Fyrsten har en Fortegnelse i sin Forvaring over de bedste Træer i sit Land, som er forsynet med Attester om Enhvers Dueligheed fra de examinerende Karatter, og Vidnesbyrd om hans Tænkemaade og Opførsel fra Rodemesterne og Naboerne. Fyrsten kiender derfor altid duelige Mænd til at besætte de ledige Embeder med. Især er det besynderligt, at Ingen faaer Tilladelse til at opslaae sin Bopæl i nogen Stad eller Landsby, uden han bringer Attester med om sin Skikkelighed fra det Land, eller den By, hvor han forhen har

opholdt sig, og stiller Sikkerhed for sin gode Opførsel i Fremtiden.

Ingen tør under Livs-Straf giøre Anmærkninger over en Lov, der engang er publiceret. Man har altsaa mindre Frihed i politiske Ting, end i Religionssager. Aarsagen, de opgive hertil, er denne: hvo som farer vild i Religionen eller Troens Artikler, giør det alene til sin egen Skade; men Den, som opkaster Tvivl mod de offentlige Love, og fordreier dem ved sine Forklaringer, forvirrer hele Staten.

Om Hofstaten og sammes Oeconomie har jeg allerede talt noget forhen. Jeg har sagt, at **Kadoki** eller Storcantsleren har den øverste Plads iblandt Hofbetjentene. Næst efter ham kommer **Smirian** eller Overskatmesteren. I min Tid beklædte den syvgrenede Enke **Rahagna** dette Embede. Hendes dydige Tænkemaade og store Sjeleævner havde ophøiet hende til denne vigtige Post. Hun havde beklædt den længe, ja endog nogle Aar før sin Mands Død; thi skøndt denne havde havt temmelig Indsigt i Finantssager, lod han sig dog i alting regere af sin Kone, og kunde rettere kaldes hendes Forvalter end Egtemand. Naar hans Kone laa i Barselseng, eller paa anden Maade var syg, udgav han vel sine Breve og Foranstaltninger under sit eget Navn, men man ansaa dem ikke for gyldige, med mindre hun tillige havde sat sit Navn og Segl derunder. **Rahagna** havde to Brødre, den ene var Hofkieldermester, og den anden Hofslagter; men de torde ikke tænke paa at svinge sig høiere i Veiret ved deres fornemme Systers Hjelp, thi de

havde ingen Forstand: saa retfærdig er man her i Embeders Bortgivelse.

Endskøndt Rahagna havde saa mange og vigtige Forretninger, ammede hun dog selv et Barn, som hun var nedkommen med efter sin Mands Død. Da jeg udlod mig med, at dette var et alt for besværligt og upassende Arbeide for saa høi en Dame, gave Indbyggerne mig dette Svar: „Hvorfor troer Du at Naturen har givet Konerne Bryster? enten til Legemets Prydelse, eller til Barnets Næring? Barnets Opdragelse beroer meget paa Ammens Sindsbeskaffenhed og Melkens Godhed, og de Mødre sønderrive Kiærligheds og Sjelenes naturlige Baand, som lade Andre opamme deres Børn." Det er Aarsagen, hvorfor alle skikkelige Koner i dette Fyrstendom selv opamme deres Børn.

Kronprinsen var et Barn paa sex Aar, og røbede Anlæg til udmærket Forstand og store Dyder. Han havde allerede sex Grene, som er noget Usædvanligt i den Alder; thi Ingen fødes med flere end fem eller i det Høieste sex Grene, de øvrige voxe ud med Alderen. Han havde en Hovmester, som var det viseste Træ i det hele Fyrstendom, og som underviste ham i Læren om Gud, i Historien, Mathematiken og Moralphilosophien. Jeg har selv seet det moralsk-politiske System, eller Udtog af Sædelæren og Statskunsten, som han havde skrevet til Prinsens Brug. Titlen paa dette Udtog er Mahalda Libab Helil, hvilket paa det underjordiske Sprog betyder Starens Ror. Det indholder mange grundige og nyttige Regler, hvoraf jeg endnu erindrer mig følgende:

1) Hverken Anklage eller Anbefaling bør man alt for hastigt troe, men opsætte sin Dom, indtil man har faaet nøiagtig Kundskab om Tingene.
2) Naar En anklages for en Forbrydelse, og overbeviises derom, maa man undersøge, om den Anklagede forhen har gjort noget Godt, sammenligne hans gode og onde Handlinger med hinanden, og rette sig derefter i Dommens Afsigelse.
3) Dem i Raadet, som ideligen falde Fyrsten besværlige med deres Modsigelser, bør han anse som sine redeligste Undersaatter, og have Tillid til dem; thi Ingen fætter sig selv i Fare for Sandhedens Skyld, uden den, som har Fædrenelandets Velfærd kiærere end sin egen.
4) Fyrsten bør ikke indlemme Nogen i sit Raad, som ei har Godser og faste Eiendomme i hans Land; thi disses Fordele ere uadskillelige fra Statens Velfærd, da derimod de, som ingen faste Eindomme have i et Rige, ikke anse det som deres Fædreneland, men som et Herberg, hvori de for en kort Tid opholde sig.
5) For en Tid kan han vel benytte sig af en anden Mands Tjeneste, dersom han er meget oplagt til visse Forretninger, men det er ikke raadeligt at værdige ham nogen særdeles Gunst; thi naar en ond eller lastefuld Mand antoges iblandt Fyrstens Venner, vilde mange lige saa slette Borgere ved hans Hjelp komme i Veiret, og trænge sig ind i de offentlige Embeder.
6) Fyrsten maa mindst troe dem, som mest overløbe ham og oftest vise sig ved Hoffet: de, som ideligen og ukaldte

sees i Forsalen, have enten gjort noget Ondt, eller have det i Sinde.

7) Han bør allermindst ophøie dem, som ivrigst tragte efter Ære. Saa vist som det er, at Ingen tigger om Almisse, uden den, der er hungrig eller fattig, lige saa afgjort er det, at Ingen heftigere stræber efter den udvortes Ære, end den, som ikke kan erhverve sig Berømmelse ved Dyd og Fortjenester.

Den følgende er en meget nyttig Regel; men jeg kunde ikke bifalde den, for det fornærmende Exempels Skyld, hvormed den var oplyst. Den lød omtrent saaledes:

8) Ingen Borger maa ansees for ganske uduelig. Ingen er saa dum, at han jo kan bruges til Noget, ja endog overgaae Andre deri, naar man forstaaer at vælge det Rette. En kan have stor Dømmekraft, en Anden Vittighed; En Stadighed og Sjels-Fasthed, en Anden Legems-Styrke; En kan bruges som Dommer, en Anden som Skriver; En kan være duelig til at giøre Opdagelser og Planer, en Anden til at udføre dem; Faa ere ganske ubrugelige. At saa mange ansees derfor, er ikke Skaberens Skyld, men alene Menneskernes egen, som ikke ret undersøge Enhvers Kræfter og Duelighed.

Dette oplystes nu med mit Exempel saaledes: vi have i vor Tid seet et underligt Dyr, som formedelst sin hurtige Forstand blev af Alle anseet for ganske udueligt; dog have hans hurtige Fødder været os meget nyttige. Da jeg havde læst dette Stykke, sagde jeg ved mig selv: Indgangen er skreven af en brav Mand, men Slutningen af en Skurk.

9) En af Regentens vigtigste Pligter er, at han seer sig om efter en duelig Lærer til sin Thronfølger. Da hele Statens Velfærd beroer paa Kronprinsens Undervisning, maa den, der skal undervise ham, være en dydig og indsigtsfuld Mand. Hvad man lærer i den unge Alder, bliver Natur hos os siden. Især maa denne Lærer elske sit Fædreneland, og alle de Regler, han giver Prinsen, maae gaae ud paa at indprente ham Kiærlighed til sine Undersaatter.

10) Fyrsten maa noie kiende sine Undersaatters Tænkemaade og rette sig derefter; og vil han forebygge Lasterne, maa han hellere giøre det ved sit Exempel, end ved Love. Exemplets Indflydelse er altid saa meget større, som Den er i større Anseelse, der giver det.

11) Han maa ikke tillade Nogen at gaae ledig; thi de ørkesløse Mennesker ere Fædrenelandet til Byrde. Ved utrættet Flid og Arbeidsomhed vorer Statens Magt, men den svækkes ved Mytteri og Sammenrottelser, Ledigheds skadelige Følger. Bedre er det endog, at Borgerne ere sysselsatte med Smaating, med Skuespil og andre Lege, end at de ere ganske ledige.

12) Fyrsten bør vedligeholde Enighed iblandt sine Undersaatter; dog kan det have sin Nytte, at han vedligeholder et Slags Skinsyge imellem sine Raadsherrer; thi paa denne Maade kommer Sandheden ofte for Dagen: ofte faaer Dommeren noiere Kundskab om Processen ved Advocaternes Trætte.

13) Fyrsten handler klogest, om han i alle vigtige Sager

hører hele Raadets Mening. Men endnu sikrere er det, at adspørge dem hver for sig, end alle tillige i det forsamlede Raad. Thi i de almindelige Raadsforsamlinger, hvor Alle offentligen sige deres Mening, skeer det ofte, at En henriver de Andre med sin Veltalenhed, og at Fyrsten, i Stedet for Manges, faaer kun Ens Mening at høre.

14) Straffe ere ikke mindre nødvendige, end Belønninger. Hine forebygge det Onde, ligesom disse befordre det Gode. Det er endog nødvendigt, at belønne en ond Mand, naar han har gjort noget Godt, for at opmuntre Andre desto mere til at iagttage deres Pligter.

15) Den sunde Fornuft lærer, at man ved Befordringer til offentlige Embeder især maa see paa Personens Dueligheb. Thi Fromhed og Retskaffenhed ere vel den største Fortjeneste, men man bedrages saa ofte ved Skinnet af disse Dyder; og bane de Veien til Embede, vil Enhver paatage sig deres Mine. Desuden kan man ikke med Vished dømme om en Mands Fromhed og Ærlighed, førend han kommer i Embed: det er den sande Skueplads, hvorfra han kan vise Verden sin Dyd. Men Dueligheden kan let erfares ved en foregaaende Examen. Den Dumme og Uvidende kan ikke saa let skjule sin Uvidenhed, som Hykleren kan anstille sig from, og Skurken skjule sin Ondskab. Duelighed og Fromhed ere heller ikke stridende Dyder: de kunne lige saa vel være samlede hos een Mand, som Fromhed og Dumhed kunne være adskilte. Men Den, som besidder baade Dueligs-

hed og Fromhed, er en fuldkommen Mand. En dum Mand har enten et godt, eller et ondt Hjerte. Er han ond, veed man, hvilke Afskyeligheder Dumhed forenet med Ondskab kan afstedkomme; men er han from, kan han, for sin Uvidenheds Skyld, ikke bringe de Dyder, som han besidder, i Udøvelse; og tør han ikke, eller kan han ikke selv giøre Ondt, saa kunne hans Betjente det, fordi han behøver deres Tjeneste. Den dumme Herremand har gierne en listig Forvalter, og den uvidende Dommer en snedig Secretaire, som bedrager uden Frygt, og skyder Skylden paa sin Herre naar det mislykkes. Dueligheden er altsaa det Vigtigste, man maa see paa ved Befordringer.

16) Det er ubesindigt at erklære dem for ærgierrige, der søge hæderlige Embeder i Staten, naar de tiltroe sig selv Dueligheb nok dertil, eller erklære dem for stolte, som giøre sig Umag derfor. Vil Fyrsten ved Embedernes Bortgivelse alt for meget see paa Ydmyghed, da vil endog den Stolteste paatage sig Ydmyghedens Maske, for desto snarere og sikrere at naae sit Maal. Fyrsten vilde da, tvertimod sin Hensigt, ikkun befordre de ærgierrigste Mennesker, naar han udmærkede dem, der med den beskedne Dyds Mine anstillede sig, som om de hadede Opsigt og elskede Stilhed, eller lode udsprede ved deres Venner, at de afskyede offentlig Ære. Til Bekræftelse herpaa anføres dette Exempel: da et stort Embede blev ledigt, skrev en vis Mand, som ønskede at faae det, til Fyrsten, at han havde

hørt, hans Durchlauchtighed havde besluttet at give ham denne Post, som saa Mange strabte efter, men han maatte frabede sig den, og bekiende, at han ikke var den voxen; derimod vilde han ydmygst bede, at en Anden, der var dueligere end han, maatte nyde den Ære, saa meget mere, som han selv var fornøiet med sin nærværende Tilstand, og tragtede ikke efter høiere Ære. Fyrsten havde ikke tænkt derpaa; men dette Beviis paa Ydmyghed rørte ham saa meget, at han gav Embedet til Den, som havde afslaaet det. Men han mærkede snart, at han var bedragen ved forstilt Ydmyghed, da denne nye Hofmand overgik alle de andre i Hovmod og Uforskammethed.

17) At sætte en Fattig, eller Banqueroterer, til Skatmester, er det Samme, som at giøre en hungrig Ulv til Køkkenmester, eller Proviantforvalter. Det Samme gielder om en rig Gnier; thi Hin haver Intet, Denne kan aldrig faae nok.

18) Fyrsten bør ikke confirmere Gavebreve og Fundationer, som sigte til at underholde ørkesløse Træer, og føde deres Dovenskab. Ingen maa derfor optages i noget Kloster, eller nogen anden Stiftelse, i dette Fyrstendom, uden meget flittige og duelige Træer, som enten kunne nytte Staten ved Haandarbeide, eller hædre det Selskab, hvoraf de ere Medlemmer, ved Lærdom og Videnskaber. Dog undtages nogle faa Klostre, hvor gamle udlevede Træer underholdes; thi disse maae formedelst deres Alderdom frietages for Arbeide.

19) Naar Laster i Staten giøre en Reformation nødvendig, maa man endeligen gaae langsomt tilverks. Paa een Gang og med Magt at ville udrødde alle gamle indgroede Feil, er det Samme, som at ville foreskrive en Syg Vomitiv, Larativ og Aareladen paa een Gang.

20) De, som ere dristige nok til at love alting, og paatage sig mange Forretninger tillige, ere enten Daarer, som ikke kiende deres egne Kræfter og Tingenes Vigtighed, eller slette og uredelige Borgere, der see alene paa deres eget og ikke paa Statens Bedste. Den Kloge prøver sine Kræfter, førend han paatager sig nogen Byrde, og den redelige Borger kan ikke giøre noget af Statens vigtige Arbeider i Hast.

Ottende Capitel.

Om Academierne i Potu.

Dette Fyrstendom har tre Academier, af hvilke det første er i Potu, det andet i Reba, og det tredie i Nahami. De Videnskaber, som læres her, ere Historien, Oeconomien, Mathematiken og Lovkyndigheden. Da deres Theologie er saa kort, at den næsten kunde skrives paa to Sider, og indholder ikke andre Lærdomme, end at vi skulle elske og ære Gud, alle Tings Skaber og Bestyrer, som i det andet Liv vil belønne os for vor Dyd og straffe os for vore Laster, saa er den ikke nogen academisk Videnskab, og kan ikke være det, da det strengelig er forbudet i Loven at disputere om Guds Væsen og Egenskaber. Medicinen regnes heller ikke iblandt de academiske Videnskaber; thi da Træerne leve ordenligen, veed man næsten intet af indvortes Sygdomme. Jeg vil ikke tale om Metaphysiken og de transcendentalske Videnskaber, da jeg nyligen har sagt, at de, som disputere om det guddommelige Væsen, Englenes Egenskaber og Sjelenes Natur, blive aareladte, og bragte til Hospitalet, eller Tugthuset.

Cap 8.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

De academiske Øvelser ere følgende: i de første Aar maae de unge Studerende opløse mørke og vanskelige Spørgsmaale. Disse forelægges dem paa visse Tider, og der sættes en Belønning for den, som opløser dem paa den bedste og rigtigste Maade. Derved opdage Videnskabernes Bestyrere Enhvers sande Fremgang, og i hvad Fag han har sin Styrke. Ingen lægger sig efter flere end een Videnskab, thi Polyhistorie anseer man her som Beviis paa et flygtigt og ustadigt Hoved. Da altsaa Studeringerne ikke ere meget vidtløftige, læres de i kort Tid til Fuldkommenhed. Lærerne selv maae hvert Aar aflægge Prøver paa deres Lærdom. Den philosophiske Lærer maa opløse et Problem i Moralen; den historiske udarbeider et Stykke i Historien; Lærerne i Oeconomien og Mathematiken maae forbedre deres Videnskaber ved en eller anden ny Opdagelse; de Lovkyndige udarbeide smukke og passende Taler, og disse ere de eneste, som maae øve sig i Talekunsten, da disse Øvelser egenligen alene kunne nytte dem, som føre Sager for Retten. Jeg fortalte dem, at alle academiske Prøver hos os bleve aflagte i Talekunsten; men de misbilligede denne Indretning, og sagde, at, dersom alle Haandværksfolk skulde sye Skoe til Mesterstykke, vilde de Flestes Arbeide blive meget slet, og Skomagerne alene vinde Prisen. Jeg nævnede blot Talekunsten; thi Disputatser torde jeg ikke tale Noget om, da Indbyggerne her regne disse blandt Gøglespil. Deres offentlige Lærere foredrage ikke de nyttige Sandheder paa saa streng og bydende en Maade, som Philosopherne hos os; men de blande

smukke og behagelige Fortællinger iblandt de alvorlige Læreregler, saa at man hører dem med Fornøielse.

Den Alvorlighed og Anstand, hvormed alle academiske Handlinger og Forfremmelser her foretages, er ganske beundringsværdig. Man tager sig meget nøie i Agt, at der ikke skal forekomme Noget i de academiske Handlinger, der kan opvække Latter, og holder for, at disse Ceremonier maae være forskiellige fra Farcer, for at ikke Videnskaberne for slige usømmelige Skikkes Skyld skulle foragtes. Jeg torde derfor ikke tale om Ceremonier, som bruges ved Graders og Værdigheders Uddeling paa vore Academier; det som mødte mig i Reba, da jeg beskrev vore Doctorpromotioner, var desuden nok for mig, til aldrig mere at røre ved den Materie.

Foruden disse Academier ere i enhver By store Seminarier, eller Gymnasier, hvor man giør sig Umage for, at lære at kiende de Unges Anlæg, og til hvilket Fag af Videnskaberne Enhver bedst er skikket. Da jeg blev underviist paa Seminariet i Reba, havde den ypperste Præst fire Sønner, som der lærte Krigskunsten. Fire andre, hvis Fader var Raadsherre, lærte Haandverker, og to Jomfruer bleve underviste i Sovæsnet; thi der sees alene paa Lærlingernes Naturgaver, og slæt ikke paa deres Stand, eller Kiøn. Naar deres Anlæg nøie ere prøvede, giver Forstanderen for Seminariet hver af dem et Vidnesbyrd med den Upartiskhed, som jeg ovenfor har meldt. Disse Vidnesbyrd anseer man her for meget paalidelige, endskiøndt jeg var af en anden Mening, da jeg fik mit Vidnesbyrd fra

Seminariet i Keba, hvilket forekom mig høist urimeligt og ubilligt.

Det tillades Ingen her at skrive Bøger, førend han har fyldt sit tredivte Aar, og er af Studeringernes Bestyrere erklæret duelig dertil. Derfor komme her ikkun faa, men lærde og vel udarbeidede Skrivter for Lyset. Jeg tog mig altsaa vel i Agt, ikke at sige til Nogen, at jeg, før min mandlige Alder, havde skrevet fem eller sex lærde Afhandlinger, at jeg ikke skulde blive til Latter.

Dette maa være nok om denne Nations Character, Religion, Statskunst og Videnskaber. Imidlertid kan jeg ikke undlade, at føie hertil endnu nogle andre særegne Ting, som forekom mig meget mærkværdige.

Naar et Træ udfordrer et andet, mister Udfordreren for bestandigt sin Ret til at bruge Vaaben, og fordømmes til at leve under Formynderskab, som et Barn, fordi han ikke kan styre sine Sindslidelser. Hos os derimod ansees Udfordringer som Beviser paa Heltemod, især i vort Norden, hvorfra denne slemme Skik har sin Oprindelse; thi Grækerne, Romerne og andre gamle Nationer vidste intet af Udfordringer.

I den potuanske Rettergang har jeg mærket den Besynderlighed, at deres Navne, som føre Proces, blive Dommerne en Hemmelighed, og Processerne afgjøres ikke paa det Sted, hvor Striden er begyndt, men bedømmes i langt fraliggende Provinser. Grunden til denne underlige Skik er, at da de fleste Dommere, som Erfaringen lærer, tage Stikpenge, eller paa anden Maade forsee sig af Partiskhed,

betages dem disse Fristelser, naar de hverken kiende Anklageren, eller den Skyldige, eller de Godser, Eiendomme og Ting, hvorom Processen føres. Begge Parters Beviser sendes alene til en, efter Fyrstens Godtbefindende, vilkaarligen nedsat Ret, med nogle tilføiede Anmærkninger, for Exempel: om **A**, som er i Besiddelse, bør indrømme **B** Eiendommen, efter hans Fordring og Klage. Jeg vilde ønske, at denne Skik var indført hos os, da vi saa ofte erfare, hvad Virkning Partiskhed og andre Fristelser have paa Dommernes Sindelag.

Retfærdighed udøves her uden Persons Anseelse. Dog maae Fyrsterne selv ikke fordres for Retterne; men saa snart de ere døde, blive de stillede til Doms af offentlige Anklagere, eller Folkets Advocater. Den afdøde Fyrstes Handlinger blive nu undersøgte i en talrig Raadsforsamling; endeligen afsiges Dommen ved visse Characterer, som tilkiendes ham efter hans Fortjenesters Beskaffenhed. Disse ere: **Rosværdig, Ikke ganske urosværdig, God, Ikke slet, Taalelig, Middelmaadig.** En Herold udraaber et af disse Ord offentligen blandt Folket, og siden sættes det som Gravskrivt over den Afdøde. Potuanerne give følgende Grund for denne Skik: man kan ikke fordre den levende Fyrste for Retten, uden Oprør og Uroligheb; thi saa længe han lever, skylde Undersaatterne ham blind Lydighed og bestandig Ærefrygt, hvorved Staten bedst vedligeholdes; men naar Fyrsten døer, opløses Baandet imellem ham og Undersaatterne; følgelig kunne disse nu, som frie, søge ham for Retten. Ved denne nyttige, skøndt besynderlige Indretning,

sørges for Fyrstens Sikkerhed, den øverste Magt taber intet af sin Majestæt, og dog vedligeholdes tillige Statens Bedste. Thi skøndt disse Characterer ikkun tillægges de Døde, opmuntre de dog bestandigt de Levende til Dyder. Man seer af den potuanske Historie, at der i hele fire hundrede Aar ikke have været flere end to Fyrster, som fik den allerringeste Character: **Maadelig**. De Øvrige have næsten alle faaet **Rosværdig**, eller **Ikke urosværdig**, hvilket deres Gravminder udvise, som den alting fortærende Tid ikke endnu har ødelagt. Characteren **Maadelig**, som paa det potuanske Sprog hedder **Rip—fac—si**, foraarsager saa stor Sorg i den fyrstelige Familie, at den Afdødes Thronfølger og alle hans Slægtninger bære Sørgeklæder hele sex Maaneder derefter. De følgende Fyrster vise ingen Fortrydelse mod Dommerne for slige fornærmende Domme, men anse dem som Opmuntringer til at handle vel, og ved Klogskab, Retfærdighed og Billighed at udslætte den Skamplet, som det fyrstelige Hus har paadraget sig.

Aarsagen, hvi den ene af disse Fyrster fik den sletteste Character, var denne: uagtet Potuanerne ere meget øvede i Krigssager, og, naar de angribes, slaae tapperligen fra sig, paaføre de dog aldrig selv Nogen Krig. Af denne Aarsag blive de gierne Mæglere mellem andre krigende Nationer, og adskillige Folkefærd paa denne Klode have frivilligen underkastet sig et saa retfærdigt og fredeligt Folks Herredømme. Men Fyrsten **Mikleta**, dreven af en utidig Lyst til at udvide sit Riges Grændser, angreb Naborigerne, og undertvang dem i kort Tid aldeles. Saa meget, som Potu vandt

ved denne sin Magts Forøgelse, saa meget tabte det igien, ved at forvandle sine Naboers Venskab til Skræk og Misundelse. Den udmærkede Agtelse for Retfærdighed og Billighed, som Staten hidindtil havde skyldt sin Tilvext og Blomstren, begyndte fra denne Tid af at tabe sig. Saa snart altsaa Fyrsten var død, viste Potuanerne deres Fortrydelse, ved at sætte denne Plet paa hans Minde, for at tilbagevinde de andre Nationers Velvillighed. Hvori den anden Fyrstes Forseelse har bestaaet, kunde jeg ikke komme efter.

Kun de, som have opnaaet den tredie Alder, blive offentlige Lærere. For at forklare dette nøiere, maa man mærke, at Træernes Liv inddeles i tre Aldre. Den første er for dem, som oplæres i Statsbestyrelsen; i den anden udøve de, hvad de have lært i den første; og i den tredie Alder undervise de Andre, naar de med Berømmelse have nedlagt deres Embeder. Af denne Aarsag faaer Ingen Tilladelse til at lære offentligen, med mindre han er bleven gammel i Statens Tjeneste, da man holder for, at Ingen kan give grundige Forskrivter, som ikke har hentet sin Kundskab af Erfaringen.

Dersom En, der er berygtet for slette Sæder, giver Staten et godt og nyttigt Raad, forties hans Navn, at det værdige Forslag ikke skal tabe ved Dens Uværdighed der gjorde det, og Forslaget gjøres under en bedre Mands Navn.

I Henseende til Religionen, har jeg allerede meldt, at det var forbudet, at disputere om dens Grundlærdomme,

i Særdeleshed om Guds Væsen og Egenskaber; derimod staaer det Enhver frit, at sige sin Mening om andre Ting, og underkaste den Publicums Overveielse. Potuanerne sagde, at slige Trætter kunde lignes ved Storme, som nedslaae Træer og Tage, men tillige rense Luften, og hindre, at den ikke ved for megen Rolighed fordærves. De have ikke mange Festdage, fordi de give Anledning til dorsk Ledliggang, og Potuanerne troe, at den sande Gudsdyrkelse bestaaer ikke mindre i nyttigt Arbeide, end i Bøn og Paakaldelse.

Poesien dyrkes ikke med megen Varme, endskjøndt man i dette Fyrstendom finder hist og her nogle Poeter; men den underjordiske Poesie adskilles alene ved en høiere Stil fra Prosa. De udloe det derfor, som Børnespil, hvad jeg fortalte dem om vore Stavelsemaal og Tonefald.

Iblandt de potuanske Lærere gives nogle, som kaldes Professorer i den gode Smag. Disse sørge for at Ungdommens Tænkekraft ikke sysselsættes med Ubetydeligheder og Smaating; at alt for platte og pøbelagtige Skrivter, hvis Læsning fordærver Smagen, ikke komme for Lyset; og at af Bøger, som skulle trykkes, de Ting blive udslettede, som stride mod sund Sands. Blot til denne Hensigt har man Bogcensur. Ganske anderledes er det her oppe paa Kloden, hvor de bedste Skrivter blot af den Aarsag, at de enten afvige fra en herskende Mening, eller fra en engang indført Talebrug, eller fordi de med Fynd og Aabenhjertighed giennemhegle Menneskenes Daarligheder, ofte undertrykkes af Censorerne, hvorved Videnskaberne naturligviis kvæles, og sunde og gode Skrivter ikke kunne komme for

Dagen. Men da Handelen er fri mellem Potuanerne og Nabofolkene, snige sig blandt andre Vare ofte platte og pøbelagtige Bøger ind i Landet. Til den Ende har man ansat visse Dommere, som Tid efter anden besøge Bogsamlingerne. Disse kaldes Syla-Makatti, det er: Bibliothek-Rensere. Thi ligesom der i vor Verden er en vis Art Mennesker, som aarligen feie Skorstene og Kakkelovne, saaledes skille disse Dommere, ved at giennemsee Bogladerne, omhyggeligen det Slette fra det Gode, og kaste alle smudsige Bøger, som kunne fordærve Smagen, i Kloakerne. Hillemæn! tænkte jeg ved mig selv, hvilken Ødelæggelse vilde der skee iblandt Bøgerne paa vor Klode, dersom denne Indretning der blev indført!

Intet fortjener mere Berømmelse, end den Omhu, hvormed man sørger for, af de Unges Naturgaver at udgranske, hvad Bane Enhver i sit Liv er bedst skikket til at betræde. Thi ligesom den ringeste falske Tone mærkes af et musicalsk Øre, saaledes vide de Dommere, der ere satte til at prøve de Unges Anlæg, af Smaating at kiende de større, og af Øiesynet, af Øienbrynenes Spiilning, eller Sammentrækning, af deres sørgmodige eller glade Ansigt, af deres Latter, af deres Udtale, af deres Taushed, og andre lignende Ting, at dømme, hvortil Enhver er bedst oplagt, og hvad der strider mod hans Natur.

Men nu til mig selv igien. Jeg havde kun liden Fornøielse af at omgaaes disse urimelige Træer, som bestandigt foragtede og beloe mig, for den alt for hurtige Fattekraft, de nu en Gang havde tillagt mig. Jeg ærgrede mig meget

over de Øgenavne, man derfor gav mig. Man kaldte mig, for Exempel, Skabba, som betyder en utidig og umoden Person. Men hvad jeg især grædmede mig over, var, at min Vaskerkone ikke tog i Betænkning, at give mig samme forhadte Titel, uagtet hun var et gement, fattigt og elendigt Lindetræ.

Niende Capitel.

Reisen omkring Planeten Nazar.

Da jeg i en Tid af to Aar havde forrettet den møisommelige Løber-Tjeneste, og giennemrendt Landet med Placater og aabne Breve, blev jeg endeligen reent ked af denne besværlige og uanstændige Forretning. Jeg indgav til Fyrsten den ene Ansøgning efter den anden, hvori jeg begierte en anstændig Afsked, og tillige anholdt om en noget ærefuldere Befordring. Men det blev mig bestandigt afslaaet, da hans Durchlauchtighed troede, at en vigtigere Forretning vilde overstige mine Kræfter. Han anførte mig de Love og Sædvaner, som strede mod min Ansøgning, og efter hvilke kun de, som havde den fornødne Dueligheb derttl, maatte befordres til anselige og vanskelige Embeder. Det var nødvendigt, sagde han, at jeg forblev i min engang begyndte Forretning, indtil jeg, ved en eller anden Fortjeneste, banede mig Veien til en høiere Bestilling. Han sluttede med denne Paamindelse:

Cap 9.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Hver med sin egen Alen maale sig!
„Studeer og kiend Dig selv!" er Viisdoms Lære.
Og før en Vegt Du kiek paatager Dig,
Prøv Dine Skuldre først, om Du den og kan bære!

Disse gientagne Afslag bragde mig omsider til en dristig og fortvivlet Beslutning. Jeg stræbte af alle Kræfter, at udpønse noget Nyt, hvorved jeg kunde lægge mine Talenters Fortreffelighed for Dagen, og aftvætte den Plet, man havde sat paa min Dueligheds. Jeg tilbragde næsten et heelt Aar med at giennemstudere dette Fyrstendoms Love og Skikke, for, om muligt, at finde Et eller Andet, der kunde trænge til Forbedring. De Bemærkninger, jeg gjorde i denne Henseende, aabenbarede jeg en Tornebusk, som var min meget fortrolige Ven. Han fandt, at mine Betænkninger og Forslag vel ikke vare ganske ufornuftige; men tvivlede dog om at de vilde være denne Stat til Nytte. Det er en Reformators fornemste Pligt, sagde han, at have det Lands Forfatning aldeles for Die, hvori han vil foretage sin Reformation; thi en og den samme Anstalt kan, efter to Landes forskiellige Beskaffenhed, frembringe ganske andre og aldeles modsatte Virkninger, ligesom det Lægemiddel, der helbreder een Syg, kan dræbe en anden. Han gjorde mig opmærksom paa den Fare, jeg udsatte mig for, ved at vove dette Spil, forestillede mig, at det var ude med mit Liv, hvis min Plan ved Undersøgelsen faldt igiennem, og bad mig derfor indstændigt, i Forveien ret omhyggeligen at overveie alle Ting. Imidlertid raadede han mig ikke aldeles fra min Bestræbelse, da det dog altid var muligt, sagde han, at

jeg ved moden Eftertanke kunde opdage Noget, baade til min egen og Statens Fordel.

Jeg fulgte denne min Vens Raad, og udsatte min Plans Indlevering indtil Videre. Imidlertid forrettede jeg med Taalmodighed min Tjeneste, og giennemstreifede paa min sædvanlige Maade Byer og Provinser. Denne evige Omrenden gav mig Leilighed til, meget nøie at lære at kiende det hele Fyrstendom, og alle de omliggende Egne; og for at jeg ikke skulde glemme de Bemærkninger, jeg gjorde paa mine Reiser, skrev jeg dem op, saa godt som jeg kunde, og overleverede saaledes Fyrsten en Gang et Bind af anselig Tykkelse.

Jeg erfarede snart, at dette Arbeide var aldeles efter hans Durchlautigheds Smag. Han giennemlæste med Eftertanke min Bog, og, efter at have anbefalet den i Statsraadet med mangfoldige Berømmelser, besluttede han at betjene sig af mig, for at opdage ubekiendte Egne i Planeten Nazar. Jeg haode ventet en ganske anden Løn for mine vaagne Nætter, og sukkede taus med Poeten:

Ak! Dyden roses overalt — og fryser.

Men da jeg altid har havt særdeles Lyst til, at see og høre hvad der var nyt, og stolede paa en overordenlig Belønning af den milde Fyrste ved min Tilbagekomst, paatog jeg mig alligevel med et Slags Fornøielse dette Arbeide.

Omendskøndt den hele Klode, Nazar, neppe har to hundrede tydske Mile i Omkreds, forekommer den dog Træerne, formedelst deres langsomme Gang, meget stor. Af denne Aarsag ere mange Lande, i Særdeleshed langt fraliggende,

dem aldeles ubekiendte. Thi ingen Potuaner var i Stand til, at giennemvandre denne Planets Riger i to Aar; jeg derimod, ved Hjelp af mine hurtige Been, blev færdig dermed i en Maaned.

Hvad der i Begyndelsen meget laa mig paa Hjertet, var Frygt for Sprogenes Forskiellighed; men man trøstede mig med den Forsikring, at hele Planetens Indbyggere, saa forskiellige som de for Resten vare i Sæder, have eet Tungemaal, og at hele det grenede Kiøn var overalt uskyldigt, omgængeligt og gæstfrit, saa at jeg uden mindste Fare kunde vandre rundt omkring, hvor jeg vilde, paa hele Kloden. Disse Efterretninger ansporede endnu mere min Tilbøieligded, og jeg begav mig i Begyndelsen af Poppel-Maaneden paa Reisen.

Alle de Ting, som nu følge, ere saa forunderlige, at man lettelig kan fristes til, at holde dem for lutter Tankespil og blotte poetiske Opfindelser, især da de physiske og moralske Forskielligheder, jeg bemærkede paa min Reise, vare saa store, at man, ved at forestille sig Forskiellen imellem de langt fra hverandre adskilte Folkefærd paa vor Klode, kun kan giøre sig et meget svagt Begreb om Samme. Men man maa tage i Betragtning, at de fleste Folkefærd paa Nazar ere adskilte fra hinanden ved Sunde og Have, hvorfor og Kloden seer ud som et Slags Archipelagus. Indbyggerne reise næsten aldrig over disse Vande, og Færgemændene, som boe ved Strandbredden, ere der blot for fremmede Reisendes Skyld. Thi de Indfødte fætte sjeldent Foden udenfor deres Bopæle, og nødes de imellemstunder at

satte over Vandet, skynde de sig i Almindelighed strax tilbage, da de ikke godt fordrage at leve i et fremmedt Land. Saa mange Folkefærd altsaa, saa mange nye Verdener.

Den fornemste Aarsag til denne store Ulighed maa søges i Landenes forskiellige Natur, som de mangefarvede Marker, de forskiellige Jordarter, Planter, Frugter og Urter nokſom give tilkiende. Hvad Under, at der ved denne store Forskiellighed i Jordbunden og Frugterne gives saa ulige og hinanden modsatte Egenskaber og Sæder hos Indbyggerne? i vor Verden er Forskiellen imellem de længst fra hverandre adspredte Nationers Sæder, Tænkemaade, Farve, Sjels og Legems Dannelse ikke saa betydelig; thi da Jordbunden næsten overalt er den samme, uden for saa vidt at det ene Land kan være frugtbarere end det andet, og Vand, Frugter og Urter have næsten een Natur, kunde her umuligen frembringes saa ulige Skabninger, som i den underjordiske Verden, hvor hvert Land har sin ganske særegne Beskaffenhed. Fremmede have vel Frihed til at reise og handle overalt, men ikke til at bosætte sig nogetsteds, hvilket heller ikke Landenes forskiellige og indbyrdes modsatte Beskaffenhedtillader; derfor ere alle de Fremmede, man møder, enten Vandrende, eller Kiobmænd.

De Provinser, som ligge nærmest omkring Potu, have alle næsten samme Naturbeskaffenhed, som dette Fyrstendom. Deres Indbyggere førte i forrige Tider blodige Krige med Potuanerne; nu derimod staae de enten i Forbindelse med dem, eller have underkastet sig deres milde Herredømme.

Men saa snart man er kommen over det re Sund, som deler hele Kloden, saa at sige, i to Dele, seer man ganske nye Verdener, og nye hos Potuanerne aldeles ubekiendte Dyr. Det eneste, som alle Klodens Indbyggere have tilfælles, er Fornuften, Træskabningen og det samme Sprog. Af denne Aarsag er det slæt ikke besværligt at reise, saa meget mindre, da Indbyggerne formedelst den store Mængde fremmede Vandrere og Kiøbmænd, som reise giennem Provinserne, ere vante til at see ganske forskiellige, dem selv aldeles ulige Skabninger.

Jeg har holdt det for nødvendigt, at erindre Læserne om alt dette i Forveien, at de ikke skulde støde sig over min følgende Fortælling, og ansee den for en fædvanlig Skipper-Efterretning.

Det vilde blive for langt og kedsommeligt, at optegne i historisk Orden Stort og Smaat, som mødte mig paa denne Reise. For at undgaae denne unyttige Vidtløftighed, vil jeg kun opholde mig ved de Folkefærd, som forekom mig mest besynderlige, og i hvis Sæder og Egenskaber jeg fandt saa meget Usædvanligt og Forunderligt, at Planeten Nazar, fra denne Side, synes mig at fortjene Plads iblandt Verdens Underverker.

Overalt lagde jeg Mærke til, at det hele fornuftige Trækion i Artighed, Dømmekraft og Alvorlighed meget lidt afveg fra Potuanerne; men i Skikke, Sjelekræfter og Legemsdannelse fandt jeg dem saa forskiellige, at hver Provins syntes mig en ny Verden.

I Quamso, den første Provins man kommer til paa

hiin Side Sundet, vide Indbyggerne, som ere lutter Egetræer, af ingen legemlig Svaghed eller Sygdom at sige, men opnaae i fuldkommen, vedvarende Sundhed den høieste Alderdom. De forekom mig derfor i Førstningen at være de lykfaligste blandt alle Skabninger; men jeg indsaa snart, ved løselig Omgang med dem, at jeg havde taget mærkeligen feil. Jeg saa rigtignok Ingen iblandt dem bedrøvet; men jeg saa paa den anden Side heller Ingen fornøiet, end sige glad. Thi ligesom den reneste Himmel og mildeste Luft intet Indtryk giøre paa os, uden efter foregaaende Slud og Uveir, saa have og disse Træer intet Begreb om deres Lykfalighed, fordi de aldrig ere syge. De henbringe deres Liv i bestandigt Helbred, men tillige i en bestandig Ligegyldighed. Ethvert Gode, som nydes bestandigt, keder omsider, og for at nyde Livets Glæder, maa man undertiden have smagt dets Bitterheder. Jeg kan forsikre, at jeg hos intet Folk har fundet saa liden Artighed og Godlidenhed, saa kold og stiv Omgang, som hos dette. Det er en Nation uden Laster, men som man hverken kan elske, eller hade; hvor man ikke møder nogen Fornærmelse, men heller ingen Velvillie; kort: hvor man Intet finder som kan mishage, men heller Intet som behager. Overalt, da den uophørlige Sundhed forvolder, at de aldrig have Døden for Øine, og aldrig røres af Medlidenhed naar Andre lide, henleve de deres hele Tid i følesløs Ro, uden mindste Deltagelse i deres Brødres Skæbne, saa at man ikke finder mindste Spor af Kiærlighed, Medynk, eller Velgiørenhed hos dem. Vi derimod, som ved Sygdomme erindres om vor Døde-

lighed, og paamindes bestandigen om, at holde os færdige til den sidste Reise, lære ved egne Lidelser at have Medlidenhed med Andres. Jeg fik i dette Land en levende Forestilling om, hvor meget Sygdomme og Dødsfarer bidrage til indbyrdes Kiærlighed og Blidhed i Omgang med vore Medmennesker, og hvor megen Uret vi have, i at knurre mod vor Skaber, fordi vi synes at være fødte til disse Lidelser, der ere os saa tjenlige, og have de lyksaligste Følger.

Disse Ege ere alligevel Sygdom underkastede, som alle andre Træer, saa snart de komme andetsteds hen. Jeg troer derfor, at dette Sundhedens Gode, hvis det ellers kan kaldes et Gode, bør alene tilskrives Luften og Levnetsmidlerne der i Landet.

Provinsen **Lalak**, som man kalder med det Tilnavn **Maskatta**, eller den lyksalige, syntes ret at svare til dette Navn. Alting fremkom der af sig selv, uden mindste Hjelp af Kunsten. Man behøvede hverken at pløie eller saae i den yderst frugtbare Jord; kort: jeg fik her et tydeligt Begreb om det lyksalige Land,

Hvor hist en Bæk af Melk, og her en Flod af Miød,
Imellem Jordbær og Meloner flød;
Og Cyperviin af Klippens Diamanter
Nedsprudlede sit Guld i Kummer af Chrystal,
Som mellem Roser i den eviggrønne Dal
Ved Bækkens Bred med luemalte Kanter
Utømmelige stode. — Hist og her
Stod' vinkende med tusind grønne, røde,
Vorgule Frugter Edens bedste Træer,
Og med udstrakte Grene dem frembøde;

Her syded' Suppen, og paa samme Sted
En villet Høne faldt af Himlen ned
I Jasspis-Gryden. — Hist i hele Skarer
Sprang ud af Skoven lækre, møre Harer.
Og lagde hver sig paa sit Fad;
Og stegte Ryper, Lærker, Bekkasiner
Nedrattede med ufortrødne Miner
Paa selvfrembragte skiønne Porselliner,
Der stod' om Fadet i symmetrisk Cirkelrad.
Hist faldt en Sukkersnee, mens Saften af Citroner
Hist størknedes til Is; og Tærter og Macroner,
Deviser og Godtgodt — hvordan de bar sig ad.—
Var', før man saa sig om, henkrøbne paa et Fad;
Mens alle Fugle sang, som ikke stegte vare,
Snart en, snart to, snart tre, og snart den hele Skare,
Vidtløftige Concerter udenad —
Og Vandreren gik hen, og spiste, hvis han gad.

Men disse overordenlige Fordele giøre dog Indbyggerne skæt ikke lykkeligere end Andre. Thi da de ikke behøve at arbeide for deres Underholdning, hendøse de deres Liv i Ledighed, og plages af mangfoldige Sygdomme. Der gaae Orme og Forraadnelse i deres Legemer, og de Fleste døe før Tiden.

Dette Lands Beskaffenhed gav mig Anledning til adskillige philosophiske Betragtninger; iblandt Andet faldt det mig ind, ved at betragte denne Nations Vilkaar, at Tjenestefolk og Daglønnere i visse Maader ere meget lykkeligere end de, som aldrig have nødig at sørge for det daglige Brød, og derfor henfalde til Uvirksomhed og Vellyst.

Den smager Intet, som er altid mæt;
Trods Alt hvad Kunsten kan anvende,
Er ved et Maaltid uden Ende
Bestandigt Værmelse den sidste Ræt.

Hver Vellyst, nydt bestandigt, keder,
Man væmmes ved al Jordens Lækkerheder,
Naar Nydelsen ei stundum holder op —
Og Sjelen døer tilsidst i den nedbrudte Krop.

Heraf udspringe de mange nedrige Planer, de fortvivlede Foretagender og hyppige Selvmord, som gaae i Svang her. Thi den Overflødighed, hvori de bestandigen leve, sløver al Sands for Livets finere Glæder, og avler i dens Sted hos Alle Væmmelse og Kede til Livet. Saaledes fandt jeg, at dette Land, som jeg indbildte mig at være et Paradis, var Tungsindighedens tause Bolig, langt mere værd at ynke end misunde, og skyndte mig derfor, jo før jo hellere at komme ud deraf igien.

Tæt derved ligger Riget **Mardak**, hvis Indbyggere alle ere Cypresser, af eens Skabning, naar man undtager deres Øine, som ere meget forskiellige. Nogle have aflange, Andre firekantede Øine, Somme have dem meget smaa, og atter Andre saa store, at de dække hele Panden. Nogle fødes med to, Andre med tre, og Andre med fire Øine. Der gives endog Somme, der kun have eet Øie, hvilke man skulde fristes til at anse for den bekiendte Polyphemus's Afkom, hvis de ikke havde det i Nakken. De inddeles derfor i visse Stammer, efter deres Øines forskiellige Antal og Dannelse, hvis Navne ere følgende:

1) **Nagiri**, eller de som have aflange Øine, og som derfor alle Objecter forekomme langagtige.
2) **Naquiri**, hvis Øine ere firekantede.
3) **Talampi**, der have smaa bitte Øine.

4) Jaraku, med to Dine; men hvoraf det ene altid er lidt skievere end det andet.
5) Mehanki, med tre Dine.
6) Tarasuki, med sire Dine.
7) Harramba, hvis Dine optage hele Panden.

Og endeligen:

8) Skodolki, der kun have et eneste Die i Nakken.

Den talrigste, og altsaa og den mægtigste, blandt disse Stammer er Nagirernes, eller deres, som have aflange Dine, og derfor synes, at alle Ting ere aflange. Regenter, Raadsherrer og Præster vælges altid af denne Stamme. Disse alene have Del i Statsbestyrelsen, og antage Ingen af de andre Classer til noget offentligt Embede, med mindre han bekiender, at en vis, Solen til Ære, paa det høieste Sted i Templet opstillet Tavle ogsaa forekommer ham aflang, og bevidner dette med Eed.

Denne Tavle er det Allerhelligste i den mardakanske Gudstieneste. Mange retskafne og dydige Borgere, som afskye Meened, komme derfor aldrig til Æres-Embeder, og ere bestandigen udsatte for al mulig Spot og Forfølgelse. Det nytter intet, at de undskylde sig med at maatte troe deres egne Dine; de faae derved kun en Proces paa Halsen, og det, som blot er en Naturfeil, regnes dem til Ondskab og Gienstridighed. Eden, som de, der ville være Noget, maae underskrive, lyder saaledes:

„Kaki Manaska Quihompu miriak jakku Mesimbrii „Caphani Crukkia Manaskar Quebriac Krusum„dora."

Paa Dansk:

„Jeg sværger, at Solens hellige Tavle synes mig aflang, og lover i denne Mening at forblive indtil mit sidste Aandedræt."

Saa snart En har aflagt denne Ed, optages han i Nagirernes Stamme, og kan søge hvilken Ærespost han vil.

Dagen efter min Ankomst blev jeg, i det jeg gik omkring paa Torvet for at fordrive Tiden, en gammel Mand vaer, som førtes hen for at pidskes. En uhyre Mængde Cypresser gik efter ham, og døvede ham med Skieldsord og Spottegloser. Jeg spurgte, hvad han havde gjort, og man svarede mig, at det var en Kietter, som offentligen havde ladet sig forlyde med, at Solens Tavle forekom ham firkantet, og, uagtet adskillige Advarsler, var bleven haardnakket ved at forsvare denne farlige Mening.

Jeg gik strax derefter ind i Solens Tempel, for at komme efter, om jeg havde orthodoxe Mine, og da virkeligen denne hellige Tavle forekom ogsaa mig ganske firkantet, sagde jeg det aabenhjertigt til min Vert, som nyligen var bleven Kirkeværge der i Byen. Han drog et dybt Suk ved denne Leilighed, og tilstod, at den ligeledes syntes ham firkantet, men at han ikke torde lade sig mærke for Nogen dermed, af Frygt for at lægge sig ud med den regerende Stamme, og blive sat fra sin Bestilling.

Jeg forlod, stiltiende og bævende over mit hele Legeme, dette Sted, af Frygt for, at komme til at undgielde mine Mines Forseelse med Ryggen, og derpaa, med det forhadte Navn af Kietter, til Spot og Spetakel at blive jaget ud

af Byen. Ingen Indretning i Verden, syntes mig, kunde være mere grusom, barbarisk og ubillig, end denne, hvorved Forstillelse og Meeneð, som jeg var Øievidne til, alene banede Vei til Æresposter. Jeg glemte derfor ikke heller, da jeg var kommen hjem til Potu, ved alle Leiligheder at udtømme min Galde over denne barbariske Stat. Men da jeg en Gang paa min sædvanlige Maneer tordnede mod denne Indretning, og gav min Ærgrelse derover Luft i en Samtale med et Enebærtræ, som var min meget fortrolige Ven, fik jeg følgende Erindring: „Vi Potuanere holde rigtignok Na„girernes Indretninger for daarlige og ubillige; men Du, „min kiære Klim, burde ikke, synes mig, forundre Dig saa „meget over, at man der behandler Synets Ulighed med saa „megen Strenghed; thi, saa vidt jeg erindrer, har Du selv „fortalt, at der i de fleste europæiske Stater gives visse her„skende Stammer, som, formedelst en egen naturlig Feil paa „Synet eller Forstanden hos de Andre, forfølge dem med Ild og „Sværd; og dog har Du rost disse Tvangsmidler som me„get gudelige og Staten nyttige Indretninger." Jeg mærkede strax, hvor han vilde hen med denne Stikpille, og blev ganske rød i Hovedet. Siden den Tid dømte jeg altid mildere om dem, som fare vild, og raabte bestandigt paa Tolerance.

Fyrstendømmet Kimal holdes for den mægtigste af alle denne Klodes Stater, formedelst dets uhyre Rigdomme. Thi foruden de store Sølvgruber, som findes der i Mængde, samler man aarligt en stor Del Guldsand af Floderne, og Søen ved Kysterne er næsten overalt rig paa Perler. Men,

ved nøiere at undersøge dette Lands Tilstand, lærte jeg, at Lyksaligheд langtfra ikke bestaaer i blotte Rigdomme; thi de fleste Indbyggere vare enten Bjergfolk, Guldrensere, eller Perlefiskere, som, fordømte til den skammeligste Trældom, rodede i Jorden og i Søen, for den kiære Vindings Skyld. De, som ikke give sig af med dette Arbeide, holde Vagt over de samlede Skatte. Hele Landet er saa fuldt af Røvere, at man ikke kan reise der uden bevæbnede Ledsagere.

Der ingen Dag saa hellig er, at jo
Paa den sit Øie Solen vender bort
Fra en og anden nedrig Handling; Svig,
Og Vold og Tyveri gaae der i Svang.
Man lever kun af Rov. For egen Slægt
Er ingen Slægtning tryg, og ingen Gæst
Kan sove roligt under Værtens Tag.
Een Broder lurer paa den andens Liv,
Og Sønnen tæller langselfuld hvert Skridt,
Hans Fader gior mod Graven. Spor af Dyd
Ei findes meer. Astræa selv, den sidste
Iblandt de Himmelske, forlod med Skræk
Den blodbestænkte, lastopfyldte Jord.

Saaledes fortjener dette Folk, som af alle dets Naboer betragtes med skielende Øine, meget mere Medlidenhed end Misundelse. Thi Frygt, Mistanke, Nid og Misundelse rase i alle Hjerter: den Ene anseer bestandigt den Anden som en Fiende, der lurer paa hans Midler, saa at Skræk, Bekymring, søvnløse Nætter og blege Ansigter ere de eneste Frugter af den Lyksaligheд, Fyrstendømmet Kimal udraabes for. Jeg reiste derfor med megen Angst og Besværlighed igiennem dette Land; thi ved hver Bom og Station maatte jeg melde

den derværende Vagt mit Navn, mit Fødested, Aarsagen til min Reise og deslige, saa at jeg, kort sagt, saa mig udsat for alle de Bryderier, en Reisende er underkastet i mistroiske Lande. Der gives og i dette Fyrstendom et ildsprudende Bjerg, som ideligen opkaster den underjords brændende Materie i store Strømme.

Saa snart jeg var kommen ud af dette Land, hvis Gienemvandring var mig den besværligste paa min hele Reise, fortsatte jeg mit Løb bestandigt imod Østen. Jeg traf overalt omgængelige og artige, men tillige høist besynderlige Folk. Men over Ingen undrede jeg mig saa meget, som over Indbyggerne i det lillebitte Rige Quamboja, der var af en, saa at sige, ganske bagvendt Natur. Jo ældre, for Exempel, En var, desto overgivnere og vellystigere var han, saa at Fremfusenhed, Løsagtighed, og de Laster, som ellers pleie at have Sted hos Ungdommen, der toge til med Alderen. Af denne Aarsag betroes Ingen i denne Stat noget Embede, med mindre han er under sine fyrgetyve Aar; thi saa snart En har fyldt dem, ansees han som en vild Pog,

Der trænger til gientagne Dask
Af sin Mamas Krabask.

Jeg saa gamle Mænd med graae Haar giøre Spilopper paa Gaderne, og lege Høg og Due midt paa Torvet.

Hist bygged' En med ufortrøden Sved
Af Kort tre, fire Stokverk høie Huse,
Som strax en Anden pusted' ned;
Hist saaes i Langbold En at buse,
En Anden i sit lange Skiæg
At fange Bolden; Somme trilled' Æg,

Og Andre spilled' nærmeste til Væg;
Her en Matrone med sin Dukke tripped',
Og hendes gamle Mand,
Hvis Hyldespröite ikke strax gav Vand,
Ved Siden gik og vripped',
Og svor en ivrig Eed, at ville giøre den
Til Hyldebösse om igien;
En spilled' Skorsteen hist, og her en Anden Top;
En red paa Kiep i Trav, en Anden i Galop.

Drenge, som gik forbi, skammede disse gamle Folk ud, og pidskede dem sommetider hjem til deres Børn. Jeg mødte engang en udlevet Olding, som gik og spillede Top paa Torvet; man fortalte mig, at han i sin Ungdom havde været en særdeles alvorlig Mand, og beklædt den øverste Plads i et stort Raad.

Denne bagvendte Orden har Sted hos begge Kiøn. En ung Person, som giftede sig med en meget gammel Kone, blev derfor overalt spaaet Horn, da tvertimod hos os kun en gammel Mand, der egter en ung Pige, frygter for denne Prydelse. Jeg traf endog paa Torvet engang to ældgamle udtærede Mænd, som duellerte. Da jeg udlod mig med min Forundring over denne usædvanlige Fyrighed i en saa høi Alder, og spurgte om Aarsagen til Duellen, svarede man mig, at den var reist sig af en Strid imellem dem om et løst Fruentimmer, som de havde begge lige Fordring paa. Man lagde til, at de sikkert vilde faae dygtige Strips af deres Foresatte, hvis de kom efter disse overgivne Alderdoms-Streger. Samme Aften blev der fortalt, at en gammel

Dame havde hængt sig, af Fortvivlelse over en ung Bog, som havde givet hende Kurven.

Denne bagvendte Naturens Orden fordrer naturligvis bagvendte Love. Derfor tilladdes det Ingen, i den Afdeling af Loven, som handler om Formynderi, at forestaae sine egne Midler, med mindre han er over fyrgetyve Aar; og ingen Contract imellem Personer over denne Alder ansees for gyldig, hvis den ikke er underskreven og bekræftet af deres Formyndere, eller Børn. I det Capitel om Subordination hedder det: „Oldinger og gamle Koner skulle være „deres Børn hørige og lydige." Embedsmænd faae altid deres Afsked noget før de ere fyrgetyve Aar, da de gjøres umyndige af Raadet, og overgives til unge Slægtningers Opsigt og Bestyrelse. Jeg fandt det derfor ikke raadeligt, at opholde mig alt for længe i dette Land, hvor jeg om ti Aar vilde blive dømt efter Loven til at være Barn igien. Da jeg havde fuldendt min Reise, sammenlignede jeg dette Folks Beskaffenhed med den Levemaade og de Indretninger, vi have hos os heroppe, hvor Adskillige i deres mandlige Alder leve, tænke og skrive som Philosopher, men i deres Alderdom jage efter store Rigdomme, tomme Titler og andre Narrerier. Denne Sammenligning forsonede mig lidt igien med Quamboj:rne, og lærte mig at dømme mildere om dem, end jeg i Begyndelsen havde gjort.

I Kongeriget Kokleku har man en ikke mindre vrang Skik, som Europæerne ganske vist aldeles ville fordømme. Det Bagvendte i denne Skik har Naturen ingen Skyld i, men alene Lovene. Indbyggerne ere Alle Enebørtræer af

begge Kiøn; men Mændene bruges kun til Køkkensager og andet ubetydeligt Arbeide. I Krigstider giøre de rigtignok Tjeneste, men blive sjelden Mere end Soldater; kun meget Faa drive det saa vidt, at de blive Fændrikker. Denne Post er den høieste, noget Hantræ i denne Stat kan giøre sig Haab om. Fruentimmerne derimod betroes de vigtigste, saa vel borgerlige, som kirkelige og krigerske Embeder. Jeg havde kort tilforn opholdt mig over Potuanerne, fordi de ved Betjeningers Uddeling ikke gave det ene Kiøn Fortrin for det andet; men denne Nation forekom mig rent unaturlig og rasende. Jeg kunde aldeles ikke begribe Mandkiønnets Uvirksomhed, at det, trods sit Fortrin i Legemsstyrke, taalmodigen blev ved at bære dette foragtelige Aag, og i saa mange Aarhundreder havde ladet alting gaae i den gamle Slendrian; thi det havde naturligvis været dem let, at afkaste Aaget, hvis de havde havt Villie eller Mod dertil. Men den gamle Vane havde dysset dem saa rent i Søvn, at det ikke faldt Nogen ind, at vove det mindste Skridt, for at løsrive sig af disse skammelige Lænker; de troede, at Naturen saa vilde have det, at Fruentimmerne skulde regere Staten, og Mændene væve, koge, strikke, spinde, feie Stuerne, og faae Hug oven i Kiøbet.

Fruentimmerne grunde deres Herredømme paa Mændenes større Legemskræfter, deres stærkere Muskler og til grovt Arbeide bekvemmere Lemmer. Det er heraf tydeligt, paastaae de, at Naturen kun har bestemt dem til, hvad der kan forrettes med Kroppen.

Fremmede forundre sig, naar de komme ind i Husene,

og see Fruen paa Studerekammeret i Papirer op til Ørene, mens Herren nysler om i Køkkenet og skurer Gryder. Og tilforladeligen blev jeg, i hvilket Hus jeg kom, naar jeg vilde tale med Manden, viist ud i Køkkenet, hvor

En stod i Vasken, og en Anden hakked' Kiød;
En vendte Steg, en Anden trilled' Boller;
Og mellem Fade, Potter, Kasseroller,
Enhver med Bøven Husets Frue lød.

Jeg saa mange bedrøvelige Virkninger af denne urimelige Skik. Ligesom man, for Exempel, finder paa andre Steder løse Fruentimre, der bringe deres Kydskhed til Torvs og handle med deres Yndigheder, finder man her unge Karle og Mænd, der sælge deres Nætter, og til den Ende leie sig visse Vaaninger, hvis Skilter og Overskrivter vise, hvad der handles med. Men da man i Almindelighed alt for dumdristigt og offentligt driver denne Handel der, blive disse løse Mandfolk ofte grebne, satte i Arrest og pidskede, ligesom Skøgerne hos os. Koner og Jomfruer derimod kunne, uden mindste Tab af deres gode Navn og Rygte, gaae omkring paa Gaderne, vinke ad Mandfolkene, gloe dem stivt i Øinene, smække med Læberne, fløite, raabe Pst! tage dem om Hagen, napse dem, male skamløse Dumheder i Buegangene, og giøre saa mange Spilopper som de ville. De fortælle, uden at man fortænker dem deri, deres Uforskammetheder, og giøre sig til af dem, som af lige saa mange Seirvindinger; ligesom Smaaherrerne hos os prale med Ramser paa alle de Damer, hvis Fortrolighed (oste kun et Øresigen) de have nydt. Det lægges aldeles intet Fruen-

timmer her til Last, om hun beleirer unge Mandfolk med Elskovsvers, Kiærlighedsbreve og Foræringer; men en ung Karl stiller sig ved saadan Leilighed gierne meget koldsindig og ærbar an, da det strider imod Velanstændigheden for et Mandfolk, strax at sige en ung Pige Ja.

Der var i den Tid, jeg opholdt mig der, en stor Allarm med en vis Raadsherres Søn, som var voldtagen af en Jomfru. Hun blev paa de fleste Steder meget ilde omtalt for denne afskyelige Handling, og den unge Persons Venner mumlede om, at der skulde lægges Sag an mod Pigen, og at hun sikkert ved næste Consistorium blev dømt til at redde hans Ære, ved at egte ham, især da man med formelige Vidnesbyrd kunde godtgiøre, at den unge Karl bestandigt havde ført et ærbart og ustraffeligt Levnet, førend hun forførte ham.

Lyksalige **Europa**! udbrød jeg ved denne Leilighed, og især tre Gange lyksalige **Frankrige** og **England**! hvor det svagere Kiøn svarer til sit Navn, hvor Konerne saa ganske blindt adlyde deres Mænds Befalinger, at de meget mere synes at være Machiner eller Automater, end med fri Villie begavede Skabninger!

Jeg vovede ikke at laste denne bagvendte Sædvane offentligen, saa længe jeg opholdt mig iblandt disse Enebærtræer; men saa snart jeg var kommen udenfor Hovedstaden, sagde jeg til Adskillige, at den aldeles stred imod Naturen, da det var klart af den almindelige Naturens Lov, og alle Folkefærds Samtykke, at Mandkiønnet er bestemt til vanskelige og vigtige Forretninger. Men de paastode, at jeg for-

virrede Sædvane og Indretninger med Naturen, og at den foregivne Skrøbelighed hos Kvindekiønnet blot maatte tilskrives Opdragelsen, hvilket dette Lands Tilstand især viste, da man der fandt Dyder og Sindsgaver hos Fruentimrene, som Mandfolkene paa andre Steder alene tilegne sig. Og rigtignok ere de koklekuanske Damer i Almindelighed beskedne, alvorlige, sindige, bestandige og tause, da Mændene derimod ere letsindige, fremfusende og sladderagtige. Derfor, naar der fortælles noget Urimeligt, bruger man det Ordsprog: **det er Mandfolke-Sladder**; og naar Noget er foretaget med Overilelse, uden modent Overlæg: **man maa holde Mandfolkenes Skrøbelighed Noget tilgode.** Men jeg kunde ikke lade mig noie med disse Grunde, og blev ligefuldt ved at fordømme denne Stats Forfatning, som bagvendt, vanskabt, og aldeles stridende mod Naturen. Den Ærgrelse, som dette kvindelige Overmod opvakte hos mig, var Aarsag i det ulykkelige Forslag, jeg gjorde, da jeg var kommen hjem til Poru, og som bragde mig tusinde Fortredeligheder paa Halsen, hvorom jeg paa sit Sted skal melde Noget siden.

Iblandt de prægtigste Bygninger i denne Stad var det dronninglige Harem, hvori vare tre hundrede overordenligen smukke Mænd og Ynglinger, der underholdtes til Dronningens Forlystelse paa hendes egen Bekostning. Da jeg hørte, at Nogle roste min Skabning, begav jeg mig i største Hast paa Reisen igien, af Frygt for at blive kapret til hendes Majestæt; og

— Frygt gav mine Fødder Vinger.

Næst ved dette Rige ligger det **philosophiske Land**, som Indbyggerne, der aldeles have fordybet sig i Philosophie og de høie Videnskaber, kalde det. Jeg brændte ret af Længsel efter at see dette Rige, som jeg forestillede mig maatte være alle Musernes sande Sæde, og Middelpunctet for alle Videnskaber; jeg ventede ikke at see Agre og Enge, men

En eneste uoverselig Hauge,
Hvor Kunsten ikke med Naturen stred,
Men begge favnedes i begge værdig Fred —

Og med Hovedet fuldt af denne Forestilling, skyndte jeg mig af alle Kræfter derhen, og talte hvert Minut paa Veien. Jeg fik baade besmurte og saarede Been ved denne Leilighed; thi Landeveiene vare fulde af Stene og Huller, og saa gjennemskaarne af Grøfter og Moser, at jeg snart maatte trampe over Stendynger, snart traske igjennem Moradser, da der intetsteds vare Broer at finde. Men jeg udstod kiekt alle disse Besværligheder, naar jeg tænkte paa, hvad der ventede mig, vel vidende, at man ikke løber til Himmerige paa Roser. Da jeg i en Times Tid havde møisomt kæmpet mig igjennem, mødte jeg en Bonde, som jeg bød god Dag, og spurgte, hvor langt jeg havde tilbage endnu, før jeg kom til **Maskattia** eller det philosophiske Land. — „Du maatte hellere spørge," svarede han, „hvor langt Du har tilbage, før Du kommer ud af det igjen; thi Du er lige midt deri." Jeg studsede forskrækkeligt ved denne Efterretning. „Hvordan gaaer det til," blev jeg ved, „at et Land, som beboes af lutter Philosopher, ligner mere et Opholdssted for vilde Dyr, end et dyrket og beboet Rige?" „Ja," svarede han, „det vil

snart komme til at see bedre ud, naar Indbyggerne først faae Stunder til at give sig af med slige Bagateller. For nærværende Tid maa man undskylde dem, at de lade Marker og Enge ligge, da de have høiere, himmelske Ting i Hovedet, og ponse paa at finde en Vei til Solen. Man kan ikke blæse og søbe paa een Gang." — Jeg forstod strax hvad denne Bonde, der lod til at være temmeligen snu, vilde sige, traskede lidt længere frem, og kom endeligen til Hovedstaden **Casca**. I Stadsporten saa jeg, i Stedet for Vagt, endeel Høns, Gæs, Fuglereder og Spindevæve. Paa Gaderne spadserede en Hob Svin og Philosopher iblandt hverandre, som man alene kunde kiende fra hinanden ved Dannelsen; thi de Sidste vare lige saa besølede som de Første. Alle Philosopherne bare eet Slags Kapper; men af hvad Farve, kunde jeg ikke skielne, da det var umuligt at opdage den igiennem det Støv og Snavs, der hængte paa dem. Jeg standsede ved en af disse Vise, som, aldeles henrykt i Betragtninger, rendte lige paa mig. — „Om Forladelse, Herr Magister!" sagde jeg, „tør jeg spørge, hvad denne By hedder?" — Han blev længe staaende ubevægelig, med tillukte Øine, som om hans Sjel havde taget Afsked med sit Legeme; endeligen kom han til sig selv igien, og svarede med et Blik mod Himmelen: „vi ere ikke langt fra Middag." Dette utidige Svar, der røbede en fuldkommen Sandsesløshed, lærte mig, at det var meget raadeligere, at studere med Maade, end at blive rasende af for megen Lærdom. Jeg gik dybere ind i Byen, for at see, om jeg ikke kunde finde andre Mennesker eller fornuftige Dyr, end Philosopherne. Paa Torvet, som var meget stort,

stode adskillige Støtter og Piller med Indskrivter paa. Jeg gik hen til en af disse Støtter, for at forsøge, om jeg forstod hvad der stod skrevet; men i det jeg stod og stavede mig frem, fornam jeg, at min Ryg blev pludseligen varm, og begyndte at blive ganske vaad. Jeg vendte mig om, for at opdage Kilden til denne varme Flod, og blev en Philosoph vaer, som uden Omstændighed forrettede det Samme paa min Ryg, som Hundene pleie at forrette paa Afviserne. Fordybet i Tanker, havde han taget mig for en Støtte, hvorved han pleiede at forrette denne Nødvendighed. Jeg blev opbragt over saa skammelig en Streg, især da hans Høilærdhed oven i Kiøbet skoggerlo over min Bestyrtelse, og gav ham et dygtigt Øresigen. Men herover blev han som han var gal, foer i Haarene paa mig, og slæbte mig, trods al min Skrigen, rundt om paa Torvet. Da jeg mærkede, at hans Vrede slæt ikke vilde lægge sig, satte jeg mig i Forsvarsstand, og gav Lige for Lige, saa at Indtægt og Udgivt hos os omtrent gik lige op, indtil vi endeligen, efter en hidsig Kamp, begge tumlede om paa Valpladsen.

Ved dette Syn kom en utallig Mængde Philosopher tilløbende. De styrtede, som Rasende, ind paa mig, gjennempryglede mig Led for Led med deres Stokke og knyttede Næver, og slæbte mig halvdød ved Haarene rundt omkring paa Torvet. Ikke mætte, men trætte af at slaae, førte de mig omsider hen til et stort Hus; og da jeg der, med Fødderne mod Døren, af alle Kræfter stred imod at komme ind, sloge de et Reb om Halsen paa mig, og trak mig, som et skraalende Svin, ind i Salen, hvor de lagde mig paa Ryggen

midt paa Gulvet. Alting laa her hultertilbulter iblandt hinanden, saa at der saa ud omtrent som hos os ved Paaske- eller Mikkelsdags-Tider naar Folk flytte, og alle Slags Redskaber, Kar og andet Husredskab ligger kastet imellem hinanden. Jeg begyndte nu at bønfalde mine Vise, om at sætte Grændser for deres Vrede, og lade sig bevæge til Medlidenhed, forestillende dem, hvor uanstændigt det var for Visdommens Dyrkere at rase som vilde Dyr, og overlade sig aldeles til Lidenskaber, de selv tordne imod paa Cathedre og Prædikestole. Men Bønner og Forestillinger vare spildte. Den Philosoph, som havde vandet min Ryg, begyndte Striden paa ny, slog paa mig, som paa en Ambolt, og blev ved at mørbanke mig Elendige saa længe, at det lod til at han ikke blev forsonet før han fik Livet af mig. Jeg lærte nu, at ingen Vrede kan lignes i Heftighed med den philosophiske, og at Dydens Lærere ere langt fra ikke det Samme, som Dydens Udøvere;

— thi meer og meer, jo meer han slog,
Hans Blod og Galde kom i Kog.

Endeligen kom fire andre Philosopher, hvis Kapper viste, at de vare af en anden Sect, ind i Salen. De syntes at have Medlidenhed med mig, og standsede med Ord og Næver de Andres Raseri. De toge derpaa nogle af mine Pryglere til Side, hviskede Noget til dem, og førte mig hen i et andet Hus. Jeg blev hjerteglad over at være sluppen af disse Røveres Hænder, og kommen til skikkelige Folk, og fortalte dem vidtløftigt Anledningen til den hele Allarm. De loe hjerteligt af denne, som de kaldte den, morsomme Tildragelse,

og sagde mig, at Philosopherne pleiede, naar de spadserte over Torvet, i visse naturlige Tilfælde at standse ved disse Støtter; og at min Modpart sandsynligviis havde, fordybet i sine philosophiske Betragtninger, taget mig for en af dem. De fortalte mig tillige, at Samme var en særdeles berømt Astronom, og de Øvrige, som med saa megen Hidsighed havde gaaet løs paa mig, Lærere i Moral-Philosophien.

Da jeg troede nu at være i fuldkommen Sikkerhed, hørte jeg dem med Fornøielse fortælle dette og andet Mere. Imidlertid kan jeg dog ikke negte, at den Opmærksomhed, hvormed de betragtede min Skabning, gav mig nogle Scrupler i Hovedet; ligesom og de mange Spørgsmaale om mit Fødeland, min Levemaade, Aarsagen til min Reise og deslige, syntes ikke at spaae mig meget Godt.

Men jeg havde nær opgivet min Aand af Angst, da jeg blev indelukt i et Slags Anatomiekammer, hvor jeg saa en gyselig Mængde Been og døde Kroppe, der opfyldte Værelset med en utaalelig Stank. Jeg havde troet at være kommen ned i en Røverkule, hvis ikke endeel Instrumenter, som hængte paa Væggene, havde betaget mig noget af min Frygt, da jeg deraf kunde slutte mig til, at min Vert maatte være Læge. Da jeg havde smægtet omtrent en halv Time alene i dette Fængsel, kom Fruen i Huset ind og bragte mig Middagsmad, som hun selv havde tillavet. Hun forekom mig særdeles artig; men saa meget nøie paa mig, og sukkede bestandig. Jeg spurgte hende om Aarsagen til hendes Sorg; og hun svarede mig, at hun sukkede ved at tænke paa det, der forestod mig. „Du er rigtignok," sagde

hun, „kommen til skikkelige Folk; thi min Mand, som boer „i dette Hus, er Stadsphysicus og Doctor i Medicinen, og „de Andre, Du saae, vare hans Colleger; men Din usæd„vanlige Skabning har opvakt deres Forundring, og de have „besluttet, at tage Din indvortes Dannelse i nøiere Betragt„ning, og at skære Dig op, for at see, om de i Dine indvortes „Dele kunne finde noget Nyt til Anatomiens Oplysning." Denne Efterretning var mig et Tordenslag. Jeg gav et stort Skrig fra mig, og raabte: „Hvorledes kan man kalde dem „skikkelige Folk, Madame, som ikke tage i Betænkning at „skære deres Næste op?" —

„Du Fingren stikke maa i Jorden, lugte til
„Hvad Land Du lever i" —

sagde hun. „De Folk, i hvis Hænder Du er falden, ere „meget skikkelige Folk, og have, blot for at oplyse deres „Videnskab, besluttet denne Operation." Jeg svarede hende, at jeg tusinde Gange hellere vilde løslades af Røvere, end skæres op af de allerskikkeligste Folk, styrtede ned for hendes Fødder, og bønfaldt hende med en Strøm af Taarer, at udvirke Naade for mig. „Min Forbøn," gientog hun, „vil „kun lidet nytte Dig, imod hele Facultetets Beslutning, der „altid pleier at være uigienkaldelig; men jeg vil stræbe, at „redde Dit Liv ved et andet Middel." Da hun havde sagt dette, tog hun mig ved Haanden, førte mig ud af en Bagdør, og fulgte mig, der skjalv som et Espeløv, lige til Byens Port.

Da jeg her vilde tage Afsked med hende, og strækte, som ikke mere end billigt var, at bevidne hende min Er-

kiendlighed i de mest levende Udtryk, faldt hun mig pludseligen ind i Talen, og forsikrede, at hun ikke forlod mig, før hun saa mig i fuldkommen Sikkerhed. Da jeg ikke satte mig derimod, blev hun ved at følge mig.

Mens vi saaledes spadserede sammen, fortalte hun mig Adskilligt om Landets Beskaffenhed, som jeg hørte paa med megen Begierlighed. Men omsider dreiede hun Talen hen til en Materie, som ikke klang synderligt i mine Øren, da det lod til, at hun, til Løn for sin Artighed imod mig, fordrede en Artighed igien, som det var mig moralsk umuligt at vise hende. Hun beskrev mig nemlig med megen Følelse og Varme Konernes ulykkelige Skæbne i dette Land, da de philosophiske Skolemestere af Mænd, de have, aldeles begravne i deres Bøger, næsten ganske forsømme Ægteskabs-Pligter. „Ja! jeg kan sværge Dem til," blev hun ved, „at „det var reent ude med os, dersom ikke, nu og da, en og „anden artig fremmed Reisende ynkedes over vor ulykkalige „Forfatning, og lindrede en Smule den almindelige Jammer." Jeg lod, som jeg ikke forstod, hvad hun vilde sige, og gik lidt stærkere til. Men min Koldsindighed gød kun Olie i den Ild, der flammede i den arme Frues Hjerte, saa at

Den nyligt elskovssyge, kielne, milde
Sødtsmilende Gudinde pludselig
Forvandlet blev til Furie; med vilde,
Høitskingrende, fortvivlte Skrig,
Og Hændevrid, og stærke Rusk i Haaret,
Og gyselige Blikke —

bebreidede hun mig min Utaknemlighed; og da jeg desuagtet blev ved at gaae til, greb hun mig fat i Fligen af

min Kappe, for at holde mig tilbage. Jeg sled mig endeligen med Magt ud af hendes Arme, og da jeg var saa meget hurtigere til Fods end hun, kom jeg hende i en Hast af Syne. Hvor rasende forbitret hun blev paa mig ved denne Leilighed, sluttede jeg af de Ord: Kaki Spalaki, det er: utaknemmelige Hund! som hun ideligen udstødte. Men jeg fordøiede med spartansk Høimodighed alle hendes Skieldsord, og glædede mig over, at jeg var sluppen nogenlundt heeløret fra dette de Vises Land, som jeg endnu ikke uden et Slags Gysen kan tænke paa.

Næst ved dette Rige ligger Provinsen Nakir, som har en Hovedstad af samme Navn. Om Samme kan jeg ikke sige meget, thi jeg skyndte mig saa hastigt, som muligt, igiennem alle de Lande, som grændsede til Maskattia, for at komme til Folk, der fordybede sig lidt mindre i Philosophie, og, fremfor alting, ikke vare saa ivrige for Anatomiens Oplysning. Der var kommen en saadan Skræk i mit Blod, at jeg spurgte Enhver, som jeg traf paa Veien, om han var Philosoph; og jeg drømte bestandigt, i lang Tid derefter, om Benrade og anatomiske Instrumenter. Indbyggerne i Byen Nakir forekom mig ellers meget artige; thi Enhver, som mødte mig paa Gaden, tilbød mig, uforlangt, sin Tjeneste, og forsikrede mig vidtløftigen om sin Velvillighed. Jeg fandt disse Forsikringer meget latterlige, da jeg aldrig lod mig mærke med mindste Tvivl om deres gode Hjerte, og aldrig ytrede den mindste Mistanke om deres Ærlighed; jeg sagde derfor til Adskillige, at jeg ikke kunde begribe, hvortil de mange dyre Forsikringer gjordes nødig. Men de fornyede

dem ved saadan Leilighed med de høitideligste Eder. Udenfor Byen kom en Person mig imøde, der gik meget langsomt, og sukkede under en stor Byrde, som han bar paa Ryggen. Han standsede, da han saa mig, og spurgte mig, hvor jeg kom fra. Da jeg fortalte ham, at jeg havde været i Byen Nakir, ønskte han mig til Lykke med at være sluppen uskadt derfra, da Indbyggerne, sagde han, vare bekiendte Skielmer, der pleiede at udplyndre alle Fremmede. Jeg svarede ham, at hvis deres Gjerninger svarte til deres Ord, havde jeg Aarsag til at holde dem for særdeles redelige Folk; eftersom Enhver med de høieste Eder havde bevidnet mig sin Ærlighed. Den gode Mand smilte herover, og sagde: „tag Dig „i Agt med at troe Nogen for vel, der udbasuner sin egen „Retskaffenhed, og især Den, som kalder Djevelen til Vidne „paa sin Dyd!" jeg glemmer aldrig denne Formaning, og har ofte befundet dens Grundighed. Derfor, saa snart mine Skyldnere begynde at bande paa deres Ærlighed, fortanger jeg mine Penge tilbage, og laaner dem ikke en Skilling mere.

Paa Grændsen af dette Land kom jeg til en gyulagtig Sø, ved hvis Strandbred laa en treradaaret Færgebaad, hvori man for meget billig Betaling blev sat over til det fornuftige Land. Jeg gjorde Accord med Færgemanden, steg i Baaden, og morede mig meget paa denne Søreise. Thi de underjordiske Skibe roes ikke ved menneskelige Hænder, men ved Hjelp af visse skjulte Machiner drives de med en forunderlig Hastighed frem paa Vandet. Da jeg var kommen i Land, fik jeg fat paa En, som viste mig Vei til Byen; han fortalte mig underveis en heel Deel om Byens

Tilstand, og om Indbyggernes Beskaffenhed og Levemaade, som han lod til at være meget nøie underrettet om. Iblandt Andet fik jeg at vide, at alle Borgerne studerede Logiken, og at denne By var Fornuftens sande Sæde, og svarede fuldkomment til sit og Landets Navn. Ved min Ankomst i Byen erfarede jeg strax, at min Veiviser havde sagt mig sandt; thi den ringeste Borger syntes mig, formedelst sin Skarpsindighed, Alvorlighed og sædelige Opførsel, at være en Raadsherre. Jeg løftede herover mine Hænder imod Himlen, og udbrød: o høistlykkelige Stat, som frembringer lutter Catoner!

Men da jeg nøiere lærte at kiende Tilstanden i Byen, mærkede jeg, at mange Ting gik en temmeligen treven Gang, og at Staten paa en Maade var syg af Mangel paa Daarer. Thi da Indbyggerne overveie alting med megen Forsigtighed og Skiønsomhed, og lade sig ikke røre ved prægtige Løvter, blomstrende Taler og Flitterstads, tabes mange af de Midler, hvorved man ellers saa let, uden offentlig Bekostning, ansporer Borgerne i en Stat til store og Fødelandet ofte meget nyttige Bestræbelser.

De skadende Følger for Landet, som flyde af en saadan alt for ængstlig Betænksomhed, satte en vis Financeminister mig med megen Iver ud fra hverandre. „Det ene Træ," vare hans Ord, „skilles her fra det andet blot ved Navnet „og Udseendet. Der er ingen Kappelyst imellem Borgerne, „da den Ene ikke kan udmærkes ved noget Kiendetegn for den „Anden, og Ingen synes at være klog, fordi Alle ere kloge. „Jeg tilstaaer, at Dumhed er en Feil; men aldeles at udrødde

„den af en Stat, synes mig slet ikke raadeligt. Det er til-
„strækkeligt for enhver Stat, naar der ere saa mange Kloge
„deri, som der ere offentlige Betjeninger. Der maae være
„Nogle, som regere, og Nogle, som lade sig regere. Det,
„som Øvrigheden i andre Lande kan udvirke ved Dukkestads
„og Snurrepiberier, kan man ikke her sætte i Verk, uden
„ved vegtige Belønninger, der ikke sjeldent udtømme Skat-
„kamret; thi den Kloge fordrer for de mod Fædrenelandet
„viste Tjenester Kiernen, naar derimod Daaren lader sig
„afspise med Skallen. Saaledes virke, for Exempel, Titler
„og Æresteqn, der paa andre Steder lokke Daarer til de
„vanskeligste Foretagender, slæt intet hos Borgerne her, som
„indsee, at den sande Ære bestaaer alene i Dyd og indvortes
„Værd, og derfor ikke lade sig blende af slige Smaatings
„falske Glimmer. Ved Haabet om et evigt Navn i Aar-
„bøgerne anspores Eders Krigsfolk," blev han ved, „til at
„gaae med uforfærdet Mod de store Farer imøde; hos os
„derimod, hvor man holder dette for Ordspil, og slæt ikke
„begriber den Talemaade: at leve efter Døden, mangler
„denne Spore. De troe det ikke Umagen værdt, at tilvinde
„sig en Ros, som man ikke kan høre; ikke at tale om
„tusinde andre Uleiligheder, som flyde af Tingenes alt for
„nøiagtige Undersøgelse, og som tilfulde bevise Rigtigheden
„af den Sætning: at det er nødvendigt i en vel ind-
„rettet Stat, at i det Mindste den halve Del af Bor-
„gerne er Narre. Daarlighed er i Samfundet det Samme,
„som Syrlighed i Maven; og for lidet af begge Dele skader
„ligesaavel som for meget."

Jeg hørte denne Financeministerens Tale med største Forundring. Men da han i Statsraadets Navn tilbød mig Borgerskab der i Byen, og anmodede mig om at blive der, blev jeg ganske rød i mit Ansigt, sluttende mig til, at jeg skyldte den Mening, han havde fattet om min Dumhed, denne Begierings, og at han ansaa mig velskikket til at være Syrlighed i Maven paa en Stat, der laa syg af alt for megen Klogskab. Jeg blev strax derefter bestyrket i denne Mistanke, da jeg hørte, at man havde besluttet i Raadet, at sende et stort Antal Colonister til andre Steder, og laane lige saa mange Narre af Nabo-Nationerne, for at fylde Tallet. Jeg forlod derfor med Ærgrelse denne fornuftfulde Stad. Men den Sætning, jeg nyligen talte om, og som vore Statsmænd hidindtil slet ikke have kiendt, den nemlig: „at det er nødvendigt i en vel indrettet Stat, at den „halve Del af Borgerne er Narre," kunde jeg i lang Tid ikke faae af Hovedet. Jeg undrede mig over, at en saa tjenlig Regel i saa lang Tid havde været skjult for vor Klodes Philosopher. Dog maaskee gier jeg dem Uret; det er muligt, at En og Anden kan have opdaget den og indseet dens Rigtighed, men ikke holdet det Umagen værdt, at anføre den blandt de politiske Maximer, eftersom der her paa Kloden overalt er saa fuldt af Narre, at man (enhver By uforta lt) finder ingen Flekke end sige stor Stad nogetsteds, som lider Mangel paa denne saare nyttige Syre.

Da jeg havde udhvilet mig lidt, gav jeg mig igien paa Reisen, og vandrede giennem adskillige Provinser, som jeg med Stiltienhed forbigaaer, fordi jeg fandt meget lidt

Usædvanligt og Besynderligt i Samme. Jeg troede derfor, at Nazars Underverker her havde Ende. Men da jeg kom ind i Landet Cabac, mødte mig nye Besynderligheder, der ville synes Mange reent utrolige. Iblandt dette Riges Indbyggere, for Exempel, gives Adskillige, som ingen Hoveder have, og komme ganske hovedløse til Verden. De tale igiennem et Slags Mund, som sidder midt paa Brystet. Formedelst denne Naturfeil ere de udelukte fra alle vanskelige Embeder, hvortil der fordres Hjerne; og man har aldrig seet Exempel paa, at nogen Hovedløs har faaet en vigtig Betjening her. De Poster, de antages til, ere for det Meste Hof-Betjeninger. Saaledes tager man i Almindelighed Kammerjunkere, Hof-Marechaller, Haremvogtere, Hof-Fourerer og deslige af den hovedløse Stamme. Af Samme vælger man og Pedeller, Klokkere, Gravere, og Andre, hvis Embeder nogenlunde kunne forrettes uden Hjerne.

Undertiden optages dog En og Anden af dem i Raadet, enten ved særdeles Gunst af Øvrigheden, eller paa Grund af sin Families Fortjenester, hvilket endog ofte skeer uden Landets Skade. Thi Erfaringen lærer, at et Raads hele Myndighed gierne beroer paa nogle faa Raadsherrer, og at de Øvrige kun ere der, for at fylde Tallet, og samtykke og underskrive, hvad disse Faa beslutte. Saaledes sad der, i den Tid jeg opholdt mig i Byen, to hovedløse Assessorer i Raadet, med lige saa stor Besoldning som de Andre. Thi endskiøndt de, formedelst denne Naturfeil, ikke vare synderligen forsynede med Sandser, og altsaa ikke heller med Begreber, gave de dog deres Stemme med, og samtykkede de Andres

Meninger. De vare deri endog lykkeligere end deres Colleger, at, naar nogen Sag gik galt i dette Raad, blev man ikke stødt paa dem, der ingen Hoveder havde, men udøste alene sin Galde paa de Øvrige. Et tydeligt Bevis, at det undertiden har sin store Fordel, at være født uden Hoved. Denne By giver for Resten ingen af de andre Stæder paa denne Klode efter i Pragt og Anseelse. Den har et Hof, et Universitet og prægtige Kirker.

I de to Provinser, jeg strax derefter kom til, nemlig **Cambara** og **Spelek**, ere alle Indbyggerne Lindetræer. Forskiellen imellem dem bestaaer alene deri, at de i den første Provins aldrig blive mere end fire Aar gamle, da derimod de i den anden i Almindelighed leve over fire hundrede Aar. Man seer derfor i **Spelek** mange Bedstefædre, Oldefædre og Tip-Oldefædre, hører en heel Del Ordsprog og gamle Krøniker, saa at, naar man kommer der i Landet, skulde man troe, at man var sat nogle Seculer tilbage i Tiden. Saa meget, som jeg ynkedes over Hines Skæbne, saa høit priste jeg derimod disse Lyksalige. Men da jeg nærmere fik betragtet Begges sande Forfatning, mærkede jeg, at jeg havde taget feil i min Dom. I **Cambara** komme Indbyggerne inden faa Maaneders Forløb efter deres Fødsel til deres fulde Legems- og Sjels-Modenhed, saa at det første Aar er tilstrækkeligt til deres Dannelse og Udvikling, og de andre tre synes dem skiænkede til at belave sig paa Døden i. Under disse Omstændigheder forekom dette Land mig at være en sand platonisk Republik, hvori alle Dyder naaede den størst mulige Fuldkommenhed. Thi da

Indbyggerne, formedelst deres saa korte Levetid, staae bestandigt ligesom paa Springet, og anse dette Liv som en Port, hvorigiennem de hastigen gaae ind i det andet, er deres Sind mere henvendt til deres tilkommende, end til deres nærværende Tilstand. Enhver kan derfor ansees der som en sand Philosoph, der, uden at bekymre sig meget for dette Jordiske, stræber alene ved Gudsfrygt, dydige Handlinger og en reen Samvittighed at giøre sig en tilkommende varig Lyksalighed værdig. Kort sagt, dette Land synes mig beboet af lutter Engle, eller Helgene, og den sande Skole, hvor man bedst kunde lære alle Dyder. Man seer heraf, hvor ubilligen Mange knurre over Livets Korthed, og ligesom trætte med Forsynet derover; thi vort Liv kan ene kaldes kort, for saa vidt vi spilde dets meste Tid paa Lediggang og Vellyst; og det vilde altid være langt nok, hvis det altid blev vel anvendt.

I Speleb derimod, hvor Levetiden udtrækkes over fire hundrede Aar, synes alle Laster, som have Sted hos det menneskelige Kiøn, at herske. Folket har der blot de nærværende Ting for Øine, som om de vare evige og aldrig skulde forgaae; derfor har Oprigtighed, Ærlighed, Kyskhed og Velanstændighed taget Flugten, og givet Plads for Falskhed og Bedrageri, Vellyst og slette Sæder.

Dette lange Liv har endnu en anden meget sørgelig Virkning. De, som ved ulykkelige Tilfælde tabe deres Formue, komme til Skade paa deres Lemmer, eller falde i ulægelige Sygdomme, pleie med Utaalmodighed at forbande deres Tilværelse, og tilsidst at tage Livet af sig selv, da de,

formedelst deres Levetids Længde, ikke see nogen Ende paa deres Lidelser. Livets Korthed er den virksomste Trøst for alle Elendige. Begge Lande opvakte meget min Forundring, og jeg forlod dem med Hovedet fuldt af philosophiske Betragtninger.

Jeg gik nu igiennem lutter øde og klippefulde Egne, og kom endeligen til **Spalank**, eller, som det almindeligen kaldes, **det uskyldige Land.** Det har faaet dette Navn paa Grund af Indbyggernes Sagtmodighed og Uskyldighed. Man holdt disse Træer, der alle vare Steen-Ege, for de lykkeligste af alle Dødelige, fordi de vare aldeles frie for alle Sindslidelser, og følgelig for alle Laster.

Fri, langt fra Tvang, lod af sig selv Enhver
Naturens Bud, og øved' Ret og Dyd,
Med Straf og Frygt aldeles ubekiendt,
I fikker Ro; paa ingen hellig Steen
Var Trusler gravet; ingen hellig Tavle
Forkyndte Lovens Torden. Ingen skjalv
For Overherrens Hevn, men uden Barn
Enhver var tryg. Trompeten aldrig bød
Dem more Fyrsten mellem Brødres Liig,
Paa blodbestænkte Valplads. Fredsomt Plovjern
Var ikke smedet om til Sværd og Spyd;
Men uden Tvist og Kamp de søgte bort,
Som spæde Sødskende paa Moders Skiød,
Det trygge Liv i Fredens kiælne Favn.

Da jeg kom til denne Provins, erfarede jeg, at Alt, hvad Rygtet havde sagt mig derom, var sandt: at nemlig Indbyggerne blot af egen Tilbøielighed, og ikke efter Loves Forpligtelse, udøvede Dyden. Misundelse, Begierlighed, Vrede,

Had, Stolthed, Ærgierrighed, Uenighed, og alle andre Menneskeslægtens Laster, fandt jeg aldeles forjagne fra dette Land. Men tilligemed Lasterne savnedes der og mange Ting, som pryde Menneskekiønnet, og hæve de fornuftige Skabninger over Dyrene. Naar man undtager Theologien, Physiken og Astronomien, dyrkedes for Resten ingen Videnskaber der, og Lovkyndigheden, Politiken, Historien, Sædelæren, Mathematiken, Veltalenheden og mange andre vare Videnskaber, som man kiendte ikke engang af Navn. Da Misundelse og Ærgierrighed slæt ikke finde Sted hos dem, savnes og aldeles den Kappelyst, som ansporer saa ofte Folk til de største og berømmeligste Foretagender. Der vare ingen Paladser eller prægtige Bygningar, ingen Raadsale eller Thinghuse, og ingen store Midler, da der hverken var Øvrighed, Processer, eller Gierrighed. Med faa Ord: der vare ingen Udyder, men heller ingen Smag, Kunst, Pragt eller slige Ting, som dog holdes for Fuldkommenheder, give Staterne Anseelse, og forfine Menneskerne; saa at man syntes meget mere at befinde sig i en virkelig Egeskov, end i en cultiveret Stat. Jeg var derfor i lang Tid tvivlsom, hvad jeg skulde dømme om denne Nation, og om virkeligen en saadan naturlig Tilstand skulde være ønskelig for Menneskeheden. Dog, da jeg omsider betænkte, at Mangel paa Cultur kan meget bedre taales, end Mangel paa Dyd, og at Ukyndighed i Mord, Vold, Tyveri, og andre Sjel og Legem fordærvende Laster, var forbunden med Ukyndighed i visse Videnskaber, maatte jeg tilstaae mig selv, at denne Stat var lyksalig.

Paa Veien igiennem dette Land faldt jeg engang over

en Steen, og stødte fælt mit venstre Skindbeen, saa at det hovnede. En Bonde, som saa det, løb strax hen og plukkede nogle Urter, som han lagde paa Saaret, hvorved Smerten strax lindredes og Hævelsen svandt. Jeg sluttede deraf, at dette Folk maatte have fortrinlig Styrke i Lægekunsten; og det forholdt sig virkeligen saa. Thi da Spalankernes Studeringer indskrænkes til faa Videnskaber, lade de sig ikke, som vore Polyhistorer, nøie med Skallen, men trænge ind i Kiernen. Da jeg takkede min Læge for den mig bevidste Tjeneste, og sagde, at Gud vilde belønne ham derfor, svarede han mig, skiøndt i simpel Bondestil, med saa megen Klogskab, Grundighed og Gudsfrygt, at jeg indbildte mig, at see en Engel, eller et andet himmelsk Væsen, i et Træs Skikkelse, for mine Øine. Man kan see heraf, hvor ubilligen vi støde os over Apathiens Tilhængere, hvilke vi troe at leve i Dovenskab og Uvirksomhed, fordi de ikke føle nogen heftig Begierlighed, Sorg eller Glæde, og overlade sig aldrig til Vrede eller nogen Sindslidelse. Men endnu tydeligere seer man heraf, hvor meget de fare vild, som troe, at Lasterne ere paa en Maade nødvendige hos Mennesket, og paastaae, at Vrede er Sjelen i Tapperhed, Misundelse Strøbsomheds Spore, og Mistænksomhed Forsigtigheds Moder; thi Æblet falder ikke gierne langt fra Stammen, og af et ondt Æg kommer aldrig nogen god Kylling. Mange af de Dyder, hvoraf det menneskelige Kiøn bryster sig, og som ophøies til Skyerne, baade i rimede og urimede Vers, fortjene, naar man betragter dem med et philosophisk Øie, meget mere at lastes, end at berømmes.

Da jeg forlod dette Land, reiste jeg igiennem Provinsen Kiliak, hvis Indbyggere fødes med visse Tegn i Panden, som tilkiendegive, hvor mange Aar Enhver skal leve. Jeg holdt i Begyndelsen ogsaa disse Folk for meget lykkelige, da Døden aldrig kunde uformodenligen overumple dem, eller rive dem bort midt i deres Synder. Men da Enhver veed, hvad Dag han skal døe, opsætte de alle deres Omvendelse til den allersidste Time. Hvis man derfor vil finde Nogen, som lever gudfrygtig og skikkelig iblandt dem, maa man treffe En, hvis Aarstegn i Panden forkynder, at han synger paa det sidste Vers. Jeg saa Adskillige gaae med hængende Hoveder omkring paa Gaderne; det var Alle Personer, som skulde snart afsted. De talte Timer og Minuter paa deres Fingre, og saae med Rædsel den sig alle Øieblikke nærmende Død imøde. Dette lærte mig tydeligen at indsee Skaberens Viisdom og Godhed imod os i denne Henseende; og jeg sik fuldkommen Overbevisning om, at det er Skabningerne godt, at være uvidende om, naar Døden kommer.

Jeg lod mig herfra i en lille Baad sætte over et fort Sund til Askarak. Her mødte mig ganske nye Vidundere; thi, ligesom Landet Cabac frembringer Mennesker uden Hoveder, saaledes komme her somme Indbyggere til Verden med syv paa een Gang. Disse ere gierne store Universal-Genier; de Gamle gjorde i forrige Tider meget af dem, og tilbade dem, for denne Naturens Velgiernings Skyld, med næsten guddommelig Dyrkelse, saa at man aldrig valgte Anførere, Raadsherrer, Borgemestere, eller Amtmænd, af nogen anden end deres Stamme. Da de have lige saa mange forskiellige

Anlæg og Tænkemaader, som Hoveder, forrette de rigtignok med Iver og Hurtighed mange forskiellige Ting, og mens Regeringen var i deres Hænder, var der Intet, som de jo toge fat paa og forandrede; men da de satte alting i Verk paa een Gang, og de mangfoldige forskiellige Ideer i deres mange Hoveder naturligvis meget let kom i Strid med hverandre, vidste de tilsidst hverken ud eller ind; og Sagerne kom lidt efter lidt i en saa forvirret Tilstand, at der behøvedes hele Aarhundreder, for at bringe det i Orden igien, som denne alting vidende Øvrighed havde forviklet. Det blev derfor bestemt een Gang for alle ved en Lov, at i Evighed aldrig noget Syvhoved mere maatte ansættes til et vigtigt Embede, og at Staten fra den Tid af alene skulde bestyres af enfoldige Folk, det er at sige, af dem, som kun havde et eneste Hoved. Paa denne Maade ere disse tilforn saa vigtige Personer, der fordum bleve ansete for Halvguder, nu næsten i samme Forfatning, som de Hovedløse i Cabac. Thi ligesom de ingen Ting kunne forrette, fordi de slæt ingen Hoveder have, saaledes forrette disse alting bagvendt, fordi de have for mange. De Herrer Syvhoveder ere derfor og for nærværende Tid aldeles udelukkede fra alle offentlige Embeder, og henleve deres Tid i Stilhed. Ikke destomindre tjene de dog Staten til et Slags Pryd. De føres omkring i Landet som Gøglere, for at lade deres Kunster sees, og vise Folk, hvor gavmild Naturen har været imod dem; men havde den været lidt mere sparsom, og ladet sig nøie med at give dem et eneste Hoved, havde den gjort meget bedre. Af den hele syvhovedede Stamme vare i min Tid kun

tre i Embeder; men de havde ikke erholdet Samme, hvis de ikke i Forveien havde ladet de sex Hoveder sættes af, og paa den Maade samlet igien de mange adspredte Ideer til sund Menneskeforstand i det ene tilbageblevne; ligesom man afskærer et Træ de overflødige Grene, for at de, som blive tilbage, skulle trives desbedre. Der ere imidlertid meget Faa, som vove at underkaste sig denne meget smertefulde og ofte dødelige Operation. Jeg lærte heraf, at for meget, af hvad det end er, er altid skadeligt, og at den sande Klogskab stikker i ordenlige Ideer i en enkelt Hjerne.

Fra dette Land kommer man igiennem Ødørkener til Fyrstendømmet **Bostanki**, hvis Indbyggere i den udvortes Skabning have megen Lighed med Potuanerne; men i den indvortes Dannelse have det Forskiellige fra dem, at deres Hjerte sidder i deres høire Laar, saa at man med Rette kan sige om dem, at de bære Hjertet i Buxerne. De holdes ogsaa for de største Cujoner blandt alle denne Klodes Indbyggere.

Jeg kom, ærgerlig i Hovedet over den besværlige Vei, til et Værtshus tæt inden for Byens Port, og gav Værten endel knubbede Ord, fordi det ingen Ende kunde faae med hvad jeg forlangte. Han faldt paa Knæ for mig, bad mig med grædende Øie om Skaansel, og holdt det høire Laar hen til mig, at jeg skulde føle, hvor stærkt hans Hjerte pikkede. Jeg stak i Latter herover og glemte al min Ærgrelse, tørrede Taarerne af Øinene paa den arme Synder, og bad ham give sig tilfreds og ikke være bange. Han reiste sig op igien, kyste min Haand, og gik ud for at lave Maaltidet til.

Men ikke længe derefter blev der en skrækkelig Skrigen og Tuden i Køkkenet, saa det skingrede i hele Huset. Jeg løb ud, og saa med største Bestyrtelse min Herr Cujon i fuldt Arbeide med at mørprygle sin Kone og Tjenestepigerne; men saa snart han saa mig, fik han Been og tog Flugten. Jeg vendte mig derpaa til Konen og Pigerne, som græd, og spurgte dem, hvad for en Misgierning de havde begaaet, siden de havde bragt denne sagtmodige Mand til saa gyselig en Vrede. De stode længe med Øinene fæstede paa Jorden, og svarede mig ikke et Ord, som om de frygtede for at lade sig mærke med deres Bedrøvelse; men langt om længe, da jeg baade med Bønner og Trusler blev ved at spørge, brød Konen omsider ud i følgende Ord: „Du synes ikke, kiære „Fremmede, at have megen Kundskab til Menneskerne. Bor„gerne her, som ikke tør see nogen bevæbnet Fiende under „Øine, og, ved den mindste Larm udenfor, gierne krøbe i „et Muschul af Forskrækkelse, herske alle i deres Køkkener, „og holde tyrannisk Hus med os svage Fruentimre. Mod „bevæbnede Folk føre de aldrig Krig; det er kun Ubevæbnede „de binde an med. Derfor er vort Land ogsaa bestandigt „udsat for Naboernes Spot og Udplyndring. I det næste „Rige herved, som vi maae betale Skat til, ere Mændene „ganske anderledes beskafne; de slaaes aldrig uden med bevæb„nede Fiender, herske udenfor Huset, og lystre hjemme."

Jeg beundrede denne Kones Forstand, og fandt, at hun var en bedre Skæbne værd. Og da jeg siden i Tidens Længde havde gjort mig nøiere bekiendt med den menneskelige Natur, maatte jeg tilstaae mig selv, at hun havde havt

fuldkommen Ret i hvad hun sagde; thi man seer af tusinde Exempler, at det ikke var Hercules alene, der skjalv for sin Kones Tøffel, men at det fædvanligen er alle de største Heltes Skæbne, taalmodigen at underkaste sig de Skiønnes Tyrannie; da derimod de største Cujoner, der, som Bostankiterne, bære Hjertet i Burerne, ere Helte i Køkkenet. Denne Nation staaer under Naborigets Beskyttelse, og betaler derfor en aarlig Skat til Samme.

Jeg seilede fra dette Land, i en anden Baad, til Mikolak, og savnede min Frakke, som jeg havde med den Gang jeg steg i Baaden, da jeg kom i Land. Efter at jeg længe forgieves havde trættet med Færgemanden, der haardnakket blev ved at negte Tyveriet, gik jeg til Stedets Øvrighed, og forestillede den, at jeg i det Mindste havde Ret til at fordre Mit igien, om det end negtedes mig at føre Proces med Færgemanden om betroede og stjaalne Sager. Men denne blev ikke alene stivt ved at negte det, men fordrede endog Straf over mig for falsk Beskyldning. I denne tvivlsomme Sag forlangte Raadet Vidner; men da jeg ingen kunde stille, tilbød jeg min Modpart at bevise sin Uskyldighed med Ed. Herover smilede Byfogden, og sagde: „her i Landet, min Ven! har ingen Religions-Bekræftelse Sted; Lovene ere vore Guder. Slige Beviser maae derfor føres paa en formelig Maade, ved skrivtlige Documenter, eller ved Vidner. De, som ikke kunne forskaffe Sligt, tabe ikke alene deres Sag, men dømmes tillige som falske Anklagere. Beviis Sagen med Vidner, saa skal Du saae Dit Tøi tilbage." Jeg tabte altsaa Sagen af Mangel paa Vidner; men jeg

beklagede ved denne Leilighed ikke saa meget mig selv, som denne Stats Forfatning. Thi jeg saa heraf, hvor svage Samfundets Rettigheder ere, naar de grundes paa blotte menneskelige Love, og hvor liden Fasthed den politiske Bygning har, naar den ikke hviler paa Religionens Grundvold. Jeg opholdt mig i tre Dage her, og levede i en bestandig Frygt. Thi uagtet Lovene ere ypperlige, og Forbrydelser straffes paa det Strengeste, er og kan der dog ikke være nogen Sikkerhed at vente i et Land, hvor man ingen Religion har, og ikke tager i Betænkning, at begaae enhver Forbrydelse, naar man blot kan skjule den.

Fra dette atheistiske Land kom jeg over et meget høit og steilt Bjerg til **Bracmat**, der ligger i en Dal ved Foden af Bjerget. Indbyggerne i denne By ere Enebærtræer. Den Første, som kom mig imøde, styrtede med sin hele Legems-Tyngde ind paa mig, saa at jeg tumlede baglæns overende; og da jeg spurgte om Aarsagen til denne Hilsen, bad han mig om Forladelse i de pynteligste Udtryk af Verden. Strax derpaa kom en Anden, og stødte mig i Siden med en Stav, som han holdt i den høire Haand, saa han nær havde gjort mig lændelam, og undskyldte ligeledes sin Uforsigtighed med en lige saa kunstig som vidtløftig Tale. Jeg tænkte, at denne Nation maatte være blind, eller i det Mindste stærblind, og gik derfor omhyggeligen langt til Side for Enhver som mødte mig. Men denne Feil reiser sig, som jeg siden kom efter, af Sommes alt for skarpe Syn, som giør, at de meget godt skielne de Ting, der ligge saa langt borte, at ingen Andre kunne see dem, men derimod slet ikke see,

hvad der ligger dem lige for Næsen, eller Fødderne. Disse skarptseende Folk kaldes i Almindelighed **Makkatti**, og give sig for det Meste af med Astronomien og den transcendentalske Philosophie. Til jordiske Forretninger ere de, formedelst dette giennemtrængende Syn, næsten aldeles uduelige, fordi de kun giennemskue de allerfineste Smaating, og derimod ere ganske blinde for Alt, hvad man kan tage og føle paa. Staten bruger dem imidlertid til at undersøge Metalgruberne; thi lige saa slet som de see, hvad der er ovenpaa Jorden, saa fortreffeligen see de det, der er inden i den. Jeg bemærkede ved denne Leilighed, at visse Folk, som ere blinde af et alt for stærkt Falkesyn, vilde see Mere, hvis de saae mindre skarpt.

Da jeg med megen Besværlighed havde vundet over et meget steilt Bjerg, kom jeg til Landet **Mytac**, hvis Hovedstad seer ud som en Pileskov, eftersom Indbyggerne alle ere Piletræer. Da jeg kom op paa Torvet, blev jeg et velvoxent, ungt Menneske vaer, der saa ud som Sundheden selv, at sidde paa en Natstol, og ydmygeligen anraabe det forsamlede Raad om Medlidenhed. Da jeg spurgte, hvad dette vilde sige, svarede man mig, at det var en Misdæder, som i Dag skulde have den femtende Dosis. Fortumlet over dette Svar gik jeg bort, for at faae Oplesningen paa denne mørke Tale at vide af min Vert. „Vi," sagde han, „vide aldeles intet at sige af Pidsken, Brændemærken, Opklyngen, eller andre slige Straffe, hvormed man tugter Misdæderne i andre Lande, fordi vor Hensigt er ikke saa meget at straffe, som at forbedre de Skyldige. Den

Synder, som Du nys saa sidde paa Stolen deroppe, er en slet Forfatter, hvis Skrive-Orm hverken Raadets Forbud eller Paamindelser har kunnet fordrive, og som derfor nu underkastes offentlig Straf eller Cur. Stadens Dommere, der alle ere Læger, blive paa denne Maade ved at plage ham med et Laxativ efter det andet, saa længe til Ormen forlader ham, og han holder op at skrive." Et Par Minuter derefter kom jeg op paa Byens offentlige Apothek, og saa der, med største Forundring, adskillige i Rad opstillede Krukker, med følgende Paaskrivter: **Pulver for Gierrighed; Piller for Løsagtighed; Salve for Grusomhed; Lenitiv eller tempererende Draaber for Stolthed; Bark imod Vellyst**, o. s. v. Jeg kan ikke beskrive, hvor hovedsvimlende jeg blev over disse Koglerier. Men jeg var nær gaaen reent fra mig selv, da jeg saa nogle Bundter Manuscripter med disse Titler: **Magister Pisags Prædiken, som, naar man læser den om Morgenen, virker sex Sedes; Doctor Jukesis's opbyggelige Betragtninger, som befordre Søvn**, o. a. s. Jeg holdt denne Nation for at være særdeles urimelig, og for at undersøge nøiere disse Lægemidlers Kraft, aabnede jeg den første af disse Bøger. Den var skreven saa dumt, at jeg gabede ved den første Side; da jeg læste videre, fornam jeg allerede stærke Vrid i Maven, og inden jeg fik udlæst den anden Side, var jeg allerede saa plaget af Vinde, som man kan ønske sig; men da jeg for Resten var frisk, og trængte ikke til at larere, slængte jeg den bort og skyndte mig derfra. Jeg saa alligevel heraf, at ingen Ting i Verden er aldeles uden Nytte, og at endog de

jammerligste Skrivter ere tjenlige til sit Brug. Det lærte mig og, at dette Folk, omendskøndt meget besynderligt, ikke var ganske daarekistegalt. Min Vert forsikrede mig, at han havde før været skrækkeligen plaget med Søvnløshed om Natten; men at han var bleven fuldkomment helbredet herfor, blot ved at læse Doctor Jukesis's Betragtninger; thi denne Bog, sagde han, var saa kraftig, at den kunde dysse Aarvaagenhed selv i Søvn. Ved at høre dette og Andet, fik jeg Hovedet fuldt af ganske underlige Tanker; men for ikke reent at forstyrres i mine gamle Ideer, forlod jeg i største Hast dette Land; og det var en Lykke for mig, at nye Besynderligheder og Vidundere, som jeg mødte i dem jeg siden kom til, ikke tillode mig længe at tænke derpaa. Men da jeg havde fuldendt min Reise omkring denne Klode, og nøiere overtænkte den mytaccianske Philosophie, syntes mig at den Lægekunst, som var i Brug hos Mytaccianerne, ikke var saa ganske at forkaste. Thi jeg har ofte erfaret, at vi her i Europa have Bøger, der ligeledes virke Brækning, Søvn og Stolgang hos Læserne. Men hvad Sindets Sygdomme angaaer, er jeg ikke ganske af Mening med de mytaccianske Læger, endskøndt jeg tilstaaer, at der gives visse legemlige Svagheder, som vi forvirre med Sjelens, hvilket en af Poeterne her oven paa Jorden viselig har anmærket i følgende Sinddigt:

Vi længe nu, min Sir! med samme Syge drages,
Os onde Vædsker begge den har voldt;
I Hjertet sidder det, hvoraf jeg plages,
Mig kalder man i Selskab tvær og stolt;

Men Dig man yuker, deler blid Din Smerte,
Fordi Du har i Fødderne Dit Meen,
Og naar Du ikke danse vil, hvert Hierte
Undskylder venligt Dine tykke Been.
Naar derimod jeg vægrer mig at synge,
Jeg kaldes egensindig, vranten, tvær,
Eenstemmigt af det hele Selskabs Klynge,
Skøndt sikkerlig det lettere Dig er,!
At danse, kiære Sir! end mig at synge.

Da jeg havde forladt dette Land, og var sat over en brandgul Indsø, kom jeg til Landet Mikrok. Men da jeg vilde gaae ind i en Stad af samme Navn, fandt jeg Porten tillukket. Jeg maatte bie temmeligt længe, inden den forsovnede Portvægter fik Jernet og Bolterne fra og lukkede op. I den hele Stad herskede den dybeste Stilhed, undtagen for saa vidt de Sovendes Snorken foraarsagede en bestandig Sulen for mine Øren, saa at det forekom mig, at jeg var kommen til Søvnens sande Bolig, saaledes som den beskrives af Poeterne. Jeg tænkte derfor ved mig selv: ak! gid adskillige Borgemestere, Raadsherrer og andre skige ærværdige Borgere i mit Fædreneland vare fødte her! hvor kunde ikke disse for deres Rolighed saa omhyggelige Mænd leve roligt og mageligt i denne lykkalige By! — af Skilter og Overskrivter paa Husene mærkede jeg dog, at Kunster og Haandverker vare i Gang her, og at man lagde sig efter Lovkyndigheden. Ved Hjelp af disse Skilter fandt jeg et Vertshus, hvor jeg dog maatte blive udenfor, da Dørene vare tillukkede; thi det var Nat hos disse Folk, endskøndt Solen stod midt paa Himlen. Jeg kom omsider ind, efter at jeg længe af alle

Kræfter havde banket paa. Man sagde mig, at Dag og Nat her deltes i tre og tyve Timer, hvoraf de nitten anvendtes til at sove, og de øvrige fire til at vaage i. Jeg sluttede heraf, at baade offentlige og huslige Sager maatte blive meget forsømte, og bad derfor, at man vilde bringe mig i største Hast, hvad Mad der var først ved Haanden, af Frygt for, at Natten skulde overfalde Kokken midt i Tillavningen af Middagsmaaltidet. Men da alting her forrettes uden mange Omstændigheder, og alt Overflødigt sættes til Side, er **Mikrokianernes** korte Dag lang nok til deres Forretningers Afgierelse. Efter Maaltidet, som jeg fik hurtigere, end jeg havde formodet, fulgte min Vert mig omkring i Byen. Vi gik ind i en Kirke, og hørte en Prædiken, der rigtignok ikke varede længe, men var lige saa fyndig som kort. Taleren gik strax til Texten, brugte intet Omsvøb, ingen Gientagelser, ingen Fyldekalk, saa at jeg fandt denne Tale, ved at sammenligne den med Magister **Peders** Prækener, der saa tidt havde kedet mig, at indholde meget Mere, end de allerlængste af hans. Med samme Korthed bleve Sagerne afhandlede i Retten. Sagførerne sige Meget med faa Ord, og Vidnerne blive strax fremkaldte og forhørte. Jeg erindrer mig blandt Andet en Tractat, i Anledning af et Forbund med et af Naborigerne, der var affattet i disse Ord: „**Der skal være er bestandigt Venskab imellem Mikrokianerne og Splendikanerne. Floden Klimak og Bjerget Jabor skulle være Grændseskillene mellem begge Riger. Underskrevet** 2c. 2c." Saaledes ere tre Linier tilstrækkelige til det, hvortil vi bruge

hele Bind. Man lærer deraf, at Man med meget mindre Larm og Tidsspilde kunde komme til Maalet, hvis man lod alt unyttigt Omsvøb fare, ligesom en Vandrer sparer sig den halve Vei ved at gaae lige frem. Alle Indbyggerne ere Cypresser, og skielnes fra andre Træer ved visse Knuder i Panden. Disse Knuder tage paa visse Tider af og til, og naar Panderne begynde at hovne', faae de, ved det at Vædskerne synke ned til Øinene, et Slags Snue, der forkynder den tilstundende Nat.

Omtrent en Dags Reise derfra ligger **Makrok**, eller, som Navnet betyder, de **Vaagendes Land**, fordi Indbyggerne aldrig sove. Saa snart jeg kom ind i Hovedstaden, mødte jeg en ung Person, der hastede meget; jeg bad ham meget ydmygt, at vise mig et skikkeligt Vertshus, men han svarede, at han havde travlt, og løb sin Vei. Alle havde saa stærkt Hastverk, at de ikke syntes at gaae, men at løbe eller flyve giennem Gader og Stræder, som om Enhver frygtede at komme for silde. Jeg tænkte, der maatte være Ildløs, eller anden Ulykke, paa Færde i Byen, og travede længe alene omkring, indtil jeg omsider kom til et Sted, der, som jeg kunde see paa Skiltet, maatte være et Vertshus. Her løb Nogle op, Andre ned ad Trapperne, og Somme snublede af bare Forskrækkelse, saa at jeg næsten et helt Quarteer maatte blive staaende i Forstuen, inden jeg kom ind. Man bestormede mig strax med tusinde unyttige Spørgsmaale: En spurgte mig, hvorfra jeg var, hvor jeg agtede mig hen, hvor længe jeg vilde blive der i Byen; en Anden: om jeg vilde spise alene, eller i Selskab, i hvad for et

Værelse, i det røde, grønne, gule eller sorte Kammer, ovenpaa, eller nede i Stuen, og andet Mere. Verten, der tillige var Skriver ved en Underret, vendte sig ud, for at besørge Maden, men kom strax ind igien, og forklarede mig med uendelig Vidtløftighed Sammenhængen i en Proces, som havde varet i ti Aar, og nu blev ført for det fjortende Thing. „Jeg haaber", sagde han, „at den om to Aar vil blive bragt til Ende, siden der ere kun to Retter tilbage, hvorfra ingen videre Appel har Sted." Han forlod mig ganske bestyrtet over hans Tale, der lærte mig, at denne Nation var meget sysselsat med ingen Ting. Mens han var ude, saa jeg mig omkring i Huset, og blev en Bogsamling vaer, der, naar man vilde regne Bøgernes Antal, var meget betydelig, men i Hensyn til sit Indhold yderst usel. Iblandt de Folianter, som vare prægtigst indbundne, lagde jeg Mærke til følgende:

1) Beskrivelse over St. Kat-Kirke, 24 Bind.
2) Beleiringen for Fæstningen Pehunk, 36 Bind.
3) Om Brugen af Urten Slak, 13 Bind, med mange Kobbere.
4) Ligprædiken over Byfoged Jakst, 18 Bind.

Da min Vert var kommen tilbage igien, gav han sig i Snak med mig om Byens Forfatning, hvoraf jeg sluttede, at de sovende Mikrokianere udrette meget Mere, end de vaagende Makrokianere, da hine gaae lige til Kiernen, mens disse lege med Skallen. Ogsaa disse Folk ere Cypresser, og, naar man undtager Knuderne i Panden, afvige de i udvortes Dannelse meget lidt fra Indbyggerne i Mikrok. Men

de have intet Blod eller rettere Saft i deres Aarer, som de andre Træer paa denne Klode, men i dets Sted en vis tyk Vædske, der har samme Egenskab som Quiksølv, og Nogle paastaae, at den virkeligen er Quiksølv, da den frembringer samme Virkninger som dette i Thermometre.

Efter to Dages Reise kommer man herfra til Republiken Siklok, som bestaaer af tvende med hinanden forbundne Stater, der have hinanden ganske modsatte Love. Den første, som kaldes Miho, er stiftet af Mihak, en gammel berømt Lovgiver og de Underjordiskes Lycurgus. Han søgte fornemlig ved Sparsomheds-Love at styrke sin Stat, og forbød strengelig al Overdaadighed. Denne Provins fortjener derfor, og for sin Afholdenheds og Sparsomheds Skyld, at kaldes det nye Sparta. Men jeg undrede mig over, i en saa vel indrettet Stat, der gjorde sig til af sine ypperlige Love, at finde saa mange Tiggere, thi hvor jeg vendte mig hen, saa jeg et Træ, som bad om Almisse, saa at man aldrig kan reise nogen kedsommeligere Vei. Da jeg nøiere undersøgte denne Stats Forfatning, fandt jeg, at netop Indbyggernes Afholdenhed var Kilden til denne Elendighed, thi da al Pragt og Overflod er forjaget, og de Rige ikke nyde deres Rigdom, hendøser Pøbelen sit Liv i Uvirksomhed og yderlig Armod, da den Intet kan faae at fortjene. Jeg lærte heraf, at Paaholdenhed og Sparsomhed have samme Virkning i en Stat, som Blodets Standsning i det menneskelige Legeme.

I en anden Provins, Li man derimod i Overflod, og gior sig tilgode, uden at spare nogen Bekostning.

Derfor blomstre Kunster og Haandverker der overalt, Borgerne opmuntres til Arbeide, hvorved de ikke alene undgaae Mangel, men endog ofte berige sig; og hvis Nogen lever i Armod, er det hans egen Ladheds Skyld, da han intet Sted savner Leilighed til at fortjene sit Brød. Saaledes giver de Riges Ødselhed hele Staten et Slags Liv, ligesom Blodets Omløb giver Legemets Lemmer Sundhed og Styrke.

Til dette Land grændser **Lama**, Lægekunstens berømte Sæde. Man dyrker der med saa megen Flid denne Videnskab, at Ingen holdes for en ret ægte Læge, hvis han ikke har studeret ved Universitetet i **Lama**. Derfor vrimler og Staden saaledes af Læger, at man meget snarere møder en Læge, end et Menneske. Hele Gader bestaae blot af Apotheker, Anatomiekamre og Værksteder, hvor man giør chirurgiske Instrumenter. Da jeg en Gang spadserede omkring i Byen, mødte jeg et lille Træ, som gik omkring og solgte Føde- og Døde-Lister. Jeg saa med største Forundring, at der i det sidste Aar vare fødte hundrede og halvtredsindstyve Træer, og sex hundrede døde. Jeg kunde ikke begribe, hvorledes Døden kunde holde saaledes Hus i Apollos eget Tempel, og spurgte derfor Drengen, om der i forrige Aar havde været nogen usædvanlig smitsom Syge eller Pest i Byen. Han svarede mig, at for to Aar siden var Antallet af de Døde endnu større, og at dette var det sædvanlige Forhold imellem de Fødte og Døde, da de Sidste altid pleiede at være tre Gange saa mange som de Første, eftersom Indbyggerne bestandigen ere udsatte for dødelige Sygdomme, saa at Byen, hvis den ikke fik aarligt Tilskud af Folk fra Provinserne,

snart vilde blive ganske tom. Jeg holdt det ikke for raadeligt, da jeg hørte dette, at blive her for længe, og skyndte mig i en Hast fra Byen, saa meget mere, da den blotte Lyd af Læge og anatomiske Instrumenter, fra den Tid af da jeg var i Philosophernes Land, bestandigt opvakte et Slags Gysen hos mig. Jeg løb, og standsede ikke min Fart, før jeg kom til en lille Flekke, som laa fire tusinde Skridt derfra, hvor Indbyggerne havde ingen Læger, og følgelig heller ingen Sygdomme.

Jeg reiste videre, og kom efter to Dages Forløb til det **frie Land**. Indbyggerne her ere deres egne Herrer, og bestaae af adskillige Familier, der hverken have Øvrighed, eller Love. De udgiøre alligevel et Slags Stat, og raadføre sig i Tilfælde, som angaae det Hele, med de Ældste, der bestandigen raade til Fred og Enighed, og indskærpe det første Naturens Bud: **giør ikke imod en Anden, hvad Du ikke vil, at en Anden skal giøre mod Dig!** — i alle store og smaa Byer stod Frihedens Billede, trædende Baand og Lænker under Fødder, indgravet, med denne Overskrivt: **den gyldne Frihed.** I den første By, jeg kom igiennem, syntes alting at være roligt nok, men Borgerne gik med visse Sløifer af forskiellige Farver, som betegnede de forskiellige Partier, hvori Staden den Gang var delt. Udenfor alle de Fornemstes Porte vare Skildvagter, og Alle stode ligesom færdige til at slaaes; thi Stilstanden var forbi, og Krigen skulde begynde igien den følgende Dag. Jeg flygtede derfor med største Angst derfra, og holdt mig ikke for ret fri, før jeg havde faaet dette Frihedens Land rent af Syne.

Ikke meget langt derfra ligger Jochtana, som jeg endnu mere gyſede for, efter Beſkrivelſen, da jeg troede der at finde alle Ting mere urolige, uſikre og forvirrede, end i Frihedens Land, efterſom man havde fortalt mig, at der var en Samlingsplads for alle Religioner, og at alle de Lærdomme, ſom fandtes adſpredte paa den hele Klode, vare ſamlede her ſom i et Middelpunct og lærtes offentligen. Da det randt mig i Tanker, hvilke Bevægelſer Religions-Forſkielligheden opvækker i de fleſte europæiſke Stater, vovede jeg næppe at gaae ind i Hovedſtaden Jochtanſii, hvor der vare lige ſaa mange forſkiellige Kirker, Gudstjeneſter og hinanden modſatte Secter, ſom Pladſer, Gader og Stræder. Men min Frygt blev ſnart tilintetgjort, da jeg overalt blev den fuldkomneſte Enighed vaer, uden mindſte Uvillie. I verdslige Ting have Alle det ſamme Maal, eet Sind, eet Arbeide, een Hvile. Thi da det under Livsſtraf er paabudet, at den Ene aldrig maa hindre den Anden i ſin Religions Udøvelſe, og at ingen Bitterhed maa have Sted imellem Secter af modſtridende Lærdomme, ſaa er der Uligheд i Meninger uden Fiendlighed, Diſputeren uden Klammeri, og intet Had, fordi der er ingen Forfølgelſe. Der var blot en vedvarende, men anſtændig, Kappelyſt imellem de forſkiellige Partier, thi Enhver ſtræbte, ved et uſtraffeligt Liv og uſkyldige Sæder at beviſe ſin Religions Fortreffelighed. Ved denne viſe Statsbeſtyrelſe ſørgede Regeringen for, at der foraarſagedes lige ſaa liden Uorden af diſſe forſkiellige Religions-Meninger, ſom af de forſkiellige Kramboder paa Torvene, eller ulige Verkſteder, naar de alene ved gode Vare og forſvarligt Arbeide

lokke Kiøbere til sig, uden Bedrageri, Vold, eller Bagtalelse. Paa denne Maade forekommes al Leilighed til Uenighed, og en anstændig, Staten meget nyttig Kappelyst vedligeholdes imellem Borgerne. Heraf seer man, at ikke Forskielligheden i Religionen, men Samvittigheds-Forfølgelse, alene har Skyld i de Uroligheder, som i denne Henseende herske paa andre Steder.

En vis lærd Jochtanenser gav mig en udførlig Underretning om dette Folks Sæder, Regering, og Aarsagerne til den der herskende Rolighed; jeg hørte ham med megen Fornøielse, og prægede Alt dybt i min Erindring. I Førstningen gjorde jeg ham rigtignok en Del Indvendinger, men tilsidst nødtes jeg til at give mig tabt, da han af tydelig Erfaring beviste sine Sætninger. Da Virkeligheden laa mig soleklar for Øinene, og jeg ikke var ublu nok til at negte mine egne Tanker, maatte jeg indrømme ham, at Tænkefriheden var den sande Grund til denne Stilhed og Enighed. Jeg greb derfor til andre Vaaben, og sagde, at det var en Lovgivers Pligt, ved Indretningen af sin Stat mere at see paa Borgernes tilkommende, end paa deres nærværende Lykseelighed, og ikke saa meget agte paa, hvad der gavner dem i dette Liv, som paa hvad der behager Gud. Herpaa gav han mig følgende Svar: „Du bedrager Dig, Fremmede! hvis Du troer, at Gud, Sandhedens evige Kilde, finder Behag i sminket Dyrkelse og hykkelsk Tjeneste. Hos de Nationer, hvor Alle forpligtes efter Loven til at troe Et og det Samme, staaer Døren aaben for Vankundighed og Forstillelse, da Ingen hverken vil eller tør aabenbare sin sande Mening,

men som oftest bekiender med Munden, hvad han negter i Hjertet. Derfor behandles Læren om de guddommelige Ting med saa megen Kulde, og forbliver i sin gamle Slendrian, Ingen giør sig Umage for at komme efter Sandhed, og Præsterne selv holde sig fra theologisk Studering, for ikke at brændemærkes med Navn af Kiettere, og lægge sig efter andre Videnskaber, som de med mere Frihed og mindre Fare kunne dyrke. Man fordømmer dem, som afvige fra den herskende Mening, men Hyklere og Dienskalke ere afskyelige for Gud, der har vildfarende Oprigtighed kiærere, end forstilt Bekiendelse af den sande Tro." Da jeg hørte dette, taug jeg bomstille, og vovede ikke, at indlade mig oftere i Ordstrid med disse spidsfindige Folk.

Jeg havde nu tilbragt henved to Maaneder paa denne Reise, da jeg endeligen kom til **Tumbak**, et Rige, der grænser til Fyrstendemmet **Potu**, og som jeg ansaa for mit Hjem, da jeg her fandt saa godt som Enden paa min besværlige Omvandring. Indbyggerne ere for største Delen Olietræer, meget andægtige og strenge Folk. I det første Værtshus jeg kom til, maatte jeg, saa sulten som jeg var, i to Timer vente paa Frokosten, trods alle gientagne Fordringer. Aarsagen til denne Nølen var Værtens utidige Andagt, som ikke tillod ham at forrette nogen Ting, før han var færdig med sin Morgenbøn. Da han langt om længe havde faaet Ende paa den,

— — traen han ind
Bleg, mumlende, med Haanden under Kind.
Og rakte mig et Stykke mullent Brød
Til fjorten Dage gammelt Lammekiød —

Men den Frokost maatte jeg betale, og jeg kan forsikre, at jeg aldrig har kiendt en saa andægtig og tillige ubarmhjertig Vert som denne. Jeg tænkte derfor ved mig selv, at det var bedre, lidt mere at spare paa Bønner, og lidt mindre paa Kiærligheds-Gierninger; men jeg holdt min Fortrydelse hos mig selv, da jeg vel vidste, at Intet er farligere, end at opirre himmelskfindede Folk. Alle Borgerne i denne By vare strenge Moralister og Sæder giennemheglende Catoner. De gik omkring paa Gaderne med hængende Hoveder og Grene, prækede mod Verdens Forfængelighed og fordømte enhver, endog den alleruskyldigste Fornøielse, til Helvedes Afgrund. De lastede alting med yderste Strenghed, indtil Lader og Smil, og ved uophørlig Giennemheglen af Andres Opførsel tilvendte de sig Navn af Helgene. Da jeg var udmattet af de mange Besværligheder, jeg havde udstaaet, og vilde muntre Sindet og styrke mig lidt igien ved uskyldig Forlystelse, maatte jeg høre ilde derfor over hele Byen, saa at hvert Hus forekom mig som en Skriftestol.

Adskillige iblandt dem, da de saae, at hverken Formaninger eller Rettelser virkede paa mig, skyede mig som Gift og Pest. Jeg gider ikke opholde mig længe ved dette knurvorne Folks Beskrivelse; men eet Exempel maa jeg dog endnu anføre, som levende skildrer deres Character, og hvoraf man let kan slutte sig til alt det Øvrige. En Tumbakker, som jeg havde kiendt før, og holdt Venskab med i Potu, saa mig af en Hendelse gaae forbi et Vertshus, og bad mig gaae ind med. Da han havde hørt, at jeg pleiede at giøre mig lidt tilgode, satte han mig med saa megen Bitterhed til

Rette for min Opførsel og Levemaade, at Haaret reiste sig paa mit Hoved, og alle mine Lemmer begyndte at skiælve. Imidlertid, mens denne min Cato tordnede herimod, drak vi et Glas sammen efter det andet, saa længe til Hovederne bleve os tunge, og vi begge faldt baglæns ned paa Gulvet og bleve baarne halvdøde hjem. Da jeg havde sovet Rusen ud, og var kommen til mig selv igien, overtænkte jeg alvorligen denne Nations Andagt, og fandt, at slig hellig Nidkiærhed mere har sin Grund i Galde og onde Vædsker, end i sand gudelig Følelse. Jeg holdt imidlertid for raadeligt, ikke at aabenbare denne Mening for Nogen, og reiste stiltiende bort.

Efter to Maaneders Forløb kom jeg omsider hjem, meget udmattet; thi mine Fødder vare af den idelige Omtrasken blevne saa ømme, at jeg næppe kunde staae paa dem. Jeg kom ind i Staden Potu den tiende Dag i Ask-Maaneden. Det Første, jeg tog mig for, var, allerunderdanigst at overlevere Fyrsten min Dagbog, som han strax befalede at lade trykkes. Man maa mærke, at Bogtrykkerkunsten, som **Europæerne** og **Chineserne** giøre sig til af at have opfundet, meget længe tilforn har været i Brug her. Potuanerne fandt saa stor Smag i min Reisebeskrivelse, at de aldrig kunde blive mætte af at læse den. Smaatræer løbe rundt omkring paa alle Gader og Stræder med den, og raabe: **Hof-Løber Skabbas Reise omkring hele Verden!** opblæst af dette lykkelige Udfald, tragtede jeg nu efter meget høiere Ting, og gjorde mig Haab om et særdeles stort og anseligt Embed; men da jeg mærkede, at dette Haab skog

mig feil, indgav jeg paa ny en Ansøgning til hans Durchlauchtighed, hvori jeg satte mine Arbeider i Lys, og bad om Belønning for mine ualmindelige Fortjenester. Fyrsten, som var mild og velgiørende, lod sig bevæge af mine Bønner, og lovede at have mig i naadig Erindring; han holdt og sit Løvte, men den hele Naade bestod i et aarligt Tillæg til min Løn. Jeg havde spidset min Næse paa en ganske anden Belønning, og lod mig derfor ikke tilfredsstille hermed; men da jeg ikke torde overhænge Fyrsten med flere Ansøgninger, klagede jeg min Nød for Storcantsleren. Denne særdeles fornuftige Mand anhørte mine Klager med sin sædvanlige Venlighed, og lovede at giøre sit Bedste for mig; men raadede mig tillige, at afstaae fra en saa urimelig Begiering, og tage lidt rigtigere Maal af min Ubetydelighed og tynde Skiønsomhed. „Naturen," sagde han, „har været Dig en Stedmoder: Du savner aldeles de Talenter, som bane Veien til vigtige Embeder. Man maa krybe, før man lærer at gaae, og det er naragtigt at ville flyve uden Vinger. Sæt, at Du virkeligen fik, hvad Du saa daarligen begierer, saa maatte Lovene overtrædes, og Fyrsten vilde overalt blive lastet derfor; vær derfor tilfreds med Din Lod, og opgiv et Haab, som har Naturen imod sig." Han tilstod mig for Resten mine Fortjenester, og fandt den Udholdenhed, hvormed jeg havde udstaaet saa mange Besværligheder paa min Reise, Berømmelse værdig; „men det er ikke saadanne Fortjenester," blev han ved, „som give Adgang til Statsforretninger; thi dersom enhver udstaaet Møie, enhver enkelt Fortjeneste, gav Rettighed til store Bestillinger, saa

kunde enhver Maler eller Billedhugger, den Ene for sin Færdighed i at male, den Anden for sin Færdighed i at udhugge, gjøre Fordring paa at blive Raadsherre. Fortjenester bør belønnes, men Belønningerne bør og være passende for dem, som faae dem, at Staten ikke skal lide derved og sætte sig blot for Latter." Denne Tale slog mig, og havde den Virkning, at jeg i nogen Tid derefter holdt mig ganske rolig. Men da jeg ikke kunde udholde den Tanke, at blive gammel i en saa ringe Bestilling, greb jeg igien til det fortvivlede Anslag, jeg før havde ladet fare, at foreslaae en Forbedring i Statsindretningen, og saaledes, ved et ganske nyt Paafund, paa een Gang at sørge baade for Landets og mit eget Bedste.

Kort før min Reise havde jeg paa det Nøiagtigste undersøgt dette Fyrstendoms indvortes Tilstand, for at udfinde de betydeligste Mangler i dets politiske Indretning, og de Midler, hvorved samme bedst kunde afhjelpes. Af Forfatningen i Provinsen Kokleku havde jeg lært, at Staten vakler, naar Fruentimre have Del i dens Bestyrelse; thi da Samme af Naturen ere forfængelige, stræbe de at udvide deres Magt og Myndighed i det Uendelige, og helme ikke, før de have tilveiebragt sig et fuldkomment uindskrænket Herredømme. Jeg besluttede derfor at gjøre et Forslag, om at udelukke det smukke Kiøn fra alle offentlige Embeder, i Haab om, at faae Stemmer nok paa min Side, ved at sætte Sagen i sit rette Lys og forestille dem tydeligen de Uleiligheder, som nødvendigen vare forbundne med den gamle Indretning. Det syntes mig en let Sag, at overtyde Alle om

den Fare, Mandkiønnet satte sig blot for, hvis det ikke i Tide søgte at svække denne Fruentimmer-Magt. Fandt man, at denne Sædvanes fuldkomne Afskaffelse vilde have alt for store Vanskeligheder, paastod jeg, at man i det Mindste burde indskrænke Kvinde-Regimentet inden snevrere Grændser. Jeg havde med dette Forslag en tredobbelt Hensigt. Først vilde jeg give mig Anseende af, at raade Bod paa en skadelig Statsfeil; for det Andet søgte jeg, ved i dette ædle og dybtsindige Paafund, at aflægge en Prøve paa min Skarpsindighed og Dømmekraft, at forbedre mine Omstændigheder; og endeligen, for det Tredie, sik jeg herved Leilighed til at hevne mig paa Fruentimrene for de Fornærmelser og Spottegloser, de saa ofte havde tilføiet mig. Jeg maa rent ud bekiende, at min egen Fordel, og Lyst til at hevne mig, vare de fornemste Drivefiedre til dette Forslag; men jeg skjulte snildelig hvad jeg havde bag Øret, at jeg ikke skulde synes, under Skin af Landets Tarv, at søge min egen Fordel, og saaledes at træde i andre Projectmageres Fodspor, der altid giøre meget Væsen af deres Forslags almindelige Nytte for hele Landet, men naar man seer lidt dybere i Tingen, befindes ene og alene at have havt deres egen Fordel i Sigte.

Jeg udarbeidede denne Plan med al den Kunst, som var mig mulig, understyttede den med de syndigste Grunde, og indgav den allerunderdanigst til Fyrsten. Han, som bestandigen havde givet mig Prøver paa sin særdeles Yndest, studsede over dette, som han kaldte det, daarlige og dumdristige Foretagende, og spaaede mig, at det vist vilde blive

til min egen Fordærvelse. Han søgte derfor ved Bønner og Forestillinger at overtale mig til at afstaae derfra; men

— — skiøndt til Vennens spildte Bøn
Han føiede den vrede Fyrstes Trusler,

lod jeg mig dog ikke affkræfte. Jeg stolede dels paa Nytten af mit Forslag, dels paa hele Mandkiønnets Medhold, som jeg troede mig sikker paa, og blev haardnakket, trods alle Paamindelser, ved mit Forsæt. Jeg blev altsaa efter Loven ført op paa Torvet, med en Strikke om Halsen, for at vente paa Raadets Afgiørelse. Alle Raadsherrerne forsamlede sig, og da de havde givet deres Stemmer, blev Dommen affendt til Fyrstens Underskrivt, fra hvem den igien blev sendt tilbage, og ved en Herold offentligen oplæst, som følger:

„Efter moden Overvelelse dømme vi: at det af Sr. „Skabba, første Hof-Løber hos hans Durchlauchtighed, gjorte „Forslag, at udelukke det andet Kiøn fra offentlige „Embeder, ikke uden Statens allerstørste Skade kan anta„ges og udføres, eftersom den halve Deel af Nationen, der „bestaaer af Fruentimre, nødvendigen maa opbringes ved „denne Forandring, og derved blive Regeringen fiendsk og „besværlig. Fremdeles holde vi det for ubilligt, at negte „Træer af fortræffelige Egenskaber Adgang til de Æresposter, de vise sig værdige til, i Særdeleshed da det er utro„ligt at Naturen, som ei giør Noget hen i Taaget, uden Hen„sigt skulde have udrustet dem med saa ypperlige Gaver „Vi troe, at Statens Tarv udfordrer, ved Embeders Uddeling „mere at see paa Dueligheed og Anlæg, end paa Navne. „Og

„da Landet ikke sjeldent har Mangel paa dygtige Subjecter, „finde vi det daarligt, ved en Forordning eller Raadsbeslut„ning paa een Gang at erklære den hele halve Del af Ind„byggerne, blot for Fødslens Skyld, uværdige og ubrugelige „til Forretninger. Efter grundigste Overlæg kiende vi alt„saa for Ret: at ovenmeldte Skabba bør, for sit saa „daarlige som dristige Forslag, at lide den i slige Til„fælde sædvanlige Straf."

Fyrsten tog sig denne min Ulykke meget nær; men da han aldrig pleiede at forandre Raadets Beslutninger, underskrev han Dommen, og, efter at have sat sit Segl derunder, befalede han at giøre den bekiendt, dog med den Formildelse, at jeg, som en Udlænding, der var fod og opdragen i en fremmed Verden, hvor et hurtigt Hoved holdtes for en Fuldkommenhed, kunde i denne Betragtning befries fra Livsstraf. Imidlertid, paa det at Lovene, ved en saadan Eftergivelse, ikke maatte tabe noget af deres Ubrydelighed, skulde jeg sidde i Fængsel indtil Begyndelsen af Birke-Maaneden, da jeg, tilligemed andre Forbrydere, skulde bortsendes til Firmamentet.

Da Dommen blev bekiendtgjort, blev jeg altsaa henført i Stadens Arresthus. Nogle af mine Venner raadede mig, at protestere mod denne Dom, paa Grund af, at der havde befundet sig saa mange Fruer og Jomfruer blandt mine Dommere, der følgelig havde dømt i deres egen Sag. Andre holdt det for raadeligere, at jeg tilstod min Forseelse, og undskyldte den med min medfødte Dumhed, som en Nationalfeil. Men jeg var ikke at overtale hertil, af Agtelse

for mine overjordiske Medmennesker, hvis Anseelse jeg ved en saadan Bekiendelse ikke havde sat en liden Plet paa.

Ikke længe derefter hørte jeg, at Fyrsten havde besluttet at fritage mig for al Straf, hvis jeg blot vilde bede ham om Forladelse for min Misgierning, endskiondt Skatmesterinden Rahagna af alle Kræfter satte sig imod min Befrielse. Men for at tilstaae Sandheden, maa jeg bekiende, at jeg ikke var meget misfornøiet med min Dom; thi den Forretning, jeg havde, var mig mere forhadt end Døden, og jeg var kied af at omgaaes længere med disse af deres alt for store Visdom opblæste Træer. Jeg haabede desuden at giøre større Lykke i Firmamentet, hvor alle Fremmede, som jeg hørte, bleve uden Forskiel meget vel imodtagne.

Tiende Capitel.

Reisen til Firmamentet.

Hidindtil har jeg Intet meldt om den høist forunderlige Forviisning til Firmamentet, som er i Brug hos de Underjordiske; jeg vil derfor her, som paa det mest passende Sted, give Læseren et Begreb om denne Reise. Tvende Gange om Aaret pleie nogle overordenligen store Fugle, som man kalder **Kupakki** eller **Postfugle**, at lade sig see. Da de komme og flyve bort igien paa bestemte Tider, har Aarsagen til denne deres ordentlige Ankomst og Bortgang i lang Tid brudt Hovederne paa de underjordiske Naturkyndige. Nogle mene, at visse Insecter eller ualmindeligen store Fluer, hvoraf der paa den Tid af Aaret gives en stor Mængde, og som disse Fugle særdeles gierne spise, lokke dem ned paa Kloden; og denne Formodning synes mig ikke urimelig. Den Omstændighed,

Cap 10

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

at Fuglene, naar samme Fluer forsvinde, strax flyve tilbage til Firmamentet, sætter Tingen næsten uden for al Tvivl; og at Sligt virkeligen kan skee ved en vis Naturdrivt, beviser Exemplet af andre Fugle, som paa bestemte Tider, uden Tvivl af samme Aarsager, lade sig see i visse Lande. Andre troe, at disse Fugle ere saaledes afrettede og øvede af Indbyggerne i Firmamentet, at de kunne bortsendes, som Falke eller andre Jagtfugle, for at hente Bytte fra andre Lande. Denne Gisning grunder man paa den store Varlighed og Behændighed, hvormed de, naar Reisen er til Ende, nedlade deres Bytte eller Passagerer paa Jorden. Man slutter og af andre Omstændigheder, at disse Fugle enten maae være afrettede ved Kunst, eller begavede med Fornuft. Imod den Tid, for Exempel, da de skulle flyve bort igien, blive de saa tamme og kielne, at de lade kaste Garn og Snarer paa sig, hvorunder de ligge stille og ubevægelige i nogle Dage. Indbyggerne made dem imidlertid med de nysomtalte Insecter, hvoraf der til den Ende samles i Forveien et stort Forraad, og sinke dem ved denne Spise, indtil alle Ting ere færdige til de Forvistes Bortreise. De hertil brugelige Anstalter skee paa følgende Maade: man binder med Reb et Slags Trug eller aflang Kasse fast til de Snarer, hvori Fuglene ere hildede. En saadan Kasse kan netop rumme et Træ eller Menneske. Naar nu Reisetiden nærmer sig, og Fuglene mærke, at de ingen store Insecter faae at spise, svinge de sig op og flyve hjem igiennem Luften. Saaledes var det forunderlige Reisetøi beskaffent, som jeg og andre Fanger maatte betjene os af, for at komme til den anden Verden.

Foruden mig skulde paa samme Tid to Borgere fra Potu, der for andre Forbrydelser vare dømte til Landflygtighed, afsendes. Den ene af disse var en Metaphysiker, som havde forbrudt sig imod Loven, ved at disputere om Guds Væsen og Aandernes Natur. Han havde først bødet for denne Forvovenhed med at aarelades; men da man strax derefter traf ham i samme Forbrydelse, blev han forvist til Firmamentet. Den anden var en Fanatiker, som ved at opkaste Tvivl om Religionens Hellighed og de borgerlige Loves forbindende Kraft, syntes at ville kuldkaste begge Dele. Han vilde ikke rette sig efter de offentlige Forordninger, fordi, sagde han, al borgerlig Lydighed stred imod hans Samvittighed. Hans Venner stræbte med de kraftigste Grunde at faa ham til at afstaae fra denne Egensindighed, forestillende ham, hvor mange Vildfarelser Samvittighedens Tilsagn og indbildte Aabenbaringer ere underkastede; hvor ofte man forverler Nidkiærhed, Samvittighed og guddommelig Indskydelse med Tykblodighed og fordærvede Vædsker; hvor daarligt det er, at beraabe sig paa sin indvortes Overbevisning, og hvor ubilligt det er, at ville giøre sin egen Følelse til Rettesnor for Andres, i hvad de skulle troe, da de kunne paastaae samme Ret, og sætte Samvittighed imod Samvittighed. De beviste ham, at Ingen, som bliver haardnakket ved den Grundsætning, at man ene skal rette sig efter sit eget Hoved, kan eller bør nyde Borgerret, da det er en god Borgers Pligt at lyde Landets Love; og denne Lydighed hverken vil eller kan en Fanatiker vise, der i alle borgerlige Sager gier sin Følelse til sin eneste Regel. Men da hverken Forestillin-

ger eller Beviser virke paa en Fanatiker, blev han, som en forhærdet og ulægelig Galning, dømt til Forviisning. Vi vare altsaa paa samme Tid tre, som vare bestemte til denne Reise, nemlig en Projectmager, en Metaphysiker og en Fanatiker.

I Begyndelsen af Birkemaaneden bleve vi tagne ud af Fængslet, og førte hver til sit forskiellige Sted. Jeg veed slæt ikke, hvordan det siden gik mine Camarader; thi jeg havde nok med at sørge for mig selv, og brød mig ikke om Andre. Saa snart jeg var kommen til det bestemte Sted, blev jeg knuget ind i Truget eller Kassen, med saa megen Mad, som jeg behøvede, for at opholde Livet i nogle Dage. Kort derefter, da Fuglene fornam, at man ikke gav dem Mere at æde, forlode de, som advarede om at reise, Kloden, og fløi med utrolig Hastighed igiennem Luften. Man troer i Almindelighed under Jorden, at der ere hundrede Mile imellem Planeten Nazar og Firmamentet; jeg kan ikke sige for vist, hvor lang Tid jeg tilbragte paa denne Vei; men det forekom mig, som om denne Luftseilads varede omtrent i fire og tyve Timer. Efter en meget langvarig Stilhed kom omsider en forvirret Larm mig for Øren, hvoraf jeg sluttede, at jeg ikke maatte være langt fra Land. Jeg mærkede nu, at disse Fugle virkeligen vare afrettede; thi de satte med megen Lethed og Omhyggelighed Kassen, hvori jeg laa, ned paa Jorden, saa at den ikke fik mindste Skade. Der stimlede strax en stor Mængde Aber omkring mig, som ikke indjoge mig liden Frygt, eftersom disse Dyr, mens jeg var paa Nazar, bestandigen havde været min største Plage. Denne

Bestyrtelse tog meget til, da jeg hørte dem snakke med hinanden, og saa dem fremgaae, med afmaalte Skridt, i Klæder af forskiellige Farver. Jeg sluttede mig deraf til, at det maatte være Indbyggerne i dette Land; men da Intet, efter at jeg var bleven vant til saa mange urimelige Ting, burde forekomme mig nyt og usædvanligt længere, tog jeg Mod til mig igien, især da jeg saa, at disse Aber med den største Høflighed og Artighed af Verden nærmede sig til mig, og tog deres nye Gæst ud af Kassen. Man bruger næsten ikke flere Ceremonier ved de største Statsaffendtes Modtagelse i vor Verden. Den Ene traadde frem af Kredsen efter den Anden, og tiltalte mig med de Ord: **Pul Asser!** da de meget ofte havde gientaget denne Velkomst, svarede jeg dem omsider det Samme, hvorover de brøde ud i en Skoggerlatter, og ved adskillige løierlige Fagter gave tilkiende, hvor inderligt det gottede dem, at høre mig gientage disse Ord. Jeg mærkede strax, at disse Indbyggere vare letfindige, nysgierrige og særdeles snaksomme. Naar de talte, lød det, som om de sloge paa Tromme, saa flydende og hastigt rullede de Ordene frem oven paa hinanden i eet Aandedræt. De vare, kort sagt, **Potuanerne** aldeles modsatte i Klædedragt, Sæder, Tungemaal og Legemsdannelse. I Begyndelsen syntes de meget at studse ved min Skabning; men det, som især opvakte deres Forundring, var, at jeg havde ingen Hale; thi eftersom ingen iblandt alle ufornuftige Dyr mere ligne Mennesker end Aber, havde de holdt mig for en Skabning af deres Art, hvis jeg havde havt hin Prydelse; saa meget mere, da de havde lagt Mærke til, at alle de Ind-

byggere, som vare komne hidindtil fra Nazar, vare dem aldeles ulige.

Paa den Tid jeg ankom, var der høit Vand overalt, formedelst Planeten Nazars Nærhed; thi ligesom Ebbe og Flod rette sig efter Maanens Gang hos os, saaledes aftager og voxer Havet i Firmamentet her, i Forhold til Nazars Fraſtand.

Strax efter min Ankomſt blev jeg ført til et meget ſtort Hus, ſom var prydet med Fliſer, Speile, Marmor, koſtbare Vaſer og prægtige Tapeter. Der ſtod Vagt ved Porten, hvoraf jeg kunde ſlutte, at det ikke maatte være en ſimpel Abekat, ſom boede der. Det var, ſom jeg ſiden fik at høre, hverken Mere eller Mindre, end Borgemeſteren der i Byen. Han længtes meget efter, at komme til at tale med mig, og antog derfor ſtrax adſkillige Sprogmeſtre, ſom ſkulde underviſe mig i Sproget. Da jeg efter et Fjerdingaars Forløb talte det med temmelig Færdighed, ventede jeg at tilveiebringe mig Alles Beundring for mit flyvende Nemme og min ypperlige Hukommelſe; men mine Lærere fandt mig dorſk og tungnem i ſaa høi Grad, at de af Utaalmodighed ofte truede med at forlade mig. Ligeſom jeg altſaa paa Planeten Nazar, for mit hurtige Nemmes Skyld, ſpotvis blev kaldet **Skabba** eller den Utidige, kaldte man mig her, i Henſyn til mit ſløve og langſomme Begreb, **Kakidoran**, ſom betyder dum og dorſk; thi her agter man alene dem, ſom i et Øieblik kunne fatte en Ting, og lade Munden løbe. Mens jeg lærte Abeſproget, førte min Vert mig adſkillige Gange omkring i Byen, hvor jeg mødte Tegn paa alt Slags

Pragt og Overdaadighed. Vi kunde med Nød og neppe komme frem for de mangfoldige Vogne, Karether, Laquaier, Løbere og Aber, som vrimlede blandt hverandre. Med alt det var dette dog Intet at regne mod den Overflod, som herskede i Hovedstaden, hvor man fandt samlet, som i et Middelpunct, al den Forfængelighed, Dødelige kunne opfinde. Da jeg ganske havde Sproget inde, bragde min Vert mig til denne By, da han haabede, ved en faa ny og usædvanlig Foræring at indsmigre sig hos en vis Raadsherre. Regeringen i dette Land er aristocratisk; Staten bestyres af det store Raad, og alle Raadsherrerne ere af gammel Adel. De, som ere komne af borgerlige Folk, kunne ikke gjøre sig Haab om at blive Mere, end i det Høieste Rodemestere, Byskrivere og Dommere i de smaa Byer og Provinserne. Undertiden drive de det saa vidt, at de blive Borgemestere; men dertil udfordres særdeles udmærkede Fortjenester. Paa denne Maade var min Vert sluppen til sit Borgermesterskab; thi han havde et saa frugtbart Hoved, at han i een Maaned fandt paa otte og tyve Projecter; og omendskjøndt ingen af disse vare saaledes beskafne, at deres Iverksættelse i mindste Maade kunde bestaae med Statens Nytte, gave de dog Prøver paa det hurtige Genie, hvorved han havde sat sig i Anseelse; thi i den hele underjordiske Verden agtes intetsteds Projectmagere saa høit, som her.

Republikens Hovedstad hedder **Martinia**, hvoraf hele Landet har faaet sit Navn. Den har en skiøn Beliggenhed, prægtige Bygninger, driver stærk Handel og har et fortrefligt Sø-Arsenal. I Størrelse og Indbyggernes Mængde

syntes den, saa vidt jeg kunde dømme, ikke at give Paris Noget efter. Trængselen paa Gader og Stræder var saa stor, at vi maatte slaae os igiennem med Stokke og knyttede Næver, for at komme til den Kant af Byen, hvor Præsidenten boede, som min Vert, Herr Borgemesteren, havde i Sinde at forære mig til. Da vi endeligen vare komne i Nærheden af denne Herres Hus, gik min Vert i Forveien ind i et Vertshus, hvor han bragde sin Pynt i Orden, for at komme net og anstændigt paaklædt frem for hans Excellence. Der stimlede strax en hel Hær af Leietjenere, som de kalde Maskatti eller Pyntere, til, hvilke alle Folk pleie at betjene sig af, før de gaa ind i Raadsherrernes Palladser. Disse børste Klæder, tage Pletter af, og sætte med en forunderlig Behændighed Alt, hvad der er kommet i Uorden, indtil de mindste Folder, igien i Lave. En af disse Maskatter tog strax Borgemesterens Kaarde og pudsede den blank. En anden bandt Sløifer af forskiellige farvede Baand om hans Hale; thi Intet ligger disse Aber saa meget paa Hjertet, som at faae deres Haler ret udpyntede. Der vare Raadsherrer, og især Raadsherrers Fruer, som paa Festdagene ikke kunde pynte deres Hale under tusinde Rigsdalers Bekostning i vor Mynt. Den trebie Maskatti havde en Passer, hvormed han udmaalte Klæderne, for at see om alting havde sin behørige Symetrie. Den fjerde løb til med en Flaske Sminkevand, for at give ham et ganske andet Ansigt. Den femte eftersaa hans Fødder og skar meget net hans Ligtorne. Den sjette bragde lugtende Vand, hvormed han overspröitede hele Borgemesteren. En

tørrede ham med et Haandklæde, en Anden gjorde ved hans Bukler med en Kam; En holdt et Speil for ham; og alt dette med den Paapasſen, Flid og Omhu, hvormed en Landmaaler hos os udmaaler og illuminerer et Landkort. Hille mænd! tænkte jeg ved mig ſelv, gjøres der ſaa megen Flid og Umage nødig for at ſtadſe, glatte, danne og male Mandfolkene, hvilken Tid og hvilke Bekoſtninger maae der ikke da anvendes paa Damernes Pynt! og viſt er det, at Fruentimmerne i **Martinia** holde aldeles ingen Maade heri, men ſkjule med ſaa megen Sminke deres legemlige Feil, at Næſen maa undgielde Øinenes Fornøielſe ved at nærme ſig til den; thi naar Sveden blander ſig med Sminken og de lugtende Vande, gaaer det, ſom naar en Kok ſlaaer mange Supper ſammen: man veed ikke hvoraf det lugter, men veed kun, at det lugter ilde.

Da min Vert paa denne Maade var poleret, friſeret, opmalet og udpyntet, gik han med mig til Præſidentens Pallads, fulgt blot af tre Tjenere. Saa ſnart han kom ind i Forſalen, tog han ſine Skoe af, for ikke at plette Marmorgulvet. Han maatte bie en hel Time, inden han blev meldt, og blev ikke indladt, før han havde givet nogle Forærinder, hvorved man maa ſætte ſig i Gunſt hos Betjente her i Landet. Præſidenten ſad paa en forgyldt, ophøiet Stol. Saa ſnart han ſaa mig og min Vert træde ind i Stuen, braſt han i høi Latter, og gjorde ſtrax ſaa mange dumme og unyttige Spørgsmaale, at Sveden ſprang mig ud af Panden derover. Ved hvert Svar,

— Ja, før han havde hørt dets Mening halv,
Han skoggerlo, saa hele Huset skjalv.

Jeg formodede, at Galskab her maatte holdes for en Fortjeneste, siden Staten havde valgt slig en Nar til Præsident, eller næst øverste Raadsherre i det store Raad, og ytrede denne Tanke for min Vert. Men han forsikrede mig, at det var en Mand, som var almindeligen bekiendt for at besidde meget udmærkede Naturens Gaver, og hvis ypperlige Genie lagdes tydeligen nok for Dagen ved de utallige Forretninger af ganske forskiellig Natur, han bestred i saa ung en Alder. Hans Fattekraft var saa flyvende hurtig, at han ikke alene over Bordet, med et Glas i Haanden, afgjorde de vigtigste Sager, men endog ved Middags- og Aftens-Maaltidet pleiede mellem hver to Retter at skrive en ny Forordning. Jeg tog mig den Frihed at spørge, hvor længe vel saadan en Forordning pleiede at gielde; „i Almindelighed," svarede min Vert, „saa længe til Raadet finder for godt at ophæve den."

Da hans Excellence omtrent en halv Time havde fladdret med mig, og ladet Munden løbe med samme Færdighed, som vore europæiske Barberere, vendte han sig til min Vert, og sagde, han vilde antage mig blandt sine Betjente, eftersom han mærkede af mit langsomme Begreb, at jeg maatte være fød

I Dumheds Land, hvor en langseet Brimmel
I Taage trasker under mørke Himmel,

og altsaa uskikket til enhver betydelig Bestilling. „Jeg har rigtignok ogsaa," sagde min Vert, „mærket en vis medfødt

Dorskhed hos ham; men naar han faaer Tid til at betænke sig derpaa, dømmer han ikke saa galt om en Ting." „Ja, hvortil nytter det?" svarede Præsidenten; „her behøve vi hurtige Embedsfolk, da Forretningernes Mangfoldighed ikke taaler nogen Langsomhed." Da han havde sagt dette, begyndte han omhyggeligen at undersøge mine Legemskræfter, og bød mig at løfte en temmeligen tung Vegt op fra Gulvet. Da jeg gjorde dette uden synderlig Møie, sagde han: „Naturen, som har været saa knap imod Dig i Sjelens Evner, har paa en Maade erstattet dette ved den legemlige Styrke, den har forundt Dig. — Jeg fik derpaa Befaling at forføie mig bort, og opholde mig et andet Sted i Gaarden i nogle Minuter, hvor Tjenerne rigtignok modtoge mig med al mulig Høflighed, men plagede mig tillige ynkeligt med deres evige Jadren og løierlige Fagter. De gjorde mig saa mange Spørgsmaale om vor Verden, at jeg tilsidst ikke vidste, hvad jeg skulde svare dem derpaa, og uagtet jeg i min Forlegenhed digtede adskillige Ting, kunde jeg dog ikke mætte deres Nysgierrighed. Omsider kom min Vert tilbage, og fortalte mig, at det havde behaget hans Excellence at antage mig blandt sine Hofbetjente. Af Præsidentens foregaaende Tale kunde jeg nogenledes slutte mig til, at den Bestilling jeg havde faaet, ikke maatte være af stor Vigtighed, og formodede, at det enten maatte være som Portner, eller Husholdmester, jeg var ansat; men da jeg spurgte min Vert, hvad det egenligen var for et Embede, svarede han mig: „hans Excellence har af særdeles Naade antaget Dig til sin fornemste Porteur, med aarlig Løn af fem og tyve Sprcolater (en

Stercolat i Martinia er omtrent to Rigsdaler i vor Mynt) og derhos lovet, at Du ikke skal forrette denne Tjeneste for Andre, end ham selv og hendes Naade Fru Præsidentinden." Dette Svar var mig et Tordenslag. Jeg forestillede min Vert paa den meest bevægende Maade, hvor ubilligt det var at sætte et fribaaret Menneske, som var kommet af Folk, til en slig Bestilling. Men Betjentene afbrøde min Tale, stimlede i Hobetal omkring mig, og havde nær dræbt mig med deres urimelige Lykønskninger. Thi alle Martinianerne ere letsindige, fiasende og sladdervorne; de tænke aldrig længere end fra Næsen til Munden, og lade Tungen uophørligt løbe. Jeg blev tildst ført ind i et lille Kammer, hvor Aftensmaden stod færdig, og da jeg havde spist lidet, viste man mig hvor jeg skulde ligge.

Jeg kastede mig strax i Sengen, men formedelst det Oprør, der var i mit Sind, kunde jeg ikke faae Søvn i mine Øine. Den Stolthed, hvormed disse Aber saae mig over Skuldrene, gjorde mig næsten rasende, og der behøvedes virkeligen en spartansk Taalmodighed til at fordøie denne Forhaanelse. Jeg begræd min ulykkelige Skæbne, som forekom mig endnu haardere her, end paa Nazar, og sagde ved mig selv: „hvad om den store Kadoki, Storkantsleren i Fyrstendommet Potu, kom herti! man vilde neppe lægge Mærke til denne værdige, yderst fortreffelige Mand, som behøver en hel Maaned til at affatte en Forordning. Hvorledes vilde det gaae Palmka i dette Land, hvor Raadsherrerne forfatte Love og føre dem i Pennen over Bordet!" Efter alvorlig Overveielse befandt jeg, at jeg var kommen fra de Vises Land

til Narrenes Opholdssted. Udmattet af disse Betragtninger faldt jeg endeligen i Søvn. Jeg kan ikke sige, hvor længe jeg sov, fordi der her ingen Forskiel er paa Dag og Nat. Det er aldrig mørkt, undtagen paa en vis bestemt Tid, naar Planeten Nazar kommer imellem Firmamentet og den underjordiske Sol, og derved formørker den. Disse Formørkelser ere meget mærkelige, da Planeten Nazar, som løber i sin Bane Firmamenket temmeligen nær, aldeles skjuler Solen med sin Skygge. Aarstiden er, formedelst Solens bestandige Nærværelse, altid den samme. Indbyggerne have derfor adskillige Indretninger, som for Exempel: skyggefulde Lunde, kølige Spadseregange og Kieldere under Jorden, for at beskytte sig imod Hedens Ubehageligheder.

Jeg var netop opvaagnet, da en Abekat, som udgav sig for at være min Collega, kom ind i Kamret til mig med nogle Baand og en kunstig Hale, som han anbragde bag paa mig, for at giøre mig de andre Aber saa lig som muligt. Derpaa bød han mig at være færdig, siden Præsidenten om en halv Times Tid skulde bæres hen til Academiet, hvorhen han, tilligemed de øvrige Raadsherrer, var indbuden ved et offentligt Program. Det var en Doctor-Promotion, som skulde gaae for sig Klokken fjorten om Formiddagen. Man maa vide, at skønt Dagen her ikke kan skielnes fra Natten, siden det altid er lyst, deles dog Dagen i visse Timer, halve Timer og Quarterer, ved Hjelp af Uhrverker, eller Timeglas, saa at Dag og Nat indholde to og tyve martinianske Timer. Hvis det altsaa hændte sig, at alle Byens Uhrverker paa een Gang gik i Staa, vilde

det være umuligt for Indvaanerne at faae Tidens Gang at vide, før de sik rettede og stillede deres Uhre igien efter andre Stæders. Thi Solskiver ere og kunne der ikke være, eftersom der er ingen Skygge, fordi Solens Straaler falde stedse lige ned paa deres Isser; og hvor man graver en Brønd, er den lys overalt. Aaret er bestemt efter Planeten Nazars Gang, der i dobbelt saa kort Tid som Firmamentet gaaer omkring Solen.

Klokken fjorten bare vi altsaa i en forgyldt Bærestol hans Excellence til Academiet. Da vi kom ind i Auditorium, faae vi adskillige Doctorer og Magistre, som sadde i ordenlig Rad. Enhver af dem reiste sig, i det hans Excellence gik forbi, og vendte ham sin Hale. Dette er et Ærbødigheds-Tegn; og af denne Aarsag udpynte de med saa megen Omsorg deres Haler. Mig forekom disse bagvendte Hilsener naturligviis meget dumme og latterlige; thi at vende Ryggen til Folk er hos os Tegn paa Koldsindighed, eller Foragt; men hvert Land har sin Skik. De omtalte Doctorer og Magistre sadde paa begge Sider af Auditorium; og i den yderste Ende, midt for Skrankerne, var et Cathedder, hvori Den, som skulde creeres, stod. Før Promotions-Acten blev der holdt en Disputats, hvis Titel var følgende: physicalsk Inaugural-Dissertation, hvori den yderst vigtige Opgave: om den Lyd, som Fluer og andre Insecter give fra sig, kommer ud af Munden, eller Rumpen, opløses og afhandles. Præses havde paataget sig, at forsvare den første Mening; men Opponenterne bestrede den med saa megen Hidsighed, at man befrygtede, denne Trætte

skulde tilsidst ende sig med et blodigt Slagsmaal, hvortil det vist og var kommet, hvis det forsamlede Raad ikke havde reist sig, og ved sin Myndighed dæmpet det udbrydende Klammeri. Mens Disputatsen varede, blev der spilt paa Fløite. Fløitespilleren styrede Stridens Gang, ved snart med haarde og heftige Stød i Fløiten at ophidse de Stridende, naar de bleve kolde, snart med milde og behagelige Toner at dæmpe deres Raseri. Men slige Midler have som oftest ingen Virkning; thi det er vanskeligt at lade sig styre, naar der handles om vigtige Materier, hvilket man har Beviser nok paa i vor Verden, hvor Undersøgelsen og Opløsningen af indviklede og fleertydige Opgaver ikke mindre sætte Blodet i Bevægelse. Imidlertid endtes denne Trætte, som syntes at tegne til Mord og Blod, med indbyrdes Lovtaler og Lykønskninger, ligesom paa vore Academier, hvor, efter en gammel vedtagen Skik, Præses altid med Seir gaaer ned af Cathedret.

Da Disputatsen var tilende, gik Promotions-Acten for sig med følgende Ceremonier: Candidaten blev sat midt paa Gulvet i Høresalen, hvor tre Pedeller, eller Academiets Betjente, med afmaalte Skridt gik hen og styrtede en heel Spand koldt Vand paa hans Hoved; siden røgede de ham med lugtende Sager, og gave ham et Brækmiddel ind. De forrettede dette med al mulig Høitidelighed og Ærefrygt, og i det de nedbøiede deres Hoveder, udraabte de ham som lovligen creeret Doctor. Høist forundret over disse fremmede og besynderlige Ceremonier, vendte jeg mig til en lærd Abekat, som stod ved Siden af mig, og spurgte ham, hvad dette

skulde betyde. Han ynkedes over min tykke Uvidenhed, og sagde mig, at ved Vandet, Røgelsen og Vomitivet betydedes, at man skal aftoe de gamle Pøbelpletter, og beflitte sig paa en ny, over Almuen ophøiet Levemaade. Da jeg hørte dette, ærgrede jeg mig over min Dumhed, og fuld af Beundring spurgte jeg ikke et Ord mere, at jeg ikke skulde ansees for, aldrig at have været før iblandt skikkelige Folk.

Da Acten var forbi, blev der stor Allarm af Trommer, Fløiter og Basuner. Den nye Doctor gik ud af Auditorium i en grøn Kappe, med et Belte om Livet, og blevfulgt hjem af hele den lærde Skare; men da han var kun af borgerlig Familie, blev han ikke baaren i en Bærestol, men trukken i en Karre, med tvende Løbere i lange Kjortler foran. Høitideligheden endtes, som sædvanligt, med et prægtigt Gilde, hvor alle Gæsterne fik en Ruus; thi der blev drukken saa megen Vin, at de Fleste bleve baarne drukne hjem, og maatte i nogle Dage derefter bruge Medicamenter, inden de kom sig igien; saa at der i den hele Act Intet fattedes i, at den fra Begyndelsen til Enden var fuldkommen høitidelig; og jeg kan bevidne, at jeg aldrig har seet nogen mere academisk Promotion, eller nogen Candidat lovligere creeret til Doctor i vor Verden.

Paa Raadhusene afgiøres Sagerne med en forunderlig Hastighed, saa at jeg virkeligen ikke nokſom kunde beundre den lette og hurtige Fattekraft, som er dette Folk egen. Som oftest reise Dommerne sig længe før Advocaten har udtalt, og votere saa med saa megen Hurtighed og Pyntelighed, at det er en Lyst. Jeg gik ofte ind paa disse

Raadhuse, for at lære ret at kiende den martinianske Rettergangsmaade. I Begyndelsen forekom Dommene mig altid rigtige, og grundede paa naturlig Billighed; men ved nøiere Overveielse fandt jeg dem saa ubillige, daarlige og modsigende, at jeg hellere vilde lade en Sags Udfald beroe paa Terningkast, end overlade den til Dommernes Kiendelser i Martinia. Om Lovene kan jeg ikke sige det Mindste, formede st den Ubestandighed de ere underkastede; thi Lands Lov og Ret forandres her aarligt ligesom Moden i Klædedragt, saa at Mange straffes for Handlinger, som ikke vare forbudne da de begik dem. Af denne Aarsag appellerer man altid fra de lavere til de høiere Retter, fordi man haaber, at den gieldende Lov under Processens Gang bliver afskaffet. Denne Feil reiser sig af Lovenes alt for hurtige Affattelse. Hertil kommer, at denne Nation finder saa megen Smag i Alt, hvad der er nyt, at den væmmes endog ved de allernyttigste Love og Indretninger, saa snart de blive gamle. Den samme Letsindighed bemærkede jeg i deres Klædedragt og Pynt.

Advocaterne agtes her overmaade høit for deres spidsfindige Disputeremaade. Der gives Somme, der vide saaledes at snoe sig, at de aldrig paatage sig andre end tvivlsomme og uretfærdige Sager, for at lægge deres Færdighed for Dagen, og vise, med hvor stor Klogt de vide at forandre Sort til Hvidt. Dommerne see gierne igiennem Fingre med en uretfærdig Sag, som med Spidsfindighed forsvares, og ere tilfreds, naar Processen blot er ført med Formaliteter. Ved saadan Leilighed pleie de at sige: vi indsee rigtignok, at Sagen er uretfærdig; men siden den med saa megen Kunst

og Formelighed er forsvaret, kunne vi ikke undlade, i Betragtning af Sagførerens Dueligheb, at afvige lidet fra Billighedens Regel.

Doctorerne i Lovkyndigheden give Undervisning i deres Videnskab til forskiellige Priser, efter Sagens Natur. De, for Exempel, som lære at føre og vinde uretfærdige Sager, lade sig betale med tyve Stercolater; de derimod, som lære at føre retfærdige Sager, tage kun ti. Rets-Formaliteterne ere saa mange og saa vidtløftige, at man, igiennem den uhyre Mængde af paa hinanden dyngede Love og Forordninger, aldrig kan komme til Grunden i denne Videnskab; thi **Martinianernes** overordenlige Skarpsindighed og flyvende Fattekraft vammes ved Alt, hvad der er simpelt og tydeligt, og finder alene Smag i det, som er spidsfindigt, indviklet og forvirret.

Det Samme gielder om deres Religion, der slæt ikke er practisk, men blot speculativ. Saaledes have de to hundrede og tredive forskiellige Meninger om, hvad Skikkelse man kan tillægge Gud, og tre hundrede og halvfemsindstyve om Sjelens Natur og Egenskaber. **Martinianerne** gaae ikke i Kirke, eller paa theologiske Collegier, for at høre Noget til Opbyggelse, eller lære, hvorledes man skal leve og døe vel, men blot for at høre, med hvilken Kunst og Finhed de hellige Talere udtrykke sig. Jo uforstaaeligere deres Foredrag er, jo mere roses de; thi **Martinianerne** høre ikke Noget med Fornøielse, uden hvad de ikke forstaae.

De bekymre sig ikke nær saa meget om Ting som om Ord; deres Talere stræbe mere efter pyntede Talemaader og

kunstige Vendinger, end efter grundige Fornuftslutninger og giennemtænkte Beviser, og søge blot ved velklingende Perioder at kildre Ørene og tilvende sig Tilhørernes Opmærksomhed. Jeg vovede derfor ikke, at tale Noget om den christelige Religion her, hvis Lære udmærker sig ved tydelig Simpelhed og usminket Sandhed.

Den Anseelse, Projectmagere her staae i, gaaer over al Forestilling, og jo urimeligere og umuligere et Forslag er, jo sikrere er det paa almindeligt Bifald. Da jeg en Gang talte med en vis Abekat om Jordklodens Beskaffenhed, og sagde ham, at dens Overflade var beboet, faldt han strax paa den Idee, at giennemgrave Jordskorpen, og bane sig Vei til de overjordiske Folk. Han indgav sit Forslag, det behagede overalt, og der blev i kort Tid oprettet et **overjordisk Handels-Compagnie**, som Indbyggerne strømmede til i Hobetal, og kappedes om at kiøbe sig Actier i. Men da alting kom i Uorden ved disse Bevægelser, og adskillige Familier ved Actierne kom i yderste Armod, indsaa man omsider, at Forslaget var daarligt, og afstod fra dette Foretagende. Imidlertid, trods al den Skade denne Plan havde tilføiet Landet, fik dog Projectmageren ikke alene ingen Straf for Samme, men blev endog for dens Storheds og Dristigheds Skyld overalt overvældet med Berømmelse; thi **Martinianerne** pleiede at sige ved slige Leiligheder:

Blev end Udfaldet slet,
Var dog Indfaldet net.

Da jeg ret nøie havde udstuderet Nationens Character, faldt jeg paa, at benytte mig af denne Svaghed, for at sætte mig

i Anseelse der i Landet, og ved et eller andet nyt Paafund at forbedre min Tilstand. Ved at undersøge Statsforfatningen, opdagede jeg adskillige Feil og Mangler deri; især fandt jeg, at de havde for mange Kunstnere og for faa Haandværkere. Jeg indleverede altsaa en Forestilling om at oprette flere Haandværker til offentlig Nytte. Men alle Forslag af den Natur opvakte kun Latter og Foragt hos dette forfængelige Folk, som alene fandt Behag i Fjas og Dukketøi.

Jeg ærgrede mig over min egen Dumhed, og tænkte ved mig selv: Du er dog en Erkedosmer, og fortjener at blive Værevognes-Hest til Din Dødsdag! imidlertid lod jeg dog ikke Modet reent falde; og da jeg mærkede, at jeg Intet udrettede ved nyttige Forslag, besluttede jeg at forsøge, om jeg ved et daarligt og unyttigt Paafund kunde giøre mere Lykke. Jeg aabenbarede mit Forsæt for en fornuftig Abekat, som opmuntrede mig med disse Ord:

Vov kun en Ting, som der er Halsbrud ved,
Om ikke Hovedbrud! forseg et Stykke,
Som baner Vei til Galgen, hvis Din Lykke
Du giøre vil paa dette Sted.

Han anførte mig Exempler af Mange, som ved blotte Snurrepiberier og Børnespil, især ved at indføre nye Moder i Klædedragten, havde sat sig i Yndest hos Nationen. Jeg besluttede altsaa, at være gal med de Galne, og giennemgik til den Ende, med omhyggelig Undersøgelse, alle de unyttige Kunster og daarlige Paafund, jeg kiendte oppe i Europa. Efter modent Overlæg faldt mit Valg paa de Hovedprydelser,

som vi kalde **Parykker**. Jeg saa, at Landet havde en stor Mængde Gedder, af hvis Uld man nogenledes kunde giøre Parykker; og da min salig' Stedfader just havde havt denne Professjon, kunde jeg til Nød fuske lidt paa Haandværket. Jeg forfærdigede altsaa en Paryk af Geddehaar, som passede mig, og fremstillede mig i denne Prydelse for Præsidenten. Han studsede ved dette nye og usædvanlige Syn, spurgte mig hvad det skulde betyde, tog den af mit Hoved, satte den paa sit, og løb hen for Speilet, for at see hvordan den klædte ham. Han fandt saa stor Behag i at see sig selv med denne Stads paa Hovedet, at han raabte i Henrykkelse: **guddommeligst! jeg er Guderne lig!** og lod hendes Naade kaldes ind, for at tage Del i hans Glæde. Hun blev ikke mindre glad end han, omfavnede og kyste ham, og forsikrede, at hun aldrig havde seet ham kiønnere, hvilken Mening alle Husfolkene stemte i med. Hans Excellence vendte sig derpaa til mig, og sagde: „o, **Kakidoran!** dersom denne Din Opfindelse vil behage Raadet saa meget, som den behager mig, kan Du giøre Dig Haab om den mest ærefulde Belønning af Staten." Jeg takkede hans Excellence underdanigst, og overleverede ham strax en Ansøgning, som jeg bad ham forelægge Raadet, hvori jeg udbredte mig over mit Paafunds Fortræffelighed, som følger:

Deres Excellencer,
Høi- og Velbaarne,
Høiædle, høivise og høilærde
Raadsherrer!

„Den naturlige Tilbøielighed, jeg stedse har følt hos

„mig til at gavne Staten, og virke Noget til almindelig „Nytte, har drevet mig til at optænke og forfærdige et „nyt og hidindtil aldeles ubekiendt **Dække til Hovedet**, som „jeg her underdanigst fremlægger, for at underkastes det „høitanselige og høitoplyste Raads høivise Bedømmelse, ikke „paatvivlende, at Samme jo naadigt vil blive optaget, især „da Opfindelsen sigter til Nationens Pryd og Ære, og vil „kunne lægge hele Verden for Dagen, at lige saa meget, „som den berømmelige **martinianske** Nation udmærker sig „blandt alle Verdens Folkefærd ved fortrinlige Dyder og „Sjelekræfter, saa meget overgaaer den og alle andre Na„tioner i Klædedragt og udvortes Prydelse, der giver Le„gemet Værdighed og Anseelse. Jeg bevidner helligen, at „jeg aldeles ikke har tænkt paa egen Fordel i denne Hen„seende, og fordrer derfor ikke heller mindste Belønning „for mit Arbeide, da det er mig fuldkomment nok, efter „min Evne at have bidraget til offentlig Nytte og Statens „Ære. Dersom imidlertid det høitanselige og høivise Raad „skulde finde, at denne min Umage fortjente Belønning, „skal jeg med Taknemmelighed og Glæde tage imod en God„hed, som vil vise hele Verden dets berømmelige Gavmild„hed, og opmuntre Andre til lignende Opfindelser. Blot i „denne Betragtning vil jeg ikke sætte mig imod det høi„vise Raads og ædle martinianske Folks Erkiendlighed og „Gunstbevisninger. Anbefalende mig i Øvrigt til de høi-

„oplyste høie Herrers gunstige Bevaagenhed, forbliver jeg
„med dybeste Ærefrygt

Det høiædle og høivise Raads

underdanigste Tjener

Martinia, Kakidoran."

den 7de i Maaneden Astral.

Hans Excellence, Hr. Præsidenten, tog denne Ansøgning, tilligemed Parykken, med sig da han gik i Raadet. Jeg hørte, at alle Sager, som vare for samme Dag, bleve satte til Side, saa meget fik de at bestille med at undersøge dette Paafund. Da det kom til Votering, roste alle Opfindelsen, fandt at Arbeidet var et Mesterstykke, og tildømte den beskedne og uegennyttige Kunstner en Belønning. I hele Raadet vare kun tre Raadsherrer, som satte sig derimod; men de kom i slemt Udraab derfor, og bleve overalt lastede, som ukyndige, smagløse og udvelige Medlemmer.

Saa snart Raadslutningen var affattet, blev jeg kaldt op i Raadsalen. Ved min Indtrædelse reiste en gammel Abe sig, som, efter at have takket mig i hele Republiquens Navn, og forkyndet mig, at mit Arbeide skulde vorde belønnet efter Fortjeneste, spurgte mig: hvor lang Tid jeg behøvede til et saadant Hovedsmykkes Forfærdigelse; jeg svarede, at der var mig Belønning nok, at mit Kunstarbeide havde vundet saa store Mænds og det hele Raads Bifald; for Resten forbandt jeg mig til, i to Dage at giøre en anden Paryk færdig, og hvis man vilde give mig til Hjelp nogle Abekatte, som vare vante til Haandarbeide, skulde jeg i een

Maaned forfærdige saa mange Parykker, som der behøvedes til den hele By.

Men herved blev Præsidenten heed om Ørene, og udbrød med megen Heftighed: „det være langt fra, min kiære Kakidoran, at denne Prydelse skulde være almindelig for hele Byen, og, ved at bruges uden Forskiel af Enhver, blive nedværdiget! Adelen maa nødvendigen have Noget at udmærke sig fra Pøbelen ved." Alle de anseligste Medlemmer af Raadet bifaldt hans Mening, og det blev overdraget Politiemesteren, at paasee denne Raadsbeslutnings Overholdelse, at Adelen ikke, ved et alt for almindeligt Brug af Parykker, skulde tabe Noget af sin Rettighed, og et saa fortreffeligt Smykke besmittes af den lave Pøbel. Men dette Forbud havde samme Virkning, som alle med Hensyn paa forskiellig Stand givne Overdaadigheds-Forordninger pleie at have: Almuen fik kun desto større Lyst til at overtræde det. Da Alle fandt særdeles Behag i denne Prydelse, forskaffede de velhavende Borgere sig — dels ved deres Venners Indflydelse, dels ved Penge — Titler, eller Adelsbreve, saa at den halve By i kort Tid blev nobiliteret. Da der siden indstrømmede Ansøgninger paa Ansøgninger fra Provinserne, fandt Raadet omsider for godt, at ophæve dette Forbud, og tillade Enhver uden Forskiel at bruge Paryk. Jeg havde altsaa den kildrende Fornøielse, at see hele det martinianske Folk parykket, inden jeg forlod Landet. Og sandelig! man kan forestille sig, hvor pudseerligt et Syn det var, at see disse Aber med Parykker paa. Hele Nationen gjorde saa meget af dette Paafund, at man indførte en ny Tidsregning derefter; og fra

denne Tid af begynder **Paryk-Alderen** i de martinianske Aarbøger.

Hvad mig selv angaaer, da blev jeg overvældet med Berømmelser og Lovtaler, indhyllet i en Purpurkappe, og baaren i Præsidentens Bærestol tilbage fra Raadhuset, saa at den samme Porteur, der nyligen havde været min Camarad, nu maatte være min Hest. Fra denne Dag spiste jeg bestandigt ved hans Excellences eget Bord. Jeg begyndte nu, efter dette glimrende Forspil til min Lykke, at lægge Haand paa det Arbeide jeg havde lovet, og fik, ved Hjelp af de Medarbeidere man havde givet mig, i en Hast saa mange Parykker færdige, som behøvedes til hele Raadet; og da jeg havde svedt omtrent en Maaned herover, overbragde man mig et Adelsbrev af følgende Indhold:

„I Betragtning af den yderst fortreffelige og Staten „meget nyttige Opfindelse, hvormed **Kakidoran**, barnfød „i Byen **Europa**, har gjort sig fortjent af hele den mar„tinianske Nation, have vi besluttet, at optage ham i „Adelstanden, saa at han, og alle hans Efterkommere, „herefter skulle ansees for rette og ægte Adelsmænd, og „nyde alle de Fortrin, Rettigheder og Herligheder, som „Adelen i **Martinia** er i Besiddelse af. Fremdeles have „vi besluttet, at forherlige ham med et nyt Navn, saa „at han, fra denne Dag, ikke længere skal kaldes **Kakido„ran**, men **Kikidorian**. Ydermere, da samme hans nye „Værdighed medfører en bekosteligere Levemaade, tillægge „og bevilge vi ham en aarlig Pension af **to hundrede** „**Patarer**, til at hævde sin Stand med, som det en mar-

„tinianſk Adelsmand egner og anſtaaer. Givet paa Raad-
„huſet i Martinia, den fjerde Dag i Maaneden Merian,
„under Raadets ſtore Segl."

Saaledes blev jeg fra en uſel Porteur pludſeligen forvandlet til en anſelig Adelsmand, og levede en Tidlang i ſtor Herlighed og Ære. Da man kom efter, at jeg gialdt ſærdeles meget hos Præſidenten, ſøgte Alle min Gunſt og Beſkyttelſe. Mine Clienters Smigreri gik ſaa vidt, at de gjorde Oder og Lovſange til mig i Skokketal, hvori de tillagde mig Dyder, ſom jeg ikke kiendte det Mindſte til. Adſkillige, ſkøndt de meget vel vidſte, at jeg var Borger af en aldeles ubekiendt Verden, toge ikke i Betænkning, at forfatte min Stamtavle, og regne min Slægt ud i mangfoldige Aaner fra de allerførſte Fabeltider. Men dette ſmagte mig ikke ſynderligen; thi jeg holdt det juſt ikke for meget ærefuldt, at nedſtamme fra Abekatte. End videre, da det var Mode hos Martinianerne, at ophøie de Fornemmes Haler, omtrent ſom Poeterne hos os ophøie Fruentimmernes Skiønhed, ſaa beſang adſkillige Digtere, for at ſætte ſig i Gunſt hos mig, min Hales overordenlige Skiønhed, uagtet jeg ingen havde. For at ſige alting med faa Ord: deres Kryben gik til ſlig en Yderlighed, at en vis Mand af temmeligen høi Stand, hvis Navn jeg af Agtelſe for hans Familie ei vil nævne her, undſaa ſig ikke ved, at tilbyde mig ſin Kone til behageligt Brug i alle Maader, imod at jeg til Vederlag anbefalede ham paa det Bedſte hos hans Excellence, Herr Præſidenten.

Denne lumpne Kryben og Hyklen, hvortil hele Nationen er hengiven, foraarſager, at man ikke kan udholde at læſe de mar-

tinianske Aarbøger, da de indholde næsten Intet uden uste Smigrerier og Lovtaler, uagtet Stilen i Almindelighed er net og glimrende. Derfor frembringer og dette Land meget bedre Poeter end Historieskrivere. Det er ganske vist en afgjort Sag, at der intetsteds i Verden gives høiere Digtere, hvilket man maa tilskrive **Martinianernes** ualmindeligen stærke Indbildningskraft.

Mit Helbred var, for det Meste, i meget god Stand her, endskjøndt Heden, som Solens bestandige Nærværelse foraarsager, faldt mig temmeligen besværlig. Jeg laa rigtignok en Gang af en hidsig Feber, men den varede kun kort, og jeg maa tilstaae, at Lægen, som gik til mig, faldt mig ufordrageligere end Sygdommen selv, formedelst den evige Snaksomhed, som er dette Folk egen. Da han første Gang kom ind til mig, kunde jeg ikke bare mig for Latter, ved at see den samme Person, som nyligen havde taget mit Skæg af, og spurgte ham, hvorledes han i saadan Hast var bleven omskabt fra en Skægskraber til en **Doctor Medicinæ**. Han svarede mig, at han levede af begge disse Bestillinger. Da jeg hørte det, tog jeg lidt i Betænkning, at betroe mit Liv i en slig Polyhistors Hænder, og sagde, at jeg hellere vilde have en Doctor, som blot gav sig af med Lægekunsten; men han forsikrede mig høit og dyrt, at der ikke var saadan En at finde i hele Byen. Jeg saa mig altsaa nødt til at antage ham. Hans overordenlige Ilfærdighed opvakte endnu mere min Forundring; thi han havde ikke faa snart foreskrevet mig en Drik, før han gik bort igien, sigende, at han ikke havde Tid til at ophol.de sig længere hos mig for

andre Forretningers Skyld. Jeg spurgte ham, hvad det var for Forretninger, som det hastede saa meget med; han svarede mig, at han ved dette Klokkeslæt maatte forrette sit sædvanlige Embede i en Underret, hvorved han var Skriver. Denne Skik, at have saa mange Jern i Ilden, var, som jeg mærkede, gængs overalt i dette Land, hvor Ingen undslaaer sig for at paatage sig adskillige, hinanden ganske modsatte Forretninger. Denne Selvtillid grunder sig paa det hurtige Genie, hvormed de i forunderlig Hast udføre alle Ting. Men af de mange Feil og Forplumringer, der blive begangne her, lærte jeg, at disse flyvende Hoveder mere pryde end nytte en Stat.

Da jeg saaledes i en Tid af to Aar havde levet i dette Land, først som **Porteur**, og siden som **Adelsmand**, mødte der mig ganske uformodenligen et Tilfælde, som nær havde givet mig det sidste Stød. Jeg havde didindtil staaet i særdeles Yndest i hans Excellences Hus, og især viste hendes Naade, Fru Præsidentinden, saa udmærket Godhed for mig, at jeg syntes at være den første blandt alle hendes Yndlinger. Hun havde ofte værdiget at tale med mig i Eenrum; men endskjøndt hun syntes at finde særdeles Behag i min Nærværelse, viste hun dog saa megen Tilbageholdenhed og Undseelse i sin Tale, at jeg ikke kunde andet, end tage hendes Gunstbevisninger i den uskyldigste Mening, og faldt ikke paa ringeste Mistanke om, at Kilden til denne Artighed skulde være en uanstændig Tilbøielighed, især hos en Dame, der udmærkede sig blandt Abekatinderne lige saa meget ved sine Dyder, som ved sine Ahner. Men da

nogen Tid var gaaen, begyndte en og anden Tvetydighed i de Ord, hun lod falde, at indgive mig et Slags Mistanke om Sligt, især da jeg lagde Mærke til,

At stundum, naar i lyse Smil,
Hvis Glands forsvandt i pludselige Taarer,
Hun stirred' paa mig, taus og mild,
Bedrøvet glad, og stille vild,
Med al den Ømhed, al den Ild,
Som kildrer i det Øieblik den saarer;
Det halvtbedækte Bryst sig hæved' op og ned
Med synderlig Urolighed,
Og Suk, hvortil man ingen Aarsag fandt,
I deres Fødsel døde —
Og hendes Ansigts Rosenrøde
Forsvandt i Liliens Glands, som atter svandt
For Morgenrødens fulde Purpurflamme,
Der blussed' op, men sluktes i det Samme.

Denne Formodning blev endeligen til fuldkommen Vished, da en Kammerpige bragde mig en Dag følgende Seddel:

„Elskeligste Kikidorian!

„Følelsen af hvad jeg skylder min Stand og høie „Fødsel, og den Undseelse, som er mit Kiøn medfødt, „har hidindtil hindret de Gnister af Kiærlighed, som længe „hemmeligen have ulmet i mit Bryst, fra at udbryde i en „aabenbar Flamme. Men jeg er mat af Striden, og mit „Hjerte kan ikke længere modstaae sin fortryllende Fiende. „Hav Medynk med en Dame, som kun den høieste Grad „af brændende Kiærlighed har kunnet aftvinge denne Til„staaelse. Ptarnusa."

Jeg kan ikke beskrive, hvor underligen jeg blev tilmode ved denne ganske uventede Kiærligheds-Erklæring. Men da jeg

holdt det for bedre, at udsætte mig for en rasende Dames Hevn, end at synde mod Naturens Orden, ved en skændig Omgængelse med en Skabning, der ikke hørte til min Art/ opsatte jeg strax et Svar, der lød omtrent saaledes:

„Naadige Frue!

„Den bestandige Bevaagenhed, hans Excellence, Te„res Egtemage, har viist imod mig; de Velgier„ninger, hvormed han, uden min Fortjeneste, har overøst „mig; den moralske Umulighed i at opfylde Deres naa„dige Forlangende, og utallige andre Aarsager, som „jeg ikke vil nævne, bevæge mig til, hellere at „underkaste mig min naadige Frues Vrede og Unaade, „end samtykke i en Handling, der vilde brændemærke „mig som den utaknemligste og nedrigste blandt alle „tobenede Skabninger. Foruden at det, man forlanger „af mig, er mig bitrere end Døden, vilde denne Gier„ning, om jeg samtykkede deri, blive til Vanære for en af „de anseligste Familier i Staten, og min Villighed vilde, „fremfor alle andre, skade den Person, som har forlangt „den. Med de helligste Forsikringer maa jeg altsaa her „erklære, at jeg ingenlunde i denne Henseende kan svare „til Deres Ønsker, naadige Frue, skønt jeg for Resten „mod alle Deres andre Befalinger lover en blind Lydighed.

Kikidorian."

Neden under satte jeg følgende Paamindelse:

E. Sk. „Betænk den store Synd, De gior!
„Fly, for det er for silde!

„Jag ikke Dyden reent paa Dør!
„Lad Amor Dem ei hilde!
„Tank Følgerne, hvis han Dem faaer
„I fine lumske Snarer!
„O! Syndens Lyst saa snart forgaaer;
„Men Pinen længe varer."

Dette Svar forseglede jeg med mit Signet, og gav Kammerpigen det, som strax bragde det til sin Frue. Det havde den Virkning, som jeg formodede; hendes Kiærlighed forvandledes til det bitreste Had

Omsonst den ellers stærke Tunge strabte,
At vælte hendes Vredes Udtryk frem;
Fortvivlet Skam hvert Ord paa Læben dræbte,
Og ingen Taarer randt, thi Smerten standsed' dem.
Hvert Øie lyned' Hevn; med vilde, grumme Miner
Hun, lig en Furie, foer rasende afsted.

Imidlertid udsatte hun sin Hevn indtil hun havde faaet Kiærlighedsbrevet, som hun havde tilskrevet mig, tilbage. Saa snart hun havde forsikret sig det, underkiøbte hun nogle Personer, som skulde bevidne med Eed, at jeg i hans Excellences Fraværelse havde forsøgt paa, at tage hende med Vold. Denne Fabel blev indklædt og forestillet med saa megen Kunst og Sandsynlighed, at Præsidenten aldeles ikke tvivlede om Sagens Sandhed, og gav Befaling til, at kaste mig i Fængsel. I denne fortvivlede Forfatning fandt jeg intet andet Middel til Redning, end at tilstaae den mig paadigtede Forbrydelse, og bede Præsidenten om Naade, hvorved jeg haabede at stille hans Vrede, eller i det Mindste formilde min Straf; thi at indlade mig i Proces med en af de fornemste og mægtigste Familier, især i et Land, hvor

man ikke seer saa meget paa Sagen selv, som paa Parternes Stand, forekom mig meget taabeligt. Jeg lod derfor al Undskyldning, alt Forsvar fare, bad og græd, og bønfaldt ikke om Straffens Eftergivelse, men blot om en Formildelse deri.

Jeg blev altsaa, ved at bekiende mig skyldig i en Misgierning, som jeg aldrig havde drømt om, benaadet med Livet, og dømt til evigt Fængsel. Mit Adelsbrev blev mig frataget og revet i Stykker af Bødlen, og jeg selv blev hensiængt paa en Galei, som Slave. Det var et af de Skibe, som tilhøre Republiken, og laa seilklart for at afgaae til **Menzendores** eller **Vidunder-Landene**, hvilken Reise pleier altid at foretages paa en vis Tid af Aaret, nemlig i Maaneden **Radir**. Fra disse Lande henter man de Vare, som **Martinia** ikke selv frembringer, saa at **Mezendores** ere saa at sige Martinianernes **Indier**. Det **mezendoriske** Handels-Compagnie bestaaer af Kiøbmænd, saa vel adelige som borgerlige, hvilke ved Skibenes Hjemkomst dele Varene imellem sig, i Forhold til det Antal af Parter, eller Actier, de have deri. Skibene drives frem, dels ved Seil, dels ved Aarer, og ved hver Aare sidde to Slaver. Jeg blev, en af disse Ulykkelige. Man kan let forestille sig, hvorledes jeg var tilmode ved at skulle trælle og pidskes, som Galeislave, især da jeg ved ingen Forbrydelse havde fortjent denne Plads iblandt Misdædere.

Martinianerne fældede, i Forhold til deres forskiellige Stemning, forskiellige Domme over denne Tildragelse. Nogle troede vel, at jeg havde fortjent min Straf; men da de saae mig lide den, ynkedes de over mig. Andre holdt for, at man

burde have taget mine forrige Fortjenester i Betragtning, og i den Henseende i det Mindste formildet Straffen. De retskafneste og bedste blandt Aberne mumlede indbyrdes om, at jeg var falskelig anklaget; men Ingen vovede at antage sig min Sag, af Frygt for mine mægtige Modstandere. Jeg besluttede altsaa, at bære min tunge Skæbne med Taalmodighed. Den største Trøst i min Elendighed var den tilstundende Reise, paa hvilken jeg haabede at finde ny Næring for min umætttelige Nysgierrighed, uagtet jeg ikke fæstede Tro til Alt, hvad Søfolkene fortalte om de forunderlige Ting jeg vilde faae at see, og kunde ikke faae i mit Hoved, at der gaves saa mangfoldige og store Vidundere i Naturen, som Samme maatte være efter deres Beskrivelse. Vi havde adskillige Tolke om Bord med, som det mezendoriske Handels-Compagnie betjener sig af paa disse Farter, til at underhandle ved Indkøbet og Udsalget.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Ellevte Capitel.

Seiladsen til Vidunder-Landene.

Inden jeg skrider til denne Søreises Beskrivelse, maa jeg i Forveien paaminde alle strenge og ubarmhjertige Kunstdommere om, ikke at slaae alt for mange Rynker paa Panden eller Næsen, ved Fortællingen om Ting, som synes at stride mod Naturen og overgaae alle det mest troende Menneskes Troeskræfter.

Jeg fylder ei min Bog med tomme Navne,
Med Flittervid og Skryd og prægtigt Fias;
Jeg vil, at den skal, meer end more, gavne,
Og Sandhed er dens Prag, og Simpelhed dens Stads.

Jeg fortæller utrolige, men sandfærdige Ting, som jeg har seet med mine egne Øine. Raae og ukyndige Hjemfødninger, som aldrig have sat Foden udenfor deres Fødested, holde alt det for Fabel, som de ikke have hørt eller seet Mage til fra Barnsbeen; men lærde Folk, især de, som have nogen Kundskab i Naturhistorien, og have lært af Erfaring, hvor frugtbar Naturen er paa Forandringer, fælde billigere Domme over de usædvanlige Ting, man fortæller dem.

Hvo ſtudſer ved en Hals, ſaa tyk ſom tre,
Blandt Alpernes beſneede Høie?
Hvo undres ved i Neroe
Et ſtørre Bryſt end Pattebarn at ſee?
Hvem ſætter i Forundring blaaligt Øie,
Lysgule Haar og hornet Pandes Duft
Hos Rhinens Søn, den krigerſke Cheruſk?
Hvad andetſteds man aldrig finder,
Er her og der almindeligt;
Paa Stedet ſtudſer Ingen over Sligt.
Saa nævestor Pygmæ til ſpæde Hofte binder
Det fingerlange Sværd,
Og mod en talrig, vinget Hær
Paa Marken iler ud i Ledingsfærd;
Snart grumme Trane ham i Kampen overvinder,
Og snapper lille Helten i ſin Klo,
Og ſeirende med ham igiennem Luften iler.
Enhver, hos os, ſom saa det Syn, vist lo;
Der Ingen, hvor man ſeer det dagligt, ſmiler,
End ſige leer; ſkøndt Hver i ſlig en Hær,
Endog den længſte af de tvende høie,
Som staae paa begge Fløie,
Kun een Fod lang fra Taa til Toppen er.

Man har i fordum Tid fundet Mennesker i **Scythien**, de saa kaldte **Arimaſper**, der havde kun eet Øie, som sad midt i Panden. Andre under samme Himmelegn havde Fodbladene vendte bag ud. I **Albanien** fødtes Mennesker, som i deres Barndom havde graae Haar. De gamle **Sauromater** spiste kun hver tredie Dag, og fastede de to andre. I **Africa** gaves visse Familier, som kunde forhexe Folk med deres Snak. Det er en bekiendt Sag, at der vare visse Personer i **Illyrien**, med to Øienstene i hvert Øie, som dræbte Folk

med deres blotte Syn, ved at stirre længe paa dem naar de vare vrede. Paa Bjergene i Hindostan har man truffet hele Folkefærd med Hundehoveder, som gøede, og Andre, som havde Øinene paa Ryggen. Ligeledes har man i de allerydersteEgne af Indien fundet Indbyggere, hvis Kroppe vare laadne, havde Fiæder ligesom Fugle, og levede uden Mad, blot ved at lugte til Blomsterne. Hvo skulde kunne troe dette og andet mere, hvis ikke Plinius, en af de alvorligste Scribenter, havde helligen forsikret, at han hverken havde hørt eller læst det Mindste herom, men seet det altsammen selv med sine egne Øine? ja, hvo skulde have troet, at Jorden var huul, at der inden i den var baade Sol og Maane, dersom ikke min egen Erfaring havde opdaget denne Hemmelighed? hvo skulde have tænkt det muligt, at der fandtes en Klode, som var beboet af gaaende, fornuftige Træer, hvis ikke samme Erfaring havde sat det udenfor al Tvivl? imidlertid vil jeg dog ikke yppe Klammeri med Nogen for sin Vantro i denne Henseende; thi jeg maa tilstaae, at jeg selv, før jeg gjorde denne Reise, havde et Slags Mistanke om, at det var blotte Eventyre og Ammestue-Historier, hvad Skipperne fortalte.

I Begyndelsen af Maaneden Radir gik vi om Bord, lettede Anker, og

> Vinden i spilede Seil omfavned' de bugnende Master,
> Og, som Pilen i Luften, med lynende Fart, uden Hinder,
> Giennemhvinede Kielen de svindende, fraadende Bølger.

Vinden blev ved at være god i nogle Dage, i hvilken Tid vi arme Roeknegte havde godt, da man ingen Aarer behøvede; men paa den fjerde Dag blev det stille.

Seilene faldt: i en Snup var' Alle paa Bænkene rede,
Og med plaskende Slag sloge Aarerne Himlen i Vandet.

Da Skibscapitainen saa, at dette Arbeide faldt mig meget besværligt, lod han mig hvile imellemstunder, og befriede mig tilsidst aldeles for denne Trældom. Jeg veed ikke, af hvad Aarsag han var saa artig imod mig, enten det komderaf, at han troede mig ufkyldig, eller fordi han fandt Opfinderen af de majestætiske **Parykker** en bedre Skæbne værd. Han havde selv taget tre **Parykker** med sig, som han lod mig krølle og holde vedlige, saa at jeg fra en Roeslave pludseligen blev ombannet til en Haarskærer. Hans Artighed gik saa vidt, at han altid, naar vi kom i en Havn, lod mig være en af dem, som gik i Land, hvorved jeg fik overflødig Leilighed til at stille min Nysgierrighed.

I lang Tid mødte os ikke det Ringeste, som var værdt at lægge Mærke til; men saa snart vi havde tabt Landet af Sigte,

Hævede nye Gestalter sig op af det bævrende Havsvælg.

Det var **Havfruer**, som, naar Veiret blev stille, og Bølgerne lagde sig, svømmede hen til Skibet for at bede om Almisse:

Menneske-Næser og Munde, med Øren og Øine, de havde,
Pander og Hager, og Alt, hvad Menneske-Hoveder anstaaer;
Hver, fra Isen til Beltet den skiønneste Jomfru, var neden
Skældækt, finnet og fort, som Halen af kæleste Hvalfisk.

Deres Sprog havde saa megen Lighed med det **martinianske**, at endog nogle af Matroserne kunde snakke med dem uden Tolk. En af dem bad mig om et Stykke Kiød; da jeg gav hende det, saa hun opmærksomt paa mig, og raabte:

Snart Du vorder en Helt, og mægtige Landes Beherſker!

Jeg lo af denne Spaadom, ſom af et tomt Smigreri, endſkøndt Matroſerne bandte paa, at Havfruernes Forudſigen ſjeldent flog feil. Efter otte Dages Seilads ſaae vi endeligen et Land, ſom Skibsfolkene kaldte **Picardinia**. I det vi lagde ind i Havnen, kom en Skade flyvende, ſom de ſagde var General-Told-Inſpecteuren, en meget betydelig Mand. Jeg havde Møie med at bare mig for Latter, da jeg hørte at en Skade beklædte ſaa anſeligt et Embede, og ſaa en Skatmeſter

Op i den tyndere Luft ſig ſvinge med ſuſende Vinger,
Til han tabtes, ſom Prik, blandt Himmelens blaalige Skyſtank.

Af Inſpecteurens Dannelſe ſluttede jeg, at Viſiteurerne og de ringere Toldbetjente maatte være Fluer.

Efter at han tre Gange havde fløiet om vort Skib, fløi han i Land, og kom tilbage med tre Skader. De ſatte ſig alle paa Forſtavnen. Jeg havde nær briſtet af Latter, da jeg ſaa en af vore Tolke nærme ſig med mange Complimenter til diſſe Skader, og hørte ham holde en lang Tale med dem. De vare komne for at efterſee Ladningen, og underſøge, om vi ikke havde forſtukket en eller anden forbuden Vare, iſær Planten **Slak**, hvis Indførſel er paa det Strengeſte forbuden. De pleie derfor med yderſte Omhyggelighed at efterſpore Samme, og krybe rundt omkring i alle Kroge af Skibet, rode i alle Pakker og grave i alle Lommer, for at opſnuſe den. Sagen er, at Indbyggerne elſke ſærdeles denne Plante, og tiltuſke ſig den for andre, meget ypperlige og nødvendige Vare, hvorved Landets egne

Planter, der kunde tjene til samme Brug, tabe deres Priis; saa at Picardanerne deri fuldkomment ligne Europæerne, der ere saa begierlige efter Alt, hvad der frembringes i fremmede Lande, og maa hentes meget langt borte.

Da General-Told-Inspecteuren temmeligen længe havde talt med vore Tolke, gik han ned i Rummet med de andre Skader. Da han kom op igjen, saa han meget forbittret ud, og lod os vide, at al Handel imellem os og hans Nation herefter skulde ophøre, eftersom vi havde overtraadt den engang sluttede Tractat, ved at bringe forbudne Vare med os. Men Skibscapitainen, der vidste af Erfaring, hvorledes man strax kan stille Told-Inspecteurers Vrede, forærede ham nogle Pund Slak af bedste Sort, hvorpaa han blev god igien, lod som ingen Ting var, og tillod os at losse. Da vi havde udlosset, kom strax en stor Mængde Skader tilflyvende, som alle vare Kiøbmænd. Imidlertid gik Capitainen i Land med mig og to andre Abekatte, nemlig vor Supercargo og en Tolk.

Vi vare budne til Bords hos Hr. General-Told-Inspecteuren. Der var imidlertid intet Bord, thi Picardanerne kunne ikke bruge Stole; man dækkede derfor midt paa Gulvet. Man frembar mangfoldige prægtige og kostbare Retter, men paa overmaade smaabitte Fade, og da Kokkenet var i det øverste Stokverk, kom fire Skader nedflyvende med hver Ret igiennem en Aabning i Loftet. Da vi havde spiist, viste Hr. General-Told-Inspecteuren os sit Bibliothek. Det bestod af en temmeligen stor Mængde Bøger, men i saa smaa Formater, at de største Folianter neppe vare saa store som

Muse-Almanakker. Jeg kunde ikke bare mig for at smile, ved at see Bibliothekaren flyve op til de øverste Hylder, for at tage Smaabøger i Octav og Duodets ned. De picardanske Huse ere ellers ikke vore meget ulige i Bygning og Udsmykning, undtagen, at Sengene hænge tæt under Taget, ligesom Fugle-Reder. Man vil undre sig over, hvorledes det er muligt, at Skader, der dog høre til de mindre Fuglestags, kunne opføre saa store Bygninger; men at det virkeligen lod sig giøre, blev jeg overbeviist om, ved at see dem arbeide paa et Huus, som netop den Gang stod i Bygning. Der vare tusinde Arbeidsfolk i Bevægelse derved. Mængden, og den Lethed, hvormed de flyve, erstatter paa en Maade Mangelen paa Kræfter, saa at de i næsten lige saa kort Tid, som vi, faae en Bygning færdig.

Vi havde ikke den Fornøielse, at see Fru General-Told Inspecteurinden, siden hun just laa i Barselseng; thi Barselkonerne her pleie ikke at lade sig see, før Børnene have faaet Fieder paa Kroppen; men hun vilde nu snart vove sig ud, siden Ungerne begyndte allerede kiønt at dunes.

Vi opholdt os ikke længe i dette Land, hvorfor jeg ikke kan indlade mig i nogen nøiagtigere Beskrivelse over dets Forfatning, og Indbyggernes Character og Sæder. Alles Sind var i Giæring og Uro paa samme Tid, formedelst en Krig, som nyligen var udbrudt imellem Picardanerne og deres Naboer Kramsfuglene, især da der Dagen efter vor Ankomst indløb Tidende om, at Skaderne i en stor Lufttrefning vare slagne, hvorfor og den commanderende General, efter holdet Krigsraad, blev dømt til at miste sine Vinger,

hvilket her holdes for en skrækkelig Straf, næsten lige saa stor, som den at miste Livet. Saa snart vi havde affat vore Vare, gik vi til Seils igien. Ikke langt fra Strandbredden saae vi Søen bedækket med Fiedre, hvoraf vi sluttede, at Slaget imellem Skaderne og Kramsfuglene havde været holdt der.

Efter tre Dages lykkelig Seilads naaede vi **Musiklandet**. Saafnart vi havde ankret, gik vi i Land. En af vore Folke spadserede foran med et musicalsk Instrument, som man i Europa kalder **Bas**, hvilket forekom mig meget latterligt, da jeg ikke kunde begribe, til hvad Ende han slæbte denne Byrde med sig. Da vi fandt alting tomt og øde, og ikke saae Spor til nogen levende Skabning, befalede Capitainen, ved Stød i Trompeten at underrette Indbyggerne om vor Ankomst, ved hvilken Lyd der strax kom løbende henved tredive musicalske Instrumenter, eller **Basser**, paa eet Been. Da der paa min hele Reise aldrig havde mødt mig noget saa forunderligt, forekom det mig i Begyndelsen som lutter Hexeri; men jeg mærkede snart, at disse **Violbasser** vare Indbyggerne i Landet. Ovenfil havde de paa en temmeligen lang Hals et lillebitte Hoved; Kroppen selv var smal, og omgiven med en glat Bark, der ikke sluttede tæt til Livet, saa at der imellem begge var et temmeligen vidt, tomt Rum. Over Navlen havde de af Naturen en Stol, paa hvilken de sire Strænge vare spnædte. Den hele Machine hvilede paa et eneste Been, saa at de mere sprang end løb, og hoppede med en forunderlig Hastighed over Marken. Kort sagt: man kunde have taget dem for virkelige musicalske Instrumenter, hvad Dannelsen angik, hvis de ikke havde havt tvende Hæn-

der og Arme. I den ene Haand holdt de Buen, den anden brugte de til Grebene. Da vor Tolk vilde tale med dem, tog han Basſen, ſom han havde med ſig, i ſin venſtre Haand, Buen i den høire, ſatte ſig i Stilling, og begyndte at ſpille. De ſvarede ham ſtrax med Strøg paa deres Strænge, og, ved ſaaledes at afverle med hinanden, blev det til en ordentlig muſicalſk Samtale. I Begyndelſen ſpillede de blot Adagio med megen Velklang; men ſtrax derpaa gik de over til ſkurrende Toner, ſom gjorde ondt i Ørene, og tilſidſt endtes Muſiken med en ſærdeles munter og behagelig Preſto. Saa ſnart vore Folk hørte det, hoppede og ſprang de af Glæde, ſigende, at Accorden om Varene nu var ſluttet. Jeg kom ſiden efter, at den Adagio, de førſt ſpillede, betydede en Indledning til Samtalen, og beſtod blot i Complimenter paa begge Sider; ſiden, mens Diſſonantſerne varede, trættedes man om Priſen, og endeligen tilkiendegav den ſødtklingende Preſto, at man var kommen overens om Kiøbet; thi ſtrax derefter blev Skibet udloſet. Iblandt de Vare, ſom indføres her, er Colophonium den allerbetydeligſte, hvormed Indbyggerne i Landet ſmøre deres Buer eller Taleredſkaber. Man ſtraffer ſtore Forbrydere med at lade Buen tages fra dem; og at miſte den for beſtandigt anſees ſom Livsſtraf. Da man ſagde mig, at der paa et Thing i Nærheden blev ført en Sag, løb jeg derhen, for engang at være Vidne til en muſicalſk Rettergang. Sagførerne ſpillede paa deres Mavеſtrænge, i Stedet for at tale, og ſaa længe Sagen blev forhandlet, hørte man Intet uden Diſſonantſer, ſaa at al deres Veltalenhed beſtod i Strøg med Buen og Fagter med Hæn-

derne. Saa snart Trætten var forbi, reiste Dommeren sig, tog sin Bue og spillede en **Adagio**. Jeg mærkede, at dette var det Samme, som at afsige Dommen; thi der sprang strax nogle Retsbetjente frem, og toge Buen fra Synderen, som havde tabt sin Sag.

Børnene her see ud, som de Instrumenter vi kalde **Violiner**. De faae ingen Bue, før de ere tre Aar gamle. Naar de gaae ind i deres fjerde Aar, sættes de i Skolen, for at undervises i Grebene paa Strængene og Strøgene med Buen, hvilket er her det Samme, som hos os at lære at læse. De komme ikke fra Skolemesteren, før de have lært at gribe reent, stryge med Buen, at det ikke skurrer, og selv opfinde en Melodie. Vi havde vor store Plage med disse Børn, som forfulgte os med deres Musik. Vor Tolk, som forstad Instrumentsproget, sagde os, at disse Basunger tiggede om Colophonium. Saa længe de bad, hørte man en **Grave** eller **Adagio**; men naar de fik noget, spillede de **Presto**, hvormed Taksigelse udtrykkes. Fik de intet, ophørte deres hele Musik aldeles.

Da vi efter Ønske havde bragt vore Ting i Rigtighed, forlode vi, i Enden af Maaneden **Cusan**, Musiklandet, og efter nogle Dages Seilads fik vi Kysterne af et nyt Land i Sigte, som vi, formedelst den fæle Lugt, der kom os i Næserne, sluttede, at maatte være **Pyglossia**. Indbyggerne i dette Land ere Mennesker ikke meget ulige; hele Forskiellen bestaaer deri, at de ingen Mund have, og derfor tale med det Ansigt, som vender i Syd, naar Næsen vender i Nord. Den første, som kom om Bord til os, var en meget rig Kiøb-

mand. Han hilsede os, efter Folkets Sædvane, med den anden Ende, og begyndte strax at accordere med os om Varenes Priis. Jeg holdt mig i en temmelig Fraſtand, saa længe dette varede, da hverken Lyden eller Lugten af hans Tale ſynderligen behagede mig. Men til min ſtore Ulykke var vor Barbeer paa ſamme Tid ſyg, saa at jeg nødtes til at lade en **Pyglosſianer** komme, ſor at tage mit Skæg af. Thi da Barbererne her ere vel saa snakſomme, ſom de europæiſke, opfyldte han, mens han ragede mig, hele Kahytten med saa ubehagelig en Lugt, at vi, saa ſnart han var gaaen, maatte ryge med al den Røgelſe vi havde.

Jeg var nu bleven saa vant til forunderlige og overnaturlige Ting, at Intet længere forekom mig urimeligt. Da det imidlertid, formedelſt denne Naturfeil, faldt os beſværligt og kedſommeligt, at omgaaes med diſſe Folk, ilede vi, det Bedſte vi kunde, med vor Afreiſe, og lettede Anker, endog noget før den beſtemte Tid, fornemlig fordi en rig **Pyglosſianer** havde budet os til Bords hos ſig. Ved Indbydelſen trak vi alle paa Skuldrene, og Ingen vilde ſige ja, uden paa det Vilkaar, at der ved Bordet, saa længe Maaltidet varede, ſkulde herſke en fuldkommen Taushed. Da vi ſeilede ud af Havnen, ſtode endeel **Pyglosſianere** paa Strandbredden, og baglæns ønſkede os en lykkelig Reiſe; men da Vinden bar ſra Landet, bade vi dem med Miner og Lader, at ſpare deres Lykonſkninger; thi Høflighed kan ogſaa gaae for vidt. De Vare, ſom **Martinianerne** føre hertil, ere Roſenvand, Balſom, og adſkillige andre vellugtende Specerier.

Jeg har allerede bemærket, at dette Folk i Legemsdan-

nelse lignede Mennesker, undtagen for saa vidt, at de snakkede med den Del af Kroppen, som vi sidde paa. Imidlertid mangler det ikke heller vor Jord paa Folk, der, saa vel i Mundart, som Skabning, stemme fuldkomment overens med **Pyglossianerne.** Hvad om **Jens Sørensen**, tænkte jeg ved mig selv, **Ole Pedersen, Anders Lorentsen**, og andre slige vakre Mænd, som med cyniſk Aabenhjertighed give hver Ting sit egenlige Navn, og uden Undseelse, endog i Fruentimmer-Selskab, alle Øieblikke røbe deres Galte-Sjele, hvad om disse Svinere kom til dette Land, hvor vilde de blive modtagne med aabne Arme! for Sprogets Ligheds Skyld vilde man strax give dem Borgerret, og anſee dem som Indfødte. Thi hvad giør det til Sagen, hvor Munden sidder, naar det, som kommer ud af den,

Er lydende Stank og stinkende Lyd,
Som røber en Mødding i Sjel eller Mave!

Vi styrede Coursen herfra til **Islandet**, som var saa fælt og gyseligt at see til, at jeg troede det maatte være det ulykſaligſte af alle Lande. Det bestod af øde Klipper, som laae bedækkede med evig Sne. Indbyggerne, som alle ere af Jis, boe hist og her i Kløfterne paa Fieldtoppene, hvor Solen aldrig sees, og en uhyre Frost herſker i Mørket. Den eneſte Lysning, de have, giver den glindsende Rimfrost. De underliggende Dale ere fortørrede og forbrændte af hede Ildbampe. De vove sig derfor aldrig ned i Dalene, uden i tykt og fugtigt Veir, naar Luften er taaget, og saa snart de see den mindſte Solstraale, vende de pludseligen tilbage til Fieldtindene, eller styrte sig hovedkulds i Hulerne. Det hænder sig

ikke sjeldent, at de, naar de gaae ned af Bjergene, smelte paa Veien, eller komme til en anden Ulykke. Misdædere føres derfor i taaget Veir ned paa en Slette, hvor de bindes til en Pæl, for at smeltes af Solen. Landet har alle Slags Mineralier, undtagen Guld. De føres raae ud af Landet ved fremmede Kiøbmænd, da Indbyggerne ikke forbrage Varme, og derfor ikke kunne forarbeide Metallerne. Man holder for, at denne Handel paa **Jislandet** indbringer ene næsten lige saa meget, som al den anden Handel paa **Mezendores**.

Alle disse Lande, som jeg her har givet en Udsigt over, staae under den store Kaiser i det egenlige **Mezendore**. De Søfarende kalde dem derfor i Almindelighed de mezendoriske Øer, endskiønt hver af dem har sit særegne Navn, som man har seet i denne min Reisebeskrivelse. Dette store og forunderlige Rige er Maalet og Enden af denne Reise. Efter otte Dages Seilads kom vi til den kaiserlige Residentsstad, hvor vi fandt alt det i Virkelighed, som Poeterne have digtet om Dyrenes, Træernes og Planternes Selskaber; thi **Mezendore** er saa at sige alle fornuftige Dyrs og Vexters fælles Fædreneland. Ethvert Dyr, ethvert Træ kan faae Borgerskab der, naar de underkaste sig Regeringen og Lovene. Man skulde troe at der, formedelst Blandingen af saa mangfoldige forskielligt dannede og uensartede Skabninger, maatte herske megen Forvirring og Uorlighed; men det er saa langt derfra, at tvertimod denne Forskiellighed frembringer de lykkeligste Virkninger, hvilket maa tilskrives deres vise Love og Indretninger, der bestemme enhver af Underfaatterne den Bestilling og Forretning, han efter sin Natur og særegne

Sjelekræfter er bedst oplagt til. Saaledes, for Exempel vælger man i Betragtning af den medfødte Høimodighed, som er Løverne egen, altid en **Løve** til Regent. **Elephanterne**, formedelst deres skarpe Dømmekraft, sidde i Statsraadet. Af **Chamæleoner** gior man Hofmænd, fordi de ere ubestandige, og vide at vende Kaaben efter Veiret. Land-Krigsstanden bestaaer af **Bjørne**, **Tigre** og andre stridbare Dyr; paa Flaaden derimod har man **Stude** og **Tyre**, fordi Sømænd gierne ere jevne og brave Folk, men haarde, uboielige, og i Almindelighed ikke synderligen forfinede Personer, hvis Levemaade kommer overeens med deres Element. Man har derfor et Seminarium, som bestaaer af **Kalve**, eller Søcadetter, hvori man danner Orlogskrigere, og hvoraf man tager alle Søofficierer. **Træerne**, formedelst deres medfødte Sindighed, blive gierne Dommere. Høiesterets-Advocaterne ere **Gæs**; Procuratorerne ved Underretterne **Skader**; **Ræverne** blive ordenlige og overordenlige Statsaffendte, Consuler, Agenter og Legations-Secretairer. **Ravnene** beskikkes i Almindelighed til Skifteforvaltere og Dødsbo-Commissairer. **Gedebukkene** ere Philosopher, og især Grammatikere, deels for Hornenes Skyld, hvormed de ved mindste Leilighed pleie at stange deres Modstandere, deels i Betragtning af det ærværdige Skæg, som udmærker dem saa kiendeligen blandt alle Skabninger. Borgemesterne og Raadmændene i de smaa Kiøbsteder ere **Heste**. Godseierne og Bønderne ere **Slanger**, **Muldvarpe**, **Rotter** og **Mus**. Til Stafetter og Løbere bruger man **Fugle**. **Æslerne**, formedelst deres skrydende Stemme, blive Degne. **Nattergalene** ere Sangere og

Fløitespillere; Hanerne Vægtere, og Hundene Portnere. Rentemestere, Casserere og Told-Inspecteurer ere gierne Ulve, og Høge ere deres Fuldmægtige.

Ved disse ypperlige Indretninger blive de offentlige Embeder vel besatte, og alting forrettes med Lyst og i behørig Orden. Jeg troer derfor, at denne Regering er et Mynster, som alle Lovgivere, naar de indrette Stater, bør rette sig efter; thi at der paa andre Steder gives saa mange usle og uduelige Embedsmænd, kommer sikkert ikke saa meget af Undersaatternes Dumhed, som deraf, at man ikke vælger med Skiønsomhed blandt de forskiellige Anlæg. Ved at giøre dette med Omhyggelighed og Klogskab, og ikke saa meget see paa enhver Fortjeneste i Almindelighed, som paa udmærket Bekvemhed til det eller det Embede i Særdeleshed, vilde alle offentlige Betjeninger ypperligen forestaaes, og Staten uophørligen blomstre. Hvor nyttig denne Indretning er, beviser dette Riges Exempel. De mezendoriske Aarbøger melde, at for tre hundrede Aar siden, under Kaiser Lilako, denne Lov blev affskaffet, og de offentlige Embeder givne bort i Fleng til alle, som havde enten gjort noget Stort, eller udmærket sig ved en eller anden Dyd. Men denne Uddeling i Fleng af Embeder foraarsagede saa megen Urolighed og Uorden, at det syntes i kort Tid at være ude med hele Staten. En Ulv, for Exempel, som ypperligen havde forestaaet et Casserer-Embede, forlangte paa Grund af denne Fortjeneste en høiere Værdighed, og blev Raadsherre. Et Træ derimod, som var bekiendt for sin udmærkede Dømmekraft, blev igien Casserer. Ved denne bagvendte Befordring bleve tvende duelige Mænd

gjorte aldeles unyttige for Landet. End videre: en Gedebuk, eller Philosoph, som ved Academiet havde indlagt sig største Berømmelse for sin Haardnakkenhed i at forsvare sine Sætninger, blev opblæst af denne Ære, og søgte en mere glimrende Post, nemlig den første Hofbetjening, som blev ledig, og fik den. Derimod fik et Chamæleon, paa Grund af sin Levemaade og smidige Character, en Professor-Plads ved Academiet, som han søgte for Indkomsternes Skyld. Saaledes blev den ene af en ypperlig Hofmand en elendig Philosoph, og den anden af en ypperlig Philosoph en elendig Hofmand. Thi den Urokkelighed i at forsvare sine Meninger, der havde prydet Philosophen, misprydede Hofmanden, da Letsindighed og Ustadighed ere Hoveddyderne ved Hoffer, og en sand Hofmand ikke bør see faa meget paa hvad der er ret, som paa hvad der er trygt, og bestandigen vende Kappen efter Hoffets Veir. Men hvad der er en Feil ved Hoffet, er netop en Dyd ved Academiet, hvor Ivrigheden, i at paastaae sin Mening til det Yderste, er det største Bevis paa Lærdom og Dueligheb. Med faa Ord: alle Undersaatterne, endog de, som udmærkede sig med de sjeldneste Talenter, bleve ved denne Lovens Forandring gjorte fuldkommen ubrugelige, og Staten begyndte at vakle. Da alting truedes med Undergang, fremstod endeligen en særdeles klog Elephant, ved Navn **Bakkari**, som sad i Statsraadet, og foredrog Kaiseren med megen Varme Landets Elendighed. Keiseren blev overbeviist, besluttede strax at raade Bod derpaa, og gik til Verks paa følgende Maade. Alle Embedsmænd bleve ikke paa een Gang affatte; thi derved var Lægemidlet blevet værre end Syg-

dommen selv; men efterhaanden, som Bestillingerne bleve ledige, flyttede man En fra den Post, han ikke duede til, til en, som han kunde forestaae. For denne sit Fædreneland beviste Tjeneste, hvis ypperlige Virkning snart viste sig, blev **Bakkari** opreist en Ærestøtte, som endnu sees paa det store Torv i **Mezendore**. Fra den Tid af har man bestandigen holdet helligen over de gamle Love.

Vor Tolk forsikrede, at denne Historie var ham fortalt af en Gase, som var hans meget fortrolige Ven, og blev holdt for en af de kyndigste Procuratorer i hele Byen.

Man finder i dette Land mangfoldige usædvanlige og høist forunderlige Ting, som nødvendigen maae drage alle Fremmædes og Reisendes Øine til sig. Det blotte Syn af saa mange forskiellige Arter af Dyr, saasom **Bjørne, Ulve, Gæs, Skader** o. s. v., som spadsere omkring paa Gaderne og snakke med hinanden, opvækker baade Forundring og Fornøielse hos Enhver, som ikke har seet Sligt før. Den Første, der kom om Bord til os, var en mager **Ulv** eller Told-Inspecteur, der blev fulgt af fire **Høge** eller Betjente, som man i Europa kalder **Visiteurer**. Disse toge af Varene hvad dem bedst syntes om, og gave derved tilkiende, at de forstode deres Haandtering tilgavns, og vidste alle Knebene deri paa deres Fingre. Capitainen var saa artig, som han altid pleiede, at tage mig i Land med sig. Saa snart vi havde sat Fod paa Broen, kom en **Hane** os imøde, som, da han havde spurgt os, hvorfra vi vare, og om Aarsagen til vor Reise, meldte oshos Told-Inspecteuren. Han modtog os med megen Artighed, og bad os spise til Middag hos sig.

Fruen i Huset, som jeg havde hørt skulde være en af de største Skiønheder blandt Ulvinderne, var ikke tilstede ved Bordet. Aarsagen hertil var, som vi siden fik at vide, hendes Mands Skinsyge, som ikke fandt det raadeligt, at lade saa smuk en Kone sees af Fremmede, og oven i Kiøbet Søfolk, der, hungrige og forsmægtende efter den langvarige Fasten, gierne pleie, naar de komme i Land, at giøre Jagt paa alle Koner og Piger. Der vare dog adskillige andre Damer ved Bordet, iblandt andre en vis Commandeurs Kone, som var en hvid Bo med sorte Pletter. Næst ved hende sad en sort Kat, som var Hof-Jægermesterens Hustru, der nyligen var kommen ind fra Landet. Ved Siden af mig sad en spraglet So, en vis Renovations-Inspecteurs Kone; thi det Slags Bestillingsmænd tages gierne af Svineslægten. Hun var rigtigt nok lidt smudsig, og havde ikke toet sine Hænder, som ofte er Tilfældet hos det Slags Folk; men for Resten forekom hun mig meget artig, thi hun tog ofte Mad af Fadet og lagde paa min Tallerken. Alle forundrede sig over denne usædvanlige Høflighed, især da Svinene ikke just besidde den fineste Levemaade. Men jeg havde hellere seet, at hun havde været lidt mindre artig; thi det var mig ikke synderligen behageligt, at rækkes Mad af en Soes Hænder. Man maa lægge Mærke til, at Indbyggerne i Kaiserdommet Mezendore, skiøndt de i Legemsdannelse ganske ligne Dyrene, dog have Hænder og Fingre paa Forbenene. Da de have enten Haar, Uld eller Fiedre paa Kroppen, behøve de ingen Klæder. Imidlertid udmærke dog de Rige sig fra de Fattige ved visse Pryd-elser, som, for Exempel, Halskieder af Guld eller

Perler, og Baand, som de i Alnetal vinde omkring deres Horn. Commandeurens Frue havde saa mange Baand og Sløifer paa Hovedet, at man knap kunde skimte hendes Horn. Hun gjorde Undskyldning for sin Mands Fraværelse, og fortalte, at han maatte blive hjemme, formedelst en Trætte han nyligen var bleven indviklet i, og holde Raad med to Skader, som den følgende Dag skulde føre hans Sag for Retten.

Efter Maaltidet havde den spragledе So, Renovations-Inspecteurens Kone, en Samtale under fire Øine med vor Tolk, hvori hun aabenbarede ham, at hun var dødeligen forelsket i mig. Han trøstede hende det bedste han kunde, lovede hende sin Understyttelse og vendte sig til mig, for at overtale mig; men da han mærkede, at al hans Veltalenhed var spildt, raadte han mig at tage Flugten, da han vidste, at denne Dame vilde sætte baade Himmel og Jord i Bevægelse, for at opnaae sit Ønske. Fra den Tid af blev jeg bestandigen om Bord, især da jeg kom efter, at en gammel Galan hos denne Frue, en vis Studiosus Philosophiæ, af Skinsyge stod mig efter Livet. Men Skibet selv var mig ikke Værn nok mod denne Dames Anfald, som snart ved Mellembud, snart ved Kiærlighedsbreve, og snart ved Elskovs-Elegier, stræbte at smelte den Is, som omgav mit Hjerte. Havde jeg ikke ved det Skibbrud, jeg siden led, mistet disse Papirer, skulde jeg have fremviist Prøver af Svinenes Poesie. Men jeg har glemt det altsammen, saa nær som disse Linier, hvori hun roser sin Skabning saaledes:

„Du, efter hvem min Sjel i hede Længsler tørster,
„Find ei min Skabning styg, for den er klædt i Børster!
„Hvordan seer Træet ud, som ingen Blade har?
„Hvor styg er ei en Hest, som man sin Mank' afskar?
„Svid alle Haarene af Inspecteurens Frue,
„Og se, om meer' med Horn hun da sin Mand vil true!
„Hvad Værd var Pudler i, hvis deres Krop var glat?
„Om ei det Laadne var, hvo holdt vel af en Kat?
„O se Dig om, min Griis! blandt alle skabte Sager,
„Mon det ei laaddent er, som overalt behager?
„Har Lammet ei sin Uld? og har ei Fuglen Fier?
„Og mon ei Mandens Skæg hans største Skienhed er?"

Varenes Omtuskning gik med saadan Hurtighed for sig, at vi inden faa Dage havde kunnet gaae til Seils igien; men en Trætte, som opkom just da vi vare seilfærdige, imellem vore Skibsfolk og nogle mezendoriske Borgere, sinkede vor Afreise. Anledningen til denne Trætte var følgende: en af vore Baadsmænd var, i det han spadserte giennem Byen, bleven skiældt ud af en **Gøg**, som iblandt andet kaldte ham **Peripom**, hvilket Ord i deres Sprog betyder en Gøgler; thi da Gøglere og Marionetspillere i dette Land sædvanligen ere **Aber**, havde Giøgen taget ham for en slig Person. Baadsmanden, som ikke forstod denne Spøg, pryglede den arme Kukuk dygtig af, og havde nær slaaet Halsen itu paa ham. Den Afprygledes bad Folk drages til Minde, kaldte de Omstaaende til Vidner, og lod dem den følgende Dag komme til Forhør. Da de vare afhørte, indgav han Sagen for Magistraten. Baadsmanden, som hverken forstod Sproget eller Lovkyndigheden i **Mezendore**, saa sig nødt til at antage en Skade, for at forsvare sin Sag. Efterat begge

Parters Procuratorer i en Time havde klamredes for Magistraten, blev Dommen fældet saaledes: at Søgen, som den, der havde begyndt Trætten, skulde lide Skade for Hjemgield, og betale Processens Omkostninger, hvoraf, som sædvanligt, den største Part gik i Procuratorernes Lomme. Magistratspersonerne, som dømte i denne Sag, vare Heste, hvoraf to kaldtes Borgemestere, og fire Raadmænd. Der sadde og ser Fol, som Auscultanter, der paa denne Maade, som unge Jurister, øvede sig i Rettergangs-Sager. I de andre Collegier hørte jeg, at der vare lige saadanne Seminarier, hvoraf man tog de mest øvede Lærlinger til at besætte de ledige Embeder med.

Da vi lykkeligen havde afgjort vore Forretninger, og faaet en meget kostbar Ladning ind, gave vi os paa Hjemreisen. Vi vare netop komne i aaben Sø, da vi pludseligen fik Vindstille, saa at Folkene, for at fordrive Tiden, maatte give sig til at fiske, dels med Garn, dels med Kroge. Det begyndte derpaa at luste lidt igien, og

Hurtigt til Flugten i Vandet udspændte vi Seilenes Vinger.

Efter at have feilet en Tidlang med god Vind, saae vi atter nogle Havfruer, som

— Dryppende vaade
Skode sig op, og dukked' imellem de skummende Bølger,

og af og til gave gyselige Skrig fra sig. Skibsfolkene bleve meget forskrækkede herover, da de vidste af Erfaring, at denne forgelige Musik pleiede at spaae Uveir og Skibbrud. De toge derfor strax de store Seil ind, og Hver blev anviist sin Post

og Forretning. Neppe var dette gjort, før hele Himlen blev overtrukken med sorte Skyer,

Den lyse Dag blev Nat, hver Skabning gos,
Og strax med frygteligste Hvinen bryder
En uhørt Hvirvelstorm fra alle Kanter løs.
Jordkuglens Axel knager, Havet syder;
Af Tordner, Skrald i Skrald, den hele Himmel lyder,
Som Bjerge Bølgerne optaarne sig;
Vildt, uden Mor, den halvtforknuste Skude
Omtumles hist og her — og med fortvivlte Skrig,
Blandt Havets Brusen, Himlens Bølger, tude
Matroserne paa Dækket: det er ude!

Styrmanden, som i fyrgetyve Aar havde pløiet Seen under Jorden, forsikrede, at han aldrig havde forsøgt et haardere Uveir. Alting paa Dækket flød i Vand, dels af de indvæltende Bølger, dels af den umaadelige Regn, som i gyselige Skybrud, med Torden og Lynild, styrtede ned paa os, saa at alle Elementerne syntes at have sammensvoret sig til vor Ødelæggelse. Mens vi saaledes omtumledes, knak paa een Gang vor Stormast, og faldt med skrækkeligt Brag agter over, saa at den tillige knuste Mesans-Masten. Strax derpaa faldt den forreste Mast, og nu var alt Haab om Redning ude. Vi saae alle den visse Død for os; den Ene raabte paa Kone og Børn, den Anden paa Slægt og Venner, og hele Skibet gienlød af fortvivlede Skrig. Styrmanden, endskjøndt han selv havde opgivet alt Haab, stræbte imidlertid at stille Mandskabet tilfreds, og bad dem holde op med deres Hylen og Tuden, som ikke hjalp dem det Mindste; men i det han talte, kom en Styrtning og kastede ham over Bord. Han sank ned og kom et Par Gange op

igien, længere og længere fra Skibet, indtil han endeligen opslugtes af de fnysende Bølger. Samme Skæbne havde tre Andre, nemlig vor Kiøbmand og to Matroser. Jeg var den eneste, som bar den almindelige Jammer med Taalmodighed, eftersom jeg var ked af Livet, og følte slæt ingen Lyst at komme tilbage til Martinia, hvor jeg havde mistet baade min Frihed og min Agtelse, altsaa var i deres Tal,

Som Alt har tabt, og Intet frygte meer';

Det gjorde mig kun ondt for Capitainen, som paa den hele Reise havde viist mig saa megen Godhed; jeg stræbte derfor med de fyndigste Ord at opmuntre hans nedslagne Sind, men al den Veltalenhed var spildt; thi han blev ved at sukke og hyle, som et Fruentimmer, indtil der kom en Bølge og kastede ham i Soen. Stormen tog bestandigt mere og mere overhaand, og Ingen bekymrede sig mere om Skibet. Uden Ror, uden Master, uden Aarer eller Toug, førtes Skroget hvorhen Bølgerne vilde. I hele tre Dage vare vi saaledes en Bold for de rasende Storme, udmattede af Hunger, og i bestandig Forventning af den sig nærmende Død. Af og til saae vi vel Himmelen klar; men Stormen rasede alligevel uafbrudt. Til Trøst for de overblevne Skibsfolk opdagede vi omsider noget borte et bjergfuldt Land, og da Vinden stod derpaa, var der Haab om, i kort Tid at naae det. Skøndt dette umuligt kunde gaae an uden Skibbrud, da Kysten bestod af steile Klipper, var det dog at formode, at Nogle, om ikke Alle, kunde redde sig paa Stykkerne af Skroget. Mens vi fornøiede os i dette Haab, stødte Skibet paa et blindt Skier saa stærkt, at det skiltes ad, og gik i hun-

brede Stykker. I denne Angst fik jeg fat paa en Planke, og, uden at bekymre mig om de Andre, tænkte jeg kun paa at redde mig selv, saa at jeg endnu i dette Øieblik ikke veed, hvorledes det gik dem. Det Sandsynligste er, at de alle ynkeligen ere omkomne; thi jeg hørte aldrig siden, at Nogen af dem var kommen til Land. Jeg blev meget hurtigt dreven frem af Bølgerne, hvilket var min Lykke; thi havde det varet lidt længere, maatte jeg uden Tvivl have opgivet Aanden af Hunger og Udmattelse. Da jeg var kommen indenfor en Odde, lagde Bølgerne sig, og jeg hørte kun det oprørte Hav sagtere og sagtere at bruse. Da jeg saa, at jeg var nær ved Strandbredden, gav jeg mig til at raabe meget høit, i Haab om, at Indbyggerne paa dette Skrig skulde komme mig til Hjelp. Paa det første Raab fik jeg intet Svar; men da jeg raabte anden Gang, hørte jeg en Lyd fra Strandbredden, og saa endel af Landets Indbyggere løbe ud af Skovene, og komme mig imøde i en Jolle, som var sammenflettet af Vidier og Egekviste, hvoraf jeg sluttede, at denne Nation maatte være meget vild og udyrket. Men jeg blev inderligen glad, da de som rodde kom mig nærmere; thi de havde fuldkommen menneskelig Skabning, og vare de eneste rigtige Mennesker, jeg paa min hele Reise havde truffet. De ligne meget de Folk paa vor Klode, som boe i det hede Jordstrøg; thi deres Skæg er kulsort, og deres Haar krøllede; de Enkelte, som have langt og lyst Haar, holdes for Vanskabninger. Landet, de beboe, er meget klippefuldt; de krumme Fjeldrygge og sammenstødende Bjergtoppe, som i mangfoldige Bugter giennemskære Luften, giøre, at Lyden

kommer igien med Echo paa Echo i de underliggende Dale. De nærmede sig endeligen til den Planke, jeg drev paa, toge mig i Jollen, og satte mig i Land, saa vaad som jeg var, hvor de gave mig Noget at spise og drikke. Skøndt det var ikke synderligen velsmagende, hvad jeg fik, vederkvægede det mig dog saa meget, da jeg havde sultet og tørstet i tre Dage, at jeg i Hast kom igien til mine forrige Kræfter.

Tolvte Capitel.

Forfatterens Ankomst til Quama.

Imidlertid stimlede en stor Mængde Mennesker omkring mig fra alle Kanter. De opfordrede mig med een Mund til at tale; men da jeg ikke forstod deres Sprog, vidste jeg ikke, hvad jeg skulde svare dem. De gientoge ofte de Ord: **Dank, Dank**, og da disse syntes mig at være tydske, svarede jeg dem først paa Tydsk, siden paa Dansk, og endeligen paa Latin; men de gave ved Nysten med Hovederne tilkiende, at disse Sprog vare dem ubekiendte. Jeg forsøgte tilsidst at forklare mig i de underjordiske Sprog, nemlig paa **Nazariisk** og **Martinianst**; men ogsaa det var forgieves. Jeg sluttede deraf, at dette Folk ikke maatte have mindste Omgang med Fremmede, enten ved Handel, eller andre Forbindelser, og at jeg altsaa her maatte nødes til, at blive Barn igien og gaae i Skole paa ny.

Efter at vi i lang Tid havde talt sammen, uden at forstaae hinanden, førte man mig til en lille Hytte, som var flettet af Vidier. I denne fandtes hverken Stole, Borde, eller Bænke; de sadde paa Jorden og spiste; i Stedet for Senge, strøede de Halm paa Gulvet, hvorpaa de laae i Fleng.

Cap 12.

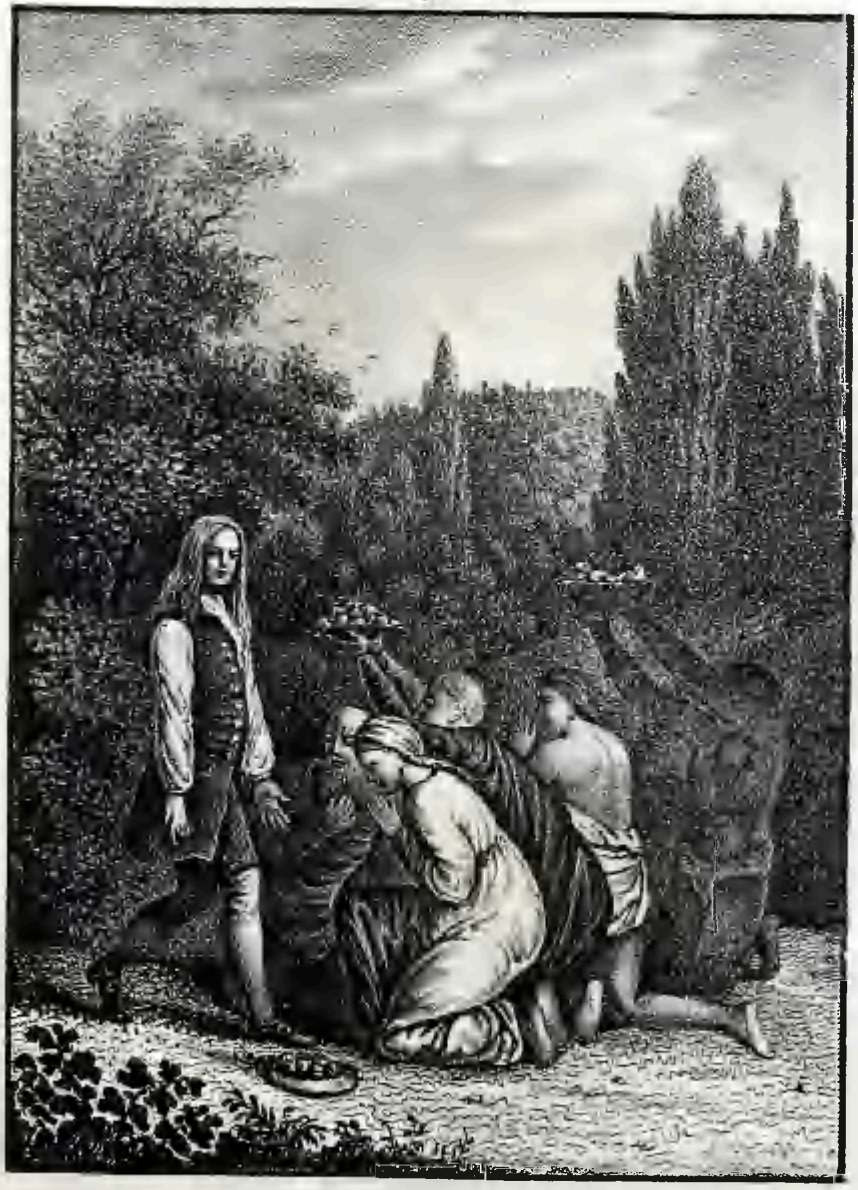

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

blandt hverandre om Natten. Dette forundrede mig saa meget mere, da Landet har Overflod af tykke Skove. Deres eneste Næringsmidler vare Melk, Ost, Bygbrød og Kiød, som de stegte paa Gløder, siden de slet ikke forstode at koge: kort sagt, de levede næsten, som de første Mennesker,

Der bare dræbte Dyrs aflagte Klæder,
Aad Vildt og Rødder, drak af næste Flod,
Og uden Love, Penge, Kunster, Sæder,
Paa Rang og Rigdom, Pragt og Overflod
Sig lige lidt forstod.

Jeg maatte derfor i lang Tid leve som en Hund, indtil jeg lærte at kiende saa meget af Sproget, at jeg kunde tale med dem, og komme dem lidt til Hjelp i deres Vankundighed. De allermindste Leve-Regler, jeg gav dem, bleve ansete som guddommelige Befalinger. Mit Rygte udbredte sig snart, og Alle stimlede til mig i Hobetal fra de omliggende Landsbyer, som til en Lærer, der var sendt dem ned fra Himmelen. Jeg hørte endog, at Nogle havde begyndt en ny Tidsregning fra min Ankomst. Alt dette kildrede mig saa meget mere, da man tilforn, paa Nazar, havde forhaanet mig for min Ubetænksomhed og flyvende Fattekraft, og i Martinia for min Dumhed. Saa sandt er det gamle Ordsprog, at imellem de Blinde regjerer den Enøiede; thi jeg var nu kommen til et Land, hvor jeg med ganske almindelig Lærdom, og med saa godt som ingen Ting, kunde svinge mig op til de høieste Værdigheder. Jeg havde den bedste Leilighed af Verden, til at anbringe mine Talenter, eftersom dette meget frugtbare Land i Overflødighed frembringer Alt, hvad Mennesker bruge, saa vel til Fornøielse som Nytte. Indbyggerne

vare juſt ikke ulærvillige, og ſavnede ikke heller Fatteevne; men da de aldrig havde lært Noget, levede de i det tykkeſte Mørke. Da jeg fortalte dem om min Slægt, mit Fædreneland, det Skibbrud jeg havde lidt, og adſkillige andre Begivenheder paa mine Reiſer, vilde Ingen troe mig. De troede meget mere, at jeg var en Indbygger af Solen, og var kommen ned til dem fra Samme, hvorfor de og ſædvanligen kaldte mig **Pikil=Su** eller **Solens Affendte.** Hvad Religionen angaaer, da negtede de vel ikke, at der var en Gud til, men bekymrede ſig ikke meget for at beviſe det: de meente, det kunde være dem nok, at deres Forfædre havde troet det Samme, og i denne eneſte Lære beſtod deres hele Theologie. I Moralen kiendte de blot dette ene Bud: **gior ikke mod en Anden, hvad Du ikke vil, at en Anden ſkal giøre mod Dig!** de havde ingen Love; Kaiſerens Villie var deres eneſte Rettesnor. Det var altſaa kun offentlige Misgierninger, der bleve ſtraffede; men naar Nogen ellers begik Skielmſtykker, ſkyede man hans Omgang, og denne Foragt var ſaa utaalelig for de Skyldige, at de Fleſte gierne ſørgede ſig ihjel, eller af Kede til Livet dræbte ſig ſelv. I Tidsregningen vare de fuldkomment uvidende; de regnede blot deres Aar efter Sol=Formørkelſerne ved **Nazars** Mellemkomſt. Naar man derfor ſpurgte om Ens Alder, ſvarede han, at han havde oplevet ſaa og ſaa mange Formørkelſer. Deres Kundſkab om Naturen var yderſt mager og urimelig; thi de troede, at Solen var en Guldplade, og Planeten **Nazar** en Oſt. Da jeg ſpurgte dem om Aarſagen, hvorfor denne Planet paa beſtemte Tider tog af og til, ſvarede de:

at de vidste det ikke. Deres Formue bestod mest i Svin, som de med Mærker paa havde gaaende i Skoven, og Enhver blev holdt for rig, i Forhold til som han havde mange Svin. De Træer, som ikke bare Olden, eller ikke trivedes, gave de Pidsk, fordi de i deres Enfoldighed tilskreve Ondskab og Misundelse denne Ufrugtbarhed.

Saaledes var dette elendige Folks Tilstand beskaffen, som jeg i Forstningen mistvivlede om, ved Kunster og Undervisning at kunne bringe til Menneskelighed; men da det randt mig i Tanker, at

— Ufortroden Flid sin Frugt vil altid finde,
Og med Taalmodighed man Alt kan overvinde,

anvendte jeg al mulig Umage paa at forfine og oplyse dette raae og udyrkede Folk, hvilket gjorde, at jeg blev anseet iblandt dem for en Guddom; og deres Tillid til min Visdom gik saa vidt, at de troede ingen Ting var umulig for mig. Derfor,

Naar hist en Stud man stjal, og her en Ko var syg,
Naar Raven tog en Gaas, og Svin paa Skoven dede,
Naar Haglen nedslog deres Byg,
Og andre slige Vanheld kunde mede,

kom de løbende midt om Natten til min Hytte, og bønfaldt mig om Hjelp. Saaledes fandt jeg en Gang en Bonde paa Knæe udenfor min Dør, som vred sine Hænder, græd, og klagede jammerfuldt over sine Træers Ufrugtbarhed, med vemodig Bøn til mig, at jeg ved min Myndighed vilde udvirke, at de fremdeles bare Olden, som tilforn.

Jeg hørte, at hele dette Rige stod under en Regent, hvis Residents paa den Tid laa otte Dagreiser fra den By hvori jeg opholdt mig. Jeg siger: paa den Tid, fordi Ho-

sidensen var ustadig, og i Stedet for faste Huse bestod af Telte, hvori Hoffet og hele Hofstaten pleiede at flytte fra en Provins til en anden. Den da regerende Fyrste var en ældgammel Mand, og kaldtes Casba, som bemærker: den store Kaiser. I Henseende til de mangfoldige Provinser, dette Rige indholder, kunde det rigtigt nok med Grund kaldes et Kaiserdom; men, formedelst Indbyggernes Vankundighed, som ikke have vidst at benytte sig af deres mange Fordele, har det bestandigt været anseet som ubetydeligt, udsat for Naboernes Angreb og Forhaanelser, og ikke sjeldent maattet betale Skat til de usleste Nationer.

Rygtet om mit Navn og mine Fuldkommenheder udbredte sig i kort Tid over alle Provinserne. Fra den Tid af foretog man sig Intet, uden i Forveien at raadspørge mig, som et Orakel, og naar et og andet Foretagende mislykkedes, tilskrev man det min Koldsindighed og Uvillie, hvorfor der og vare Adskillige, som ved Ofringer strædte at formilde min Vrede. Jeg gider ikke opramse alle de Urimeligheder, som dette yderst dumme Folk faldt paa; jeg vil blot fortælle et Par, hvoraf man kan slutte sig til alle de øvrige. En frugtsommelig Kone troede, at jeg med liden Umage kunde mage det saa, at Fostret, hun gik med, blev en Dreng; en Anden bad mig, at gjøre sine gamle Forældre unge igien; en Tredie tiggede mig om, at føre sig igiennem Luften til Solen, for deraf at kunne tage saa meget Guld, som han behøvede, og bringe en stor Skat tilbage med sig. Af disse, og mangfoldige andre lige saa dumme Begieringer, blev jeg saa plaget, at jeg mange Gange maatte sætte dem alvorligen

til Rette for deres Taabelighed; thi jeg frygtede, at den alt for store Tillid til min Magt og Fuldkommenhed tilsidst skulde endes med guddommelig Dyrkelse. Omsider blev det bragt for den gamle Kaisers Øre, at der var kommen en stor Mand, i fremmed Dragt, til Landet, som udgav sig for Solens Gesandt, og havde, ved at give adskillige Quamiter (saa kaldtes Indbyggerne, efter Landets Navn Quama) de allervisseste, ja næsten guddommelige Leveregler, viist sig at være Mere end et Menneske.

Han afsendte derfor strax nogle Mænd med Befaling, at indbyde mig til den kaiserlige Residentsstad. De vare tredive i Tallet, og alle klædte i Tigerskind, hvilken Dragt holdes for den største Prydelse i disse Lande, eftersom Ingen har Tilladelse at bruge den, uden de, som have udmærket sig i Krig mod Tanaquiterne, der ere fornuftige Tigre og Quamiternes Dødsfiender.

Jeg havde i den lille By, hvor jeg boede, ladet mig bygge et muret Huus af tvende Stokverk, efter den europæiske Maade. Denne Bygning studsede de Afsendte over som et Verk, der overgik menneskelige Kræfter, og gik ind deri som i en Helligdom, med den andægtigste Ærefrygt, for at forkynde mig Kaiserens Indbydelse i følgende Tale: „da „den store Kaiser, vor allernaadigste Herre, regner sit Slægt„register i mangfoldige Led fra Spynko, Solens Søn, den „første Regent i Quama, kunde Intet i Verden overraske „ham behageligere end denne Sendelse, især da den sigtede „til Rigets største Nytte, og det var at formode, at hele „Landet, under en saa ypperlig og himmelsk Lærer, snart

„vilde faae en ganske anden Skikkelse; hans Maiestæt haa-
„bede derfor, at Solens Affendte hellere indfandt sig i Ho-
„vedstaden, da der i Samme var større og mangfoldigere Lei-
„lighed for ham, til at virke med alle sine Fuldkommenheder."
Jeg besvarede dette med den ydmygste Taksigelse, og begav mig strax paa Reisen til Hovedstaden med de Affendte. Disse Herrer havde været fjorten Dage om at giøre denne Reise; men paa Tilbageveien havde vi, ved Hjelp af min Kunst, nok i fire Dage; thi da jeg havde lagt Mærke til, at der i Landet var Overflod af Heste, som vare Indbyggerne mere til Byrde end Gavn, siden de løbe vilde omkring i Skovene, viste jeg dem den store Nytte man kunde have af disse ædle Dyr, og lærte dem at tæmme dem. Der bleve strax nogle fangne og gjorte tamme, saa at jeg, mens de Affendte vare hos mig, allerede havde saa mange færdige og tilredne, som vi behøvede til Reisen. De bleve meget forskrækkede ved at see disse Heste, og toge længe i Betænkning at sætte sig op paa dem; men da de saae mig og adskillige Andre, uden Frygt og Fare, tumle og regere dem med Tømmen, som vi vilde, toge de Mod til sig, gjorde selv et Forsøg, og bekvemmede sig endeligen til denne Reisemaade, hvorved de kom hjem i tredie Parten af den Tid, de havde brugt til at reise hen i. Da vi nærmede os Stedet, hvor Hovedstaden skulde ligge, hørte vi, at den var flyttet til en anden Provins; vi maatte altsaa vende om igien og tage en anden Vei.

Man kan ingen Forestilling giøre sig om den Forundring og Bestyrtelse, hvormed Quamiterne saae vort Indtog. Nogle bleve saa forskrækkede, at de løbe ud af Byen. Kaiseren

selv vovede, af Frygt, ikke at komme udenfor sit Telt, og lod sig ikke see, førend en af de Affendte steg af Hesten, gik ind og forklarede ham denne Hemmelighed. Kort derefter blev jeg paa det Høitideligste med et stort Følge indført i det kaiserlige Telt. Den gamle Kaiser sad paa et Teppe, omgiven af sine Hoffolk. Da jeg kom ind, ophøiede jeg i de beskedneste Udtryk den store Naade, hans kaiserlige Majestæt viste mig, hvorpaa han reiste sig op og spurgte mig, hvad Kongen i Solen, hans Families Stammefader, for nærværende Tid tog sig for. Da jeg fandt det nødvendigt, at vedligeholde denne gamle Vildfarelse hos Quamiterne, svarede jeg, at hans Majestæt Kongen i Solen havde sendt mig ned til dette Land, for ved gode Love og Levecregler at forfine de udyrkede Quamiters Sæder og Levemaade, og lære dem de Kunster, hvorved de ikke alene kunde modstaae deres stridbare Naboer, men endog udbrede deres Riges Grændser; jeg lagde til, at det var mig befalet, bestandigt at blive der. Kaiseren fandt meget Behag i denne Tale, lod strax et Telt opreises for mig tæt ved sit, gav mig femten Tjenere til min Opvartning, og behandlede mig ikke som sin Undergivne, med en Overherres Myndighed, men som sin fortrolige Ven.

Tretiende Kapitel.

Begyndelsen til det femte Monarchie.

Fra den Tid af gik alle mine Bestræbelser ud paa, at give dette Rige en ganske anden Skikkelse. Jeg gjorde Begyndelsen med at forbedre Krigsvæsnet, ved at øve det unge Mandskab i Riden, Fægten og Skyden.

Stadens Ynglinger alle paa Fælleden, udenfor Porten,
Nogle til Hest, og Andre til Fods, og Andre paa Vogne,
Tumledes, kiørte omkap; og snart fra strammede Bue
Lyned' den vingede Piil, snart giennemhvinede Luften
Treffende Spyd —

Fornemlig lærte jeg dem i Førstningen at tæmme og afrette Heste, da jeg ventede ved det blotte Rytteri at holde Naboerne i Lydighed. Ved uafbrudt Flid bragde jeg det saa vidt, at jeg i kort Tid stillede sex tusinde Ryttere frem for Kaiseren. Da **Tanaquiterne** just paa samme Tid lavede sig til et nyt Anfald, paa Grund af den tilbageholdte aarlige Skat, som efter adskillige Fordringer var bleven dem negtet, gik jeg, efter Kaiserens Begiering, med mit nye Rytteri og en Del Fodfolk Fienderne imøde. Fodfolket havde jeg givet Kastespyd og Pile, hvormed de kunde stride mod **Tanaquiterne**

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

langt fra; thi Quamiterne havde tilforn kun brugt korte Sværd, eller Dolke, og vare derfor altid komne tilkort i Haandmænge med disse frygtelige Fiender, der i Legemskræfter vare dem saa overlegne. Jeg blev strax udnævnt til øverste Hærfører, og da man sagde mig, at Tanaquiterne nærmede sig ikke langt fra Grændserne, rykkede jeg strax imod dem. Bestyrtede over at see denne uformodede Krigshær, holdt de i nogen Tid stille; men da jeg lod Tropperne gaae videre frem, og vi kom dem saa nær, at vi kunde naae dem med vore Kastespyd, nedlagde vi strax i første Anfald en uhyre Mængde. De tabte alligevel ikke Modet herover, og styrtede med rasende Hidsighed ind paa vore Fodfolk; men da Rytteriet i det Samme faldt dem i Flankerne, forlode de deres Rækker og toge Flugten, saa at dette Angreb afgjorde Slagets Skæbne aldeles til vor Fordel. Fienderne led et skrækkeligt Nederlag, og den tanaquitiske Hærfører blev levende fangen, tilligemed tyve andre adelige Tigre, og bragt i Triumph til Quama. Det er ikke at beskrive, hvilken almindelig Glæde denne glimrende Seir opvakte i det hele Rige; thi Quamiterne havde sædvanligvis i de forrige Krige maattet strække Vaaben, og tiltigge sig Fred paa de skammeligste Vilkaar. Kaiseren befalede strax, at Fangerne, efter gammel Sædvane, skulde henrettes; men jeg, som fandt denne Skik afskyelig, raadte til at kaste dem i Fængsel, med den Forestilling, at Tanaquiterne, som vi paa den Tid havde hverken Krig eller Fred med, ganske vist vilde holde sig rolige, indtil de saae, hvad vi toge os for med Fangerne,

og lod mig forlyde med, at jeg havde denne Stilstand nødig, for at udføre andre Planer, som jeg havde i Hovedet.

Jeg lagde Mærke til, at dette Land var meget rigt paa Salpeter, og havde allerede samlet en temmeligen stor Mængde, for at giøre Krudt deraf. Dette Forsat holdt jeg imidlertid skiult for Alle, undtagen for Kaiseren, da jeg behøvede hans Tilladelse til at anlægge Verksteder for Flinter og andre Krudtvaaben. Med disse haabede jeg i kort Tid at bevinge alle Kaiserdommets Fiender. Da jeg havde faaet nogle hundrede Flinter med tilhørende Kugler færdige, aflagde jeg offentlig Prøve paa mit Paafund, til Alles store Bestyrtelse. Et vist Antal af Soldaterne bleve strax ansate til denne Krigsart, og øvede i at omgaaes med Skydevaaben. Da de vare blevne færdige deri, blev jeg, efter holden Mynstring, af Kaiseren udraabt til **Kakal**, eller Generalissimus over hele Krigsmagten. Mens alt dette gik for sig, havde jeg indgaaet et fortroligt Venskab med Tanaquiternes brave Anfører, den fangne **Tomopoloko**, som jeg holdt idelige Samtaler med, for at udforske hans Nations Forfatning, Character og Sæder. Jeg opdagede, til min store Forundring, at det var et vittigt, sædeligt og oplyst Folk, og at Kunster og Videnskaber dyrkedes hos dem med Alvorlighed. Han fortalte mig, at der mod Østen fandtes en særdeles stridbar Nation, mod hvilken Tanaquiterne bestandigt maatte holde sig i Forsvarsstand. Indbyggerne vare rigtigt nok smaa, og meget svagere i Legemskræfter, end de i **Tanaqui**, men udrustede med fortrinlig Skarpsindighed, og vel øvede Bueskytter, saa at de ofte havde tvunget Tanaquiterne til at bede om Fred. Jeg

fik strax at vide, at denne Nation bestod af Katte, og udmærkede sig, iblandt alle Firmamentets Folkefærd, ved sin kloge Politik og ypperlige Dømmekraft. Det ærgrede mig ikke lidet, at Klogskab, Videnskaber og fine Sæder fandtes hos alle Dyrene i den underjordiske Verden, og at Menneskerne, nemlig Quamiterne, vare de eneste udannede Barbarer. Men jeg gav mig tilfreds, i Haab om, at denne Skam inden kort Tid skulde ophøre, og at Quamiterne snart skulde faae det Herredømme over Dyrene tilbage, der tilkom dem som Mennesker.

Efter det sidste Nederlag holdt Tanaquiterne sig i temmeligen lang Tid rolige; men da de ved Speidere havde udforsket det nye Rytteris Tilstand og Beskaffenhed, og faaet at vide, at disse Creature, der havde indjaget dem saa stor Skræk, i Grunden kun vare tæmte Heste, hvorpaa sadde Mennesker, toge de Mod til sig igien, og udrustede nye Tropper imod Quamiterne, under deres Konges egen Anførsel. Den hele Hær bestod af tyve tusinde Tigre, alle gamle Soldater, der havde før været med, undtagen to Regimenter, som nyligt vare blevne hvervede. Men disse i en Hast sammenskrabede Krigsfolk vare det mere i Navnet end i Gavnet. Allerede sikre paa Seiren, faldt de alle paa een Gang ind i Quama. Jeg lod strax tolv tusinde Mand Fodfolk, hvoriblandt vare ser hundrede Flinteskytter, rykke mod dem, tilligemed fire tusinde Ryttere. Da jeg slæt ikke tvivlede om et lykkeligt Udfald, bad jeg Kaiseren, paa det han kunde høste hele Æren af Seiren, selv at anføre dem. Ved denne tilsyneladende Beskedenhed tabte jeg aldeles intet af min egen

Anseelse, da hele Krigshæren dog ansaa mig for den sande Anfører. Jeg gav det Raad, ikke strax at gaae løs paa Fienden med Skydevaaben, for at see, om man kunde vinde Seir ved Hjelp af det blotte Rytteri, men dette Raad kom mig dyrt at staae; thi Tanaquiterne satte saa heftigt ind paa vore Fodfolk, at de nødte dem til at tage Flugten. De modstode paa den anden Side med saa megen Tapperhed Ryt-teriet, at Seiren i lang Tid ikke hældte til nogen af Siderne. En mere haardnakket Trefning er neppe nogensinde bleven holdt.

End tvivlsomt Stridens Lykke hang;
Og hid og did paa ubestemte Vinger
Sig mellem begge Hære Seiren svang —

da jeg med Et lod Flinteskytterne rykke frem. Tanaquiterne bleve meget bestyrtede over de første Skud; thi de kunde ikke begribe, hvor den Lynild og Torden kom fra; men da de fornam deres sørgelige Virkning, bleve de alle betagne af den yderste Skræk. Ved den første Salve faldt to hun-drede Tigre, blandt hvilke vare to Feldtpræster, som Kuglerne traf, i det de med Taler opmuntrede Soldaterne til Tapper-hed. Deres Tab foraarsagede almindelig Bedrøvelse, fordi man holdt dem for to af de bedste og mest veltalende Præ-dikanter. Da jeg mærkede denne Fiendernes Angst, lod jeg anden Gang fyre. Paa denne Salve fulgte et endnu større Nederlag; Kongen selv blev skudt. Dette betog Tanaquiterne alt Haab; de vendte Ryggen, Rytteriet forfulgte dem, og de Flygtende nedsabledes i saa stor Mængde, at de Seirende kunde, for døde Kroppe som bedækkede Marken, ikke komme videre. Da Slaget var endt, talte vore Folk de ihjelslagne

Fiender, og fandt tretten tusinde paa Valpladsen, som vare faldne dels i Trefningen, dels paa Flugten. Den seirende Krigshær rykkede derpaa ind i Riget **Tanaqui**, og slog, efter nogle Dages March, sin Leir op for Hovedstaden. Den almindelige Forfærdelse havde imidlerlid taget saa stærkt overhaand, at Magistraten kom os ydmyg imøde, og overleverede Seirherren Nøglerne til Staden, endskøndt den baade ved Natur og Kunst var overordenligt vel befæstet. Dens Størrelse, brede Gader og prægtige Bygninger udmærkede den som en af de anseligste Stæder jeg har seet. Høist forunderligt forekom det mig, at Qaamiterne, der paa alle Sider vare omgivne af saa oplyste Nationer, i saa lang Tid havde levet i det tykkeste Mørke. Men det maa være gaaet dem, som visse europæiske Nationer, der ikke bekymre sig om hvad der er udenfor dem, holde deres Eget altid for det Bedste, lade alting blive ved det Gamle, og derfor blive i den samme Slendrian til evig Tid, uden at komme videre. Fra dette store Nederlag begyndte Tanaquiterne en ny Tidsregning, og da dette afgiørende Slag blev holdt paa den tredie Dag i Maaneden **Torul**, regne de den blandt de ulykkelige Dage. I samme Maaned er Planeten **Nazar**, hvis Løb om Solen bestemmer Tidsregningen og Aarstiderne, længst borte fra denne Del af Firmamentet. Hele Firmamentet dreier sig vel ligeledes omkring Solen; men da Planetens Bevægelse er hastigere, synes den større og mindre, eftersom den er nærmere denne eller den modsatte Halvsphære. Efter denne **Nazars** Aftagen og Tilvext, og af Solformørkelserne, bestemmes de astronomiske Beregninger. Jeg gien-

nembladede en Gang ved Leilighed de tanaquitiske Almanakker, og fandt dem særdeles ordenlige og vel udarbeidede.

Da Hovedstaden havde overgivet sig, fulgte hele det øvrige Rige dets Exempel. Den Foragt, Quamiterne hidtil havde været i, forandredes nu til Anseelse, og Kaiserdommet blev ved Tillæg af dette overvundne Rige næsten dobbelt saa betydeligt, som det var før. Eftersom al denne Lykke blev eenstemmigen tilskreven min Klogskab og Virksomhed, gik den Høiagtelse, man alt for længe siden havde baaret for mig, nu over til fast guddommelig Dyrkelse. Da jeg havde lagt Besætninger hist og her i det undertvungne Riges Stæder, for at holde dette grumme og krigerske Folk i Roligheb, tænkte jeg ret for Alvor paa, at udføre min begyndte Plan, og aldeles at udrødde det Barbari, Quamiterne hidtil havde døset i. Jeg fandt store Vanskeligheder strax i Begyndelsen ved at indføre Videnskaberne; thi det, jeg havde lært i Europa, nemlig Latin og en Smule Græsk, var mig til aldeles ingen Nytte her. Jeg saa mig altsaa nødt til, fra det fiendlige Land at forskrive tolv meget lærde Tigre. Disse gjorde jeg til Professorer, paalagde dem, at oprette et Universitet efter Mønster af Academierne i deres Land, og befalede derpaa at forflytte det kongelige tanaquitiske Bibliothek til **Quama**. Jeg havde imidlertid foresat mig, saa snart **Quamiterne** vare komne saa vidt i Videnskaberne, at de kunde gaae ene, at sende disse laante Lærere tilbage til deres Hjem.

Min Nysgierrighed efter at lære at kiende det tanaquitiske Bibliothek, var især bleven opvakt af den fangne Anfører **Tomopokolo**, som fortalte mig, at der iblandt dets

Manuscripter fandtes en Bog, hvis Forfatter havde været oppe paa vor Klode, og beskrevet adskillige af dens Lande, fornemlig i Europa. **Tanaquiterne** vare komne over dette Manuscript en Gang, da de førte Krig i et langt fraliggende Land; men Forfatteren havde skjult sit Navn, og man vidste endnu ikke, hvad Landsmand han var, eller paa hvad Maade han var kommen op over Jorden. Da jeg havde seet Bøgerne igiennem, fandt jeg, at Alt, hvad **Tomopokolo** havde berettet mig om dette Skrivt, var saa i sig selv, og aabenbarede ham derfor i Fortrolighed mit sande Udspring og mit rette Fødeland, forsikrende ham, at jeg ved min Ankomst havde sagt det Samme til **Quamiterne**; men dette dumme Folk havde ikke villet sætte Tro dertil, men hellere indbilde sig, at jeg var en Afsendt fra Solen, og vedblev endnu haardnakket i denne Vildfarelse. Jeg lagde til, at da jeg holdt det for Uret, længere at beholde denne saa forfængelige Titel, havde jeg besluttet, omsider reent ud at aabenbare Alle min sande Oprindelse, ved hvilken oprigtige Bekiendelse jeg troede, ikke at kunne tabe det Mindste af den Agtelse, jeg stod i, især da jeg haabede, at Læsningen af dette Haandskrivt vilde overtyde Alle og Enhver om, hvor langt Europæerne i Visdom og Dyd overgaae alle andre Dødelige. Men denne min Beslutning mishagede aldeles denne kloge og erfarne Mand, og han gav mig sin Mening derom tilkiende i følgende Udtryk: „Du maa nødvendigt, op„lyste Helt, først læse Bogen; maaskee dens Læsning vil „bringe Dig paa andre Tanker; thi enten lyver Forfatteren, „eller de Overjordiske ere Folk af naragtige og slette Sæder,

„og deres Love og Indretninger værdigere at belees end at be-
„undres. Naar Du først har læst Bogen, kan Du jo siden
„giøre, hvad Dig synes; men det vil jeg alligevel raade Dig,
„ikke saa ganske uden Overveielse at bortkaste den Titel, som
„har indgivet **Quamiterne** saa stor Ærefrygt for Dig;
„thi Intet i Verden er saa skikket til at holde Almuen i
„Lydighed, som den Fordom, den har om sin Bestyrers æd-
„lere Natur og glimrende Udspring."

Jeg fulgte dette Raad, og besluttede at læse Bogen, efter **Tomopokolos** Oversættelse. Dens gamle Titel var: **Tanians** (man holder dette Navn for opdigtet) **Reise over Jorden, eller Beskrivelse over Rigerne og Landene der, fornemlig i Europa.** Men da Bogen af Brug og Ælde var bleven smudsig og forreven, fattedes uheldigvis netop det, som jeg var mest nysgierrig efter at see, nemlig hvorledes Forfatteren var kommen op til os, og paa hvad Maade han var kommen ned igien.

Her er Verkets Indhold, saaledes som jeg fandt det:

Fragmenter af **Tanians** Dagbog, holden paa en Reise over Jorden, oversatte af hans Excellence Herr **Tomopokolo**, Hærfører i hans **tanaquitiske** Majestæts Tieneste.

„* * * Dette Land (**Tydskland**) kaldes det romerske Rige;
„men det er blot en tom Titel, eftersom det romerske Mo-
„narchie for nogle hundrede Aar siden er aldeles ophørt.
„Dette Lands Sprog er ikke let at forstaae, formedelst den
„bagvendte Stil som hersker deri; thi hvad der i andre
„Sprog sættes foran, hefte de bag ved, saa at man ikke
„kommer efter Meningen, før man har læst en heel Side

„igiennem. Regeringsformen er meget urimelig. Man „troer at have en Regent, og har dog ingen. Det skal „være et Rige, og er dog delt i adskillige særskilte Fyrsten„dømmer, der alle have deres egen Regering, saa at den „ene Nabo ofte paafører den anden en formelig Krig. Det „hele Land kaldes **helligt**, endskøndt man ikke finder mindste „Spor af Hellighed deri. Regenten, eller rettere Uregenten, „som bærer Navn af Kaiser, kaldes **altid Rigets Formerer**, „endskøndt han ikke sjeldent betydeligen formindsker det; **uover„vindelig**, uagtet han ofte bliver slagen og bragt i Knibe, „snart af de Franske og snart af Tyrkerne. Man har ikke „mindre Aarsag til at forundre sig over Folkets Rettigheder og „Friheder; thi Mange have Rettigheder, som de forbydes at „bruge. Der ere skrevne utallige Commentarer over den „tydske Statsforfatning; men man er desuagtet ikke kommen „videre; thi * * *

„* * * Hovedstaden i dette Rige (**Frankrige**) som er **meget** „stor, hedder **Paris**, og kan i visse Maader kaldes Hoved„staden i hele Europa; thi den udøver en vis lovgivende Magt „over alle europæiske Nationer. Den har, for Exempel, „udelukkende Ret til at foreskrive dem, hvordan de skulle „leve og klæde sig, saa at ingen Dragt er saa ubekvem og „latterlig, at man jo i det øvrige Europa nødes til at bruge „Samme, hvis Pariserne have fundet for godt at indføre den. „Hvorledes, eller naar, Pariserne have faaet Hævd paa denne „Ret, er mig ubekiendt. Jeg mærkede dog, at dette Herre„dom ikke strakte sig til andre Ting; thi de andre Nationer „i Europa føre ofte Krig med Franskmændene, og tvinge

„dem tidt til at indgaae Fred paa temmeligen haarde Vilkaar;
„men Slaveriet i Levemaade og Klædedragt varer ikke dest-
„mindre bestandigt ved. I flyvende Fattekraft, Begierlighed
„efter Nyt, og opfindende Frugtbarhed, ligne Pariserne me-
„get Martinianerne.

„* * * Fra **Bologna** reiste vi til **Rom.** Denne Stad
„staaer under en Præst, som holdes for den mægtigste af
„alle Konger og Fyrster i Europa, uagtet hans Rige kan
„giennemreises paa en god Eftermiddag. Thi i Stedet for,
„at de andre Fyrster kun herske over deres Undersaatters
„Liv og Gods, kan han tillige forderve deres Sjele. Euro-
„pæerne troe i Almindelighed, at denne Præst har Himmelens
„Nøgler i sin Forvaring. Jeg var meget nysgierrig efter
„at see disse Nøgler, men al min Umage var spildt, og jeg
„ved endnu ikke, hverken hvordan de saae ud, eller i hvad
„Skrin de laae. Den Magt, han har og udøver, ikke alene
„over sine egne Undersaatter, men over det hele menneskelige
„Kiøn, bestaaer forneml'g deri, at han kan frikiende dem,
„som Gud fordømmer, og fordømme dem, som Gud fri-
„kiender; en sandelig uhyre Myndighed, som vore Under-
„jordiske vilde sværge paa, ikke at kunne tilkomme noget døde-
„ligt Menneske. Men det er en let Sag, at binde Euro-
„pæerne paa Ærmet hvad det skal være, og faae dem til
„at troe de allerurimeligste Opdigtelser, endskiøndt de holde sig
„selv alene for kloge, og opblæste af denne Indbildning see
„alle andre Folkefærd, hvis Sæder de kalde barbariske, over
„Skuldrene. Jeg vil slet ikke forsvare vore Underjordiskes
„Sæder, Skikke og Indretninger, men blot anføre nogle af

„Europæernes, for at lægge for Dagen, hvor liden Ret de „have til at opholde sig over andre Nationer.

„Det er brugeligt hist og her i Europa, at bestrøe Haa„ret og Klæderne med malet og sigtet Korn, som Naturen „har frembragt til Menneskernes Føde. Dette Meel kaldes „Pudder, som de med megen Omhu kæmme af Haaret om „Aftenen, for at drysse noget igien deri om Morgenen. En „anden Skik, som ikke synes mig mindre latterlig, var „denne: de have visse Dækker eller Hatte til Hovederne, for „at beskytte dem imod Kulden; men disse bære de i Almin„delighed under Armen, endog midt om Vinteren, hvilket „forekom mig lige saa naragtigt, som om jeg saa Nogen gaae „igiennem Byen med sin Kappe eller sine Buxer i Haanden, „og udsætte Legemet, de skulde bedække, for Luftens Umildhed.

„Europæernes Religions-Lærdomme ere fortræffelige, og „overensstemmende med den sunde Fornuft. I de Bøger, „som indholde, hvad de skulle troe og giøre, befales, at man „flittigen skal læse dem og udgranske deres sande Mening, „og raades til Overbærelse med de Svage og Vildfarende. „Ikke destomindre bliver Den, som tager Et og Andet i sam„me Bøger i en anden Mening, end den store Hob, straf„fet med Fængsel, pisket, ja undertiden brændt for sin „Mangel paa Dømmekraft. Dette kom mig for, som om „man vilde kagstryge En, der havde Feil paa Synet, fordi „det, som man fandt firkantet, forekom ham rundt. Man „fortalte mig, at nogle tusinde Mennesker af denne Aarsag „vare blevne halshugne, hængte og brændte.

„I de fleste Stæder og Landsbyer finder man visse

„Personer, som staae paa ophøiede Stæder, og igiennemhegle „paa det Strengeste de Synder hos Andre, som de selv dag„ligen begaae, hvilket synes mig at være det Samme, som at „høre en fuld Mand præke mod Drukkenskab.

„Den, som er kommen skiev, pukkelrygget eller halt til „Verden, søger om Titel af velbaaren; den, som er fød af „ringe Forældre, vil hedde høiædel. Begge Dele ere i mine „Tanker lige saa urimelige, som om en Dverg vilde kaldes „Kæmpe, og en gammel Mand Ungkarl.

„I de større Byer er det næsten overalt blevet Mode, „at indbyde sine Venner, strax efter Maaltidet, til Gæst paa „en sort, af brændte Bønner tillavet Suppe, som man sæd„vanligen kalder Caffe. Til Stederne, hvor de skulle „drikke den, trækkes de i en stor Æske paa sire Hjul, af to „stærke vilde Dyr; thi Europæerne holde det for meget uan„stændigt, at flytte sig paa Fødderne.

„Paa den første Dag i Aaret faae Europæerne en vis „Sygdom, som vi Underjordiske slet ikke kiende. Tilfældene „ved denne Sygdom ere en besynderlig Uro i Sindet og For„tumling i Hovedet, som bevirker, at Ingen paa samme Dag „kan blive fem Minuter paa eet Sted. De løbe ligesom „Rasende fra et Hus til et andet, uden at vide selv hvor„for. Sygdommen varer hos Mange i hele fjorten Dage, „indtil de endeligen af den evige Omløben blive trætte, kom„me til sig selv igien, og faae deres forrige Helbred.

„Da Europæerne plages med en utallig Mængde Sinds„sygdomme, har man og opfundet en utallig Mængde „Lægemidler. Somme angribes af en rasende Lyst til at

„gaae saaledes paa Gaderne, at deres venstre Side altid „vender imod Andres Høire. Jo længere man kommer imod „Norden, jo stærkere raser denne Sygdom, hvoraf tydeligen „sees, at den har sin Grund i Luftens Umildhed. Læge„dommen bestaaer i visse stemplede Blade med nogle Charac„terer paa. Naar de Syge bære disse Talismaner hos sig, „blive de efterhaanden bedre. Et andet Raseri fordrives „ved Lyden af smaa Klokker eller Bjelder, som sætter Sin„det igien i Roligheds men dette Lægemiddel virker ikke „længe, thi efter to Timers Forløb kommer Sygdommen „igien med dobbelt Heftighed.

„I **Frankrige, Italien og Spanien** gaae Folk paa „en Tid af nogle Uger om Vinteren aldeles fra Forstanden. „Dette Raseri forjages ved at strøe Aske paa de Galnes Pan„der. I den nordlige Del af Europa, hvor denne Aske in„gen Kraft har, maa Naturen hjelpe sig selv.

„De fleste Europæere have den Skik, tre eller fire Gange „hvert Aar, i Vidners Overværelse, at indgaae en vis høi„tidelig Pagt med Gud, som de strax derefter bryde. De kalde „denne Pagt **Communion**, og synes at indgaae den, blot „for at vise, at det er Skik hos dem, tre fire Gange om „Aaret at bryde deres Løfter. Naar de bekiende deres Syn„der og anraabe Gud om Naade, skeer det gierne efter Tac„ten og paa visse Melodier. Undertiden tage de Fløiter, „Basuner og Trommer til Hjelp, alt eftersom Synden er „stor, hvis Straf de ved Musik ville afbede.

„Næsten alle Nationer i Europa ere forbundne til, at „troe og bekiende de Lærdomme, som findes i en vis

„hellig Bog. Men i de sydlige Lande er denne Bogs Læs-
„ning aldeles forbuden, saa at Menneskene tvinges til at troe,
„hvad de uden Straf hverken tør læse eller kige i. I sam-
„me Egne er det ligeledes strengelig forbudet, at dyrke og
„tilbede Gud, undtagen i et Sprog, som man ikke forstaaer;
„saa at kun de Bønner holdes for lovlige og Gud behage-
„lige, som frembæres af dem, der ikke vide hvad de selv sige.

„I alle store Byer blive de, som ophøies til Æresposter
„og Værdigheder, værkbrudne, saa at de, ligesom Syge, bæ-
„res igiennem Gaderne i tillukte Æsker.

„De fleste Europæere lade deres egne Haar afrages, og
„bedække det skallede Hoved med fremmede.

„De lærde Stridigheder, som i Almindelighed sysselsætte
„de europæiske Academier, bestaae i Undersøgelser om Ting,
„hvis Opdagelse enten er uden al Nytte, eller hvis Natur
„den menneskelige Forstand umuligen kan begribe.

„De lærdeste Materier, Europæerne afhandle, angaae
„et Par gamle, for længe siden uddøde Folkefærds Støvler,
„Skoe, Tøfler, Halssmykker og Kapper. I Videnskaberne
„for Resten, saa vel de geistlige som verdslige, dømmer Ingen
„selv, men underskriver blot Andres Domme. Den Mening,
„de een Gang strande paa, blive de hængende ved, som Østers
„paa en Klippe. De sige, at de troe den, de kiende for den
„Viseste, i alting; jeg vilde ikke have det Mindste at indvende
„herimod, hvis raae og ukyndige Folk kunde kiende i denne
„Sag; men til at afgiøre, hvo der er viis, udfordres at
„man selv er det.

„I de sydlige Lande bæres i Kiøbstæder og Landsbyer

„nogle Kager omkring, som Præsterne give ud for Guder;
„det Underligste er, at Bagerne selv, skøndt Deien, hvoraf de
„have bagt dem, klæber dem endnu paa Fingrene, giøre de-
„res Ed paa, at disse Kager have skabt Himlen og Jorden.

„Englænderne foretrække deres Frihed for Alt, og ere
„ikke Slaver, uden af deres Koner. De forkaste i Dag den
„Religion, de bekiendte sig til i Gaar. Jeg tilskrev Landets
„Beliggenhed denne Ustadighed; da de ere Øboere og Sø-
„folk, har rimeligvis deres ustadige Element nogen Virk-
„ning paa dem. De spørge meget flittigen til hinandens
„Sundhed og Befindende, saa at man skulde troe, at de alle
„vare Læger; men det Spørgsmaal: how do you do?
„eller: hvordan befinder De Dem? er en blot Talemaade,
„en Lyd uden mindste Bemærkelse. Man siler og tilspidser
„paa denne Ø sin Forstand og Tænkekraft saa meget, at
„endel Mennesker tilsidst reent tabe den.

„Imod Norden ligger en Republik, som bestaaer af
„syv Provinser. De kaldes forenede, uagtet man ikke finder
„Spor i dem til mindste Enighed. Pøblen praler her
„af sin Magt, og paastaaer, selv at raade for Statsbestyrelsen,
„uagtet Almuen intetsteds er mere udelukket fra offentlige
„Forretninger, og hele Regeringen er i nogle faa Familiers
„Hænder. Indbyggerne i denne Stat sammenskrabe med
„angstfuld og utrættelig Omhyggelighed store Rigdomme, som
„de dog ikke nyde, saa at deres Punge altid ere fulde og
„deres Maver altid tomme. Man skulde næsten troe at de
„levede blot af Røg, som de sue til sig giennem visse Rør
„eller Leerpiber. Man maa imidlertid tilstaae, at dette Folk

„overgaaer alle andre i Reenlighed, thi de toe alle Ting,
„undtagen deres Hænder.

„I adskillige store og smaa Byer i det nordlige Europa
„gaae Vægtere omkring paa Gaderne om Natten, som, for
„med deres Syngen, eller rettere Skryden, at ønske de
„Sovende Ro, vække dem hver Time.

„Hvert Land har sine Love og Skikke, som sædvanligvis
„ere hverandre ganske modsatte. Saaledes, for Exempel, er
„efter Loven Konen underkastet sin Mand; men, efter Skik-
„ken, Manden underkastet sin Kone.

„I Europa staae de i størst Anseelse, som leve saa over-
„daadigen, at de ikke blot opæde Landets Frugter, men Lan-
„det selv, og ingen Stand foragtes, uden den, som dyrker
„Jorden og føder disse Ædere.

„Hvor vidt Europæerne have bragt det i Laster, kan
„man slutte af de mange Galjer og Retterstæder, man finder
„overalt. Hver By har sin egen Bødel. England alene
„maa jeg undtage, hvor jeg troer der gives slet ingen Bød-
„ler, eftersom Indbyggerne hænge sig selv.

„Jeg har et Slags Mistanke om, at Europæerne ere
„Menneskeædere; thi de indslutte hele Hobe af friske og stærke
„Mennesker i visse Lukker, som de kalde Klostre, blot til
„den Ende, at de skulle blive glatte og fede, hvilket sjeldent
„slaaer feil, da de, frietagne fra alt Arbeide, have intet An-
„det at sørge for i disse Lysthauger, end at giøre sig tilgode.

„Europæerne drikke gierne Vand hver Morgen, for at
„afkøle Maven; men neppe have de faaet Heden paa denne

„Maade dæmpet, før de drikke Brændevin, for at hidse „den igien.

„Religionen i Europa deles i to Hovedsecter: den ro„merſk-catholſke og den proteſtantiſke. Proteſtanterne til„bede kun een Gud, Catholikerne flere; thi de have lige saa „mange Guder og Gudinder, som Stæder og Landsbyer. „Alle disse Guder og Gudinder har Paven, eller Ypperſte„Præſten i Rom, skabt, og Paven igien bliver skabt af visse „Præster eller de saa kaldte Cardinaler. Man seer heraf, „hvilken Magt disse Cardinaler maae have, siden de kunne „skabe Guders Skabere.

„De gamle Indbyggere i **Italien** undertvang hele Ver„den, og lystrede deres Koner; de nuværende derimod mis„handle deres Koner, og lystre hele Verden.

„Dyrene i Europa deles i to Classer: de som opholde „sig paa Landet, og de som opholde sig i Vandet. Dog gi„ves der nogle, som man kalder Amphibier, der kunne leve „i begge Elementer, for Exempel: Frøer, Marsvin og **Hol„lændere**; thi disse boe i Moradser, og

— færdes nok saa godt i Soen, som paa Landet.

„Europæerne have samme Levnetsmidler som vi; **Spa„nierne** alene leve blot af Luften.

„Handelen blomstrer hist og her i Europa, og mange „Ting ere endog til Fals, som man aldrig driver Handel med „hos os. Saaledes sælger man i **Rom** Himlen, i **Schweitz** „sig selv, og i ******** sættes Krone og Konzeværdigheden paa „offentlig Auction.

„I **Spanien** er Ladhed det sande Kiendetegn paa et

„vel opdraget Menneske, og Intet er større Bevis paa ægte „Adel end Sovn.

„De kaldes overalt Rettroende, som ikke vide, hvad de „troe, og som ikke gide gjort sig den Umage, at undersøge „hvad de høre. Der gives Adskillige, som blot paa Grund „af denne Skiødesløshed og tankeløse Ladhed indføres i de Helliges Tal; de derimod, som, bekymrede for deres evige „Skæbne, nøiere prøve og veie alle Ting, fordømmes, for „mindste Afvigelse fra den herskende Mening, i al Evighed.

„I Almindelighed troe Europæerne, at det, til evig Sa„lighed, eller evig Fordømmelse, ikke kommer an paa Men„neskernes Handlinger i Livet, Udøvelsen eller Forsømmelsen „af deres Pligter, men blot paa Stedet, man er født paa; „thi de tilstaae alle, at de, hvis de vare fødte i et andet „Land, og af andre Forældre, vilde have havt en anden Tro. „De synes derfor, ikke saa meget at fordømme Folk, fordi „de havde den eller den Religion, som fordi de vare fødte „paa det eller det Sted, hvilket jeg slet ikke kan finde over„ensstemmende med Guds Retfærdighed og Godhed.

„Iblandt deres Scribenter staae de i størst Anseelse, „som saaldes forvende og bagvende den naturlige Orden i „Stilen, at det, som i sig selv var klart og tydligt, derved „bliver mørkt og uforstaaeligt. Disse kaldes **Poeter**, og „deres Ordomflytning **Poesie**. Dog er dette endnu ikke nok „til at være en ægte Poet; en Saadan maa tillige kunne „lyre forskrækkeligen. Man dyrker af denne Aarsag, med en „Art af guddommelig Tilbedelse, en vis gammel **Homerus**, „der skal have været Mester i begge Dele. Mangfoldige

„efterabe ham i Ordenes Omflytning og Sandhedens For-
„falskning; men Ingen har, som man siger, naaet ham endnu.

„Videnskabsdyrkerne kiøbe Bøger i stor Mængde; dog
„ikke saa meget for Indholdets, som for Bindets og For-
„matets Skyld. Boghandlerne, som snart ere komne under
„Veir med denne Bogforfængelighed, bruge derfor det Kneb,
„at lægge de usleste og almindeligste Bøger op paa ny, i et
„andet Format, med anden Tryk, og Kobbere, saa at Prisen
„for den samme Bog bliver ti Gange høiere. Man maa
„mærke, at Videnskaberne udgiøre en Green af Handelen
„der, og at Philosopher og andre Forfattere regnes blandt
„de snueste Kiøbmænd. Tosserne skrive gierne helst og de
„fleste Bøger, som om de frygtede, at Rygtet om deres Dum-
„hed ellers ikke skulde komme til Efterkommerne.

„Academierne i Europa ere lige saa mange Handels-
„børser, hvor for maadelig og billig Priis Grader, Promo-
„tioner, Værdigheder, alle Slags Lærdomstitler og deslige
„Videnskabelige Vare ere til Fals, hvilke man her under Jor-
„den først efter megen Sved og Møie, og mange Aars
„daglige og natlige Studering, kan tilveiebringe sig. Doc-
„torer kalder man dem, som have naaet den høieste Spidse
„af al menneskelig Lærdom, eller, som Europæerne kalde det,
„have besteget Toppen af Bjerget Parnassus, hvor der skal
„boe ni saa kaldte Jomfruer. Næst efter dem komme Ma-
„gistrene, som for noget billigere Priis faae deres lærde
„Titler, og derfor og holdes for mindre alvidende. Man
„seer heraf, hvor stor en Velvillighed imod det menneskelige
„Kiøn der hersker paa de overjordiske Universiteter, siden de

„bane Veien saa let og mageligt til Lærdom. De nordiske „Academier ere heri lidt mere vrantne, da de ikke bortgive „de høieste Æresposter uden efter foregaaende Examen.

„De Lærde og Ulærde skilles fra hinanden ved forskiellig „Klædedragt og Sæder; men fornemlig ved forskiellig Re„ligion. Disse troe for det Meste kun paa een Gud, hine „derimod paa flere Guder og Gudinder. De Lærdes for„nemste Guddomme ere **Apollo**, **Minerva**, de ni Muser, „og andre ringere og halve Guder, som Poeterne paakalde, „naar de faae i Sinde at rase. De Lærde selv inddeles, „efter deres forskiellige Studeringer, i forskiellige Classer, „saasom Philosopher, Poeter, Grammatikere, Physikere, Me„taphysikere og saa videre.

„En Philosoph er en videnskabelig Kræmmer, som for „en vis bestemt Pris sælger Selvfornegtelses-, Maadeligheds„og Fattigdoms-Forskrivter, og præker imod Rigdom, „indtil han selv bliver rig. Faderen for Philosopherne „er en vis **Seneca**, der, ved at bære sig saaledes ad, sam„lede sig kongelige Rigdomme.

„En Poet er et Menneske, som giør Opsigt med trykt „Sladder, Løgn og Raseri. Affindighed er derfor et Sær„mærke paa de sande høie Digtere. Alle, som udtrykke de„res Mening med Tydelighed og Simpelhed, dømmes uvær„dige til Laurbærkrandsen.

„Grammatikerne udgiøre en vis Art af Krigsstand, der „forstyrrer den offentlige Rolighed. De kiendes fra andre „Krigere derpaa, at de i Stedet for affarvede have sorte „Munderinger, og Penne i Stedet for Sværd. De sægte

„med lige saa stor Haardnakkenhed for Bogstaver og Ord,
„som hine for Frihed og Fædreneland. Jeg troer, at Rege-
„ringen alene til den Ende underholder dem, at det menne-
„skelige Kiøn ikke i Fredstider skal saae Skørbug af alt for
„megen Rolighed. Undertiden dog, naar disse lærde Krige
„gaae saa vidt, at de true med Blodsudgydelse, lægger Dy-
„righeden sig med Myndighed derimellem, som jeg hørte for
„nogen Tid siden at være skeet i Paris, hvor det store Raad,
„da Stridighederne mellem Doctorerne over Q og K bleve
„for alvorlige, omsider gav Tilladelse til at bruge begge disse
„Bogstaver.

„En Physiker er En, som randsager Jordens Indvolde,
„de tobenede, firbenede og fleerfødbede Dyrs, Ormes og In-
„secters Natur, og som kiender, kort sagt, alle Ting und-
„tagen sig selv.

„En Methaphysiker seer alene det, som er skjult for
„alle Andre, kiender, beskriver og udvikler Aandernes og
„Sjelenes Væsen, alt det som er, og alt det som ikke er;
„men formedelst sit alt for skarpe Syn skielner ikke, hvad
„der ligger ham lige for Fødderne.

„Saaledes er Tilstanden i den lærde Republik i Europa.
„Jeg kunde anføre mange flere Ting; men det maa være
„nok, at have givet Læseren en Mundsmag af det Fornemste,
„der vil noksom sætte ham i Stand til at dømme, hvor vidt
„Europæerne have Ret til at holde sig selv for de eneste
„Kloge. Det maa man imidlertid indrømme de overjordiske
„Doctorer og Magistre, at de have langt større Færdighed
„i Opdragelses-Videnskaben, end vore underjordiske Lærde;

„thi der gives Lærere i Sprog og Videnskaber, der ikke alene „lære det fra sig, de selv have lært; men endog det, hvoraf „de ikke forstaae det Allerringeste. Det falder os allerede van„skeligt, paa en let Maade at bibringe Andre, hvad vi selv „vide; men at lære dem, hvad vi ere aldeles ukyndige „i, derom have vi næsten intet Begreb. Der findes ad„skillige blandt de europæiske Lærde, der med lige Iver „dyrke baade Theologien og Philosophien. Som Philosopher „tvivle de om alle Ting, og som Theologer troe de hvad „det skal være. Europæerne befjeles af samme Lyst til „Studeriager, som vi Underjordiske; men blive i meget kor„tere Tid lærde. Denne Fordel skylde de en vis magisk Op„findelse (lærde Journaler, Cataloger, Ordbøger, Eneyclo„pædier, o. s. v.), hvorved de sættes i Stand til at læse et „halvt hundrede Bøger paa een Eftermiddag.

„De overjordiske Folk ere overmaade andægtige, og sær„deles ivrige i at bede. De rette sig alligevel i det Sidste „ikke efter deres Hjertes Tilskyndelse og Bevægelse, men „efter Klokkeringen, Uhre og Solskiver, saa at deres Andagt „er fuldkomment mechanisk, og bestemmes mere af udvortes „Tegn, gammel Vane og visse Klokkeslæt, end af inderlig „Følelse. Hvor flittige de ere i Bøn og Paakaldelse, kan „man slutte deraf, at de fleste, mens de hugge Brænde, skure „Tallerkener, og have andet Haandarbeide for, synge aande„lige Sange.

„Da jeg kom til Italien, ansaa jeg mig som Herre „over hele Landet; thi Enhver, som mødte mig, kaldte sig „min Slave. Da jeg fik i Sinde at sætte Prøve paa denne

„underdanige Lydighed, befalede jeg min Vert at laane mig „sin Kone en Nats Tid; men han blev ordenligen opbragt „herover, befalede mig at pakke ind, og, da jeg nølede noget „længe, jog mig paa Døren.

„I Norden søge Indbyggerne med yderste Begierlighed „Titler af Embeder, som de ikke have; og Alle ere saa hid„sige efter at gaae paa den høire Side, at de næsten gaae „fra Forstanden. Videre * * * * * * „

Længere strakte min Taalmodighed sig ikke. Jeg blev optændt af den yderste Forbitrelse, kastede Bogen bort, og forsikrede **Tomopoloko**, som var hos mig, at det var lutter Opdigtelser af en ubillig og galdefuld Scribent. Men da den første Hede havde sat sig, begyndte jeg at fælde en noget mildere Dom over denne Reisebeskrivelse, eftersom jeg saa, at Forfatteren, endskjøndt usand og ubillig i de fleste Stykker, dog ikke altid var afvegen fra Sandheden, men havde truffet den endog i mange Ting paa en Prik. For Resten fulgte jeg **Tomopokolos** Raad, omhyggeligen at nære **Quamiternes** falske Mening om mit Udspring, da jeg fandt det raadeligere til mine Planers Udførelse, at gielde for en overordenlig Affendt fra Solen, end for simpel europæisk Borger.

Efter at alle Naboerne i lang Tid havde holdt sig rolige, og jeg imidlertid havde benyttet mig af den velgiørende Fred, til at indrette Staten efter mit Ønske, fik vi pludseligt Efterretning om, at tre af de mægtigste Nationer havde forenet sig imod **Quamiterne**, nemlig **Arctonierne**, **Kispusianerne** og **Alectorianerne**. De Første vare med For-

nuft og Tale begavede Bjørne, et meget haardt og krigerſk Folk, den kispuſianſke Nation beſtod af overordenligen ſtore Katte, ſom for deres Snedighed og Dømmekraft vare overordenligt berømte, og ikke ſaa meget ved legemlig Styrke, ſom ved ſnilde Paafund og Krigspuds, havde beſtandigen holdt de mægtigſte Fiender Stangen. Alectorianerne, da de lige ſaa godt ſtrede i Luften, ſom paa Jorden, vare heller ikke at løbe med. De vare Hanér, bevæbnede med Buer og Pile, der ſjeldent feilede, og voldte dødelige Saar hvor de traf.

Diſſe tre Folkefærd vare blevne forbitrede over Quamiternes uſædvanlige Fremgang og Tanaquiternes Nederlag. For at ſtandſe den quamitiſke Vælde, inden den greb for vidt om ſig, indgik de altſaa et fælles Forbund; men førend de lode udgaae nogen Krigserklæring, affendte de Statsbemyndigede til Quama, ſom forlangte Tanaquiternes Frihed, og forkyndte Kaiſeren formelig Krig, hvis Samme blev negtet. Paa mit Raad bleve de ſtrax affærdigede med følgende Svar: „da Tanaquiterne, ſom Forbunds- og Fredsbrydere, „havde fortjent den Elendighed, de ved deres egen Daar„lighed og Stolthed havde ſtyrtet ſig i, havde hans „Majeſtæt Kaiſeren i Quama beſluttet, af alle Kræfter at „forſvare den Eiendom, han i en lovlig Krig havde erhvervet „ſig, til det Yderſte, imod enhver Angriber, uden i mindſte „Maade at frygte enten diſſe forenede Folkefærds, eller no„gen anden Magts Truſler.“ Med dette Svar bleve de Statsbemyndigede ſendte tilbage; og vi gave os ſtrax i Færd med Tilberedelſerne til den foreſtaaende Krig. I kort Tid ſik jeg en Krigshær af fyrgetyve tuſinde Mand bragt paa Benene,

hvoriblandt otte tusinde Ryttere og to tusinde Flinteskytter. Kaiseren, saa affældig han var af Alderdom, besluttede selv at være med i dette Kamptog, og var endnu saa opflammet af Begierlighed efter Ære, at hverken hans Hustrues, Børns, eller mine Forestillinger formaaede ham til at afstaae fra dette Foretagende. Hvad der i denne Tingenes Forfatning gjorde mig mest urolig, var den Tvivl og Mistanke jeg havde til Tanaquiterne, da jeg frygtede, at de, utaalmodige over deres nye Trældom, vilde gribe den første den bedste Leilighed til at afkaste Aaget, og gaae over til Fienderne. Jeg bedrog mig ikke; thi strax efter Krigens Forkyndelse fik vi at vide, at tolv tusinde Tanaquiter i fuld Rustning vare gangne over til den fiendlige Leir; saa jeg mærkede, at vi paa een Gang fik med sire mægtige Fiender at bestille.

I Begyndelsen af Maaneden Kilian lod jeg Krigshæren brække op, efter at den var forsynet med alle Nødvendigheder. Paa Marchen mødte vore Speidere os med den Beretning, at de forenede Tropper allerede vare brudte ind i Tanaqui, og beleirede Fæstningen Sibol paa Grændserne af Kispusia, med saa megen Heftighed, at Commandanten allerede tænkte paa Overgivelse. Men saa snart de mærkede vor Ankomst, ophævede de Beleiringen og rykkede imod os. Slaget blev holdt i en Dal, ikke langt fra den beleirede Fæstning, hvoraf det endnu, den Dag i Dag er, kaldes det sibolske Slag. Arctonierne, som stode paa den venstre Fløi, anfaldt vore Ryttere og gjorde et stort Nederlag iblandt dem; og da de oprørske Tanaquiter understyttede dette Anfald, syntes det næsten at være ude med os. Men Flinteskytterne kom

Rytteriet til Hjelp, og i det disse med to dygtige Salver adsplittede de fiendlige Krigerrækker, sik Trefningen et ganske andet Udseende, og de nyligen feirende Fiender saae sig nødte til, lidt efter lidt at vige, saa længe til de aldeles gave sig paa Flugten. Mens dette gik for sig, bragde **Rispustanerne** paa den anden Side vore Fodfolk stærkt i Knibe. De afskød med saa megen Behændighed og Lykke deres Pile, at sex hundrede Quamiter i kort Tid bleve dels dødeligen saarede, dels rent ihjelskudte. Men da Rytteriet med Flinteskytterne kom til, nødtes de til at tage Flugten, dog saaledes, at de beholdt deres Rækker i Orden, og syntes mere at trække sig tilbage, end at flye; hvilket de kunde tilskrive deres Anførers, **Monsonius's**, Klogskab og Erfaring, der paa den Tid i Krigskunsten gjorde alle underjordiske Hærførere Palmen stridig. Endnu vare **Alectorianerne** tilbage, som det var mest vanskeligt at overvinde; thi saa snart vore Flinteskytter lagde an paa dem, svang de sig op i Luften, og skød derfra deres Pile med saa meget Eftertryk ned i vore Hoveder, at Faa reiste sig igien af dem, som faldt til Jorden derved. De traf bestandigen, thi man skyder altid meget sikrere ovenfra nedad, end nedenfra opad; vore derimod, formedelst Fiendernes idelige Flagren og Bevægelse, feilede som oftest. Midt i Stridens største Hede blev Kaiseren, der foer omkring hvor Faren var størst, og skød selv paa Fienderne med al mulig Tapperhed, truffen i Halsen af en forgiftet Piil, og faldt ned af Hesten. Man bar ham strax ud af Slaget til sit Telt, hvor han kort derefter opgav Aanden. I denne slibrige Forfatning holdt jeg det for raadeligst, at paalægge alle dem,

som havde været Vidne til denne bedrøvelige Tildragelse, Taushed, for at de Stridende ikke skulde tabe Modet ved Tidenden om Kaiserens Død. Jeg bød dem derfor at være ved godt godt Mod; Kaiseren, sagde jeg, er kun besvimet af det pludselige Skud, og Pilen er ikke gaaen dybt ind i Kiødet. Da Blodet var tørret af, havde jeg seet Saaret, blev jeg ved, og fundet, at det slet ikke var dødeligt, saa at jeg haabede, de snart skulde faae ham at see igien ganske frisk. Da de Fleste saaledes bleve uvidende om, hvad der var hændet Kaiseren, varede Slaget til Midnat; men da Alectorianerne, udmattede af Arbeide og Saar, trak sig tilbage til deres Leir, gjorde jeg Stilstand paa saa mange Dage, som jeg behøvede til at lade de Dræbte begraves. Imidlertid, da jeg mærkede, at jeg havde et nyt Kunstgreb nødig, for at bevinge disse vingede Fiender, lod jeg, mens Stilstanden varede, Flintekugletne støbe om til Hagl. Dette Middel havde saa heldig en Virkning, at Alectorianerne i den følgende Træfning faldt hovedkuldsnedaf Luften som Fluer, og den halve Deel af deres Krigshær omkom ynkeligen paa denne Maade. De Overblevne nedlagde deres Vaaben, og bade ydmygt om Fred. Arctonierne og Kispnstanerne fulgte deres Exempel, og overgave sig selv med Vaaben og Fæstninger i vore Hænder.

Da alle disse Ting vare lykkeligen brakte til Ende,
See, da kaldte jeg sammen de Første af Folket, de Ældste,
Alle Troppernes Høvder, til Høiraad i fulde Forsamling.
Lig det boblende Havs høitbrusende Bølger de strømte
Alle til mig i Teltet, og tause hørte min Tale:

„Edle, tapre, berømte Krigere! jeg tvivler ikke paa, at det jo er de Fleste blandt Eder nokſom bekiendt, med hvor ængſtlig Bekymring og Omhu jeg har raadet Hans Majeſtæt Kaiſeren fra, at vove ſit eget dyrebare Liv paa dette Tog. Men hans medfødte Tapperhed og uforfærkede Heltemod tillode ham ikke, i Magelighed at blive hjemme paa en Tid, da vi andre vovede Livet imod hans Fiender. Sandelig! det er den eneſte Begiering, ſom hans kaiſerlige Majeſtæt nogenſinde har afſlaaet mig. O! gid Allerhøiſtſamme havde været vanſkeligere i at tilſtaae mig alle andre Ting, og villigere i denne ene! vi ſkulde da ikke have befundet os i denne ulykkelige Tilſtand, hvori hans uformodenlige Død har ſtyrtet os; men vort Indtog i den kaiſerlige Hovedſtad ſkulde da være bleven en ſand Triumph, og vor Glæde over ſaa mange herlige Bedrivter ſkulde da have været fuldkommen, ublandet med nagende Kummer! jeg kan ikke længere, jeg bør ikke længere dølge den ſørgelige Tildragelſe, ſom har givet Enhver af os et ſtørre Saar, end alle Fiendernes ſamtlige Pile have kunnet forvolde. Vider altfaa, at vor Kaiſer, midt i Slaget, hvor han ſtred med den ham egne Tapperhed, blev truffen af en ulykſalig Piil, og kort derefter opgav ſin Aand! — gyſelige Tildragelſe! hvilken Sorg, hvilken Kummer vil denne ſtore Fyrſtes Tab udbrede over hele Riget! dog, taber ikke ganſke Mo et! den ſtore Helt ophører at døe, men ikke at leve. Eders Kaiſer er ikke død for Eder! han lever igien i to vorne Prinſer, ſande Aftryk af den fortreffeligſte Fader, og ikke mindre Arvinger til hans

Tyder, end til hans Riger. I have ikke forandret Kaiser, men blot Kaiserens Navn. Og da Prinsen **Timuso**, som den Førstefødte, modtager sin Faders Krone, er jeg fra nu af under hans Scepter Krigshærens Anfører. Leve **Timuso**! ham ville vi samtligen hylde! ham ville vi sværge evig Troskab! ham skulle vi herefter alle lyde!"

Fjortende Capitel.

Forfatteren bliver Monarch under Jorden.

Da Talen var til Ende, raabte de alle med høi Røst: „vi ville have Pikilsu til Kaiser!" Da jeg hørte dette, blev jeg ganske forskrækket, og bad dem alle med Taarer i Øinene, ikke at glemme den Troskab, de skyldte den kaiserlige Familie, og de Velgierninger, som den afdøde Monarch havde viist Enhver især iblandt dem, saavelsom Alle i Almindelighed', da de ved en saadan Utaknemlighed vilde sætte en uudslettelig Skamplet paa Nationens Navn. Jeg lagde til, at jeg ikke destomindre vilde være dem til Nytte som Privatmand, om de ellers kunde have nogen Nytte af mig. Men mine Ord udrettede ikke det Mindste.

Folkets Førere Sind opflammed' end mere min Tale;
Og blandt Folkene selv opstod en almindelig Mumlen.

Soldaterne blandede deres Skrig med Anførernes Raab, og den hele Leir gienlød adskillige Gange af de anførte Ord. Jeg bedækkede mit Hoved, forfoiede mig ind i mit Telt,

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

og forbød Vagten at indlade Nogen; thi jeg haabede, at Soldaterne skulde blive anderledes til Sinds, naar den første Hede havde lagt sig. Men Officierer og Soldater trængte med Magt ind i Teltet, og satte Kronen paa mit Hoved, hvor meget jeg end satte mig derimod. Derpaa førte de mig ud, og udraabte mig under Paukers og Trompeters Lyd til **Kaiser i Onama, Konge over Tanaqui, Arctonien og Alectorien, samt Storhertug i Kispusien.** Da jeg saa, at det ikke stod til at forandre, satte jeg mig ikke længere mod min egen Lykke; og jeg maa tilstaae, at denne høie Værdighed ikke var mig saa ganske imod; thi et Kaiserdom, med tre Kongeriger og et Storhertugdom, ere Ting, som kunde sætte enhver Anden i Fristelse. Jeg sendte vel strax flere Mænd til Prinsen, for at berette ham hvad der var forefaldet, og raade ham at han tappert skulde haandhæve den Ret, som Fødselen havde forhvervet ham, ved at erklære dette lovstridige Valg for dødt og magtesløst; men jeg foresatte mig dog tillige, at jeg ikke saa let vilde lade dette mig frivilligen tilbudne Kaiserdom fare. Jeg affærdigede ogsaa egenligen disse Afsendte, for at undersøge Prinsens Tænkemaade. Saasom denne unge Herre var udrustet med ypperlige Naturgaver, og især med en skarp Dømmekraft, vidste han vel, hvor mange Smuthuller og listige Udveie Menneskene kunne udfinde, og da han giettede sig til min forstilte Beskedenhed, søgte han med Klogskab at skikke sig i sin Skæbne, fulgte Krigshærens Exempel, og udraabte mig selv til Kaiser i Hovedstaden. Derhen blev jeg bragt i Triumph, ledsaget af Generalerne, under de

hele Folks Fryderaab, og nogle Dage derefter blev jeg kronet. Saaledes var jeg fra en skibbruden Mand forvandlet til en Monarch. Paa det jeg kunde giøre mig Quamas Indbyggere endnu mere forbundne, og lige saa meget ved private som offentlige Handlinger befæste min Magt, giftede jeg mig med den afdøde Kaisers Datter; thi jeg mærkede, at mine Underfaatter endnu elskede og ærede den gamle Kaiser-Familie. Denne Princesse hed Kalac, og

Blomstred', lig den nys udsprungne Rose,
I modne Purpursmil —

Da jeg havde bragt saa mange og store Ting i Rigtighed, tænkte jeg paa nye Midler, hvorved jeg kunde udvide mit Rige, og giøre det frygteligt for den hele underjordiske Verden. Fornemlig var jeg betænkt paa, at holde de nyligen overvundne Folk i Lydighed. I denne Hensigt anlagde jeg hist og her nogle Fæstninger, og lagde stærke Besætninger deri; de Overvundne behandlede jeg med Mildhed, og ophøiede endog nogle af dem til anselige Embeder i Residencestaden. Især viste jeg de to fangne Anførere, Tomopoloko og Monsonius, saa megen Gunst, at nogle af Quamiterne bleve misundelige derover, endskøndt de endnu ikke lode sig mærke med deres Fortrydelse. Længe laa denne Gnist skjult i Asken, indtil den endeligen brød ud til en aabenbar Ildebrand, som jeg siden skal fortælle. Hjemme strædte jeg at bringe de skiønne Videnskaber og Krigskunsten til den høieste Fuldkommenhed; og saasom dette Land havde tykke Skove og Træer nok til Skibsbyggeri, strædte jeg af al Magt at faae udrustet en Flaade af Krigsskibe, byggede efter Euro-

pærnes Maade; og hvor overvældet jeg end var med andre Forretninger, lod jeg dog dette Ene være mig saa vigtigt, at jeg syntes ikke at foretage mig Andet. I dette Arbeide betjente jeg mig især af Kispusianerne, som vare temmeligen erfarne i Søvæsnet, og siden gjorde jeg **Monsonius** til Admiral over Flaaden.

Jeg lod hugge Tømmer og smedde Verktøi, og drev saa ivrigt paa Arbeidet, at jeg havde en Flaade af tyve Skibe i Søen, den tresindstyvende Dag efter at Træerne vare fældede. Da alt dette var gaaet efter Ønske, betragtede jeg mig selv som en anden **Alexander** under Jorden; thi jeg havde i Sinde at giøre lige saa megen Opsigt her, som han havde gjort paa vor Klode. Den afsindige Herskesyge voxer stedse, og kiender ingen Grændser. Nogle Aar før havde et Capellanie, Skriver-Embede, eller et ringe Degnekald, været mine Ønskers høieste Maal; jeg vovede den Gang ikke at haabe Mere, og nu syntes sire eller fem Kongeriger mig for lidet; saa at jeg i Hensende til min Begierlighed, som stedse tiltog med min Magt og Formue, aldrig havde været fattigere og mere trængende end nu.

Jeg var underrettet af de kispusianske Skippere, saa vel om Havets, som de omliggende Landes Beskaffenhed, og havde erfaret, at man efter otte Dages lykkelige Seilads kunde naae Kaiserdommet **Mezendores** Kyster; da man derfra let kunde komme over til **Martinia**, hvilken Vei jeg selv nyligen havde seilet, besluttede jeg at ile med dette Tog. Det var egenligen **Martinia**, som jeg sigtede til; dels af Lyst til dette Folks Rigdomme, dels fordi Martinianerne

fremfor alle Andre vare erfarne i Søvidenskaberne, og jeg altsaa kunde behøve dem til mit store Forehavende. Desuden var der endnu Noget, som bevægede mig til at undertvinge dette Folk: jeg vilde nemlig hevne mig paa Samme. Jeg overtalte den ældste af Prinserne til at tage Del med i dette Tog, og foregav, at Hans Høihed vilde derved faae en ypperlig Leilighed til at vise sin Tapperhed og Forstand; men min egenlige Hensigt var, at jeg vilde beholde ham til Gidsel og Pant paa Quamiternes Troskab. Vel blev den yngste Prins tilbage; men Regeringen betroede jeg i min Fraværelse til Kaiserinden, som allerede da var frugtsommelig. Den hele Flaade bestod af tyve store og smaa Skibe, der alle vare byggede ligesom Skibene i **Martinia**, og det efter Kispusianeren **Monsonins's** Raad og Bestyrelse, der med egen Haand havde udkastet Planen dertil. **Martinianerne** vare blandt de Underjordiske ligesom **Tyrerne** og **Sidonerne** fordum, eller **Englænderne** og **Hollænderne** nuomstunder, i vor Verden, der tilegne sig Herredømmet over Havet. Men da jeg kom til **Martinia**, saa jeg, hvor meget man i disse Skibes Bygning havde forfeilet den martinianske Model.

Vi gik under Seil paa den Aarstid, da Planeten **Nazar** sees i sin Middelstørrelse. Da vi havde pløiet Havet i tre Dage, saae vi en stor Ø, hvis Indbyggere let kunde undertvinges, formedelst en Uenighed, som paa den Tid delte dem i Partier. Da de ingen Vaaben have, og ikke forstaae at bruge dem, stride de blot med Skieldsord og Forbandelser. Deri bestaaer ogsaa deres Straf, og al deres Krig. Hos dem kastes Forbrydere i Fængsel, og efter Forhøret slæbes

de hen paa Torvet, for offentligen at udskieldes og forbandes. Hertil har man visse Betjente, som kaldes **Sabuter** eller Skiendegæster, og ere ligesom Skarprettere og Politiebetjente hos os. Deres Skabning er alene forskiellig fra andre Menneskers deri, at Fruentimrene hos dem have Skiæg, og Mændene ikke; desuden vende deres Fødder bagud, og ikke, som andre Menneskers, fremad. Da vi havde gjort Landgang her, mødte vi henimod tre tusinde **Kanalisker**; saaledes hedde disse Øboere. De angrebe os som Fiender, og brugte deres sædvanlige Vaaben: Skieldsord og Forbandelser. Som vi fik at høre af en Alectorianer, der forstod det kanaliskiske Sprog, vare disse Skieldsord saa bidende, at de dermed beviste, hvor store Mestre de vare i denne Maade at stride paa, og at de deri ikke gave vor Tids Kunstdommere noget efter. Men jeg vidste vel, at

— — Trusler uden Magt
Ber høres og bestrides med Foragt,

og forbød at bruge Vold imod et ubevæbnet Folk. Blot for at giøre dem bange, lod jeg skyde med en Pistol iblandt dem, hvilket strax havde den Virkning, at de faldt paa Knæe og bade om Naade. Derpaa kom de fornemste Smaakonger paa denne Ø ydmyge til mig, overgave sig selv tilligemed deres Undersaatter, og gjorde hele Øen skatskyldig til mig. Det var ingen Skam for dem, sagde de, at overvindes af Den, som var uovervindelig, og de kunde med Ære underkaste sig Den, som Lykken havde ophøiet over alle Andre. Da altsaa denne Ø var bleven mig skatskyldig, hvorved min Magt vel var noget udvidet, men min Roes ved Seiren

over faa ustridbart et Folk ikke meget formeret, lettede vi Anker, og kom efter nogle Dages lykkelige Seilads til Mezendore's Kyster. Her holdt jeg Krigsraad, om enten det var bedst strax at angribe, eller i Forveien lade spørge Kaiseren ved Affendte, om han vilde overgive sig med det Gode, eller tvinges dertil. De Fleste syntes, at det var sikrere og ædlere at affærdige Affendte. Jeg lod da følgende fem Mænd: en Quamit, en Arctonier, en Alectorianer, en Tanaquit og en Kispusianer reise i dette Ærinde. Da de kom til den kaiserlige Residence, spurgte Commandanten dem i Kaiserens Navn,

Hvad Hensigt dem førte
Did over svulgende Dybs vidtbrusende Bølger — —

De Affendte svarede:

Ei forvildende Stjerner, ei skuffende Toning, ei Storm os
Bragde; med frivillig Hu vi styrede hid — —

og derpaa overleverede de Kaiseren et Brev af følgende Indhold:

„Vi Niels Klim, Solens Affendte, Kaiser af Quama, „Konge over Tanaqui, Arctonien og Alectorien, Storhertug „i Kispusien og Hersker over Kanaliska, formelder Kaiseren „af Mezendore, Miklopolatu, sin Hilsen. Vi giøre her„ved vitterligt, at det er besluttet i Himlens uforanderlige „Raad, at alle Kaiserdømmer og Kongeriger i Verden skulle „underkaste sig Quama's Magt; og da Forsynets Beslut„ning er uigienkaldelig, maa Eders Rige nødvendigen prøve „samme Skæbne. Vi raade derfor, at I frivilligt overgiver „Eder, og ikke lader det komme an paa Krigens Udfald,

„ved daarligen at modsætte Eder vore seirrige Vaaben. Ved „en frivillig Underkastelse vil det uskyldige Blod spares, og „Eders egen Skæbne formi des. Givet paa vor Flaade den „tredie Dag i Maaneden Rimat."

Efter nogle Dages Forløb kom de Afsendte tilbage med et frækt og stolt Svar. Jeg lod da alle fredelige Tanker fare, og gjorde Landgang. Da jeg havde stillet mine Tropper i Slagorden, udsendte jeg Speidere, for at udforske Fiendens Forfatning. Disse kom i en Hast tilbage, og berettede, at en fiendlig Hær, som bestod af tresindstyve tusinde Løver, Tigre, Elephanter, Bjørne og gyselige Rovfugle, rykkede mod os. Vi satte os fast paa et bekvemt Sted, og oppebiede Fiendens Ankomst. Da alting var færdig, og Tegnet var givet til Angreb, bleve fire Ræve sendte fra det fiendlige Partie, som Underhandlere, der skulde tinge med os om Fred; men da de havde talt nogle Timer med de øverste Anførere, maatte de gaae tilbage med uforrettet Sag. Vi fik strax at vide, at de mere havde været Speidere end Underhandlere, og at de vare sendte for at udforske vor Krigshærs Tilstand. De lode vel, som de snart vilde komme tilbage med en anden Fuldmagt; men da vi strax derefter saae, at den fiendlige Armee rykkede mod vor Leir, mærkede vi, at der intet Haab var mere til Fred, brøde op, og gik løs paa Fienden. Striden var heftig og haardnakket paa begge Sider; thi endskjøndt vort Artillerie i Begyndelsen anrettede stor Ødelæggelse blandt Fienderne, bleve Elephanterne i deres Rækker, da deres haarde Hud betryggede dem imod Kuglerne. Men da vi begyndte at tordne med det

grove Skyds, og Elephanterne saae dets gyselige Virkning, bleve de forskrækkede og toge Flugten.

I dette Slag faldt tre og tredive tusinde Mezendorer, og to tusinde gjorde vi til Fanzer. De, som undkom fra Slaget, flyede til Hovedstaden, som var en stærk Fæstning, hvor de forkyndte denne skrækkelige Tidende. Vi forfulgte Seiren, og kom, efter at have slaaet Leir tre Gange, til Residencestaden, som vi beleirede baade til Lands og Vands. Da vi nærmede os Byen, kom nye Affendte os i Møde, som begierede Fred paa meget billigere Vilkaar end de Forrige. Kaiseren tilbød mig sin Datter, den smukkeste af alle Løvinderne, til Egte, og Halvdelen af sit Rige til Medgivt. Vilkaarene mishagede mig, især hvad dette Egteskab angik; thi jeg holdt det baade for usikkert og utilladeligt at forskyde min Hustru, som jeg efterlod frugtsommelig, og gifte mig med en Løvinde. De Affendte maatte da gaae tilbage uden Svar. Derpaa stillede jeg Kanonerne mod Byens Mure, og, skjøndt de vare af Steen, sik de dog hist og her Huller, og bleve nedrevne. Da Staden vrimlede af adskillige Slags Dyr, hørte man blandede Toner af Indbyggerne, som brølede, tudede, bøgede, skrydede, brægede og hvislede i en forvirret Tummel. Slangerne skjulte sig i Jordens Sprækker; Fuglene, som fløi forskrækkede i Luften, forlode den beleirede Stad, og toge deres Tilflugt til Klipperne og de høie Bjerge; Træerne skiælvede, saa at deres Blade faldt af og skjulede Byens Gader; tyve Kammerfrøkner, som vare Roser og Lilier, visnede af Forskrækkelse ved det første Kanonskud. Hele Skarer af alle Slags Dyr løbe omkring

i Byen og paa Landet, og skrækkede Indbyggerne, som havde sammenpakket sig i deres snevre Huse, hvor Heden og Mængden foraarsagede smitsomme Sygdomme. Elephanterne havde vel mere Mod end de Andre, men skrækkede ved Kanonernes gjentagne Torden, forlode ogsaa de omsider de skælvende Huse.

Nu tabte Kaiseren af Mezendore alt Haab, kaldte sit Raad sammen, og talede saaledes:

Forgieves, Borgere! vi føre Krig
Mod Guders ubetvingelige Magt,
Som intet Stridens Uheld svækker, som
Ved ingen Vaaben overvindes! — Høit
Forkynder Eders Raad og bedste Tykke!

Alle svarede paa een Gang med samlede Raab:

O bort med Krig! vi alle signe Freden!

Derpaa overgav han sig, tilligemed alle sine Lande; og jeg fik paa een Dag dette vidtløftige Kaiserdom, med ti Kongeriger og lige saa mange Fyrstendømmer, i min Magt; thi alle de smaa Fyrster og Statholdere fulgte Kaiserens Exempel, og kappedes om at overgive sig til mig.

Efter saa overordenlig en Fremgang lagde jeg ser hundrede Mand Soldater til Besætning i Hovedstaden, og lod Kaiseren udbringes som Fange paa vor Flaade. Paa hele Hjemreisen behandlede jeg ham med Artighed, og da vi kom tilbage til Quama skienkede jeg ham en heel Provins, der indbragde saa meget, at denne fangne Fyrste kunde leve deraf efter sin Stand. Underveis fordrede vi Gidsler af de fleste Nationer, som havde staaet under Kaiser Miklopolatu, og ved mine Trusler fik jeg paa en kort Tid alt det i min

Magt, som hørte til **Mezendore**. For største Delen var det de samme Folk, som jeg har beskrevet paa min Reise til **Martinia**. Endeligen forlode vi de mezendoriske Lande, og styrede til **Martinia**, hvis Kyster vi omsider fik i Sigte efter en lang, skøndt lykkelig Seilads. Aldrig har jeg havt noget behageligere Syn; thi naar jeg tænkte paa, at jeg nu, som Kaiser og Hersker over saa mange Riger, skulde komme tilbage til det Land, hvor jeg var bleven dømt til Slaveri paa Galeierne, følte jeg en ubeskrivelig Glæde. I Begyndelsen havde jeg besluttet, strax at give mig tilkiende, for at giøre Martinianerne end mere forskrækkede; men jeg forandrede siden min Beslutning, da jeg betænkte, at det var raadeligere at vedligeholde den store Indbildning, de overvundne Folk eengang havde om min Oprindelse, som en Afsendt fra Solen.

Jeg haabede vel, at jeg i kort Tid og uden megen Umage skulde undertvinge Martinianerne, hvis Feighed jeg kiendte; thi det var et Folk, som af Naturen var tilbøieligt til Vellyst, og som ved sine Rigdomme og den Mængde Fornøielser, Jorden og Havet frembragde, samt ved dets bestandige Lykke, var blevet mere og mere forkielet. Men Erfaringen lærte mig, at det var et vanskeligt Foretagende. Ved den vidtløftige Handel, de dreve i den underjordiske Verden, havde de samlet sig umaadelige Skatte, hvorved de strax kunde forskaffe sig Hjelpetropper fra de stridbareste Folkefærd. Desuden havde intet Folk i den underjordiske Verden bragt det videre i Søvæsnet, end Martinianerne, og vore Skibe vare langt fra ikke saa gode Seilere som deres. Man

kan let forestille sig, hvordan de Skibe maatte være, som en Baccalaureus i Philosophien i en Hast havde ladet bygge, og hvad Dom Englænderne, Hollænderne og de Danske vilde have fældet over dem. Men vore Kanoner, hvis Brug Martinianerne endnu ikke kiendte, oprettede denne Mangel.

Førend jeg foretog noget Fiendligt, affærdigede jeg Underhandlere til Raadet med de samme Fredstilbud, som jeg forhen havde gjort Kaiseren i Mezendore. Medens vi ventede paa Svar, faae vi en ypperlig og vel udrustet Flaade komme for fulde Seil imod os. Vi stillede vore Skibe i Orden, saa godt som det i en Hast lod sig giøre, og gave Tegn til Angreb. Striden var langvarig og hidsig paa begge Sider. I Stedet for Kanoner havde Martinianerne et Slags Machiner, hvormed de kastede umaadeligen store Stene ind paa vore Skibe, og gjorde dem ikke liden Skade. De havde desuden Brandere, fulde af Veg, Harpix, Svovl og andre brændbare Materier, hvormed vort største Skib blev stukket i Brand og ødelagt. Seiren var derfor i Begyndelsen tvivlsom, og vore Folk vare allerede uvisse om, enten de skulde fegte, eller flye, da vore Kanoner med Et betoge Martinianerne Modet, saa at de nødtes til at flygte og søge Havn. Dog fik vi intet fiendligt Skib i vor Magt, da de feilede meget hurtigere end vore, og i en Hast kom os af Sigte. Da dette Slag var til Ende, gjorde vi Landgang, og marcherede saa hurtigt som muligt for Hovedstaden **Martinia**. Paa Marchen mødte vi vore Affendte, som Raadet stolt havde modtaget, og affærdiget med disse Ord:

Til Flugt! til Flugt! forkynder Eders Konge,
At ikke han, men vi beherske Havet!
Han skjule sig i sine Fjeldes Huler!

thi da Martinianerne tillagde sig Overherredømmet over Havet, havde de modtaget en Bjergkonges Fordringer med Haanhed. Dog hvervede de Tropper af al Magt, og alle Indbyggerne i Martinia, som kunde bære Vaaben, rustede sig.

Vi havde neppe marcheret nogle Mile, før vi saae en overmaade talrig Hær, som bestod af alle Slags Nationer, at komme imod os. Denne Dristighed, som Fienderne viste, efter at de havde været saa ulykkelige til Søes, gjorde os noget bange. Men alle disse Tropper vare som Luftsyn, der lade sig see og forsvinde; thi

de skjalv for Krigstrompeten lød: til Kamp!

og ved den første Salve af vore Kanoner gave de sig alle paa Flugten. Vi forfulgte dem, og gjorde et stort Nederlag. Hvor mange der vare faldne paa Fiendens Side, kunde vi siden see af Parykkerne, som vi samlede efter Slaget; thi da vi talte dem, kunde vi slutte, at henimod fem tusinde Martinianere maatte være slagne. Ellers vare disse Parykker dannede anderledes, end i min Tid, og jeg talte over tyve forskiellige Slags, saa sindrigt er dette Folk i sine Opfindelser.

Efter dette Slag, eller rettere Nederlag, indtoge vi Hovedstaden uden mindste Hindring. Thi saa snart vi havde gjort os færdige til Beleiring, og stillet Kanonerne mod Staden, kom Raadsherrerne meget ydmyge til vor Leir, og overgave Byen med hele Riget til os. Der blev da sluttet

Fred, og vi holdt et høitideligt Indtog i Staden. Da vi kom igiennem Portene, mærkede vi ikke nogen Allarm, som Skræk pleier at foraarsage i overvundne Byer; Stilhed og taus Bedrøvelse herskede overalt. Nogle sadde med Øinene mod Jorden; Andre vare raadvilde, hvad de skulde tage med sig, og hvad de skulde lade blive; Andre stode forvildede i Dørene, og betragtede deres Huse, som om de saae dem sidste Gang. Jeg sparede Byen, og Bedrøvelsen blev derved forvandlet til Glæde. Jeg gik ind i Rigets Skatkammer, og forfærdedes over at see denne overordenlige Skat. En stor Del deraf lod jeg uddele blandt mine Soldater, det Øvrige lod jeg bringe i mit eget Skatkammer. Derpaa lagde jeg Besætning i **Martinia**, og lod Udskillige af Raadet, som Gidsler, føres ud paa mine Skibe; iblandt disse var ogsaa hin Borgemester med sin Kone, som havde paadigtet mig den Forbrydelse, hvorfor jeg blev dømt til Slaveriet. Dog hevnede jeg mig ikke for denne Forhaanelse; thi jeg fandt det usømmeligt for saa stor en Monarch, at straffe de Fornærmelser, han havde lidt som Arbeidsmand.

Da **Martinianerne** vare undertvungne, besluttede jeg, ogsaa at underkaste mig Nabo-Nationerne; men, i det jeg gjorde mig færdig dertil, ankom Udsendte fra fire Kongeriger, som frivilligt overgave sig til mig. Jeg regerede nu over saa mange Lande, at jeg ikke holdt det Umagen værd at spørge om disse selvovergivne Rigers Navne, og lod mig nøie med, at indbefatte dem under Titlen af det **martinianske Rige.**

Femtende Capitel.

Lykkens pludselige Forandring.

Efter at jeg havde udført saa mange og saa overordenlige Foretagender, og vor Flaade havde faaet en anselig Tilvert ved de **martinianske** Skibe, seilede vi tilbage til vor Hjemstavn, hvor jeg holdt mit Indtog med en Pragt, som overgik alle romerske Triumpher. Og virkeligen fortjente mine Bedrivter al mulig Hæder; thi hvilken Heltegierning kunde kaldes større og herligere, end den, i saa kort en Tid at forvandle et foragtet og for Alles Fornærmelser udsat Folk til Herskere over den hele underjordiske Verden? hvad kunde for et Menneske, som jeg, der levede blandt saa mange mig ulige Skabninger, være mere ærefuldt, end at forskaffe det menneskelige Kiøn det Herredømme igien, som Naturen har givet det over alle andre Dyr? Pragten i denne Triumph, det Tilløb og Fryderaab, hvormed jeg blev modtagen af Alle, baade Gamle og Unge i alle Stænder, vilde ikke engang

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

værdigen kunne beskrives i en egen Bog, meget mindre i dette korte Verk. Fra denne Tid kan man regne et nyt Tidspunct i Historien, og tælle fem Monarchier, nemlig det assyriske, persiske, græske, romerske, og det underjordiske i Quama, der upaatvivleligen langt overgaaer de andre i Storhed og Magt. Jeg kunde derfor ikke undslaae mig for, at modtage Titlen af Koblu eller den Store, hvilken Quamiterne og de øvrige overvundne Folk kappeviis tilbøde mig. Jeg tilstaaer, at det er en høi og stolt Titel, at blive kaldt den Store; men dersom en Cyrus, Alexander, Pompeius eller Cæsar sammenlignes med mig, vil man finde dem alle mindre end mig, og snarere ansee denne Titel for alt for beskeden. Alexander undertvang vel Orienten, men med hvad for Tropper? med lutter gamle, forsøgte, og ved idelige Krige hærdede Soldater; thi saadanne vare Macedonierne i hans Faders Philips Tid. Men jeg undertvang langt flere og stridbare Nationer, end Perserne vare, og det i kortere Tid, og med Folk som nyligt vare vilde Barbarer, og som jeg selv havde dannet. Den Titel, jeg siden brugte, var følgende: Niels den Store, Solens Affendre, Kaiser i Quama og Mezendore, Konge over Tanaqui, Alectorien, Arctonien, de mezendoriske og martinianske Riger, Storhertug i Kispusien, Hersker over Martinia og Kanaliska ꝛc. ꝛc.

— — — Grundfæstet stod
Nu det uhyre Rige; Lykkens Søn
Jeg syntes; ak! men før sin sidste Dag
Bør Ingen prises lykkelig — —

thi, efter at jeg havde opnaaet denne Magt og Lyfalighed, der var ſtørre end noget Menneſke kunde ønſke ſig, gik det mig, ſom det pleier at gaae dem, der fra en ringe Stand komme til ſtor Ære i Verden. Jeg forg'emte min forrige Tilſtand, og henfaldt til Hovmod. I Stedet for at giøre mig Umage for Folkets Yndeſt, viſte jeg mig grum og haard mod alle Stænder. Mine Underſaatter, ſom jeg hidindtil havde gjort mig hengiven ved en venlig og høflig Opførſel, betragtede jeg ſom Slaver. Ingen fik Audience hos mig, uden at de faldt mig til Fode; og naar Nogen blev indladt, modtog jeg dem med en ſtolt Mine. Dette gjorde mig ſnart forhadt, og mine Underſaatters Kiærlighed blev forandret til Ligegyldighed og Frygt. Hvorledes man da var ſindet imod mig, erfarede jeg af en Begiering, eller rettere en Befaling, ſom jeg bekiendtgjorde Quamiterne i et aabent Brev. Kaiſerinden, ſom jeg forlod frugtſommelig, var i min Fraværelſe nedkommen med en Prins. Denne Prins ønſkede jeg at faae udnævnt til min Efterfølger; jeg paabød derfor en Rigsdag, og tilſagde Quamiterne og alle Store blandt de overvundne Folk, at møde ved dette Barns Kroning. Vel underſtod Ingen ſig, at være min Befaling ulydig, og Kroningen blev foretagen med al mulig Pragt; men jeg mærkede ſnart af mine Underſaatters Mine, at deres Glæde var forſtilt. Det beſtyrkede mig i min Mistanke, at der paa ſamme Tid udſpredtes adſkillige Pasquiller af ubekiendte Forfattere, hvori man laſtede paa en bidende Maade, at Prins **Timuſo** var fornærmet ved dette Valg. Dette gjorde mig ſaa urolig og forbitret, at jeg ikke hvilede, før jeg fik

rødbet denne ypperlige Prins af Veien. Dog holdt jeg det ikke for raadeligt, saa aabenbart at ombringe en Søn af den Fyrste, som jeg skyldte saa meget. Jeg underkiøbte derfor Nogle, som skulde beskylde ham for Forræderi; og da Fyrster aldrig savne Hjelpere, naar de ville begaae Laster, fandtes der snart Nogle, som gjorde deres Ed paa, at Prinsen havde Ondt i Sinde og stræbte mig efter Livet. Jeg lod ham da kaste i Fængsel, og dømme fra Livet af bestukne Dommere; dog skete Henrettelsen hemmeligen i Fængslet, for at den ikke skulde give Anledning til Oprør.

Den yngre Prins havde jeg ogsaa foresat mig at lade ombringe; men da han endnu var saa ung, opsatte jeg det. Hans Alder tilveiebragde ham altsaa for en Tid den Sikkerhed, som min Retfærdighed ikke forskaffede ham. Da jeg havde besmittet mine Hænder med dette uskyldige Blod, begyndte jeg at regere saa strengt og overmodigt, og gik saa vidt i min Grumhed, at jeg dømte adskillige Quamiter og Andre fra Livet, hvis Troskab forekom mig tvivlsom. Ingen Dag forløb uden Blodsudgydelse. Dette befordrede det Oprør, hvilket de Store allerede længe havde arbeidet paa, som strax skal fortælles.

Jeg bekiender i denne Henseende, at jeg fortjente al den Ulykke, som siden mødte mig. Det havde vist nok været rosværdigere og mere passende for en christen Fyrste, om jeg havde underviist dette uvidende og afgudiske Folk, og lært det at kiende den sande Gud, end at jeg besmittede mig med uskyldige Menneskers Blod. Det havde været mig en let Sag, at forbedre det hele Folk; thi Alt, hvad jeg

besluttede, antog man med Begierlighed, og naar jeg sagde Noget, var det, som om en Gud havde talet. Men jeg glemte Gud og mig selv, og tænkte ikke paa Andet, end tom og forfængelig Pragt og min Magts Formerelse.

Mord, Blod og Brand, og Skrækkens Skrig
Ved Dræbtes og Forbrændtes Lig,
Var al min Vellyst, selv i Drømme —

Desuden faldt jeg altid paa de værste Anslag, og formerede Aarsagerne til Fortrydelse mere end jeg formindskede dem, som om det kunde rettes ved Strenghed, hvad der var forseet ved Uretfærdighed. Til mine Venners Erindringer pleiede jeg at svare:

For Alt fra Grunden af at rette,
Jeg nødes til at være haard —

Derfor fulgte een Ulykke oven paa den anden, og mit Fald blev tilsidst saa stort, at de Dødelige kunne lære af mit Exempel, hvor foranderlige de menneskelige Ting ere, og hvor liden Varighed en haard og voldsom Regering har.

Mine Undersaatter, saa vel i Quama, som i de overvundne Lande, bleve stedse ligegyldigere mod mig, ligesom min Strenghed tiltog. Da de mærkede, at de Laster, hvortil jeg var hengiven, ikke passede sig med en guddommelig Oprindelse, et himmelsk Menneske, eller Solens Affendte, begyndte de nøiere at undersøge alting, især Aarsagen til min Ankomst, og den Tilstand, hvori jeg blev funden da jeg kom til disse Egne. De saae, at de overordenlige Ting, jeg havde udrettet, mere maatte tilskrives Quamiternes Uvidenhed, end min Indsigt, især da de, efter at de vare komne til bedre Kundskab, mærkede at jeg ofte tog feil. Fornem-

lig havde **Kispusianerne**, dette skarpsindige Folk, nøie givet Agt paa alle mine Handlinger. De havde lagt Mærke til, at der i de Forordninger, som jeg udgav, fandtes nogle Urimeligheder, som røbede min aabenbare Uvidenhed i Statssager. De havde heller ikke Uret; thi da mine Læremestere aldrig havde drømt om Throne og Scepter, havde jeg faaet en Undervisning, som bedre passede sig for en tilkommende Guds-Ords-Tjener, eller Capellan, end for en Fyrste; og mine Studeringer, som ikke strakte sig videre end til et theologisk System og nogle metaphysiske Kunstord, vare lidet skikkede til min nærværende Post, da det kom an paa at styre to Kaiserdømmer og henimod tyve Kongeriger. **Martinianerne** havde ogsaa indseet, at de Krigsskibe, jeg havde ladet bygge, vare saa slette, at de ikke kunde bruges i Krigen mod nogen ordenlig Flaade, og at min Seir alene maatte tilskrives Kanonernes Opfindelse. Disse og andre bitre Domme udspredte de, og anmærkede tillige den Maade, hvorpaa jeg var landet ved disse Kyster, at jeg nemlig var kommen paa en Skibsplanke, havde været klædt i Pjalter og halvdød af Sult og Tørst, da jeg blev funden af Indbyggerne, hvilken Tilstand ikke kunde passe sig til en Afsendt fra Solen. Desuden havde Martinianerne, som befadde megen Kundskab om de himmelske Legemer, udbredt visse astronomiske Grundsætninger iblandt Quamiterne, og beviist dem, at Solen var et livløst Legeme, der var sat af den Almægtige midt paa Himlen, for at det ved sit Lys og sin Varme skulde gavne de levende Skabninger; at den bestod af en Ildmaterie, og kunde altsaa ikke beboes af jordiske Skabninger.

Med saadanne fornærmende Anmærkninger gjennem-

heglede man mig dagligen; men det var kun taus Murren, da Ingen, af Frygt for min Magt, torde tale offentligt eller aabenbart sige sin Mening. Jeg vidste derfor i lang Tid ikke, at det var kommet saa vidt med mine Undersaatters Misfornøielse, at de vilde giøre mig Regeringen stridig, førend en Pasquil aabnede mine Øine. Den var skreven i det kanaliskiske Sprog, og førte Titel af det lykkelige Skibbrud. Jeg har forhen anmærket, at Kanaliskerne vare meget øvede i Skieldsord, og at de brugte disse Vaaben i deres Krige. Dette Skrivt indholdt alle de Beskyldninger, som jeg nyligen har anført, og var skreret i en spidsfindig og bidende Stil, efter Kanaliskernes Maneer, som ere store Mestre i denne Skrivemaade.

Men mit Overmod var den Gang saa stort, og jeg satte saa megen Tillid til min Magt, at jeg ikke lod mig bevæge og forbedre ved Erindringer. De nyttigste Raad tjente mere til at ophidse min Grumhed, end til at standse den. Jeg lod Nogle gribes, som jeg især havde mistænkt, og søgte ved de grusomste Pinsler at tvinge dem til at bekiende Forfatterens Navn. De udholdt Pinslerne med en utrolig Urokkelighed, og jeg udrettede intet Videre ved denne Grumhed, end at Folkets Had blev forvandlet til rasende Forbitrelse. Saaledes forekom Skæbnen mine Anslag, og jeg løb frivilligt i Fordervelsen.

Da Sagerne stode saaledes, besluttede jeg at lægge Haand paa Prins Xikoba, som endnu var tilbage. Jeg aabenbarede min Storcantsler, Kalak, dette Anslag; thi ham havde jeg mest Tillid til. Han lovede vel at være mig til

Tjeneste i Alt, og gik strax bort, for at fuldføre min Befaling; men i sit Hjerte afskyede han mit Anslag, og aabenbarede Prinsen det. Begge forsøiede sig til Fæstningen, kaldte Besætningen sammen, og forestillede paa en rørende Maade den nærværende Forfatning. Den ulykkelige Fyrstes Taarer gave Talen Vegt; Alle grebe til Vaaben, og lovede, at de vilde vove deres Liv for ham. Den listige Cantsler benyttede sig af Leiligheden, lod dem sværge Prinsen Troskab, og sendte i en Hast Bud til Andre, som han vidste vare misfornøiede med mig, at de maatte gribe til Vaaben mod Tyrannen, som havde i Sinde, ganske at ødelægge den gamle Kongestamme.

Alle væbnede sig, hvis Hjerter af Angest og Afsky
Brændte mod Rigets Tyran; de stimlede sammen — —

og forenede sig med Besætningen. Medens jeg ventede paa, at Cantsleren skulde komme tilbage,

See! da styrter et Bud giennem bævende Vagt, og i Slottets
Hvælvinger gienlød hans Skrig: til Vaaben! til Vaaben! et Oprør
Truer Monarchens Liv; man stormer mod Slottet! alt rundt om
Brimle Høien og Marken af fnysende Fiender! til Vaaben!

Tomopoloko raadede mig, at forføie mig i Tide til **Tanaqui**. „Velan," sagde han, „lad os samle en Armee i mit Fædreneland, saa vil det Raseri lægge sig, som her bringer alting i Oprør." Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde foretage mig. Frygt og Haab afverlede i min Sjel. Omsider fulgte jeg hans Paamindelse, og kom lykkeligen bort fra **Quama**, medens Aarsagen til Oproret endnu var de Fleste ubekiendt. Da jeg var kommen til Tanaqui's Grændser, lod jeg Alle forsamles, som kunde bære Vaaben. Jeg fik en

Hær af fyrgetyve tusinde Mand samlet, hvoraf de fleste vare Tanaquiter, og vendte nu tilbage i det Haab, at min Magt anseligen skulde formeres, naar de blandt Quamiterne, som endnu vare mig troe, stødte til mig. Men jeg blev bedragen i mit Haab. I Stedet for Hjelpetropper, mødte jeg en Herold med et Brev fra Prinsen. Deri erklærede han mig, som Den, der paa en listig Maade havde tilsneget mig hans Rige, en formelig Krig, og lod mig vide, at min Kone og Søn vare satte i Fængsel. Strax efter Heroldens Bortgang fik vi den quamitiske Hær, tilligemed den rebellerende Prins, i Sigte. Da de førte en stor Mængde Kanoner med, vovede jeg ikke at indlade mig i noget Slag, førend jeg havde forstærket mig. Jeg holdt derfor stille, og forskandsede min Leir. Men da jeg mærkede, at mine Soldater hemmeligen gik over til Fienden, og at den fiendlige Armee ventede ny Undsætning, besluttede jeg, efter mine Generalers og **Tomopolokos** Raad, at begynde Slaget. Det stod i den samme Slette, hvor Tanaquiterne nogle Aar før vare drevne paa Flugt i en Hovedtrefning. Fiendernes Kanoner bragde snart vore Rækker i Uorden, og det smertede mig inderligen, at jeg skulde overvindes ved min egen Opfindelse, og med de Vaaben, som jeg selv havde dannet. Nogen Tid udholdt dog mine Soldater Fiendernes Angreb, indtil endeligen den tapre **Tomopoloko** mistede sit Liv ved en Kugle. De vendte derpaa Ryggen, og søgte Skjul i Bjergenes Huler og i de tykke Skove. Jeg selv flygtede op paa en Klippe, og styrtede mig derfra ned i en hosliggende Dal. Der sad jeg nogen Tid, og begræd for

skilde min Elendighed, eller rettere min Daarlighed. Jeg var saa forvirret, at jeg glemte at bortkaste min Krone, der var prydet med Solstraaler, og let kunde forraade mig. Da jeg havde siddet omtrent en halv Time ganske forskrækket i denne Dal, hørte jeg Nogle, som klavrede op paa Klippen, og søgte mig med meget Bulder, for at drage mig frem til Straf. Jeg saa mig om efter et Smuthul, hvor jeg kunde flye hen —

En tyk, uveisom Skov, imellem øde Høie,
Med Mørkets trygge Taushed vinkte mig —

Jeg ilede derhen, gik dybere og dybere ind imellem Buskene, og kom endeligen til en Hule. Ved den blev jeg nogen Tid staaende, for at puste; thi jeg var udmattet af at løbe. Omsider krøb jeg ind deri, som en Slange, paa min Bug; og da jeg mærkede, at Hulen var meget dyb og ikke steil, besluttede jeg at trænge ned til Enden derpaa. Men da jeg havde lagt omtrent hundrede Skridt tilbage, faldt jeg pludseligen ned fra et steilt Sted; derfra styrtede jeg med Lynets Fart giennem et tykt Mørke og bestandig Nat, indtil jeg omsider blev et svagt Lys vaer,

Som naar igiennem Skyen Maanen skinner
Med matte Smiil —

Ligesom dette Lys efterhaanden tiltog, formindskedes ogsaa min Fart, saa at jeg, uden megen Besværlighed, og ligesom baaren paa Havets Bølger, kom til at staae mellem nogle Klipper; og jeg saa, til min største Forundring, at det var de samme, hvorfra jeg, nogle Aar tidligere, var styrtet ned i de underjordiske Egne. Men Aarsagen til den aftagende

Fart indsaa jeg, efter nogen Betænkning, at maatte være den overjordiske Dunstkreds, som er tungere end den underjordiske; thi dersom ikke vor Dunstkreds var meget tungere, var det gaaet med min Opfart ligesom med min Nedfart, og jeg var maaskee bleven ført igiennem Luften hen til Maanen. Dog henstiller jeg denne Hypothese til Astronomernes nøiere Undersøgelse.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Sextende Capitel.

Forfatterens Tilbagekomst til sit Fædreneland, og Enden paa det femte Monarchie.

Længe laa jeg ganske følesløs og uden Sandser imellem Klipperne; thi dette Fald og den forunderlige Forvandling, hvorved jeg, som nyligen var Stifter af det femte Monarchie, pludseligen saa mig omskabt til en fattig og forhungret Baccalaureus, havde reent fortumlet min Hjerne. Og sandelig, dette Fald var saa gyseligt og saa poetisk, at det kunde have forvirret endog det allerstærkeste Hoved. Jeg begyndte at spørge mig selv, om det var sandt hvad jeg saa, eller om det kun var en Drøm. Da Heden noget havde sat sig, og jeg begyndte at komme til mig selv igien, forandredes Forskrækkelsen til Bedrøvelse og Fortrydelse.

„O almægtige Fader!" — udbrød jeg, og strakte mod Himlen
Bævende Hænder — „hvad Synd opirred' din Hevn, at du styrter
Alle Straffens Tordner ned paa min Isse? hvor er jeg?
Hvorfra kom jeg? hvorhen? hvor flyer jeg, o Himmel! Din Vrede?" —

Sandelig! giennemblader man alle Tiders Aarbøger, vil man hverken i den gamle eller nye Historie finde Exempel paa saa stort et Fald, naar jeg undtager Nabucodonosors, som fra den største Konge paa Jorden blev forvandlet til et umælende Dyr. Jeg maatte prøve lige saa haard en Skæbne. I eet Øieblik bleve to store Kongeriger, med næsten tyve Provinser, revne fra mig, og nu havde jeg kun Skyggen deraf og de tomme Billeder tilbage. Nyligt havde jeg været Monarch; nu kunde jeg neppe haabe, at blive Skolarch eller Skolemester i mit Fædreneland. Jeg var bleven kaldet Solens Affendte; nu maatte jeg frygte for, at blive Famulus hos en Præst, eller i det Høieste hos en Biskop. Før havde Haab, Ære, Held og Seir altid fulgt mig; nu saa jeg ikke Andet for mig, end Sorg, Jammer, Sygdom, Graad og Klage. Jeg lignede Solblomstret, der i en Hast opvoxer og i en Hast forsvinder. Kort sagt: Smerte, Fortrydelse, Skam, Angst og Fortvivlelse oprørte saaledes min Sjel, at jeg snart tænkte paa,

— — til Ende paa min Plage,
Fra Siden, lig Kong Saul, mit Sværd at drage —

snart igien havde i Sinde, at styrte mig hovedkuls ned i den Hule, hvoraf jeg var opkommen, for at forsøge, om en anden Underjords-Reise vilde faae et lykkeligere Udfald.

Tre Gange prøved' jeg mit skarpe Sværd at drage;
Tre Gange stak jeg det i Skeden ind igien —
Tre Gange sprang jeg til — men sprang igien tilbage —

thi jeg erindrede mig, at jeg var en Christen, og afstod fra dette Forsæt, da den christne Religion forbyder, at berøve sig selv Livet.

Jeg stræbte altsaa at stige ned af Bjerget paa den besværlige og trange Sti, som forer til **Sandvig**; men snublede adskillige Gange paa Veien, da mit Sind var adspredt ved Bekymringer, og ganske fordybet i Tanker om det femte Monarchie. Disse, skjøndt tomme, dog endnu nye Billeder, svævede endnu saa levende for min Sjel, at de næsten berøvede mig alle Sandser. Jeg havde ogsaa virkeligen lidt saa stort Tab, at jeg ikke troede, nogen Lykke i mit Fædreneland kunde oprette det. Hvad Erstatning vilde det være, tænkte jeg, om man gav mig Stiftamtmandskabet over **Bergen**? eller, hvad endnu var Mere, Statholderskabet over hele Norge? hvad Trøst vilde det være for Den, der nyligen var Enevoldsherre over saa mange Riger, som han selv havde stiftet? — dog besluttede jeg hos mig selv, at dersom noget Statholderskab i mit Fædreneland skulde tilbydes mig, vilde jeg ikke ganske afslaae det. Da jeg var kommen halveveien ned, blev jeg nogle Drenge vaer. Jeg vinkede ad dem, at de skulde komme mig til Hjelp, og sagde: **Jern Pikal Salim**, hvilket i det quamitiske Sprog betyder: **viser mig Veien**! de bleve forskrækkede over, at see et Menneske i fremmed Klædedragt med en Hat paa Hovedet, der glimrede af gyldne Solstraaler, gave sig til at skrige himmelhøit, og styrtede sig saa hastigt ned af Klipperne, at de kom en hel Time tidligere til **Sandvig** end jeg, som gik langsomt, da mine Fødder vare saarede af de afbrudte Klippestykker. Der gjorde de den hele By forskrækket; thi de svore høit og dyrt paa, at de havde seet **Jerusalems Skomager** vandre blandt Klipperne, at han havde Solstraaler om Ho-

vedet, og at han gik bestandigt og sukkede, til Tegn paa sin gamle Hjerteſorg. Da Bønderne spurgte dem, hvoraf de vidſte, at det var Jeruſalems Skomager, svarede de, at jeg selv havde sagt dem mit Navn og Fædreneland. Jeg sluttede mig siden til, at denne Vildfarelſe var kommen af mine Ord: **Jern Pikal Salim**, som de ikke havde forstaaet. Hele Byen kom i Oprør, og Ingen tvivlede om denne Fortællings Sandhed, saa meget mere, da Eventyret om den vandrende Skomager nyligen var opkogt, saaſom man sagde, at han kort Tid forhen havde ladet sig see i **Hamburg**.

Da jeg selv henimod Aften kom til **Sandvig**, saa jeg alle Indbyggerne staae forsamlede i store Hobe; thi den alle Dødelige medfødte Begierlighed efter at høre og see noget Nyt, havde lokket dem sammen fra hele Egnen. De havde længe staaet længselfulde ved Foden af Bjerget, for at modtage den nye Gæst; men saa snart de hørte mig tale, bleve de forskrækkede, og toge Alle Flugten, undtagen en gammel Mand, der var dristigere end de Andre. Jeg talte til ham, og bad ham at give en Vildfarende Opholdſted i sit Hus. Han spurgte mig:

— Hvor er Du fød? hvor har Du hjemme?
Fra hvilken Egn af Verden kommer Du? —

Jeg svarede ham

— med Suk og afbrudt Stemme:
Jeg mine Plagers Krønike vil giemme
Til bedre Tid og Sted — ledsag mig nu! —

og naar jeg kommer i Dit Hus, skal jeg fortælle Dig Tildragelſer, som ville forekomme Dig utrolige, og hvortil Du

ikke vil finde Magen i nogen Historie. Den Gamle blev nysgierrig, tog mig ved Haanden, og førte mig til sit Hus, ærgerlig over sine Landsmænd, der af en utidig Frygt toge Flugten for ethvert ubekiendt Ansigt, som om det var en Comet. Saa snart jeg kom ind i hans Hus, forlangte jeg noget at drikke, for at slukke min Tørst. Han rakte mig selv et Glas Øl, thi hverken hans Kone eller hans Pige vovede at komme mig nær. Da jeg havde drukket, begyndte jeg saaledes: „Du seer her et Menneske for „Dig, som har været en Bold for Lykkens ustadige Vinde, „og er blevet forfulgt af Skæbnen, mere end nogen anden „Dødelig. Man veed vel, at endog de allervigtigste Ting „kunne forandre sig i et Øieblik; men det, som er hændet „mig, overgaaer al menneskelig Forestilling:

„Hvad mig er hændt, er uhørt, uden Mage
„I vore Tider og i gamle Dage."

Hertil svarede min Vert: „dette er de Omvandrendes Skæbne; „thi hvor mange Tildragelser og Forandringer kunne ikke ind„træffe paa en Reise, som varer i sexten hundrede Aar!" jeg fattede slet ikke hans Mening, og bad ham derfor sige mig, hvad han forstod ved disse sexten hundrede Aar. „Der„som man skal troe Historien," svarede han, „saa er det nu „sexten hundrede Aar siden Jerusalem blev ødelagt, og jeg „tvivler ikke om, ærværdige Mand! at Du jo ved dens Øden „læggelse allerede var til Aars; thi er det sandt, hvad man „fortæller om Dig, saa maa Du være født under Tibers „Regering." Jeg kunde ikke svare noget dertil; thi jeg troede, han var bleven afsindig, og lod ham vide, at hans

Ord vare mig en mørk Tale. Men han bragde mig et Kobberstykke, hvorpaa Jerusalems Tempel var afbildet, og spurgte, om det virkeligen lignede Originalen. Midt i min Sorg kunde jeg ikke bare mig for Latter, og spurgte om Aarsagen til saa forvirret en Tale. „Jeg veed ikke," svarede han, „om jeg tager feil, eller ikke. Indbyggerne paa „dette Sted bevidne, at Du er den i Historien berømte Je„rusalems-Skomager, som siden Christi Tid har omvandret „i den hele Verden. Men jo mere jeg seer paa Dig, jo mere „erindrer jeg mig en gammel Ven, som for tolv Aar siden „omkom paa dette Bjergs Top." Ved disse Ord forsvandt Taagen for mine Øine, og jeg kiendte min gamle Ven Abelin igien, i hvis Hus i Bergen jeg ofte var kommen. Jeg løb ham i Favnen med udstrakte Arme, og raabte: „altsaa er „det Dig, min kiære Abelin! jeg kan neppe troe mine egne „Øine. Her seer Du da Din Klim igien, som er kommen „tilbage fra den underjordiske Verden. Jeg er den Samme, „der for tolv Aar siden styrtede ned i Hulen." Han blev over dette Særsyn,

— Som Den der truffen af et Lyn,
Staaer henrykt uden Liv, og stirrer uden Syn —

„Jeg seer min Klims Ansigt igien!" raabte han; „det er hans bekiendte Stemme!

„Saa strakte han sin Haand, saaledes saa han ud!

„Men endskiøndt jeg ikke har seet Nogen, der mere har lig„net Klim, kan og bør jeg dog ikke troe mine Sandser; „thi nuomstunder staae de Døde ikke mere op: jeg maa have „kraftigere Beviser, om jeg skal troe Dine Ord."

For da at betage ham al Tvivl, fortalte jeg ham nøiagtigen og stykkeviis Alt, hvad der fordum var foregaaet imellem os. Da han hørte dette, bleve hans Øine ligesom aabnede, han faldt mig om Halsen med Taarer, og sagde: „nu seer jeg, at Du er Klim selv, og ikke hans Gienfærd; „men fortæl mig, hvor Du i saa lang Tid har ligget skjult „og hvorfra Du har faaet denne forunderlige og ubekiendte „Dragt." Derpaa begyndte jeg ordenligen at fortælle ham Alt, hvad der var hændet mig efter min Nedgang i Hulen. Han hørte agtsomt derpaa, indtil jeg kom til at fortælle om Planeten Nazar, og de fornuftigrtalende Træer; thi her blev han utaalmodig, og sagde: „ingen Drøm kan være uri„meligere, ingen drukken Mands Snak mere forvirret, end „det Du siger. Jeg vilde snarere troe, med vor enfoldige „Almue, at Du var falden iblandt underjordiske Trolde; thi „Alt, hvad man fortæller om dem, forekommer mig mege„t rimeligere, end Din underjordiske Reise." Men jeg bad ham indstændigt, at han vilde have Taalmodighed, og lade mig bringe min Fortælling til Ende. Endeligen taug han, og jeg begyndte at fortælle, hvad videre der var mødt mig hos de underjordiske Indbyggere, og hvorledes jeg havde stiftet det største Monarchie, som nogensinde har været til i Verden. Alt dette forøgede end mere hans Mistanke om, at jeg havde været iblandt Skovtrolde, som havde forhexet mig ved deres Koglerier, saa at jeg havde grebet Skyggen for Legemet; og, for at see, hvor vidt min Affindighed gik, begyndte han at spørge mig om de Saliges og Fordømtes Tilstand, elysæiske Marker og deslige. Da jeg mærkede, hvad

han sigtede til, svarede jeg: „Din Vantro er meget tilgivelig: „min Fortælling maatte forekomme Enhver fabelagtig og „opdigtet. Det, som er hændet mig, er saa overordenligt, „at det overstiger al menneskelig Troværdighed. Imidlertid „sværger jeg ved alt det, som helligt er, at jeg ikke har „opdigtet eller tillagt Noget, men at jeg har fortalt alting „oprigtigen og ligefrem, som det er mødt mig." Men han blev ved sin Vantro, og bad mig at jeg i nogle Dage vilde udhvile mig, da han haabede at min forvirrede Hjerne imidlertid skulde komme i Orden.

Efter at jeg havde tilbragt otte Dage her i Rolighed, troede min Vert, at jeg havde havt Tid nok til at forvinde min Galenskab, og begyndte igien at tale om den underjordiske Reise; thi i disse otte Dage havde han ikke tilladt mig at tale et Ord derom. Han haabede nu, at det femte Monarchie, tilligemed dets tyve Riger og Fyrstendømmer, var saa aldeles forsvundet, at der ikke var en eneste By eller Flekke tilbage deraf. Men da han hørte, at jeg gientog det Samme som før, i det Hele og stykkevis, at jeg fortalte det i sin Orden fra Begyndelsen til Enden, og tilsidst bebreidede ham hans Vantro; og da jeg desuden indvendte ham Et og Andet, som han ikke kunde negte, for Exempel: at jeg for tolv Aar siden var styrtet ned i Hulen, og at jeg omsider var kommen tilbage til Verden i en fremmed og ubekiendt Klædedragt, saa begyndte han at blive utaalmodig, og vidste ikke hvad han skulde svare. Bestyrtet vilde han gaae fra mig, men jeg blev ved at bevise ham, at hans Tro paa Trolde og Bjergfolk var langt urimeligere end min Under-

jordsreise; thi disse vare kun Drømmerier og Ammestue-Fabler, da derimod adskillige store Philosopher havde antaget, at Jorden var huul, og at der var en anden, mindre Klode inden i den; foruden at min Erfaring nu havde stadfæstet denne Mening, saa at jeg ikke kunde modsige mine egne Sandser.

Endeligen gav han efter for disse Beviser, og sagde: „Din Bestandighed i at paastaae dette, som Du ikke kunde „have nogen Fordel af at digte, vinder Seir over min Vantro." Overbeviist om Sandheden, bad han mig, at begynde mine Tildragelser forfra, og fortælle dem udførligt. Det behagede ham meget, hvad jeg fortalte ham om Planeten Nazar, og især om Fyrstendømmet Potu, hvis Love og Indretninger, sagde han, burde være en Rettesnor for alle Republiker. Han mærkede nu, at Planen til en saa vel indrettet Stat ikke kunde komme af et forvirret Menneskes Hjerne; disse Love syntes ham at være mere guddommelige end menneskelige, og han opskrev Alt, hvad jeg sagde, for ikke at glemme Noget deraf.

Da jeg mærkede at han var overbeviist, begyndte jeg at tænke paa mig selv, og spurgte ham, hvad jeg i disse Omstændigheder skulde giøre, eller hvad Lykke han meente jeg nu, efter saa store Bedrivter i den underjordiske Verden, kunde haabe i mit Fædreneland. „Han svarede: „jeg raa-„der Dig, at Du ikke aabenbarer nogen Dødelig Dine Hæn-„delser. Kiender Du ikke vore Præsters Forfølgelsesaand? „da de sætte dem i Band, som antage, at Jorden bevæger „sig og Solen staaer stille, saa ville de ganske viist erklære

„Dig for ugudelig og uværdig til de Christnes Samfund, „naar Du taler om en Sol og Planeter under Jorden. „Hvor heftigt vil alene Magister Rupertus forfølge Dig „og tordne imod Dig! han, som i forrige Aar dømte en „Mand til at staae offentligen Skrifte, blot fordi han troede „Antipoder! ganske vist vil han dømme Dig til Baalet for „Din Lære om den nye Verden. Jeg raader og formaner „Dig derfor, at Du lader dette blive en evig Hemmelighed, „og at Du i nogen Tid holder Dig skjult hos mig." Derpaa bad han mig, at aflægge mine underjordiske Klæder, og at ombytte dem med andre; og siden viste han alle dem bort, som kom af Nysgjerrighed for at see Jerusalems Skomager, og foregav, at han var igien i en Hast forsvunden. Ikke destomindre udbredte dette Rygte sig i en Hast over det hele Land, og alle Prædikestole gienlød af Advarsler og Spaadomme om en forestaaende Ulykke, der skulde følge paa denne Aabenbarelse. Jerusalems Skomager, sagde man, var kommen til Sandvig, som Guds Vredes Herold, for at formane Folket til Omvendelse. Og da et Rygte altid forstørres, jo mere det udbredes, forbedrede man ogsaa denne Fabel med mange Tilsætninger. Saaledes fortalte Nogle, at den omtalte Skomager havde forkyndt Verdens Ende, og truet, at dersom Menneskene ikke omvendte sig inden St. Hansdag, skulde alting undergaae ved Ild, og deslige. I et vist Sogn gjorde disse Spaadomme saa stor Opsigt, at Bønderne lode deres Marker ligge udyrkede, da de, formedelst Verdens forestaaende Undergang, ikke ventede nogen Høst; men saasom Præsten i dette Sogn, Magister

Niels, frygtede, at han derved skulde miste sin Tiende og sine andre Indkomster, tillyste han, at den yderste Dag var udsat et Aar, og at de derfor ikke skulde tage i Betænkning, at vende tilbage til deres sædvanlige Arbeide. Da Ingen, uden min Vert og jeg, vidste den sande Aarsag til disse Fabler, saa gave de os Anledning nok til Latter.

Da jeg endeligen ikke kunde være længere skjult i et fremmedt Hus, og jeg nødvendigen igien maatte lade mig offentligen see, foregav min Vert, at jeg var en Student fra **Throndhjem**, der var beslægtet med ham, og nyligen var kommen til denne Egn i Besøg. Siden anbefalede han mig saa eftertrykkeligt, baade mundligt og skriftligt, til Biskoppen i **Bergen**, at hans Høiærværdighed endeligen lovede mig det første Rectorat som blev ledigt. Dette Embede var mest efter min Smag, da det syntes at have nogen Lighed med min forrige Stand; thi et Skole-Rectorat er et Billede paa den kongelige Regering: Riset i Skolen ligner meget et Scepter, og Cathedret kan man gierne kalde en Throne. Men da der længe ingen Plads var ledig, og jeg behøvede hastig Befordring, besluttede jeg, for ikke at døe af Hunger, at tage imod det første Embede, som jeg kunde faae. Kort derefter døde Klokkeren til Korskirken overmaade beleiligen, og Biskoppen udnævnede mig til hans Eftermand. En latterlig Befordring for Den, der nyligen havde hersket over saa mange Riger! dog, da Intet giør Menneskene latterligere end Fattigdom, og det er daarligt, at kaste det skidne Vand bort, førend man har det rene, saa afslog jeg ikke dette Tilbud; og jeg henlever nu min Tid i dette Embede i en phi-

losophisk Roligheb. Kort efter denne Forvandling blev foreslaaet mig et hæderligt Giftermaal med en Kiøbmandsdatter fra Bergen, ved Navn Magdalene. Jeg kunde lide Pigen; men da det var rimeligt, at Kaiserinden i Quama endnu levede, frygtede jeg, at jeg skulde giøre mig skyldig i Polygamie, om jeg giftede mig med samme Magdalene. Men Herr Abelin, i hvis Barm jeg pleiede at udøse Alt hvad der laa mig paa Hjertet, betog mig denne Tvivl, og beviste mig Daarligheden i min Frygt med saa mange Grunde, at jeg endeligen egtede hende.

Med denne Magdalene levede jeg ser Aar i et fredsommeligt og kiærligt Egteskab. Dog fortalte jeg hende aldrig mine underjordiske Tildragelser; men da jeg alligevel ikke ganske kunde faae den Høiheds-Glands af Hovedet, som engang omgav mig, ytrede det sig undertiden, og ytrer sig endnu den Dag i Dag er, i enkelte Tegn og Handlinger, som kun lidet passe sig til min nærværende Tilstand. I dette Egteskab har jeg avlet tre Sønner: Christian, Jens og Caspar; jeg har altsaa fire i Alt, dersom ellers Prinsen af Quama endnu er i Live.

Ende paa den underjordiske Reise.

Abelins Tillæg.

Niels Klim levede indtil Aaret ferten hundrede fem og halvfemtsindstyve. Hans ustraffelige Liv og gode Opførsel gjorde ham elsket af Alle; dog var Præsten ved Korskirken undertiden fortrydelig paa ham, for hans store Alvorligheds Skyld, hvilken han meente kom af Hovmod. Men jeg, som kiendte Mandens Tildragelser, undrede mig meget mere over den Beskedenhed, Ydmyghed og Taalmodighed, hvormed han, som havde været Monarch over saa mange Riger, forrettede dette ringe Embede. Af Andre derimod, som ikke kiendte hans forunderlige Forvandling, kunde han ikke undgaae at mistænkes for Stolthed. Saa længe hans Kræfter tillode det, pleiede han til visse Tider af Aaret at stige op paa Bjerget, og see stivt ned i den Hule, hvoraf han var opkommen. Hans Venner have bemærket, at han pleiede altid at gaae fra den med taarefulde Øine, og derpaa lukke sig inde i sit Studerekammer, for at være ene den hele Dag.

Hans Kone har ogsaa bevidnet, at hun ofte har hørt ham snakke i Drømme, om Krigshære til Lands og Vands. En Gang gik hans Sinds-Adspredelse saa vidt, at han lod Stiftamtmanden af Bergen befales, strax at komme til ham. Hans Kone meente, at denne Fortumling i Hovedet kom af hans alt for store Lyst til at studere, og var derfor meget bange for hans Sundhed, som hun troede maatte lide derved. Hans Bibliothek bestod mest af politiske Bøger; og da man troede, at disse ikke saa ganske passede for en Klokker, blev han i denne Henseende lastet af Adskillige. — Af denne Reisebeskrivelse er der kun et eneste Exemplar, skrevet med Forfatterens egen Haand, og dette er i min Forvaring. Jeg har ofte havt i Sinde, at udgive dette Verk i Trykken; men adskillige vigtige Aarsager have hindret mig i denne Beslutnings Udforelse.